

Samtliga bilder i årsredovisningen
är tagna av Jordbruksverkets personal.

Foto, omslag: Anna Gustavsson
Grafisk form: Holmbergs i Malmö AB

Innehållsförteckning

- 5 Generaldirektörens förord**
  - Enklare tillsammans
  - för samhällets och landsbygdens bästa
- 7 Jordbruksverkets verksamhet**
- 11 Ekonomisk översikt**
- 21 Bruka utan att förbruka**
  - Hur Jordbruksverkets verksamhet påverkar regeringens vision
  - Utvecklingen på landsbygden
  - Utvecklingen i jordbruket
  - Utveckling inom fiskeri och vattenbruk
- 41 Dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv som präglas av öppenhet och mångfald**
  - Analys och utredningsverksamhet
  - Statistikproduktion
  - Konkurrenskraftigt företagande på landsbygden
  - Främjande av vattenbruk och fiskerifrågor
  - Förenklingar för Jordbruksverkets kunder
  - Förberedelser för kommande jordbruks- och fiskeripolitik
  - Tjänsteexport
  - Jämställdhet
  - Landsbygdsprogrammet 2007-2013
  - Fiskeriprogrammet 2007 – 2013
  - Förutsättningar för jordbruk i norra Sverige
  - Utsäde – sundhet, kvalitet och sorter
- 73 Starkt djurskydd och god djurhälsa**
  - Djurskydd
  - Djurhälsa
- 83 Lågt smittryck och god krisberedskap**
  - Lågt smittryck
  - Växters sundhet
  - God krisberedskap
  - Kvalitet i djurregister
- 93 Miljö- och resurseffektiva gröna näringar**
  - Ett rikt odlingslandskap
  - Begränsad klimatpåverkan
  - Giftfri miljö
  - Ingen övergödning
  - Myllrande våtmarker
  - Ekologisk produktion
  - Landsbygdsprogrammet axel 2
- 113 Konsumentaspekterna får ökat genomslag**
- 117 Korrekt hantering av stöd och effektiv kontrollverksamhet**
  - Hantering av stöd
  - Effektiv kontrollverksamhet
- 133 Konkurrensneutral uppdragsverksamhet**
  - Distriktsveterinärerna
  - Utsädeskontroll
  - Vattenhushållning
  - Köttklassificering
- 139 Engagerade medarbetare med rätt kompetens**
- 147 Stödande processer för kärnverksamheten**
- 153 Finansiell redovisning**
- 191 Fastställande**
- 193 Bilaga 1 – Jordbruksverkets organisation**
- 194 Bilaga 2 – EU:s finansiella korrigeringar för jordbruksfonderna**
- 196 Bilaga 3 – Utbetalda ersättningar till ledamöter i insynsråd m.m.**

Foto: Lena Clarin

Enklare tillsammans – för samhällets och landsbygdens bästa

Enklare tillsammans är vår nya vision

Under 2013 beslutade Jordbruksverket att införa en ny vision – Enklare tillsammans.

Visionen signalerar ett starkt fokus på att skapa förenklingar som våra kunder upplever i vardagen, vilket bidrar till ett konkurrenskraftigt jordbruk, en levande landsbygd och ett hållbart samhälle. Vi gör det enklare för företagen genom att se frågor från ett helhetsperspektiv inom Jordbruksverket och genom att jobba nära tillsammans med andra myndigheter och branscher. När vi arbetar tillsammans går det mesta också enklare.

Förarbete för att införa ny EU-politik

Vi är mitt uppe i reformerna av EU-politiken inom jordbruk, landsbygdsutveckling och fiske. Ett annat stort reformarbete som pågår inom EU är en översyn av regler som berör bland annat djurhälsa, växtskydd, djurskydd och kontroller. Aldrig tidigare har så många och stora förändringar varit på gång samtidigt och arbetet med att införa de nya regel-

verken är en stor utmaning för Jordbruksverket. Året har präglats såväl av en otålig väntan på beslut som av intensivt förberedelsearbete. Vi vill ju så långt det är möjligt kunna göra rätt från början och se till att de verktyg som reformerna ger verkligen skapar nytta för företagen, miljön och landsbygden.

Genom att jobba med förenklingar och klarspråk vill vi se till att de nya reglerna blir så enkla och begripliga som möjligt för kunderna.

Förenklingsresa i kundernas vardag

Under 2013 har Jordbruksverket tagit initiativ till Förenklingsresan, en resa som vi genomfört i samverkan med LRF och där en rad myndigheter och branschorganisationer har deltagit. Vi har besökt företagare i olika delar av landet och med olika produktion för att höra vad de upplever som krångligt och vad som kan förenklas. Det har varit en givande och lärorik resa som ska leda fram till en gemensam handlingsplan under 2014, med åtgärder som är till konkret nytta för företagen i vardagen.

Klarspråksår och klarspråkspris

2013 var Jordbruksverkets klarspråksår då vi bland annat har utbildat all personal i klarspråk. Vi har också startat en klarspråksverkstad dit man kan komma med sin text för att få den granskad och omskriven på ett enklare sätt. Tydliga och klara texter har stor betydelse för att kunderna ska kunna förstå och ta till sig de nya regler som är på gång i EU-reformarbetet. Klarspråk ligger mig varmt om hjärtat och jag är glad över att Jordbruksverket under året utsågs till vinnare av priset Språk 10 för vårt långsiktiga klarspråksarbete.

Samverkan inom koncernen staten

Under året har vi fortsatt vårt utvecklingsarbete för att vara en attraktiv myndighet där samverkan inom koncernen staten prioriteras högt. Ett exempel på det var vårt deltagande i Sveriges modernaste myndighet som gav oss goda lärotillfällen med andra. Vi är också aktiva och drivande i det viktiga arbetet inom e-delegationen med att utveckla gemensamma e-tjänster. Ett annat exempel på långsiktig och framgångsrik samverkan som både inkluderar myndigheter och bransch är Greppa Näringen, som pågått i 13 år och där nära 13 000 lantbrukare fått rådgivning om miljö och hållbarhet.

Hållbar mat i fokus

Sveriges landsbygder levererar mat, energi, jobb, ekosystemtjänster, upplevelser och attraktiva livsmiljöer. Leveranser som är viktiga för hela samhällsutvecklingen. En av grunderna i Jordbruksverkets uppdrag är att skapa förutsättningar för en hållbar produktion och konsumtion av mat. Hållbarhetsbegreppet inkluderar såväl konkurrenskraft som miljömässig och social hållbarhet. Inom den breda sektorsmyndigheten Jordbruksverket arbetar

vi tillsammans med att belysa frågor från olika perspektiv för att skapa helhetssyn och göra balanserade avvägningar mellan olika mål.

Frågor kring hållbar mat var i fokus i samhällsdebatten och i medierna under 2013. Jordbruksverket publicerade en rapport tillsammans med Livsmedelsverket och Naturvårdsverket om hur liten klimatpåverkan av maten skulle kunna bli till år 2050. Jordbruksverket gav också ut en rapport om hållbar konsumtion av kött, där en av slutsatserna är att svensk produktion står sig väl ur ett hållbarhetsperspektiv.

A handwritten signature in black ink, which appears to be 'Leif Denneberg'. The signature is written in a cursive, somewhat stylized script. Below the signature, the name 'Leif Denneberg' is printed in a serif font, followed by the title 'Generaldirektör' in a smaller, sans-serif font.

Jordbruksverkets verksamhet

Jordbruksverket är regeringens expertmyndighet på det jordbrukspolitiska området. Vårt uppdrag är att inom jordbruk och landsbygdsutveckling arbeta för en hållbar utveckling, ett gott djurskydd, ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet och en livsmedelsproduktion till nytta för konsumenterna. Regeringens vision Bruka utan att förbruka är en utgångspunkt för vårt arbete.

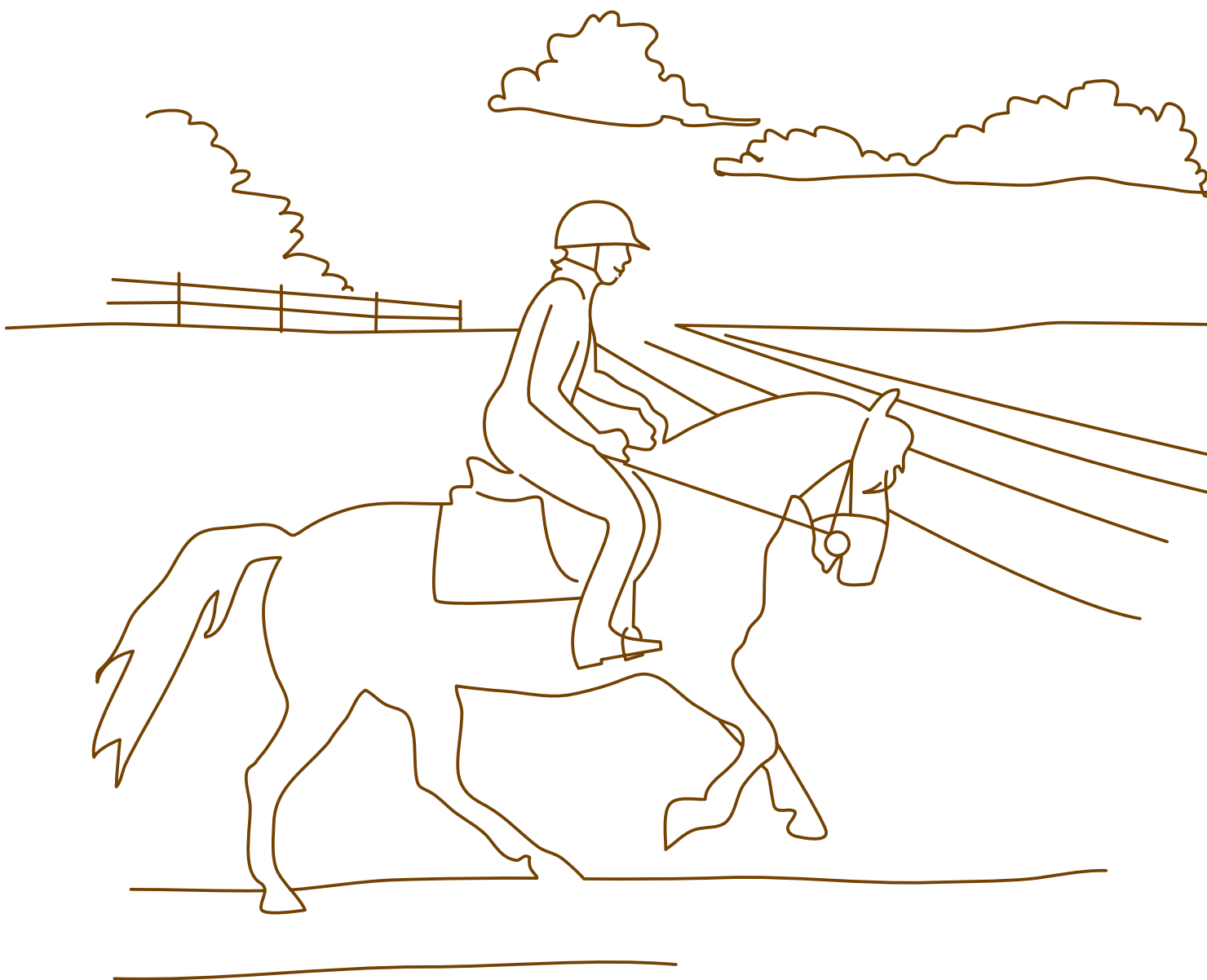

Foto: Lena Clarin

Jordbruksverket är en sektorsmyndighet, vilket innebär att vi ska skapa helhetssyn och göra balanserade avvägningar mellan olika mål som ibland kan vara oförenliga.

Jordbruksverket är förvaltningsmyndighet inom jordbruk, landsbygdsutveckling och fiske och ska medverka till en från samhällsekonomisk synpunkt mer effektiv och miljöanpassad politik inom EU. Administrationen av EU:s jordbrukspolitik är en av huvuduppgifterna. Vi ansvarar för utbetalningar av EU-stöd och arbetar för förenklingar av EU:s regleringar inom den gemensamma jordbrukspolitiken.

Jordbruksverket har även ett särskilt sektorsansvar för miljömålsarbetet. Vi ansvarar för samordning, uppföljning och rapportering av miljökvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap samt medverkar i genomförandet av politiken för regional tillväxt.

Vi arbetar för en god djurhälsa hos husdjuren och ska förebygga spridning och bekämpa smittsamma djursjukdomar och allvarliga växtskadegörare. Jordbruksverket verkar också för att stärka djurskyddet, såväl i Sverige som genom aktivt

arbete i internationella sammanhang. I vårt uppdrag som central myndighet för djurskyddet ingår att samordna och vägleda länsstyrelserna i deras arbete med djurskyddskontroller.

Landets distriktsveterinärer är en del av Jordbruksverket.

Ny vision – Enklare tillsammans

I slutet av 2013 beslutade Jordbruksverket att införa en ny vision – Enklare tillsammans.

Visionen signalerar att vi ska ha ett starkt fokus på att göra det enklare för våra kunder, vilket bidrar till ett konkurrenskraftigt jordbruk, en levande landsbygd och ett hållbart samhälle. Inom den breda sektorsmyndigheten Jordbruksverket arbetar vi tillsammans med att belysa frågor från olika perspektiv för att skapa helhetssyn och göra balanserade avvägningar mellan olika mål. För att lyckas skapa förenklingar som kunderna upplever i vardagen måste vi också arbeta nära tillsammans med andra myndigheter och branscher. När vi jobbar tillsammans går det mesta också enklare.

Verksamhetsidé

Vi har också under 2013 beslutat om en verksamhetsidé som fungerar som en brygga mellan visionen och verksamheten.

Jordbruksverkets verksamhetsidé:

- Vi arbetar för ett livskraftigt jordbruk som grunden för en levande och attraktiv landsbygd.
- Vi bidrar till ett hållbart samhälle med en hälsosam miljö för människor och djur.
- Vi verkar för ett lönsamt företagande och tillväxt i hela landet.
- Vi utgår från kundernas behov och gör det krångliga enkelt.
- Vi skapar trygghet och förtroende, tillsammans och med andra.
- Vi är Jordbruksverket.

Strategisk plan med fem fokusområden

Tidigt under 2014 kommer Jordbruksverket att besluta om en ny strategisk plan för myndigheten. Den bygger på de fem fokusområden som generaldirektören under 2013 pekat ut som de viktigaste utvecklingsområdena för myndigheten och som vi börjat arbeta med under året.

Jordbruksverkets fokusområden:

- Se, utveckla och säkra landsbygden
- Kunden först
- Förenklingar överallt
- Attraktiv myndighet i koncernen staten
- Helheten med ett regionalt perspektiv

Genom fokusområdena arbetar vi i riktning mot visionen för att skapa konkurrenskraft och hållbarhet – för samhällets och landsbygdens bästa. Att arbeta enligt dessa fokusområden har särskilt stor betydelse nu när EU reformerar politiken, såväl inom jordbruk, landsbygdsutveckling och fiske som inom andra områden som djurhälsa, djurskydd, växtskydd och kontroller.

Värdeord – framåt, trovärdig, professionell

Jordbruksverket arbetar också enligt tre värdeord – framåt, trovärdig och professionell. Värdeorden hjälper oss att nå visionen genom att tydliggöra hur vi ska vara, hur vi vill uppfattas och hur vi ska agera gentemot kunderna och omvärlden.

Foto: Helena Kätström

Ny ledningsstruktur

Under 2013 införde Jordbruksverket en ny ledningsstruktur för verksamheten (se bilaga 1). Våra avdelningar är nu samlade i fyra divisioner, i syfte att stärka samverkan och helhetssyn i riktning mot visionen. En ny stabsenhet som stödjer ledningsgruppen i styrningen av myndigheten har också skapats. I den nya ledningsgruppen ingår generaldirektören, de fyra divisionsdirektörerna, stabschefen och den biträdande stabschefen.

Disposition m.m. av årsredovisningen

Årsredovisningen inleds med ekonomisk översikt samt ett sammanfattande kapitel som översiktligt redovisar de insatser verket gjort för att uppnå inriktningsmålen enligt regeringens vision Bruka utan att förbruka. Resultatredovisningen följer Jordbruksverkets tio övergripande fokusområden enligt den strategiska planen för perioden 2010–2013. Det är dock bara sex av dessa områden som

verksamhetens intäkter och kostnader fördelas på. Kostnaderna för övriga områden, "Konsumentaspekterna får ökat genomslag" och "Stödjande processer för kärnverksamheten", fördelas på de övriga områdena. Verksamhetsuppgifter och kostnader för "Uppgifter inom fiskepolitiken från den 1 juli 2011" ingår i avsnittet "Dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv som präglas av öppenhet och mångfald". Den strategiska planen beskriver på ett övergripande sätt verkets prioriteringar och grundar sig bl.a. på myndighetens instruktion. Verksamhetsplaneringen utgår också från detta dokument. Detta ska leda till att den röda tråden i verkets verksamhet blir tydligare. Efter dessa kapitel kommer den finansiella redovisningen. I bilagor redovisas verkets organisation och en sammanställning över finansiella korrigeringar som kommissionen beslutat per medlemsstat genom s.k. slutliga "ad hoc-beslut".

Verket har redovisat kostnader för de verksamheter/prestationer där det medför ett mervärde.

Avsnitt om kostnadseffektivitet i fokusområdena "Korrekt hantering av stöd och effektiv kontrollverksamhet" och "Konkurrensneutral uppdragsverksamhet" där jämförelse tidigare har gjorts av verkets kostnader över tiden mot PLO-index, har tagits bort. Anledningen till att det togs bort i årets resultatredovisning är att jämförelsen inte ger en rättvisande beskrivning av aktuella verksamheter.

I avsnitten för respektive fokusområde redovisas måluppfyllelsen (verksamhetens resultat och effekter i förhållande till fastställda mål). För varje mål görs en resultatbedömning – en redovisning av måluppfyllelsegrad. Denna mäts eller beskrivs på

olika sätt beroende på målet. I en del fall finns preciseringar som gjorts av statsmakterna. Exempel på sådana preciseringar finns inom miljöarbetet och omfattningsmålen inom landsbygdsprogrammet. Om preciseringar saknas har målen satts av Jordbruksverket. Verket redovisar de indikatorer som måluppfyllelsen är grundad på.

Enligt SCB kan ett NKI-värde (Nöjd Kund Index) som överstiger 60 bedömas som "bra". När värdet ligger mellan 40 och 60 bedöms det som "godkänt" och under 40 blir det "underkänt". Denna tregradiga bedömningskala har Jordbruksverket modifierat till en fyrgradig bedömningskala för måluppfyllelse.

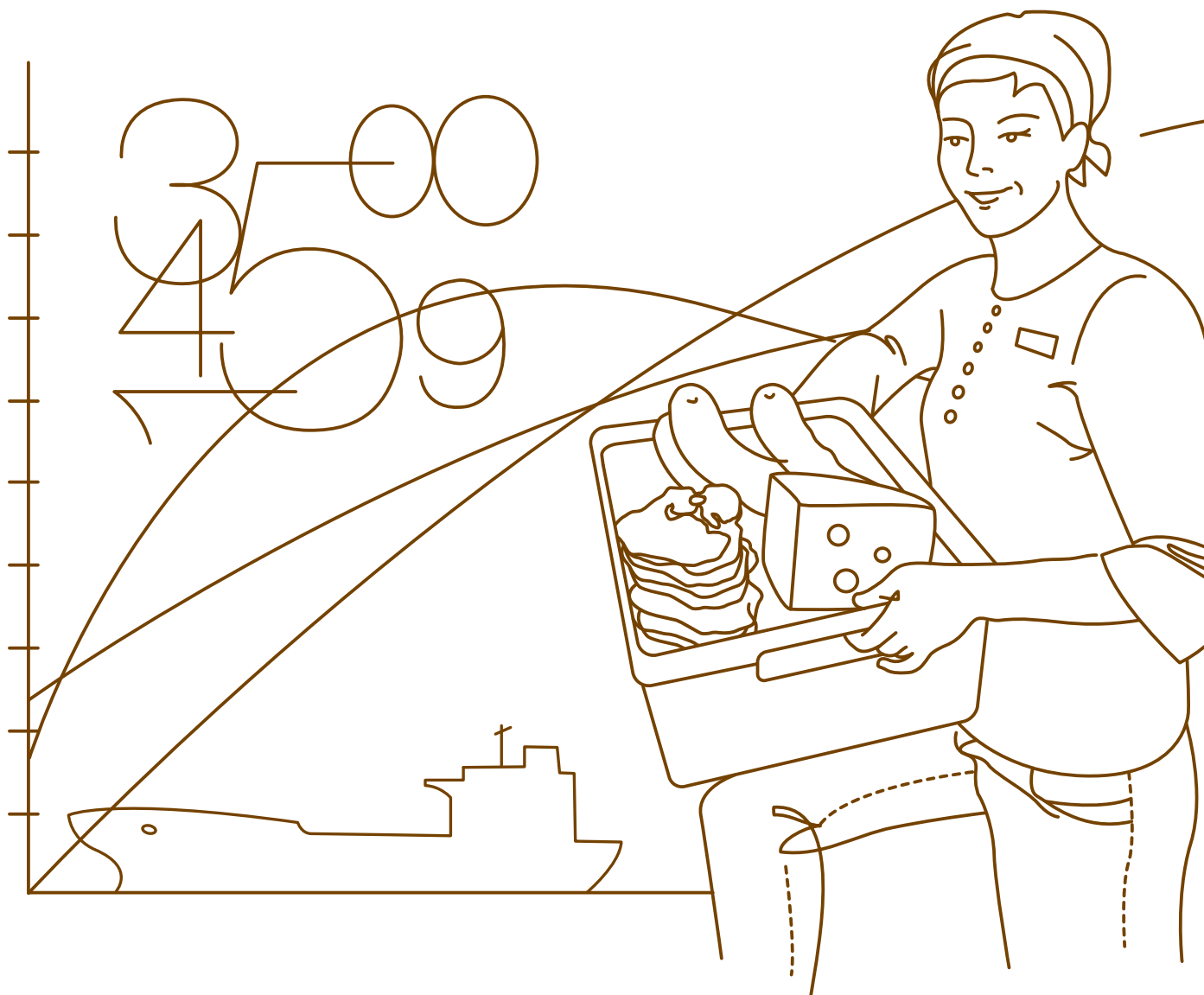
- Fullt uppfyllt (4)
= Målet är uppfyllt till minst 95 %.
- I huvudsak uppfyllt (3)
= Målet är uppfyllt till minst 65 och högst 95 %.
- Delvis uppfyllt (2)
= Målet är uppfyllt till minst 30 och högst 65 %.
- Ej uppfyllt (1)
= Målet är uppfyllt till mindre än 30 %.

Måluppfyllelsegraden bygger på såväl subjektiva bedömningar som kvantitativa data. Under respektive avsnitt redovisas hur bedömningen är gjord.

Under respektive fokusområde redovisas väsentliga prestationer. Vid beräkning av kostnaderna har såväl direkta kostnader som skäliga indirekta kostnader medtagits. Vid beräkning av indirekta kostnader har ett OH-pålägg om 88 % använts förutom för kostnader inom "Konkurrensneutral uppdragsverksamhet" där kostnader har redovisats enligt särskild resultaträkning.

Ekonomisk översikt

Den totala omsättningen uppgick totalt till 13 260 miljoner kronor inklusive lämnade bidrag.

Total omsättning

Den totala omsättningen, det vill säga verksamhetens kostnader och lämnade bidrag (inkl. finansiella kostnader), uppgår 2013 till 13 260 miljoner kronor, att jämföras med 13 219 miljoner kronor för 2012 och 13 634 miljoner kronor 2011.

Den totala omsättningen har det senaste året minskat med 41 miljoner kronor. Driftskostnaderna samt finansiella kostnader har ökat något. Av Jordbruksverkets totala omsättning har EU finansierat cirka 65 % årligen de senaste åren. Resterande kostnader finansieras med nationella medel och avgifter inom framför allt det veterinära området.

Verksamhetens kostnader

Verksamhetens kostnader (exkl. lämnade bidrag och tillhörande kostnader) har under det senaste året ökat med cirka 20 miljoner kronor, från 1 409 miljoner kronor till 1 429 miljoner kronor. Ökningen beror främst på ökade kostnader för arbetet med förberedelserna inför kommande jordbruks- och fiskeripolitik (Dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv).

Konkurrensneutral uppdragsverksamhet med resultatområdena (RO) Distriktsveterinärerna, Vatten och del av Utsäde samt Tillsyn (köttklassificering) är det största området med ca 40 % av de totala verksamhetskostnaderna.

Antal årsarbetskrafter

Dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv har ökat på grund av arbetet med förberedelserna inför kommande förändringar av jordbruks- och fiskeripolitiken.

Intäkter av avgifter och andra intäkter än anslag

Jordbruksverkets intäkter har totalt sett ökat med knappt 21 miljoner kronor jämfört med 2012. Ökningen för fokusområdena Dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv samt Lågt smittryck och god krisberedskap beror främst på att tjänsteexport och verksamhet finansierad med bidrag från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har ökat. Minskade projektmedel från bland annat Havs- och vattenmyndigheten inom fokusområde Korrekt hantering leder till att intäkterna har minskat.

Avgiftsbelagd verksamhet

Särredovisningen av avgiftsbelagd verksamhet för 2012 och 2013 görs i not 33 och 35 i den finansiella redovisningen. Motsvarande uppgifter för 2011 redovisas i not 27 och 29 i årsredovisningen för 2012.

Tabell 1.

Totala verksamhetskostnader¹ (tkr)

Fokusområde	2011 ³	%	2012 ³	%	2013	%
Dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv	147 103	11	164 645	12	197 896	14
Starkt djurskydd och god djurhälsa	70 968	5	70 956	5	89 898	6
Lågt smittryck och god krisberedskap	135 311	10	128 902	9	149 574	10
Miljö och resurseffektiva gröna näringar	127 032	9	140 913	10	137 427	10
Korrekt hantering av stöd och effektiv kontrollverksamhet	318 344	24	342 055	24	278 471	20
Konkurrensneutral uppdragsverksamhet ²	563 507	41	561 454	40	575 471	40
Summa	1 362 265	100	1 408 925	100	1 428 737	100

1. Kostnaderna har fördelats med hjälp av bokföringens verksamhets- respektive finansieringskonton. Fördelade löne-kostnader baseras på individuell tidredovisning. Kostnaderna för gemensamma stödfunktioner har fördelats med antal årsarbetskrafter som bas.
2. Kostnader för interna uppdrag har eliminerats för konkurrensneutral uppdragsverksamhet vilka uppgår till cirka 2,9 mnkr 2013, 3,2 mnkr 2012 och cirka 4,2 mnkr 2011.
3. Kostnader för 2012 har räknats om på grund av felaktig fördelning av projekt ProCAP.

Källa: Ekonomisystemet Agresso

Tabell 2.

Antalet årsarbetskrafter (åak)

Fokusområde	2011	%	2012	%	2013	%
Dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv	124,2	10	154,8	13	203,5	17
Starkt djurskydd och god djurhälsa	70,8	6	64,9	6	65,1	5
Lågt smittryck och god krisberedskap	115,6	10	106,5	9	107,5	9
Miljö och resurseffektiva gröna näringar	98,0	8	97,7	8	93,2	8
Korrekt hantering av stöd och effektiv kontrollverksamhet	287,7	25	271,1	23	243,3	20
Konkurrensneutral uppdragsverksamhet	485,7	41	485,3	41	494,8	41
Summa	1 182,0	100	1 180,3	100	1 207,4	100

Källa: Ekonomisystemet Agresso

Tabell 3.

Intäkter av avgifter och andra intäkter än anslag (tkr)

Fokusområde	2011 ¹	%	2012 ¹	%	2013	%
Dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv	9 168	2	16 358	3	23 350	4
Starkt djurskydd och god djurhälsa	23 188	4	29 959	5	28 035	4
Lågt smittryck och god krisberedskap	20 788	4	7 352	2	28 398	5
Miljö och resurseffektiva gröna näringar	20 608	3	24 123	4	22 525	4
Korrekt hantering av stöd och effektiv kontrollverksamhet	40 312	7	41 024	7	34 404	6
Konkurrensneutral uppdragsverksamhet ²	451 774	80	455 591	79	458 404	77
Summa	565 838	100	574 407	100	595 116	100

1. Intäkterna är avgifter enligt 4 § avgiftsförordningen, avgiftsbelagd verksamhet, övriga intäkter, intäkter av bidrag samt finansiella intäkter, se kapitel Notförteckning, not 1 och 2.

Källa: Ekonomisystemet Agresso

Lämnade bidrag

Samtliga utbetalade bidrag under 2013 uppgår till 11 841 miljoner kronor jämfört med 12 009 miljoner kronor för 2012. Nettominskningen under året beror huvudsakligen på att bidrag under rubriken Företagsstöd har minskat jämfört med tidigare år.

Av utbetalade bidrag under året har EU finansierat cirka 71 %, motsvarande cirka 8 400 miljoner kronor. Antalet utbetalningar minskade till knappt 332 000 stycken jämfört med cirka 361 000 stycken 2012.

Tabell 4.

Bidrag i miljoner kronor

Bruttoutbetalningar¹ för respektive bidrag oavsett stödår.

	Gårdsstödet	Miljöersättningar	Kompensationsbidrag	Företagsstöd ^{2,3}	Projektstöd ^{2,3,4}	Nationellt stöd mjölk Norrland	Marknadsstöd ⁵	Övriga bidrag ⁶	Totalt
Totalt utbetalat belopp, miljoner kronor									
2013	5 917	2 576	726	601	890	269	90	772	11 841 ⁷
2012	5 842	2 629	735	848	769	269	147	770	12 009 ⁷
2011	5 921	2 619	746	776	712	272	131	1 107	12 274 ⁷
– därav EU-finansierat, %									
2013	100	41	41	49	59	-	100	ca 34	ca 71
2012	100	47	48	51	60	-	100	ca 50	ca 74
2011	100	50	48	50	56	-	100	ca 52	ca 75
Antal utbetalningar⁸									
2013	69 107	194 495	35 556	4 377	4 489	10 373	1 030	12 449	331 876
2012	74 932	201 382	37 708	4 897	4 104	11 174	2 113	25 046	361 356
2011	71 967	215 423	37 169	3 989	2 240	12 589	2 606	35 022	381 005

1. I utbetalade belopp för direktstöden (gårdsstöd, djurbidrag m.fl.) har avdrag gjorts för släpande sanktioner och tvärvillkorsavdrag.
2. Företagsstöd avser insatser som är till nytta för ett enskilt företag medan projektstöd är till allmän nytta eller till för flera företag, fördelarna med bidraget når fler än de som sökt stöd.
3. Vid beräkning av EU:s medfinansiering har hänsyn tagits till annan offentlig finansiering (endast 2011) och forskottsutbetalningar av svenska medel.
4. I posten ingår även ersättning till länsstyrelserna m.fl. för deras medverkan inom landsbygdsprogrammet.
5. I posten ingår exportbidrag och interventionsstöd.
6. I posten "Övriga bidrag" ingår utbetalningar av djurbidrag och omstruktureringsstöd för socker (endast 2012 och 2011), extra djuromsorg för suggor (endast 2013 och 2012), nationellt kuvert, miljöinvesteringar och stöd till fiskerinäringen m.m. Dessutom ingår bidrag till organisationer för deras medverkan i olika program inom djurområdet m.m.
7. Under 2013 har därutöver cirka 19 800 inbetalningar (28 600 föregående år) om drygt 87 miljoner kronor (116 miljoner kronor föregående år) gjorts, varav cirka 34 miljoner kronor avser tidigare utbetalade gårdsstöd och cirka 31 miljoner kronor tidigare utbetalade miljöersättningar. Utöver detta avser inbetalningarna i huvudsak kompensationsstöd, företagsstöd och projektstöd inom landsbygdsprogrammet.
8. I antal utbetalningar ingår även så kallade kvittningar, det vill säga att del av eller hela beloppet har utbetalats till annan än stödmottagare. Under 2013 var det drygt 31 500 st. Motsvarande för 2012 och 2011 var cirka 43 000 respektive 30 000 kvittningar. Knappt 13 % av utbetalda stödbelopp kvittades 2013, motsvarande cirka 1 534 miljoner kronor. Huvuddelen av beloppet avser överlåtelse från stödmottagare till banker m.fl.

Källa: Jordbruksverkets stödutbetalningssystem BETAL och ekonomisystemet Agresso

Utnyttjande av direktstöd

Utnyttjandet av det nationella taket för direktstöd bedöms bli något högre jämfört med tidigare år. Knappt 10 miljoner euro (motsvarande cirka 85 miljoner kronor) delades ut från den nationella reserven. De nationella taken är fastställda på stödårsnivå i euro för stödformerna gårdsstöd och det s.k. nationella kuvertet. Utbetalningarna avseende ett stödår sker under perioden 1 december till och med 30 juni respektive år. För gårdsstödet betalas huvuddelen ut under december månad och det nationella kuvertet betalas ut under våren året efter. För gårdsstödet har blockinventeringsprojektet nu fått genomslag som medfört att jordbrukaren har bättre underlag för sin ansökan som i sin tur leder till att det blir färre och mindre avvikelser i kontrollen av arealerna. Värt att notera är att utnyttjandet aldrig kan uppgå till 100 % för gårdsstödet eftersom markförändringar och arrendefrånträden m.m. gör att vissa lantbrukare inte kan utnyttja alla sina stödår.

Tabell 5.

Sverige – utfall och andel utnyttjade takbelopp för stödåren 2011–2013

Stödformer ²	Utfall ¹ stödår 2011		Utfall ¹ stödår 2012		Stödår 2013		
	teuro	%	teuro	%	Utfall ¹ t.o.m. 2013-12-31	Prognos ¹	Prognos ² utnyttjande
					teuro	teuro	%
Gårdsstöd	648 179	95,6	685 936	96,4	667 618	676 222	97,2
Kontrakterad stärkelsepotatis ²	3 637	-	-	-	-	-	-
Nationellt kuvert ³	2 966	91,4	2 997	91,7	0	3 073	96,1
Handjursbidrag	33 727	96,9	-	-	-	-	-
Summa	688 508	96,7⁴	688 933	97,2⁴	667 618	679 295	98,0⁴

1. Fastställd kurs 2011: 1 euro = 9,2580 kr, 2012: 1 euro = 8,4498 kr resp. 2013: 8,6575 kr för samtliga stödformer. Beloppet är efter avdrag för modulerings. För 2013 har det även gjorts avdrag för finansiell disciplin om drygt 2,45 %.

2. För stödformerna gårdsstöd och nationellt kuvert är det maximala tak som inte får överskridas. Stöd för kontrakterad stärkelsepotatis och handjursbidrag har frikopplats 2012 och värdena ingår fr.o.m. 2012 i gårdsstödet. Det procentuella utnyttjandet är beräknat från de maximala taken för Sverige. För stödåret 2013 uppgår det maximala taket för exempelvis gårdsstödet före modulerings till 767 437 teuro. Beräknat belopp för 2013 om 676 222 teuro efter modulerings och avdrag för finansiell disciplin motsvarar 746 074 teuro före moduleringsavdragen och avdragen för finansiell disciplin. Utnyttjandet beräknas således till cirka 97,2 %, motsvarande beräkning för nationellt kuvert ger ett beräknat utnyttjande om 96,1 %.

3. Nationellt kuvert omfattar stöd för kvalitetscertifiering och stöd till mervärden i jordbruket.

4. Det procentuella utnyttjandet är beräknat från de maximala taken för Sverige enligt artiklarna 8, 40 m.fl. i rådets förordning (EG) nr 73/2009.

Källa: Jordbruksverket

Utnyttjande av landsbygdsprogrammet

Under programperioden 2007–2013 har avsatts cirka 37 917 miljoner kronor exkl. överskjutande nationell finansiering om cirka 176 miljoner kronor. Beloppet omfattar även finansiering från andra offentliga finansiärer än Jordbruksverket som exempelvis kommuner och landsting. Utbetalningar avseende programperioden kommer att pågå till och med 2015 för projekt beslutade till och med 2013. Miljöersättningar och kompensationsbi-

drag för delar av stödår 2006 samt stödår 2007–2013 inom Axel 2 omfattas av programperiodens budget. I tabell 6 framgår gjorda utbetalningar (netto) under perioden 16 oktober 2006–31 december 2013 som har belastat landsbygdsprogrammet fördelat på axelnivå och tekniskt stöd. Totalt har 33 214 miljoner kronor utbetalats varav 15 554 miljoner kronor finansieras av EU medan resterande 17 660 miljoner kronor till huvuddelen har finansierats av staten via Jordbruksverket. Under räkenskapsåret 2013 har cirka 5 490 miljoner kronor utbetalats varav cirka 2 391 miljoner kronor finansieras av EU.

Tabell 6.

Redovisade utbetalningar inom LBP 16/10 2006–31/12 2013 jämfört mot programbudget

Åtgärd	Programbudget, miljoner kronor	Utbetalningar miljoner kronor		% –utnyttjande av total budget ³
		Totalt, miljoner kronor	Varav EU-del,	
Axel 1, Förbättra konkurrenskraften i jord- och skogsbruket	5 731,0	4 689,8	2 401,8	81,8 %
Axel 2, Förbättra miljö och landskapet	24 359,0	23 889,3 ¹	11 048,3	98,1 %
Axel 3, Diversifiering och förbättrad livskvalitet på landsbygden	4 294,0	2 268,1	1 047,6	52,8 %
Axel 4, Leader	2 375,0	1 260,2	503,7	53,1 %
Axel 5, Tekniskt stöd	1 158,0	1 106,8	552,4	95,6 %
Summa	37 917,0	33 214,2²	15 553,8	87,6 %

1. Därutöver har cirka 202,0 miljoner kronor utbetalats av Jordbruksverket i nationell överskjutande finansiering som inte omfattas av programbudgeten.
2. Inklusive gjorda utbetalningar av annan offentlig finansiär om cirka 901,0 miljoner kronor.
3. Under 2013 höjdes programbudgeten för programperioden från 36 332,2 miljoner kronor (version 9) till 37 916,7 miljoner kronor (programversion 11).

Källa: Jordbruksverket

EU-delen inom programbudgeten uppgår till 1 953 miljoner euro motsvarande 17 577 miljoner kronor. Programmet är fastställt utifrån en eurokurs om 9 kronor. Om kronans värde är lägre i de löpande kvartalsredovisningarna mot EU under perioden utnyttjas mindre än fastställda EU-medel. Hittills har den genomsnittliga kursen legat på 9,21 kr/euro. Utnyttjandet av beslutade EU-medel inom landsbygdsprogrammets budget uppgår till hittills utbetalda 15 554 miljoner kronor vilket motsvarar 1 689 miljoner euro. Av budgeten som gällt till och med 2013 har drygt 86 % utnyttjats om erhållna förskott exkluderas. Totalt för EU:s landsbygdsfond (EJFLU) till och med december 2013 (avseende redovisade utbetalningar till och med 15 oktober 2013) har exklusive förskott drygt 68 % utnyttjats i genomsnitt för samtliga EU-länder. Sveriges utnyttjande ligger på drygt 77 %.

Tabell 7.

Utnyttjande av EU-medel inom LBP 16/10 2006–31/12 2013

	2007–2010 ¹	2011 ²	2012 ³	2013 ⁴	2014 ⁵	TOTAL
EU-budget, miljoner euro	1 120,6	278,8	277,9	275,8	-	1 953,1
Redovisat, miljoner euro	745,1	285,2	298,1	181,8	178,6	1 688,8
Erhållna förskott EU, miljoner euro	127,8	0 ⁶	-	-	-	127,8
Summa utnyttjad budget, miljoner euro	872,9	285,2	298,1	181,8	178,6	1 816,6
Utnyttjad budget ackumulerat, %	44,7	59,3	74,6	83,9	93,0	93,0
Utnyttjad budget ackumulerat exkl. förskott, %	38,1	52,8	68,0	77,3	86,5	86,5
Utbetalningar (netto), miljoner kronor	7 215,2	2 605,6	2 605,5	1 562,0	1 565,5	15 553,8
Erhållna förskott EU, miljoner kronor	1 183,8	0 ⁶	-	-	-	1 183,8
Summa utnyttjad budget, miljoner kronor	8 399,0	2 605,6	2 605,5	1 562,0	1 565,5	16 737,6
Genomsnittskurs, kr/euro ⁷	9,62	9,14	8,74	8,59	8,77	9,21

1. Utbetalningar under perioden 16/10 2006–15/10 2010

2. Utbetalningar under perioden 16/10 2010–15/10 2011

3. Utbetalningar under perioden 16/10 2011–15/10 2012

4. Utbetalningar under perioden 16/10 2012–15/10 2013

5. Utbetalningar under perioden 16/10 2013–15/10 2014

6. Under hösten 2010 erhöll Jordbruksverket ytterligare förskott från KOM om 83,8 miljoner kronor (8,9 miljoner euro) avseende särskilda utmaningar. Denna utbetalning från KOM saknade laglig grund varför hela beloppet har återbetalats till KOM under 2011.

7. Genomsnittskursen påverkas av när i tiden som rekvisition sker av EU-medel.

Källa: Jordbruksverket

Foto: Ingela Johansson

Utnyttjande av fiskeriprogrammet

Under programperioden 2007–2013 har avsatts cirka 492 miljoner kronor i EU-medel, vilka ska medfinansieras med motsvarande summa svenska medel. Beloppet omfattar även finansiering från andra offentliga finansiärer än Jordbruksverket som exempelvis kommuner och landsting. Utbetalningar avseende programperioden kommer att pågå t.o.m. 2015.

I tabell 8 framgår gjorda utbetalningar (netto) under perioden den 1 januari 2007 t.o.m. den 31 december 2013 som har belastat fiskeriprogrammet fördelat på de fem prioriterade områdena (axlar). Totalt har drygt 635 miljoner kronor utbetalats varav drygt 337 miljoner kronor beräknas finansieras av EU medan resterande cirka 298 miljoner kronor har finansierats av staten via Fiskeriverket och Jordbruksverket samt övriga offentliga finansiärer. Under räkenskapsåret 2013 har cirka 139 miljoner kronor betalats ut varav cirka 69 miljoner kronor beräknas finansieras av EU.

Tabell 8.
Utbetalda medel 1/1 2007–31/12 2013

Åtgärd	Programbudget miljoner kronor	Utbetalningar miljoner kronor		% –utnyttjande av total budget
		Totalt	Varav EU-del	
PO ¹ , Anpassning av gemenskapens fiskeflotta	195,0	190,7	115,5	97,8 %
PO ¹ 2, Vattenbruk, insjöfiske, beredning och saluföring	196,8	107,3	53,7	54,5 %
PO ¹ , Åtgärder av gemensamt intresse	362,4	248,4	123,8	68,5 %
PO ¹ , Hållbar utveckling i fiskeområden	139,6	46,6	23,5	33,4 %
PO ¹ , Tekniskt stöd	49,2	42,2	21,1	85,8 %
Summa	943,0	635,2	337,6	67,4 %

1. Prioriterat område

Källa: Jordbruksverket och Fiskeriverket

EU-delen inom programbudgeten uppgår till 54,7 miljoner euro motsvarande 492,3 miljoner kronor. Programmet är fastställt utifrån en eukurs om 9 kronor. Om kronans värde är lägre i de löpande redovisningarna mot EU under perioden utnyttjas mindre än fastställda EU-medel. Den genomsnittliga kursen under åren 2007–2013 är 9,30 kr/euro. Hittills har 325,9 miljoner kronor rekviderats från EU, vilket motsvarar drygt 35,1 miljoner euro. De rekviderade medlen från EU, exklusive erhållna förskott, motsvarar drygt 64 % av den totala budgeten för programperioden 2007–2013 för gjorda utbetalningar till och med den 30 november 2013.

Foto: Lena Clarin

Tabell 9.

Rekviderade medel från EU, utbetalningar gjorda under perioden 1/1 2007–30/11 2013

	2007–2010	2011	2012	2013	TOTAL
EU-budget, miljoner euro	30,30	7,96	8,12	8,28	54,66
Redovisat, miljoner euro	15,67	5,56	5,30	8,61 ¹	35,14
Erhållna förskott EU, miljoner euro	3,83	0	0	0	3,83
Summa utnyttjad budget, miljoner euro	19,50	5,56	5,30	8,61	38,97
Utnyttjad budget ackumulerat, %	35,6	45,8	55,5	71,2	71,2
Utnyttjad budget ackumulerat exkl. förskott, %	28,6	38,8	48,5	64,2	64,2
<i>Redovisat, miljoner kronor</i>	<i>155,2</i>	<i>50,2</i>	<i>46,2</i>	<i>74,4</i>	<i>325,9²</i>
<i>Erhållna förskott EU, miljoner kronor</i>	<i>36,5</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>36,5</i>
Summa utnyttjad budget, miljoner kronor	191,7	50,2	46,2	74,4	362,4
<i>Genomsnittskurs, kr/euro³</i>	<i>9,83</i>	<i>9,03</i>	<i>8,71</i>	<i>8,64</i>	<i>9,30</i>

1. Beloppet avser rekvisering av EU-medel avseende utbetalningar som gjorts fram till och med den 30 november 2013. För perioden 1–31 december 2013 beräknas 1,5 miljoner kronor att rekviseras.
2. Orsaken till att rekviderade belopp är lägre jämfört med utbetald EU-del i föregående tabell är att Jordbruksverket och dåvarande Fiskeriverket har dragit bort vissa utgifter från utgiftsdeklarationen som en följd av genomförda revisioner.
3. Genomsnittskursen påverkas av när i tiden som rekvisition sker av EU-medel.

Källa: Jordbruksverket och Fiskeriverket

Foto: Nicole Farnami

Bruka utan att förbruka

Jordbruksverket ska

- i återrapporteringen redogöra för hur myndighetens verksamhet har bidragit till att uppfylla regeringens vision Bruka utan att förbruka med tillhörande inriktningsmål.
- redovisa indikatorer som beskriver utvecklingen inom sektorn och göra en bedömning av hur resultaten och effekterna förhåller sig till målen i regeringens vision.

Hur Jordbruksverkets verksamhet påverkar regeringens vision

Regeringens övergripande vision är att skapa förutsättningar för att Bruka utan att förbruka. För 2013 hade fyra inriktningsmål lagts fast:

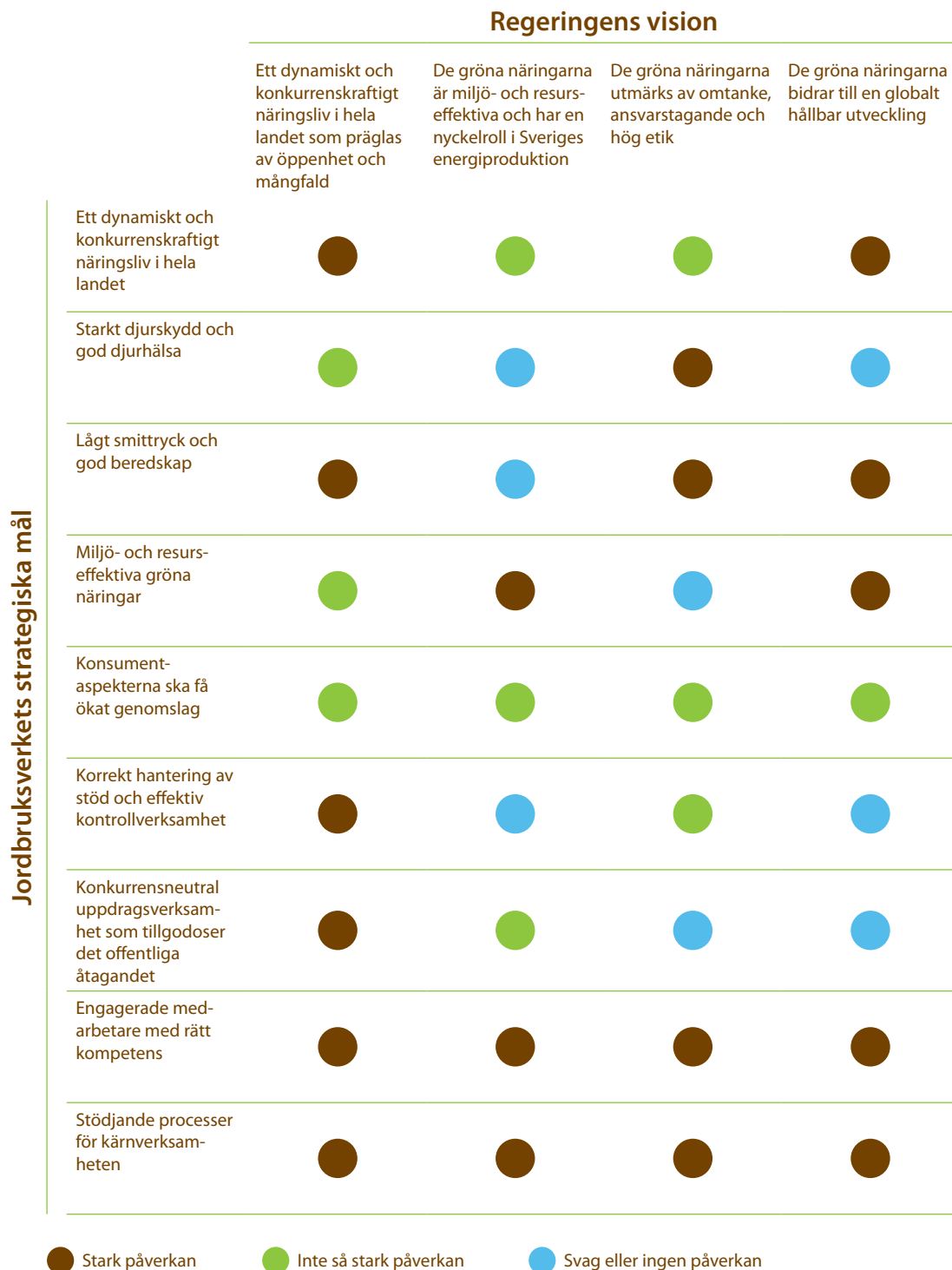
- Ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet som präglas av öppenhet och mångfald.
- De gröna näringarna är miljö- och resurseffektiva och har en nyckelroll i Sveriges energiproduktion.
- De gröna näringarna utmärks av omtanke, ansvarstagande och hög etik.
- De gröna näringarna bidrar till en globalt hållbar utveckling.

Jordbruksverket redovisar i resultatredovisningen de insatser verket gjort för att uppnå dessa mål samt redovisar också utvecklingen på de områden där verket har ett ansvar. Indikatorerna redovisas mer ingående längre fram i resultatredovisningen.

Figur 1 beskriver hur Jordbruksverkets strategiska mål förhåller sig till de övergripande målen för regeringens vision Bruka utan att förbruka. Dispositionen för den löpande redovisningen har gjorts så att respektive verksamheter hålls ihop ämnesmässigt. Samtidigt är det uppenbart att de olika verksamheterna inte kan föras bara till ett av de fyra inriktningsmålen. Detta framgår i figuren på så sätt att rutor med mörk färg visar det mål som en verksamhet har starkast påverkan på. Den något ljusare färgen visar en inte så stark påverkan, medan den ljusaste färgen visar svag eller ingen påverkan. Den slutsats som kan dras är alltså att de verksamheter som Jordbruksverket har ansvar för inte bara påverkar ett av inriktningsmålen, utan har en betydligt bredare påverkan. Detta innebär i sin tur att de bedömningar som verket har att göra måste ta hänsyn till ett brett spektrum av aspekter.

Fortsättningsvis i detta avsnitt redovisas en kortfattad översikt över utvecklingen på landsbygden samt i jordbruket och fisket.

Figur 1. Inriktningssmålen för regeringens vision Bruka utan att förbruka och hur de relaterar till Jordbruksverkets olika verksamheter.

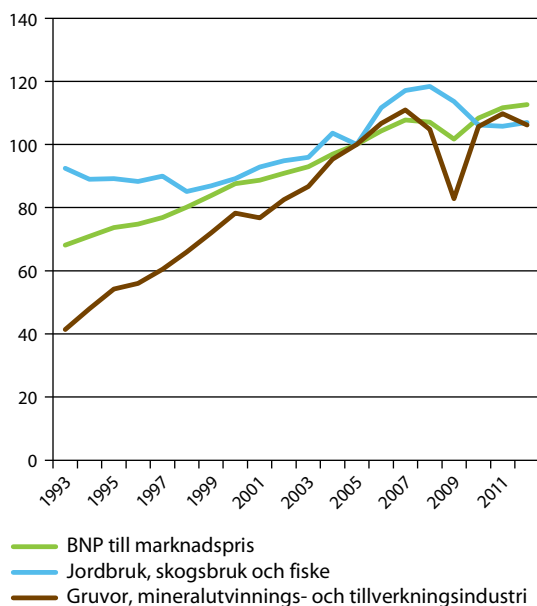
Utvecklingen på landsbygden

Det är svårt att hitta en serie som väl beskriver den ekonomiska utvecklingen på landsbygden i förhållande till utvecklingen totalt för ekonomin. Ett sätt att ändå schematiskt få en bild av utvecklingen på landsbygden är att se på utvecklingen inom jordbruk, skog, fiske, gruvor och tillverkningsindustri som är näringsgrenar som är vanliga på landsbygden. Utvecklingen inom dessa sektorer följde utvecklingen väl för BNP totalt fram till och med början av 2008. Den svenska ekonomin mattades då av i ett snabbt tempo. Recessionen varade under 2009 och tillväxttakten vände sedan åter uppåt under 2010, som är ett år när den svenska ekonomin hade en ekonomisk tillväxt på en historiskt hög nivå. Lågkonjunkturen 2008 och 2009 gjorde framför allt avtryck som kan ses i en produktionsnedgång för tillverkningsindustrin och gruvor. Trots att dessa sektorer återhämtade sig snabbt, blev inte uppgången så stark att den kom upp till den nivå som gäller för ekonomin totalt. Under 2012 märks en nedgång i motsats till hela ekonomin.

För jordbruk, skogsbruk och fiske har utvecklingen varit betydligt svagare. Ökningen mellan 1993 och 2012 uppgår mätt i löpande priser till cirka 15 % jämfört med drygt 150 % för gruvor, mineralutvinning och tillverkningsindustrin.

Figur 2

Indexerad utveckling för BNP till marknadspris och produktionsvolym för de areella näringarna samt för tillverkningsindustrin, gruvor och mineralutvinning i Sverige 1993–2012 (index för 2005 = 100).

Källa: Statistiska centralbyrån, nationalräkenskaperna

Det senaste decenniet har därmed inneburit perioder med både en stark och svag ekonomi i Sverige. En fråga i sammanhanget är hur de senaste årens konjunktursvängningar har påverkat de svenska landsbygderna. Under tillväxtperioden som pågick fram till 2008 utvecklades många landsbygdskommuner förhållandevis starkt. Den starkaste tillväxten i förädlingsvärdet (bruttoregionalprodukt) i hela den svenska ekonomin återfanns främst i landsbygdskommuner med en industristruktur som präglades av tillverkningsindustri, processindustri, utvinning av mineral och kraftförsörjning. Många av dessa företag med stark tillväxt hade också goda exportinkomster och drog nytta av utvecklingen på de internationella marknaderna.

Åren 2000–2008 var den ekonomiska tillväxten per person jämförelsevis hög i stora delar av Sveriges landsbygdskommuner, vilket speglas i sysselsättningssiffror (Jordbruksverkets rapport RA2012:12). Däremot kan motsvarande utveckling inte spåras i befolkningens tillväxt. Landsbygdsregionerna hade svårt att locka till sig inflyttare i större omfattning vilket även påverkar återväxten av humankapital. Inte heller lönesummorna per person utvecklades i samma starka takt som produktionen växte.

Utvecklingen i Sveriges landsbygdskommuner åren 2000–2008 rymmer därför en paradox genom att tillväxten i produktionsvärdet per invånare tillhör den starkaste i landet samtidigt som tillväxten i lönesummor är förhållandevis svag (ibid.). En förklaring till denna paradox kan finnas i industristrukturens specialisering mot kapitalintensiv produktion inom tillverkningsindustrin i många landsbygdskommuner. I landsbygdskommuner som inte har en specialisering mot tillverkningsindustrin är produktionsvärdena per individ väsentligt lägre jämfört med övriga kommuner.

Konjunkturedgången som drabbade den svenska ekonomin sent 2008 kom att bli den kanske skarpaste ekonomiska nedgången i modern tid. Åtminstone blev svängningarna i ekonomin bland de mest omfattande som landet har upplevt. År 2009 minskade Sveriges BNP med omkring 5 %. Samtidigt blev återhämtningen under 2010 mycket kraftig, och tillväxten har beräknats till omkring 5 %, dvs. ungefär motsvarande omfattning som nedgången under 2009. Efter 2010 har sedan den ekonomiska utvecklingen åter bromsat in.

Svängningarna i den svenska ekonomin har därmed varit mycket omfattande de senaste fem åren. Ser vi till utvecklingen från 2008 och framåt har effekterna varit olika i olika delar av ekonomin. Mellan 2008 och 2010 minskade antalet förvärvsarbete i riket med cirka 14 000 personer i åldern 20–64 år. I kommuner som vi betraktar som

landsbygd (förklaring till denna typologi finns i Jordbruksverkets rapport RA2012:12) har antalet förvärvsarbetande och förvärvsgraden minskat betydligt mer än rikets genomsnitt. I Sveriges landsbygdskommuner minskade antalet förvärvsarbetande med i genomsnitt 2–3 % mellan 2008 och 2010.

Konjunktursvängningarna förefaller ha drabbat Sveriges landsbygder mer än övriga områden. Detta kan förklaras bland annat av industrins geografiska specialiseringsmönster och den nedgång i produktion och sysselsättning som industrin har kännetecknats av de senaste åren. Landsbygdsområdena får i större utsträckning än stadsområdena bära bördan av de effekter som de omfattande konjunktursvängningarna har inneburit de senaste åren. Åtminstone är det denna bild som vi får när vi ser till arbetsmarknadens utveckling avseende förvärvsarbetande. Samtidigt som den generella utvecklingen visar att Sveriges landsbygder utvecklas svagt finns det enskilda platser och områden som utvecklas ”mot strömmen”. Det gäller platser i Sveriges inland som har en stark besöksnäring och det gäller också platser med unik resursbaserad ekonomi. Vidare finns det landsbygdspräglade kommuner i Götaland, med ett lokalt starkt näringsliv ofta präglat av en industristruktur, som uppvisar höga andelar av förvärvsarbetande.

En del av anledningen till att företagen ökar i antal, trots att befolkningstrenden på landsbygden på sikt visar på motsatsen, är att många av landsbygdens företag är små. Enligt SCB var antalet arbetsställen per sysselsatta 17 % på den glesa landsbygden och 12 % i storstadsområden 2010. En drivkraft för andelen småföretag på landsbygden är att en bred majoritet av jord- och skogsbruksföretag inte har några anställda.

Den fråga som måste ställas är hur landsbygden ska kunna utvecklas vidare? Det finns både direkta och indirekta effekter av universitet och högteknologisk forskning på lokal tillväxt. Naturligtvis är detta bara en bit av det regionalekonomiska pusslet, men det skulle betyda att kunskapsspridning är en viktig faktor att beakta om syftet är att locka till sig fler företag och boende i landsbygdsområden. Sverige har även satt nationella mål för bredbandsutbyggnad, där målet med att nå 40 % av befolkningen med 100 megabit bredband år 2015 uppnåddes redan 2010. Nästa milstolpe, som är att nå 90 % av befolkningen, är satt till 2020. Bredbandets framväxt är enligt UNESCO:s bredbandskommission även viktigt för jord- och skogsbrukssektorn eftersom det har blivit en naturlig komponent av nödvändig infrastruktur.

Utvecklingen i jordbruket

Priserna inom EU och därmed i Sverige påverkas för flera produkter starkt av fluktuationerna på världsmarknaden. Under 2013 har det noterats prisfall för spannmål samtidigt som mjölkpriserna har gått upp. Den allmänna prisnivån i Sverige, mätt med konsumentprisindex (KPI), har varit nästan oförändrad de senaste två åren. Livsmedelspriserna i konsumentledet har däremot gått upp med i storleksordningen 4 % de senaste två åren. Men mätt i jordbrukarledet har priserna fallit med 1,5 % under samma period.

Vegetabilier

Spannmålsskörden i världen 2013/14 har av olika prognosmakare beräknats bli mycket stor. Det amerikanska jordbruksdepartementet (USDA) beräknar skörden till 1 968 miljoner ton medan FAO förväntar sig hela 2 006 miljoner ton spannmål. De största ökningarna ses i världsprognoserna för majs som justerats upp framför allt beroende på skördeökningar i USA och i Ukraina. Veteskörden har också höjts på grund av höga skördar i bland annat EU, Australien, Kanada och i länderna kring Svarta havet. USDA och FAO har vidare produktionsprognoser som är cirka 20 respektive 60 miljoner ton högre än den senaste prognosen från International Grain Council (IGC). Föregående års spannmålsskörd (2012) uppgick till omkring 1 800 miljoner ton, vilket är 8–10 % lägre än 2013 års skörd.

Priserna på spannmål under 2013 har givetvis påverkats av den goda tillgången på spannmål, men dock inte lika mycket som kanske kan förväntas. Priserna för de större spannmålslagen har sjunkit både på den europeiska marknaden och på den amerikanska jämfört med föregående år. Exportpriserna för majs var cirka 12 % lägre under 2013 jämfört med 2012, medan vetenoteringarna bara hade sjunkit med 5–6 %. De mindre prisfallen beror dels på att en stark efterfrågan har funnits och dels på att det krävs ännu mer spannmål för att bygga upp världslagren i de viktigare exportländerna. Att just vete inte sjönk mer i pris under 2013 beror också till stor del på att Kina importerade mer vete än vanligt då den egna skörden blev lägre samt att de inhemska priserna var förhållandevis höga.

När det gäller oljväxter förväntas en hög skörd av sojabönor både i USA och i Sydamerika. Dessutom förväntas skörden av canola (raps) i Kanada att uppnå rekord för 2013/14. Detta har, kombinerat med en ökad rapsskörd även i EU, inneburit lägre noteringar för raps.

Spannmålsarealen i Sverige har legat runt 1,0 miljoner hektar de senaste åren från att ha legat

Foto: Lena Clarin

något högre åren närmast före frikopplingen av jordbrukarstöden 2005. Under 2013 blev arealen preliminärt 0,99 miljoner hektar. Även vallarealen har varit i det närmaste oförändrad (knappt 1,2 miljoner hektar) de senaste åren.

Hösten 2012 kom stora regnmängder som försvårade och försenade höstsådden. Den efterföljande vintern var tidvis snöfattig och kall vilket också missgynnade de höstsådda grödorna. Sommarmånaderna präglades av torrt och varmt väder och på vissa håll i landet, särskilt i Stockholms och Uppsala län och på många platser runt om i Mälardalen, ledde vattenbristen till torskador på grödorna. Tröskningen kom igång tidigt och kunde oftast genomföras vid bra väderförhållanden.

Den milda vintern gynnade de höstsådda grödorna som överlag har gett höga skördenivåer. Hektarskörden av höstvete beräknas preliminärt till 6 310 kg per hektar, vilket är något mer än genomsnittet för de senaste fem åren. Hektarskörden av höstråg beräknas till 5 670 kg per hektar och rågvetet till 4 900 kg per hektar. Dessa avkastningsnivåer är i nivå med genomsnittet för de senaste fem åren. De vårsådda spannmålsgrödorna har överlag gett höga hektarskördar. För korn blev hektarskörden 4 970 kg och för havre 4 390 kg per hektar. Hektarskörden

av havre blev därmed 15 % högre än förra årets nivå och 16 % högre än femårsgenomsnittet. För vårkorn blev hektarskörden den högsta som redovisats någonsin. Jämfört med förra årets hektarskörd blev det en ökning med 9 % och jämfört med femårsgenomsnittet en ökning med 15 %.

Den totala spannmålsskörden beräknas uppgå till 5,0 miljoner ton under 2013. Den är därmed i nivå med förra årets spannmålsskörd och 2 % högre än genomsnittet för de senaste fem åren. Ett utmärkande drag för 2013 är att höstvetearealen minskade med mer än en fjärdedel, eftersom regnväder under hösten 2012 omöjliggjorde den planerade höstsådden på många håll i landet. De höstsådda spannmålsgrödorna drabbades också av utvintringsskador som sänkte skördenivåerna. Det kompensades delvis av att de vårsådda spannmålsgrödorna gav hög avkastning på många håll i landet. Hektarskörden av vårkorn är den högsta som redovisats på riksnivå.

Totalskörden av raps och rybs beräknas till 330 300 ton, vilket är 3 % mer än förra årets resultat och 17 % mer än femårsgenomsnittet. Den höga raps- och rybsskörden är främst en följd av ökade odlingsarealer av höstraps och vårraps. Hektarskörden för höstraps blev 2013 3 220 kg och för vårraps

1 890 kg. Dessa skördar är i nivå med genomsnittet för de senaste fem åren.

Av spannmålsarealen blev endast runt 0,3 % obärgad vilket är en betydligt lägre andel än vad som varit fallet de tre föregående åren och den lägsta andelen obärgad areal sedan år 2002. Av raps- och rybsarealen blev 1,2 % obärgad, vilket är i samma storleksordning som tidigare år.

Skördeundersökningen innefattar inte några frågor om kvalitetsproblem eller skador på grödorna. Många lantbrukare brukar ändå lämna spontana kommentarer när det varit särskilda omständigheter som påverkat skörderesultatet. Kommentarer om skador orsakade av vildsvin, hjortdjur, tranor och gäss förekommer ofta som en förklaring till låga skördenivåer.

Arealen matpotatis uppgick år 2013 till 17 800 hektar. Det är en minskning med 1 000 hektar eller 5 % jämfört med föregående år. Minskningen mätt i hektar var störst i Skåne respektive Västra Götalands län. Sedan 2004 har arealen matpotatis minskat med 23 %.

Den preliminära arealen stärkelsepotatis för 2013 redovisades till 6 100 hektar. Det är en ökning med 1 % jämfört med föregående års siffra. Sedan 2004 har arealen minskat med uppemot 30 %.

Hektarskörden av matpotatis blev 5 % högre jämfört med föregående år. Den totala matpotatisskörden beräknas till 551 000 ton. Det är i nivå med 2012 års totalskörd. Fyra län dominerar odlingen av matpotatis: Skåne, Västra Götalands, Hallands och Östergötlands län. Tillsammans står de i år för 76 % av landets totala matpotatisskörd.

Totalskörden av potatis för stärkelse blev i nivå med 2012 års resultat och beräknas till 42 000 kilo per hektar och den totala skörden till 255 000 ton, vilket är i nivå med föregående års resultat.

Nästan all potatisareal kunde skördas.

Höstsådden 2013 för skörd under 2014

Uppehållsväder under augusti och september innebär att det fanns tid för många lantbrukare att så höstsådda grödor. Från en del håll i landet har det dock framförts farhågor att brist på fukt kan ha medfört att utsädet har haft svårt att gro.

Årets höstsådda arealer av spannmål och oljevaxter beräknas till 537 000 hektar. Det är hela 49 % mer än förra årets arealer och 18 % mer än genomsnittet för de senaste fem åren.

Höstvete är den höstsådda gröda som det odlas mest av. Arealen blev 382 000 hektar vilket är 72 % mer än 2012 års areal och 23 % större än genomsnittet för de senaste fem åren. Höstvetesådden har under flera år och särskilt under de två föregående åren begränsats av för mycket regn under sensommaren och hösten.

Foto: Helena Kättström

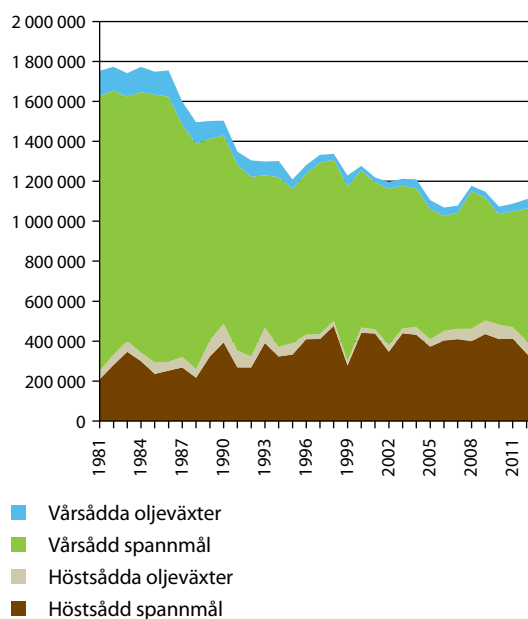
Rågarealen blev i nivå med förra årets areal, 26 000 hektar. Höstsådden av höstkorn blev 13 000 hektar, som också är i nivå med fjolårsarealen.

Rågvetearealen blev 35 000 hektar vilket är 67 % mer än 2012, men i nivå med genomsnittet för de fem senaste åren.

Sådden av höstraps blev 81 000 hektar. Det är på samma nivå som förra årets stora areal och en ökning med 15 % jämfört med femårsgenomsnittet. Sådden av höstrybs beräknas till cirka 1 000 hektar.

Höstsådd spannmål visar en svagt positiv utveckling medan vårsådd, spannmål och i någon mån även vårsådda oljeväxter gått tillbaka. Under första halvan av 1980-talet uppgick odlingen till cirka 1,8 miljoner hektar jämfört med 1,1 miljoner hektar under 2013. Av diagrammet framgår också tydligt att den ökande trenden för höstsådda grödor inte har fortsatt de senaste åren. En bidragande faktor är problemen med vädret på hösten.

Figur 3. Utvecklingen av odlingen av spannmål och oljeväxter, i hektar.

Källa: Jordbruksverket

Foto: Barbara Thulin

Frukt- och grönsakssektorn

På världsmarknaden är Kina en snabbt växande aktör för frukt och grönsaker. Landet är numera världens klart största grönsaksexportör och den femte största fruktexportören. När det gäller den globala importen är EU klart störst när det gäller import av frukt, medan USA dominerar importen av grönsaker.

Produktionen av de flesta produkterna är stabil eller på uppåtgående i Sverige, både räknat i kvantitet och i värde. Både 2011 och 2012 var produktionsvärdet påfallande högt jämfört med tidigare år (nästan tre miljarder kronor). Det berodde på en kombination av ökad produktion och goda priser på viktiga produkter som äpplen och morötter.

Samtidigt sker en strukturomvandling inom sektorn. Företagen blir färre och större, och avkastningen per hektar ökar. Det betyder emellertid också att många enskilda företag lämnar sektorn. Det finns inget som tyder på att den här utvecklingen mot ökad koncentration är på väg att bromsa in. Tvärtom har utvecklingen accelererat de senaste åren.

När det gäller den ökade avkastningen per hektar handlar det om en stadig förbättring under flera år. För jordgubbar har ökningen varit mycket kraftig, och även för äpplen och tomater har avkastningen per arealenhet ökat med runt 50 % de

senaste tjugo åren. Andra produkter har haft mer blygsamma ökning, men tendensen är ganska entydigt positiv.

Trots att produktionen blir mer koncentrerad och att avkastningen ökar, ligger de svenska priserna i producentledet för flera produkter högre än i de främsta konkurrentländerna. Ofta ligger priset i konkurrentländerna på omkring 40–60 % av de svenska priserna.

Animalier

I oktober låg det genomsnittliga avräkningspriset för mjölk i EU på 39,5 euro/100 kilo. Det är den högsta siffran som noterats sedan mätningarna startade 1976. Priserna på smör och cheddar låg i oktober 2013 i nivå med rekordåret 2007. De genomsnittliga priserna på mjölkpulver ligger också på en historiskt hög nivå. På världsmarknaden har priserna fluktuerat under året. I november 2013 var priserna för skummjörkspulver, helmjörkspulver och ost 15–25 % högre än i januari medan priset för smör var oförändrat.

Slakten av nötkreatur i EU minskade med 4 % under januari–september 2013. Exporten minskade med 14 % medan importen ökade med 9 %. Nettoexporten från EU var under årets första tio månader 78 000 ton. De genomsnittliga avräkningspriserna för ungtjurar och kvigor har sjunkit något under året men ligger fortfarande på en historiskt hög nivå. Under 2013 fluktuerade nötköttpriserna i Sydamerika och USA. Sett över hela året sjönk prisnivån något i USA och Uruguay och var oförändrad i Brasilien.

Det genomsnittliga avräkningspriset på griskött inom EU var stabilt under våren. Under sommaren steg priset för att sedan återgå till samma nivå som i början av året. Importen av griskött från EU minskade med 8 % medan exporten var oförändrad. Nettoexporten från EU under årets första tio månader var 2 264 000 ton. Priserna i USA, Kanada och Brasilien har fluktuerat kraftigt men avslutade året på ungefär samma nivå som vid årets början.

Det genomsnittliga priset inom EU på kyckling sjönk något under året. Prisnivån i slutet av 2013 var cirka 2 % lägre än under januari. Priserna i USA och Brasilien har som vanligt fluktuerat kraftigt. I båda länderna var priserna i slutet av året på samma nivå som i början av året. Exporten av fågelkött från EU ökade med 2 % medan importen minskade med 3 %. Nettoexporten under årets första tio månader var 468 000 ton.

I Sverige har mjölkproduktionen under 2012 och 2013 visat en svag positiv ökning från att under flera år ha fallit. Produktionen av nötkött föll under 2012

som en följd av att handjursbidraget togs bort vid årsskiftet 2011/12 och att en del djur därför slaktades före årsskiftet. Även produktionen av griskött föll under 2012 och produktionen under 2013 blev vid 2012 års nivå.

Tabell 10.

Utvecklingen av produktionen av vissa animalieprodukter i Sverige, 1000-tal ton

	2000	2005	2010	2011	2012	2013 ¹
Mjök	3297	3163	2862	2850	2861	2870
Nötkött	150	136	138	138	125	126
Griskött	227	275	263	256	233	234
Kyckling	90	99	114	114	112	

1. Prognos. För kyckling saknas prognos.

Källa: Jordbruksverket

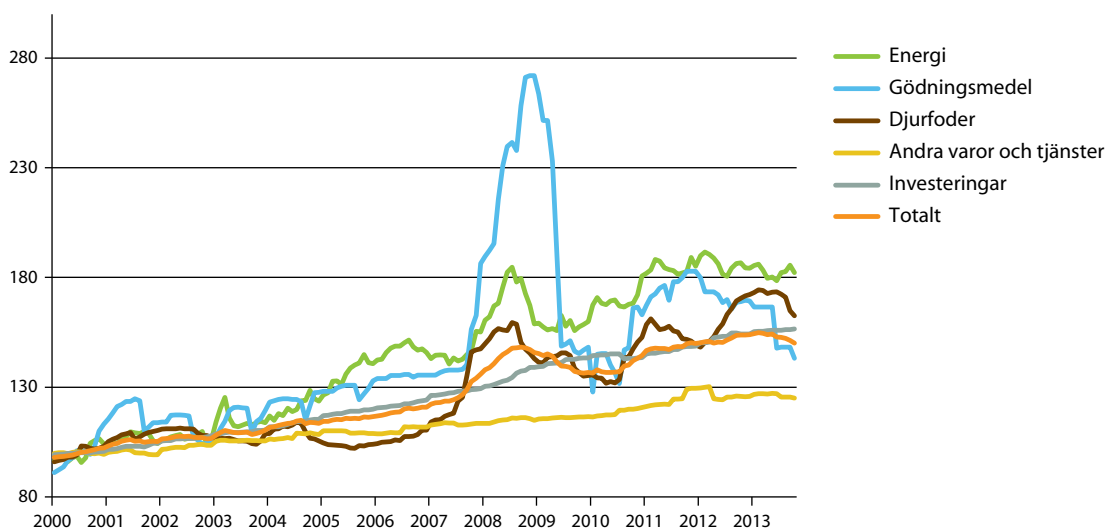
Prisutvecklingen

Sedan år 2000 har priserna på jordbrukets produktionsmedel stigit med drygt 50 % i Sverige. Under 2013 har indextalet fallit något.

Sett till hela perioden från år 2000 har energi och djurfoder haft en snabbare prisutveckling, medan andra varor och tjänster haft en långsammare prisutveckling. Energi svarar för 11 % av hela indexet, medan gödningsmedel svarar för 8 %, djurfoder för 17 %, andra varor och tjänster för 24 % och investeringar för 21 %.

Figur 4.

Utvecklingen av insatsvarupriserna, år 2000 = 100.

Källa: Jordbruksverket

Markpriserna har ökat markant sedan EU-inträdet. Mellan 2000 och 2012 steg priserna på jordbruksmark med i genomsnitt 195 %. Men mellan 2011 och 2012 sjönk priserna med 2 %. Mest steg priserna procentuellt sett i Övre Norrland (med 16 %), medan Svealands slättbygder var den region där genomsnittspriset på jordbruksmark sjönk mest (- 9 %).

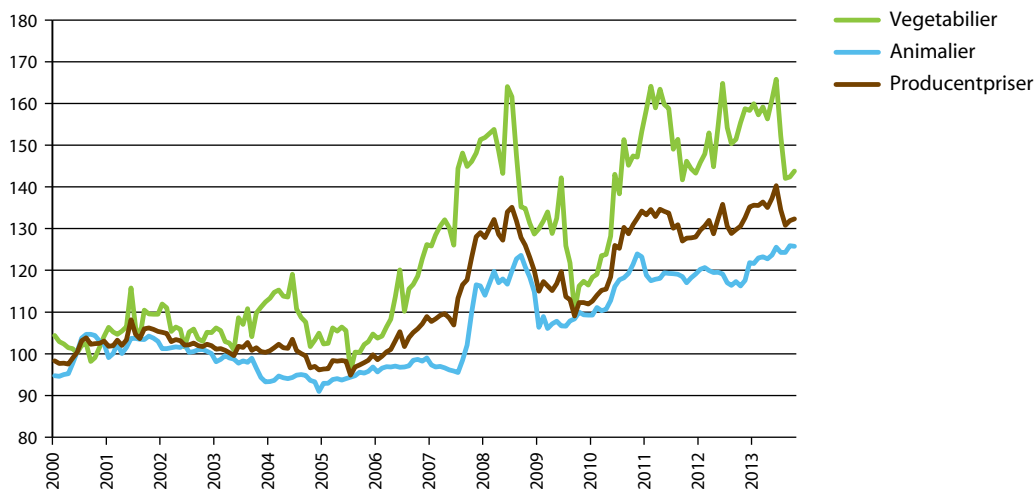
Det genomsnittliga priset för jordbruksmark i Sverige beräknades år 2012 till 49 600 kr per hektar. Högsta priset år 2012 står Götalands södra slättbygder för med 130 200 kr per hektar medan Övre Norrland med 12 900 kr per hektar har det lägsta genomsnittspriset.

Metoden för att skatta de genomsnittliga markpriserna baseras på försålda lantbruksfastigheter där ansökan om lagfart genomförts. Detta medför att överlåtelser som till exempel resulterat i att den köpta fastigheten läggs samman med köparens gamla fastighet (fastighetsreglering), inte beaktas.

Även arrendepriserna har stigit men inte i samma grad som markpriserna. Prisuppgången mellan 2002 och 2012 beräknas till drygt 50 %.

Sedan år 2000 har producentpriserna stigit med drygt 30 %. Priserna på vegetabilier har ökat mer än priserna på animalier. Under 2013 är dock priset på vegetabilier tydligt, medan priserna på animalier har ökat något.

Figur 5.
Utvecklingen av producentpriserna, år 2000 = 100.

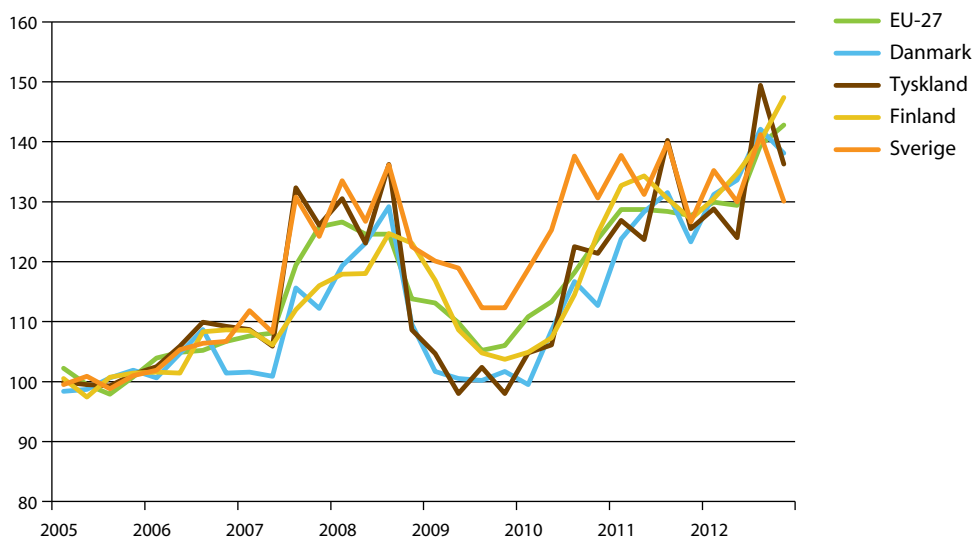

Källa: Jordbruksverket

Prisutvecklingen i Sverige jämfört med omvärlden

Om utvecklingen i Sverige jämförs med utvecklingen i Danmark, Tyskland och Finland visar det sig att utvecklingen av producentpriserna i Sverige varit likartad med jämförelseländerna.

Figur 6.
Utvecklingen av producentpriserna kvartalsvis i Sverige jämfört med Danmark, Tyskland och Finland samt EU-27, år 2005 = 100.

Källa: Eurostat

Prisutvecklingen i konsumentledet

Fram till 2008 var prishöjningarna på livsmedel i nivå med eller något långsammare än den generella inflationstakten mätt med KPI. Under 2008 steg däremot livsmedelspriserna kraftigt i förhållande till den allmänna prisutvecklingstakten, men föll inte tillbaka när jordbrukspriserna föll. Därefter och fram till 2012 har prisökningstakten för livsmedel varit ungefär i nivå med den generella inflationsutvecklingen. Under 2012 och 2013 har KPI legat i stort sett helt stilla. Däremot har livsmedelspriserna ökat med 3,5–4,5 % beroende på vilket index som väljs.

I figuren avses med KPI-Livs ett delindex av KPI som avser livsmedel generellt. KPI-J är ett mer begränsat index som avser bröd och spannmålsprodukter, mejeriprodukter och vegetabiliskt fett samt kött- och charkprodukter.

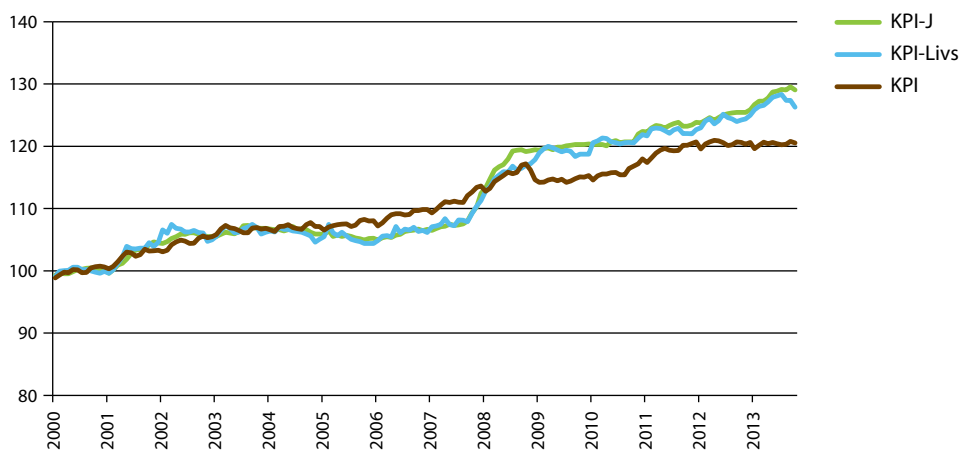
Strukturutvecklingen

Antalet jordbruksföretag uppgår enligt strukturundersökningen för 2010 till 71 000. Sett över en längre period minskar antalet företag med någon procent per år. Emellertid är det stora olikheter mellan olika driftsinriktningar.

För till exempel företag med huvudsaklig inriktning mot spannmål, köksväxter, mjölk, svin och blandad husdjurskötsel, uppgår minskningen av antalet företag till mellan 5 och 10 % per år. Totalt svarar dessa grupper för 15 000 företag. Antalet småföretag och gruppen vall utöver eget behov ökar däremot. Totalt svarar dessa båda grupper för 29 000 företag.

Figur 7.

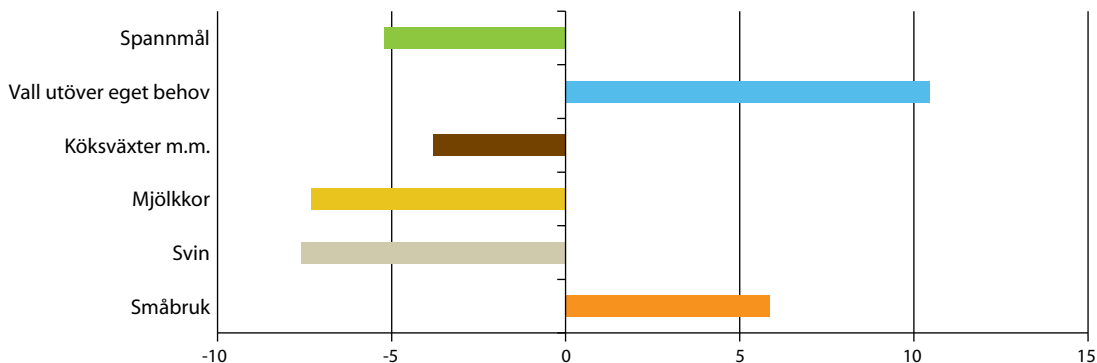
Utvecklingen av konsumentpriserna enligt KPI och delindex för livsmedel, år 2000 = 100.

Källa: Jordbruksverket

Figur 8.

Förändring av antal företag inom olika driftsinriktningar under 2003–2010, procentuell förändring per år.

Källa: Jordbruksverket

Utvecklingen enligt sektorskalkylen

Jordbrukets totala produktionsvärde uppgick 2013 till 55 miljarder kronor, jämfört med 56 miljarder kronor under 2012. Värdet av vegetabilerna föll mellan 2012 och 2013 samtidigt som värdet för animalerna ökade. Kostnaderna var ungefär oförändrade mellan 2012 och 2013 och uppgick till drygt 49 miljarder kronor.

Förädlingsvärdet, som avser skillnaden mellan produktionsvärdet och kostnader, inklusive avskrivningar, beräknas för 2013 till 5,7 miljarder kronor, vilket är något lägre än åren innan. Företagsinkomsten beräknas till 6,7 miljarder kronor, som är lägre än åren innan. I posten övriga produktionssubventioner ingår de olika jordbrukarstöd som inte är kopplade till produktionen.

Eftersom underlagen för särskilt 2013 ännu inte är fullständiga kommer siffrorna att revideras. Osäkerheten är störst för kostnaderna. Detta kan medföra avsevärda förändringar för förädlingsvärdet och företagsinkomsten eftersom de utgör en differens mellan två var för sig stora tal.

Tabell 11.

Utvecklingen av jordbrukssektorns totala intäkter och kostnader, miljarder kronor.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 ¹
Värdet av vegetabilieproduktion	22,2	19,9	18,6	22,0	23,4	26,2	23,5
Värdet av animalieproduktion	20,5	23,8	21,7	23,3	24,3	24,0	25,5
Övriga intäkter	6,2	6,6	5,8	6,3	6,4	5,7	5,8
Totalt produktionsvärde	48,9	50,2	46,1	51,6	54,2	56,0	54,8
- Kostnader inkl. kapitalförslitning	40,6	44,2	43,5	45,5	47,9	49,5	49,1
Förädlingsvärde	8,2	6,0	2,6	6,1	6,3	6,4	5,7
+ Övriga produktionssubventioner	9,0	9,4	9,5	9,2	9,3	9,2	9,3
- Löner, arrenden m.m.	6,9	6,8	6,8	6,6	7,8	8,2	8,3
Företagsinkomst	10,3	8,6	5,3	8,6	7,8	7,4	6,7

1. Prognos

Källa: Jordbruksverket

Utrikeshandeln

Exporten (inklusive utförsel till EU) från Sverige av jordbruksvaror och livsmedel uppgick 2012 till 58 miljarder kronor vilket var en ökning med närmare 4 miljarder kronor jämfört med 2011. Mellan 2003 och 2012 ökade exporten med i genomsnitt 8,3 % per år. De preliminära siffrorna för 2013 pekar på en fortsatt ökad export. Stora varugrupper som ökat sitt exportvärde är främst fisk, tobak och spannmål. Endast varugruppen kaffe har minskat sitt exportvärde, men bara marginellt. EU-länder som mottagare av Sveriges export av jordbruksvaror och livsmedel har under 2012 minskat något, men utgör fortsatt en andel på drygt 70 %.

Importen (inklusive införsel från EU) till Sverige av jordbruksvaror och livsmedel uppgick 2012 till 103 miljarder kronor vilket var en ökning med nära 4 miljarder kronor. Mellan år 2003 och 2012 ökade importen med i genomsnitt 7,2 % per år. Under de första tio månaderna 2013 pekar de preliminära siffrorna på att importen och exporten ökar ungefär lika mycket, vilket innebär att underskottet i han-

delsbalansen förblir oförändrad. Stora varugrupper som ökat sitt importvärde är främst fisk, kött, frukt och grönsaker, mejeriprodukter samt spannmål. Varugrupper som minskat sitt importvärde är främst tobak, kaffe och socker. Exporten har värdemässigt varit drygt hälften så stor som importen under senare år. Exportens andel av importen var under 2012 56 %. Denna andel kan bli något högre 2013. EU:s andel av importen har under senare år legat stabil på nivåer strax under två tredjedelar av den totala importen.

En stor del av fiskprodukterna i den svenska utrikeshandelsstatistiken är vidareexport av norsk lax. Om fisk exkluderas ökade exporten med cirka 3 miljarder kronor och importen med närmare 3 miljarder kronor.

Tabell 12.

Sveriges handel med jordbruksvaror och livsmedel (inklusive fisk), miljoner kronor.

Miljoner kronor	1999	2003	2010	2011	2012	Nov 11 – Okt 12	Nov 12 – Okt 13
Total export	19 257	27 926	53 754	54 381	58 247	57 545	62 525
Total import	41 234	53 924	95 147	99 367	103 071	102 964	107 951
Balans	-21 977	-25 998	-41 393	-44 986	-44 824	-45 419	-45 426

Källa: SCB:s utrikeshandelsstatistik, bearbetning Jordbruksverket

Hög arbetsproduktivitet tillsammans med hög utbildningsnivå i företagen, ökar sannolikheten för att ett företag ska vara framgångsrikt på exportmarknaden. Den marknadskännedom som exportföretagen bygger upp tycks vara av signifikant betydelse för företagens expansion på utländska marknader och det tycks finnas en viss informationsöverföring mellan företag som stimulerar företagens exportdeltagande.

Indikatorer för utvecklingen av jordbruket framöver

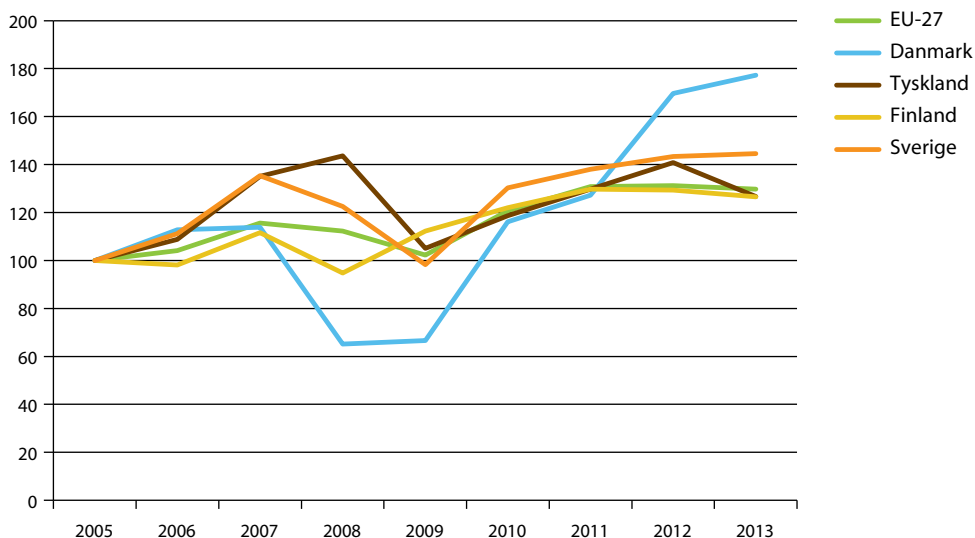
I takt med att marknadsregleringen efter hand alltmer fått karaktären av ett skyddsnet mot särskilt låga priser, slår de varierande världsmarknadspriserna igenom allt tydligare i de svenska priserna. Detta har varit tydligt de senaste åren inte minst på spannmåls-, griskötts- och mejeriproduktområdena.

Som har framgått av den tidigare redovisningen minskar produktionen av flera viktiga jordbruksprodukter. Denna utveckling har pågått under en längre tid. Den yttersta orsaken till denna utveckling är givetvis lönsamheten.

Priserna på jordbruksprodukter har på lång sikt haft en långsammare ökningstakt än priserna på insatsvaror samtidigt som arbetsproduktiviteten varit så god att den till stor del kunnat kompensera för den ogynnsamma utvecklingen av förhållandet mellan avräkningspriser och priser på insatsvaror. Ser vi på utvecklingen under de senaste åren verkar arbetsproduktiviteten i Sverige ha ökat i snabbare takt än i Finland och Tyskland, men i långsammare takt än i Danmark som haft en mycket god utveckling de allra senaste åren. Ökningstakten i Sverige är även snabbare än genomsnittet för EU-27. Sedan år 2005 har det mått som Eurostat beräknar (faktor A) ökat med 25 % i EU-27 medan ökningen i Sverige varit drygt 40 %. Dessutom följer priserna på både insatsvaror och levererade produkter i Sverige nu bättre utvecklingen i konkurrentländerna.

Figur 9. Utvecklingen av real arbetsproduktivet (faktor A), år 2005 = 100.

Källa: Eurostat

OECD/FAO redovisar årligen bedömningar av utvecklingen ett decennium framåt i tiden. Den senaste bedömningen redovisades sommaren 2013. OECD/FAO bedömer att de reala priserna den närmaste tioårsperioden kommer att bli lägre än de priser som noterats de senaste åren.

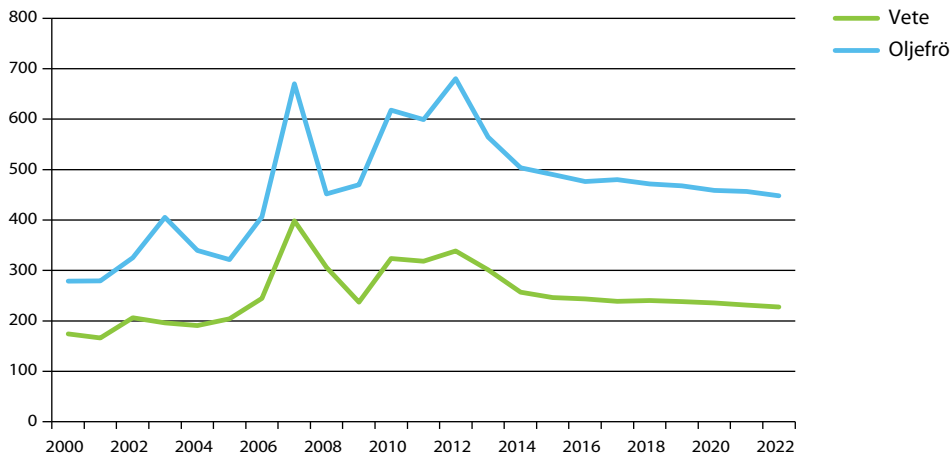
För mjölk- och köttproducenterna är det givetvis intressant att få en bild av hur mjölk- och köttpriserna kan förväntas förändras i förhållande till utvecklingen av foderpriserna. Om man tar utgångspunkt i de prisserier som redovisas i figu-

terna är detta prisförhållande som mest ogynnsamt för animalieproducenterna från 2007 när vegetabiliepriserna steg snabbt och fram till 2013. Enligt OECD/FAO:s prisprognoser fram till 2022 kommer detta prisförhållande att förbättras för animalieproducenterna.

En strategisk insatsvara är olja. Den bedömning som OECD/FAO gjorde, var att oljepriset kommer att öka något mer än den allmänna inflationstakten i världen.

Figur 10.

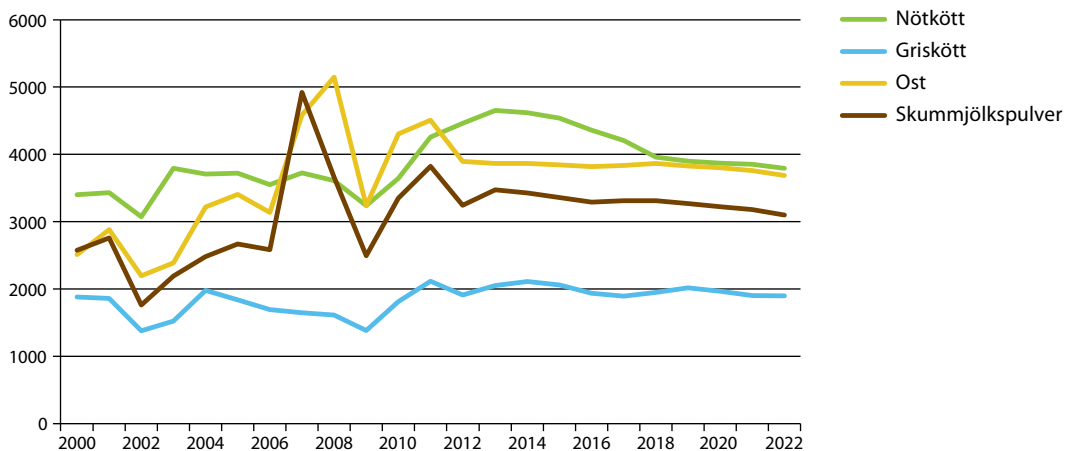
Utvecklingen av världsmarknadspriser på vete och oljefrö från år 2000 och med prognos till 2022. Reala priser (US-dollar per ton) uttryckt i 2013 års prisnivå.

Källa: OECD:s databas

Figur 11.

Utvecklingen av världsmarknadspriser på kött och mejeriprodukter från år 2000 och med prognos till 2022. Reala priser (US-dollar per ton) uttryckt i 2013 års prisnivå.

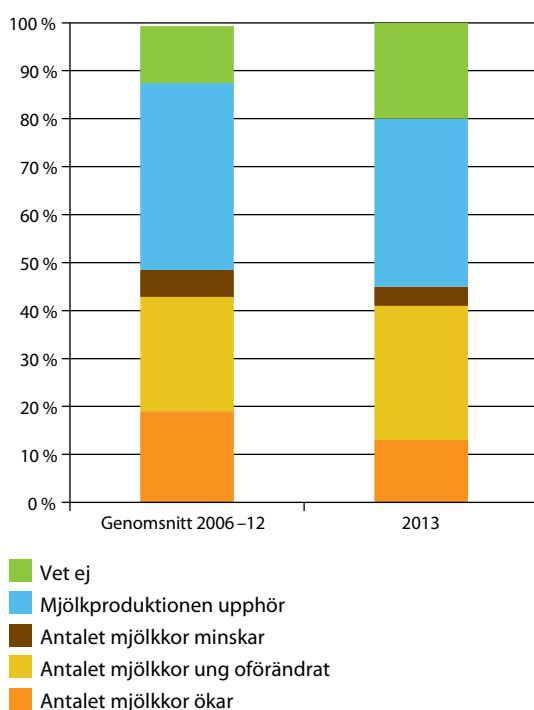

Källa: OECD:s databas

Mot bakgrund av denna prognos är det intressant att se hur jordbrukarna resonerar om framtiden. Det finns några olika underlag som Jordbruksverket tar fram som ger en bild av planerna framöver och som redovisas i figur 12.

Jordbruksverket har sedan 2005 genomfört en årlig enkätundersökning hos jordbrukarna för att undersöka deras planer de närmaste fem till tio åren. Genom att samma frågor nu har ställts under flera år finns det möjligheter att se mönster i utvecklingen. En övergripande synpunkt är att det är mycket god stabilitet i svaren trots att förhållandena, i form av bland annat prisvariation, har skiftat.

Figur 12. Fördelning av svar från mjölkproducenter om deras planer för de närmaste 5–10 åren.

Källa: Jordbruksverket

Den undersökning som gjordes i slutet av 2013 visar genomgående resultat som väl överensstämmer med genomsnitt för tidigare år. De skillnader som finns mellan undersökningen 2013 och motsvarande undersökningar de senaste åren, är så små att de inte är statistiskt säkerställda. Knappt 15 % av företagarna uppgav hösten 2013 att de räknar med att öka antalet mjölkkor de närmaste 5–10 åren, medan cirka 35 % tror att mjölkproduktionen har upphört på deras brukningsenhet. De två andra

frågorna har gällt hur man tror att utvecklingen av odlingen av olika grödor, förutom vall, samt viljan att utöka arealen, kommer att utvecklas. Även för dessa två frågor kan man dra slutsatsen att de resultat som redovisas för 2013 väl överensstämmer med tidigare år.

En annan indikator för att mäta intresset för investeringar är att analysera ansökningarna om stöd inom åtgärden modernisering i landsbygdsprogrammet (investeringsstödet). Intresset var svagt avtagande fram till och med 2009. Under 2010 vände utvecklingen och intresset har varit stort för att söka investeringsstöd. Hur stort intresset varit under 2013 går inte att uttala sig om eftersom det tidigare landsbygdsprogrammet avslutades vid årsskiftet 2013/14 och medel inte fanns tillgängliga i många län.

Den tredje indikatorn avser länsstyrelsernas förhandsgranskning av stallar som ger en uppfattning om investeringarna för animalieproduktion. Antalet förprovade platser har varierat starkt, från cirka 13 000 under 2004 och upp till 28 000 under 2008. Den låga siffran under 2004 kan förmodligen i hög grad tillskrivas den osäkerhet som förelåg i samband med frikopplingen av jordbrukarstöden. En god lönsamhetsutveckling åren därefter bidrog sedan till en stark ökning med en topp under 2008. Åren därefter har antalet fallit något.

Uppgifter om antalet platser som ingår i ansökningar om förprovning till länsstyrelserna under första halvåret har samlats in sedan 2009. Under första halvåret 2013 har antalet platser som ingår i ansökningar om förprovning för mjölkkor fallit till 5 000 mot 15 000 under samma period 2012. Genomsnitt för motsvarande period för åren 2009–2012 är 13 000. Minskningen jämfört med 2012 är således 65 % och jämfört med genomsnittet för åren 2009–2012 blir minskningen 60 %. Uppgifter för hela 2013 finns ännu inte tillgängliga.

För grisar har trenden varit avtagande under den senaste tioårsperioden. Under 2012 förprovades knappt en tredjedel av antalet förprovade platser åren strax efter 2000. Investeringarna har de senaste åren varit klart otillräckliga för att långsiktigt behålla produktionen av griskött.

Sammanfattande bedömning

Jordbruket i slättbygd kommer att hävda sig även framöver. Om markpriserna skulle komma att falla kan detta medföra problem för företagare som har hög skuldsättningsgrad, som i sin tur kan påskynda strukturomvandlingen. Men förmodligen kommer marken att användas på ungefär samma sätt oavsett strukturomvandlingen.

Foto: Lena Clarin

I skogsbygd är situationen annorlunda. Inlåsnig av mark i alltför extensiv användning förekommer på sina håll. Det finns svårigheter att samla ihop tillräckligt med mark för att kunna driva större mjölkbesättningar bland annat till följd av splittrad arrondering. Låg avkastning i spannmålsodlingen har medfört en stark nedgång i odlingen av spannmål.

Markens bördighet och arronderingen måste betraktas som i stort sett givna på någorlunda kort sikt. Omfattningen av animalieproduktionen hänger givetvis delvis samman med förhållandena i växtodlingen. Men därutöver finns ytterligare problem som gäller konkurrenskraften gentemot andra länders jordbruk. Ett exempel är att lönekostnaderna i Sverige är högre än i många viktiga producentländer. De indikatorer som redovisas visar knappast några tydliga tendenser mot att tillbaka-

gången för svenskt jordbruk håller på att vändas i en positiv riktning.

En viktig fråga är vilka åtgärder som är mest verkningsfulla. En åtgärd är att förbättra konsumenternas preferenser för svenska produkter. Det finns skäl att tro att varuflödet i form av svensk export och import kommer att öka. Även om åtgärder på efterfrågesidan fortsatt är viktiga, är det troligt att åtgärder på utbudssidan är helt nödvändiga om trenden ska kunna vändas.

Fortsatt arbete med förenkling av regelverk och fortsatt utveckling av lagstiftningen är viktigt. Men i första hand är det troligtvis åtgärder som branscherna själva måste ta ansvar för, och som bland annat gäller attityderna till företagande och vilket företagande som är mest framgångsrikt. En bred diskussion kring detta behövs.

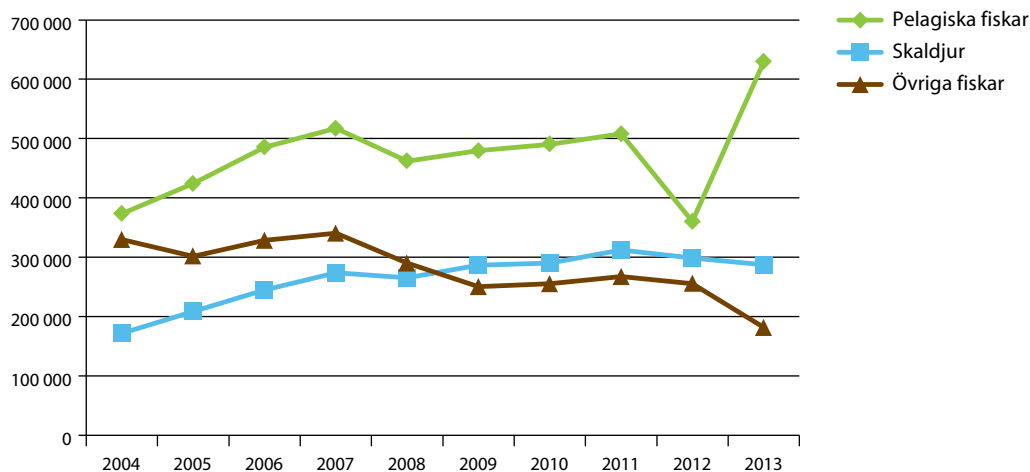
Utvecklingen inom fiskeri och vattenbruk

Såväl den svenska fiskeflottan som det svenska fisket har under de senaste tio åren minskat. Under 2013 landades preliminärt drygt 191 000 ton fisk och skaldjur (vilket är en minskning med cirka 30 % jämfört med 2002) till ett värde av knappt 1,1 miljarder kronor i första försäljningsled. Det pelagiska

fisket, dvs. sill/strömming, makrill, skarpsill och foderfisk, dominerar den landade fångsten sett till volym. Värdemässigt står dess andel för cirka 50 %. Andra värdemässigt viktiga arter för det svenska fisket är torsk, kokräka och havskräfta.

Figur 13.

Värdemässig utveckling av saltsjöfisket fördelat på pelagiska fiskar, skaldjur och övriga fiskar.¹

1. Uppgifterna avser fisk och skaldjur landade i Sverige och fisk och skaldjur landade av svenska fartyg utomlands. Siffrorna för 2013 är preliminära.

Källa: Havs- och vattenmyndigheten, egen bearbetning.

Priserna på kokräka har stigit under 2013 beroende på minskad tillgång till följd av lägre kvoter. Marknaden för havskräfta har varit stabil. Tillgången på sill har varit god och världsmarknadspriserna låga. Ökningen av värdet för pelagisk fisk förklaras framför allt av högre kvoter och därmed ökat fiske. Under 2013 har den landade kvantiteten torsk minskat kraftigt. Priserna på torsk är också lägre än vad de var för 5–7 år sedan.

Den svenska flottans storlek liksom dess kapacitet har minskat stadigt över tiden. Anledningen är dålig lönsamhet inom delar av sektorn samt ett uttalat mål inom EU:s fiskeripolitik att minska kapaciteten vilket understöts genom ett skrotningsbidrag och införande av överlåtbara individuella fiske- nyttjanderätter inom det svenska pelagiska fisket. Under innevarande programperiod för fiskerifonden har totalt 29 svenska fartyg skrotats till en kostnad av 146,9 miljoner kronor. Mellan 2003 och 2013 har antalet fartyg minskat med 20 %, men mätt enligt bruttoton är minskningen 35 %.

Foto: Lena Clavin

Tabell 13.

Antal svenska fartyg samt flottans kapacitet.

	2003	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Antal fartyg	1 705	1 466	1 406	1 356	1 366	1 377	1 362
kW	220 963	207 137	192 889	177 913	169 549	172 514	166 056
Brutto- ton	44 705	41 600	37 619	32 938	29 491	30 563	29 169

Källa: Havs- och vattenmyndigheten

Svenskt vattenbruk kan delas upp i olika delar. Odling av fisk brukar delas upp i produktion av matfisk samt produktion av sättfisk. Vid produktion av matfisk föds fisk upp för att säljas som livsmedel medan produktion av sättfisk antingen syftar till att förse matfiskodlare med yngel eller till att förstärka naturliga fiskbestånd eller sportfiske (utsättning av fisk). En annan del av vattenbruket är odling av blötdjur, dvs. blåmusslor och ostron. Kräftodling är också en del av vattenbruket där det förekommer odling av både matkräftor och sättkräftor. Vattenbruket är en typisk glesbygdsnäring som bidrar till sysselsättning på landsbygden. Odlingar är spridda över hela landet och finns i både kustområden och i inland, den största delen dock i de norrländska kraftverksdammarna.

I dag finns det cirka 370 företag med tillstånd att odla vattenbruksdjur, dvs. fisk och skaldjur. Enligt uppgifter från Statistiska centralbyrån produceras i dag drygt 13 000 ton fisk. Huvuddelen av detta är matfisk. Vidare odlas normalt cirka 1 400 ton musslor per år.

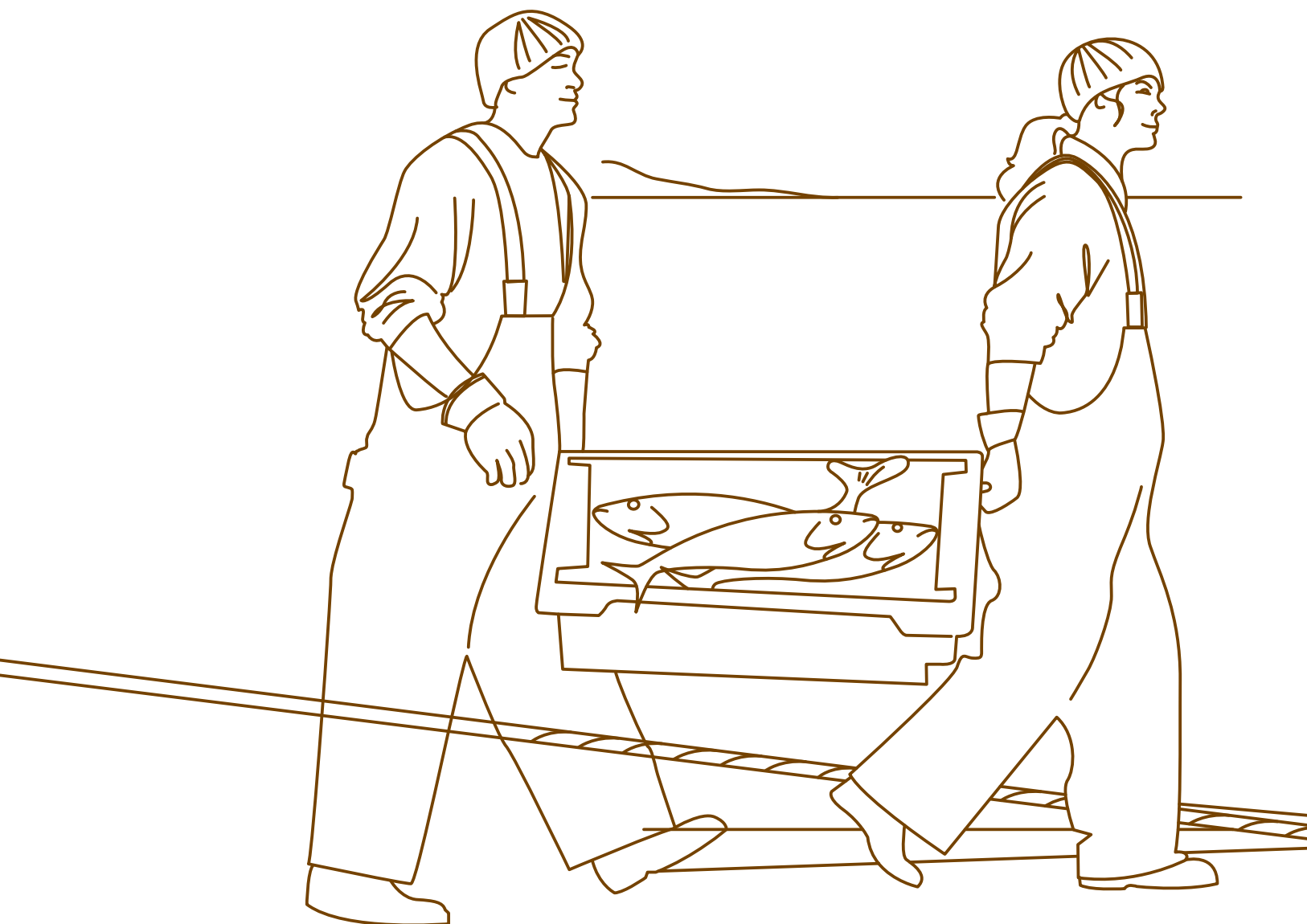
Enligt den analys som gjordes inom utredningen ”Det växande vattenbrukslandet” (SOU 2009:26) har det skett stora förändringar inom näringen de senaste 10–15 åren. Matfiskodlingen har expanderat och produktionen har flyttat till regleringsmagasin och norra ostkusten. Tidigare låg tyngdpunkten i odlingen på södra ostkusten samt syd- och västkusten. Utvecklingen är ett resultat av att det är ytterst olämpligt med konventionell fiskodling i områden med redan hög näringsbelastning. Därför ges heller inga nya tillstånd i de områdena.

Sverige har stor potential att öka sin produktion av matfiskodling, främst röding och regnbåge i norrländska vattenkraftsmagasin. Under de senaste åren har odlingsvolymerna i de reglerade Norrlandsälvarna mångdubblats. Även odling av musslor på västkusten har potential att öka, förutsatt att de står sig i konkurrensen med importerade musslor. I dag importeras merparten av musslor för konsumtion.

Dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv som präglas av öppenhet och mångfald

I detta avsnitt redovisar Jordbruksverket arbetet med analyser, producerad statistik, hur den administrativa bördan har minskat och verksamheten inom landsbygdsprogrammets axlar 1, 3 och 4 och fiskeriprogrammet. Axel 2 i landsbygdsprogrammet redovisar Jordbruksverket i avsnittet om miljö- och resurseffektiva näringar. Jordbruksverkets kostnader för verksamheten som Jordbruksverket redovisar under detta avsnitt var under 2013 knappt 198 miljoner kronor (14 % av verkets totala kostnader).

Mål	Måluppfyllelse
<i>Att bidra till goda kunskaper om utvecklingen i jordbruket och på landsbygden och att ta fram underlag inför översyn av politik och regelverk</i>	<i>I huvudsak uppfyllt (3)</i>
<i>Att ta fram och publicera officiell statistik enligt uppsatt plan</i>	<i>Fullt uppfyllt (4)</i>
<i>Kommunikation och hantering av stöd inom Matlandetsatsningen</i>	<i>Fullt uppfyllt (4)</i>
<i>Att minska den administrativa kostnaden för Jordbruksverkets kunder</i>	<i>Delvis uppfyllt (2)</i>
<i>Budgetutnyttjande (beviljade stöd) för åtgärder i det svenska landsbygdsprogrammet</i>	<i>Axel 1 Fullt uppfyllt (4) Axel 3 Fullt uppfyllt (4) Axel 4 Fullt uppfyllt (4) Axel 5 Fullt uppfyllt (4)</i>
<i>Budgetutnyttjande (beviljade stöd) för åtgärder i det svenska fiskeriprogrammet</i>	<i>PO 1 Fullt uppfyllt (4) PO 2 I huvudsak uppfyllt (3) PO 3 Fullt uppfyllt (4) PO 4 I huvudsak uppfyllt (3) PO 5 I huvudsak uppfyllt (3)</i>
<i>Förutsättningar för jordbruk i norra Sverige</i>	<i>Fullt uppfyllt (4)</i>
<i>Att bidra till att ett fullgott utsäde används</i>	<i>I huvudsak uppfyllt (3)</i>

Analyser och utredningsverksamhet

En viktig roll för Jordbruksverket är att genomföra och redovisa analyser som visar styrkor och svagheter för svenskt jordbruk och landsbygdsföretagande, att följa upp och utvärdera åtgärder som genomförts och att utveckla kunskapsunderlaget. Utrednings- och analysarbetet är en viktig grund inte minst då lämpliga utvecklingsvägar ska identifieras och strategier för att uppnå en positiv och hållbar utveckling ska utarbetas. Viss del av analysverksamheten baseras på rapporteringskrav från EU. Det handlar bl.a. om underlag till de årliga rapporterna för landsbygds- respektive fiskeriprogrammet och särskilda fördjupade analyser om politikens resultat och påverkansförmåga i relation till uppställda mål.

Resultaten av Jordbruksverkets analyser presenteras i vissa fall i form av rapporter som publiceras i verkets rapportserie och i andra publikationer, men i

många fall är de en bas för remissyttranden som verket lämnar inför exempelvis möten i EU-arbetsgrupper/kommittéer och internationella organisationer.

Rapporter i rapportserien

Under 2013 publicerades 35 rapporter i verkets rapportserie. Flera av dessa har varit inriktade på analyser med kopplingar till ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv. I sammanhanget kan bl.a. pekas på följande rapporter:

Rapporten Hållbar köttkonsumtion, vad är det, hur når vi dit? (Rapport 13:1) är en del av Jordbruksverkets projekt om ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar konsumtion av jordbruksvaror. Syftet med projektet är att skaffa och sprida information om de effekter som konsumtion av jordbruksvaror har på miljö, klimat och samhälle och därigenom

underlätta för konsumenten att göra medvetna val. Rapporten vill bidra med ett informationsunderlag till beslutsfattare, producenter, konsumenter och andra aktörer i det fortsatta arbetet mot en mer hållbar köttkonsumtion.

Rapporten Utvärdering av den generella sänkningen av slaktkontrollavgifterna (Rapport 13:24) utvärderar hur den, från och med 2012, genomförda generella sänkningen av köttkontrollavgifterna kommit primärproducenterna tillgodo och i vilken utsträckning sänkningen påverkar strukturförändringarna i primärproducentledet. I rapporten, som grundas på ett regeringsuppdrag, undersöks också om andra aktörer tagit del av avgiftssänkningens effekter.

Rapporten Gränshandeln med Norge, en genväg mellan tulltopparna (Rapport 2013:18) gör en bedömning av omfattningen på gränshandeln med jordbruksvaror och livsmedel i Sverige vid den norska gränsen. Gränshandeln har betydelse för det svenska jordbruket och livsmedelsindustrin för näringslivet i stort i flera kommuner och regioner.

Rapporten Ett jordbruk utan stöd, kan vi lära något av Nya Zeeland? (Rapport 13:22) innehåller en genomgång av den avreglering Nya Zeeland genomförde av sin jordbrukspolitik under 1980-talet, vilka konsekvenser den fick och vad vi kan lära av de nyzeeländska erfarenheterna. Rapporten baseras

på olika utvärderingar som gjorts av reformens konsekvenser och innehåller även en beskrivning av de viktigaste inslagen i landets nuvarande jordbrukspolitik.

Rapporten Leader i Sverige 2007–2012 (Rapport 2013:29) innehåller en genomgång av hur leadermetoden har genomförts i Sverige under perioden 2007–2012. Rapporten är en del i Jordbruksverkets löpande uppföljning av landsbygdsprogrammet.

Rapporten Årsrapport fiskeriprogrammet 2012 (Rapport 13:25) redovisar fiskeriprogrammets utveckling under året. Rapporten innehåller kvalitativa analyser av programmets prioriterade områden och baseras bland annat på skattningar av de indikatorer som används för resultatutvärdering inom programmet.

Rapporten Årsrapport landsbygdsprogrammet 2012 (Rapport 13:26) redovisar landsbygdsprogrammets utveckling under året. Rapporten innehåller kvalitativa analyser av programmets prioriterade områden och baseras bland annat på skattningar av de indikatorer som används för resultatutvärdering inom programmet.

Under året har tre produktområdesinriktade marknadsöversikter publicerats i Jordbruksverkets rapportserie, en om frukt och grönsaker, en om prydnadsväxter och en om ägg. Marknadsöversikterna bygger på tillgänglig officiell statistik och

fokuserar på att beskriva och kort analysera priser och marknadssituationen samt utvecklingen på kort sikt.

Jordbruksverket har i ett samarbete tagit fram rapporten Grön konkurrenskraft – produktivitet i Sverige och i konkurrentländer. Rapporten, som är framtagen av LRF Konsult i samarbete med LRF och Jordbruksverket, jämför det svenska jordbrukets konkurrenskraft med jordbruk i andra länder. Rapporten beskriver svenskt jordbruk i ett internationellt perspektiv och tar upp resultat från de internationella benchmarkingprojekten för mjölkproduktion, nötkött, gris och växtodling.

Under året har ytterligare en rapport publicerats i Jordbruksverkets rapportserie som beskriver olika aspekter av Sveriges 15 första år i EU på jordbruks- och livsmedelsområdet. Rapporten redovisar miljöeffekter av den gemensamma jordbrukspolitikerna.

Under året har också en serie kortanalyser publicerats på Jordbruksverkets webbplats. Cirka en gång per månad har, under rubriken På tal om jordbruk, en kortare analys av en aktuell frågeställning rörande jordbruks-, handels- och statistikfrågor presenterats. Under året har kortanalyserna bl.a. gällt utvecklingen av svensk utrikeshandel med jordbruksvaror och livsmedel, läget i den svenska mjölksektorn, försörjningsläget i animaliesektorn, utvecklingen av svensk äppelodling, EU:s införande av grisdirektivet 2013 och energianvändningen i svenska växthus.

Fortlöpande under året har analyser och andra underlag tagits fram till bl.a. olika remissyttranden. Detta har inte minst gällt underlag till EU:s förvaltningskommittéer där Jordbruksverket deltar och till pågående översyner av EU:s jordbruks-, landsbygds- respektive fiskepolitik. Utgångspunkterna för arbetet i förvaltningskommittéer och rådsarbetsgrupper har liksom tidigare varit fortsatta förenklingar och minskad administrativ börda för företagen, minskning av marknadspåverkande stöd som intervention och exportbidrag samt en ansvarsfull förvaltning av EU:s budgetmedel. I anslutning till ordinarie kommittéarbete har verket också tillsammans med Landsbygdsdepartementet haft möten med EU-kommissionen på olika nivåer för att ytterligare trycka på om viktiga frågor för Sverige.

Jordbruksverkets verksamhetskostnader för analyser och utredningsverksamhet uppgick 2013 till 24,1 miljoner kronor (varav 11,7 miljoner kronor var indirekta kostnader).

Foto: Helena Kättström

Måluppfyllelse – Goda kunskaper om utvecklingen i jordbruket och på landsbygden

Jordbruksverket har med genomförda analyser och utredningar bidragit till goda kunskaper om utvecklingen i jordbruket och på landsbygden. Analyserna har visat på styrkor och svagheter för svenskt jordbruk och landsbygdsföretagande. Dessutom har de följt upp och utvärderat åtgärder som genomförts och utvecklat kunskapsunderlaget. Analyserna har varit viktiga underlag inför översyner av politik och regelverk. Under året har detta inte minst gällt översynerna av jordbrukspolitikerna respektive fiskepolitikerna.

Jordbruksverkets analys- och utredningsverksamhet är en del av Sveriges långsiktiga agerande för en anpassning av EU:s politik på jordbruks-, landsbygds- och fiskeområdet till svenska önskemål. Effekterna kan därför främst avläsas i en långsiktig ändring av politiken och tillämpningsreglerna. Exempel på där EU:s politik ändrats i linje med svenska önskemål är den allt mer begränsade användningen av exportbidrag på jordbruksområdet och utfasningen av interventionsåtgärderna på fiskeområdet. Sverige har också vid reformen av jordbrukspolitikerna bl.a. lyckats förhindra tvingande krav på producentorganisationer inom alla produktområden och en generell handelsnorm för alla produkter.

Utifrån de direkta och mer långsiktiga effekterna av Jordbruksverkets analys- och utredningsverksamhet bedömer vi att målet i huvudsak är uppfyllt.

Statistikproduktion

Jordbruksverket är en av Sveriges 27 statistikansvariga myndigheter och ansvarar för att utveckla och publicera officiell statistik inom jordbruksområdet. Verkets mål är att ta fram och publicera officiell statistik enligt en fastlagd plan, som bl.a. bygger på gällande EU-bestämmelser. Den statistik som produceras ska vara relevant, lättillgänglig och ha god kvalitet. I arbetet följer Jordbruksverket SCB:s riktlinje ”Tillräcklig kvalitet”. Merparten av den statistik som tas fram är reglerad av EU. Det innebär att verket, förutom att publicera statistik i rapporter och i databaser på Jordbruksverkets webbplats, också levererar statistik till EU:s statistikmyndighet Eurostat. Under året har EU-arbetet fokuserats på hur framtida strukturundersökningar ska utformas.

Totalt publicerade Jordbruksverket under året 51 statistiska meddelanden samt Jordbruksstatistisk årsbok. För första gången publicerades det statistiska meddelandet *”Konsumtionen av livsmedel och dess näringsinnehåll”* som officiell statistik. Denna statistik syftar till att redovisa storleken på konsumtionen av olika livsmedel per person och år i Sverige samt hur konsumtionen förändras över tid. Vi har också arbetat med att utöka statistiken på det ekologiska området.

Under året genomförde Jordbruksverket den återkommande strukturundersökningen som bl.a. innebär enkäter till alla svenska jordbrukare. Åtta fördjupande statistikrapporter har tagits fram. Dessa har bl.a. varit inriktade på försäljningen av mineralgödselmedel, ekologiska husdjur och bioenergi från jordbruket.

Syftet med att ta fram statistiken är att öka kunskaperna om jordbruket i Sverige genom att ge ett lättillgängligt och objektivt underlag för information, utredningar och forskning. På EU-nivå används statistiken för att utforma och utvärdera EU:s jordbrukspolitik.

Statistik om priser följt av långa tidsserier av basstatistik är de områden som varit mest efterfrågade av användarna.

Jordbruksverkets verksamhetskostnader för statistikproduktion uppgick 2013 till 31,85 miljoner kronor (varav indirekta kostnader om 5,20 miljoner kronor).

Måluppfyllelse – Statistik

Jordbruksverket har under året publicerat officiell statistik enligt fastlagd plan. Vid framtagandet av statistiken har SCB:s riktlinjer ”Tillräcklig kvalitet” följts. Den samlade bedömningen är att målet att publicera officiell statistik enligt plan är fullt uppfyllt.

Konkurrenskraftigt företagande på landsbygden

Sverige – det nya matlandet

Det övergripande målet för Matlandet är jobb och tillväxt i hela landet. Sedan förra året har ytterligare ett mål formulerats och de samlade målen för matlandet från regeringen är:

- 20 000 nya jobb ska skapas i hela landet fram till år 2020.
- Fördubblad export av livsmedel till år 2020.
- Ökning av antalet livsmedelsföretag med 20 % fram till år 2020.
- Ökning av antalet turistnätter på landsbygden med 20 % fram till år 2020.
- Livsmedelsproduktionen och dess lönsamhet ska öka.
- Antalet ursprungsmärkta produkter ska tredubblas fram till år 2020.

För att realisera dessa mål används landsbygdsprogrammet och stödet för insatser på livsmedelsområdet.

Kommunikation

I kommunikationsuppdraget samverkar verket med Visit Sweden, Livsmedelsverket och Business Sweden. Jordbruksverket har under året haft ansvar för flera av satsningens digitala kanaler:

- Matlandet.se som under 2013 utvecklats vidare med fler funktioner och en tydligare nyhets känsla med konceptet ”365 goda nyheter” i fokus.
- Twitterkontot Matlandet som under året kommit upp i drygt 2700 följare.
- Facebookgruppen Vi älskar svensk mat som integrerats med huvudkonceptet ”365 goda nyheter”.

Under 2013 har projektet arbetat med en god matnyhet om dagen inom ramen för konceptet ”365 goda nyheter”. Nyheterna har speglat samtliga fokusområden med syfte att inspirera, sprida kunskap och skapa engagemang. I konceptet har vi också arbetat med att sprida nyheterna vidare till andra media för att öka synligheten för bra nyheter kring mat.

Genom arbetet med att skriva och publicera nyheter har vi under året fått kontakt med media och många aktörer i matsverige.

Projektet har deltagit i Årets kock-finalen med en monter, där vi lyfte Matverk 2013 med de vinnande finalisterna och deras innovativa matprodukter med marknadspotential. Vi har också arrangerat ett seminarium i Almedalen om maten i Sverige och deltagit som föreläsare i olika sammanhang.

Inför verksamhetsåret satte vi mål på spridningen av våra nyheter enligt figuren nedan.

Målbilden för konceptet har varit att nå ut till olika mediekanaler vilket framgår av figuren.

Nyheter har spridits vidare till våra egna sociala medier, där vi når olika målgrupper beroende på kanal. Nyheter har under året plockats upp kontinuerligt av olika branschmedias kommunikationskanaler och departementets nyhetsbrev. Dessutom har vi ett antal bloggar som regelbundet lyft våra nyheter. Vissa nyheter har direkt fått nationellt medieintresse, exempelvis vår konsumentundersökning och den ungdomsundersökning som presenterades i samband med Matlandetkonferensen.

Samtliga 365 matnyheter finns på plats på matlandet.se, med en spridning över samtliga fokusområden.

Målet 65 goda nyheter i fackpressen har vi uppnått med råge, där vi noterat drygt det dubbla värdet.

Målet 35 goda nyheter i lokalpress har vi haft svårare att mäta på grund av bristande mediebevakningsverktyg, men de nyheter vi noterat är färre än 35, så målet är inte uppnått.

Målet 10 goda nyheter i dagspress har vi också lyckats uppnå med högre siffror än målet liksom målet om en god nyhet i TV, som varit tredubbelt jämfört med det uppsatta målet.

Till ovanstående publiceringar kan vi lägga till många inlägg i sociala medier, där våra nyheter

haft störst uppmärksamhet. De flesta nyhetsägarna har själva publicerat det vi skrivit på sin egen hemsida och i sina sociala mediekanaler. Dessutom har andra aktörer delat dem vidare i sin tur, vilket lett till stor spridning.

Matlandetkonferens och gastronomiska regioner

I regleringsbrevet (2012-12-20) fick Jordbruksverket inför 2013 i uppdrag att för första gången arrangera Matlandetkonferensen. Från och med 2013 arrangeras konferensen i Matlandethuvudstaden, som 2013 var Gotland. I uppdraget ingår att verket ska samverka med Livsmedelsverket, Visit Sweden och Business Sweden liksom med matlandethuvudstaden i planeringen. Representanter från dessa aktörer har ingått i arbetsgruppen som planerat konferensupplägg, program och genomförande.

Jordbruksverket har också fått uppdraget att utveckla gastronomiska regioner.

Under 2013 har Jordbruksverket presenterat en handlingsplan till departementet för hur arbetet med uppdraget ska genomföras. Planeringen och nätverkanter är i gång och upphandling av tjänster i samband med olika deluppdrag är påbörjad.

Exportfrämjande åtgärder

Jordbruksverket har i enlighet med regleringsbrevet utbetalat 13 500 tkr till Sveriges export- och investeringsråd för finansiering av deras program för främjande av livsmedelsexport. Sveriges export- och investeringsråd ska enligt regleringsbrevet senast den 31 januari 2014, i en särskild rapport till Jordbruksverket, återrapportera om programmet. Enligt regleringsbrevet ska Jordbruksverket därefter återrapportera till Regeringskansliet och då särskilt uppmärksamma den administrativa situationen i programmet, den andel av finansieringen som läggs på direkta insatser, de mest verksamma och efterfrågade insatsformerna samt avgiftsnivåernas utveckling. Jordbruksverket ska enligt regleringsbrevet även bedöma de genomförda åtgärderna effektivitet. Jordbruksverkets återrapportering kommer på sedvanligt vis ske i särskild skrivelse till Regeringskansliet.

Stöd

Jordbruksverket och länsstyrelserna har under 2013 beviljat stöd till 261 projekt om 90,2 miljoner kronor för insatser inom landsbygdsprogrammet som kan räknas till Matlandet. I stödet till särskilda insatser på livsmedelsområdet som enbart förvaltas av Jordbruksverket, har vi beviljat stöd med 23,6 miljoner kronor till 40 olika projekt. Av tabell 14 framgår hur mycket pengar som satsats på stöd inom Matlandet fördelat på år och de fokusområden som utpekats för matlandet. Totalt har vi under 2013 beviljat stöd för 113,7 miljoner kronor.

Måluppfyllelse – Matlandet

Jordbruksverkets roll inom Matlandetsatsningen är i första hand kommunikation och hantering av stöd. Mot bakgrund av de insatser som gjorts under året bedömer vi att målet är fullt uppfyllt.

Allt om landet

Jordbruksverket har tagit ett större grepp kring statistik om landsbygden genom webbpublikationen Allt om landet. Syftet är att samla statistik och bryta ner den på stad och landsbygd. På det sättet får vi en bättre bild av hur det ser ut när det gäller landsbygdens förutsättningar och utveckling.

Företagande på landsbygden

Under våren 2013 genomförde Jordbruksverket en föreläsning om utmaningar och möjligheter som karaktäriserar entreprenörskap utanför städerna. Föreläsningen genomfördes tillsammans med ESBRI som är ett fristående forskningsinstitut som arbetar med forskning, utbildning och kunskaps-spridning inom entreprenörskaps- och småföretagsområdet. Den streamades via estrad.se som är en öppen föreläsningsskanal som ESBRI driver.

Webbplattform

Jordbruksverket har inlett ett samarbete med verksamt.se. Verksamt.se är en webbplattform för företagare där man kan hitta information om att starta, driva eller utveckla sitt företag. På detta sätt har landsbygdsföretagarens behov och förutsättningar uppmärksammas och då inte minst på webbplat-

Tabell 14.

Beviljade stöd inom landsbygdsprogrammet och för insatser på livsmedelsområdet fördelade på fokusområden (tkr).

Fokusområden	2011	2012	2013	2007–2013 ¹
Offentlig mat	16 949	9 427	8 215	51 196
Primärproduktion	51 988	38 037	19 219	161 093
Förädlad mat	106 082	98 271	69 630	598 096
Matturism	52 567	7 472	10 583	202 415
Restaurang	10 732	15 631	6 089	60 150
Summa	238 319	168 838	113 736	1 072 951
Antal beviljade stöd	556	385	301	2 533

1. Beviljade stöd för 2007 avser endast landsbygdsprogrammet.

Källa: Jordbruksverket

sen som har uppdaterats med information och inspiration. Inom sökområdena Hitta rådgivare och Hitta offentlig finansiering finns nu information som riktar sig mer specifikt till landsbygdsföretagare. Inom branschinformation har Jordbruksverket bidragit med information om bland annat turism, grön omsorg och friskoleverksamhet.

Mässor och seminarier

Jordbruksverket har deltagit vid Småföretagsdagarna och Eget företagmässan med såväl seminarier som monter.

Jordbruksverket har också under 2013 anordnat två seminarier för kommuner om hur de som bor i miljonprogrammet och som är i behov av arbete kan utgöra en resurs för landsbygdskommuner i behov av inflyttning.

Jordbruksverket anordnade även ett seminarium i Almedalen tillsammans med Svenska Fotbollförbundet och Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige (SIOS) om hur fotbollen kan bidra till ökad integration i landsbygder.

Jordbruksverkets verksamhetskostnader för prestationer som redovisas under Matlandet, Allt om landet, Företagande på landsbygden, mässor och seminarier och webbplats var 2013 cirka 8,7 miljoner kronor (varav 3 miljoner kronor var indirekta kostnader).

Landsbygdsnätverket

Jordbruksverket är medlem i det nationella Landsbygdsnätverket och svarar för att upprätthålla nätverkets kansli. För att stärka kapaciteten bland landsbygdsprogrammets genomförare har Landsbygdsnätverket under 2013 arbetat med följande:

I sju arbetsgrupper har närmare 30 olika intresseorganisationer och myndigheter samverkat genom att samla in, analysera och sprida kunskaper om metoder för landsbygdsutveckling. Grupperna har verkat inom områdena kapitalförsörjning, stöd till entreprenörer, integration, gröna näringar, förnybar energi, landskapsområden samt Leader. En särskild satsning har gjorts för att bistå Jordbruksverket med att samla in synpunkter från medlemsorganisationerna i arbetet med att ta fram en handlingsplan för ett nytt nationellt landsbygdsnätverk 2014–2020. En stor del av nätverkets 120 medlemsorganisationer har deltagit i arbetet.

Satsningar har gjorts på att utveckla nätverket mellan kommunala landsbygdsutvecklare. Vetenskapliga rådet inom nätverket har verkat för att stärka forskningsfältet om landsbygdsutveckling och öka erfarenhetsutbytet mellan forskare och praktiker.

Foto: Lena Clarin

Genom nätverksträffar och virtuella tankesmedjor har närmare 600 deltagare samlats för erfarenhetsutbyte och dialog. Handläggande myndigheter, tillsammans med leadergrupperna, har nominerat sina bästa satsningar inom sju kategorier till årets Ullbaggepris. De lärande exemplen har fått stor uppmärksamhet i media.

Ett antal internationella samarbetskontakter har knutits genom årets nätverksaktiviteter. Svenska nätverksaktörer har medverkat i europeiska nätverkets fokusgrupper och tematiska träffar samt inom Östersjöstrategins aktiviteter.

Svenska nätverket var värd för europeiska nätverkets (ENRD) träff i Åre under våren.

Jordbruksverkets verksamhetskostnader för landsbygdsnätverket var för 2013 12,2 miljoner kronor (varav 3,6 miljoner kronor var indirekta kostnader).

Regionalt tillväxtarbete

Jordbruksverket har sedan 2012 en intern strategi som vägledning i arbetet med regionala tillväxtfrågor. Strategin har sin utgångspunkt i att landsbygdens resurser och potential ska tas tillvara. De områden verket särskilt lyfter är mat, energi och landsbygdsäkring. Jordbruksverket verkar för funktionella landsbygder och en ökad konkurrenskraft i primärproduktionen för fortsatta leveranser av mat och energi.

Jordbruksverket har haft dialog med andra myndigheter i dessa frågor genom de möten som Tillväxtverket har bjudit in till. Perspektiven är också ledande i arbetet för en bättre samordning och effekt av EU:s olika fonder i nästa programperiod.

Landsbygdsprogrammet och fiskeriprogrammet är de största enskilda verktygen i detta arbete.

Foto: Daniel Melin

Främjande av vattenbruk och fiskerifrågor

Fritidsfiske och fisketurism

Jordbruksverket har under 2013 färdigställt och publicerat den nationella strategin för fritidsfiskets och fisketurismens utveckling, Svenskt fritidsfiske och fisketurism 2020. Strategin är gemensam för Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten och har tagits fram i samråd med den rådgivande gruppen för fritidsfiske och fisketurism som består av representanter från berörda myndigheter, intresseorganisationer och branscher. Den innehåller en vision samt 13 mål för hur de båda myndigheterna avser arbeta med utvecklingen av ett långsiktigt hållbart fritidsfiske och fisketurism till år 2020. Strategin lanserades på Sportfiskemässan i Jönköping i april 2013. Under 2014 kommer Jordbruksverket att fortsätta arbeta med att ta fram den handlingsplan som ska konkretisera åtgärder för att uppnå målen i strategin. Även detta arbete kommer att ske i bred samverkan med övriga aktörer på fritidsfiskets och fisketurismens område.

Jordbruksverket har under året deltagit på ett flertal konferenser, informationsmöten och seminarier av både regional och nationell karaktär med koppling till fritidsfiske och fisketurism. Här bland kan nämnas

- länsfiskekonferensen i Göteborg
- konferens om resursförvaltning av vilt och fisk på Sveriges Lantbruksuniversitet
- nationella samtal om Östersjöaxen på Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien
- Sportfiskemässan
- seminarium om jakt- och fisketurism anordnat av riksdagens jakt- och fiskeklubb
- entreprenörsutbildning av fisketurismföretagare
- Öresundsfiskarnas årsmöte
- seminarium om effekterna av "Catch & Release" som företeelse i fritidsfisket
- den nationella kräftkonferensen i Jönköping.

Samverkan med andra myndigheter har bland annat bestått i att delta vid styrgruppsmöten gällande länsstyrelsernas kommande webbapplikation Svenska Fiskeregler. Vi har även lämnat underlag till Havs- och vattenmyndighetens uppdrag om nationellt sektorsunderlag för havsplanering på fiskets och vattenbrukets område.

Jordbruksverket har även yttrat sig över ett flertal remisser med koppling till fritidsfiske och fisketurism. Bland annat om fiskevårdslagsutred-

ningen, den nationella förvaltningsplanen för stor-skarv och föreskriftsändringar på fiskets område gällande förvaltningen av Östersjölax.

Under året har Jordbruksverket sökt medel till ett projekt inom ramen för landsbygdsprogrammet i syfte att förstärka främjandearbetet på fritidsfiskets och fisketurismens område.

Vattenbruk

Under 2013 har Jordbruksverket påbörjat arbetet med att ta fram en handlingsplan för svenskt vattenbruk. Syftet med planen är att ta fram konkreta åtgärder som ska leda till att målen i strategin Svenskt vattenbruk – en grön näring på blå åkrar, Strategi 2012–2020, ska kunna uppfyllas. Arbetet med handlingsplanen leds av Jordbruksverket och sker tillsammans med representanter för näringen, forskningen, intresseorganisationer och andra myndigheter. Åtgärderna tas fram inom någon av de fem arbetsgrupper som har bildats inom områdena

- näringslivsutveckling
- utveckling av djurvälstånd och smittskydd
- miljömässigt hållbar utveckling
- forskning och utveckling
- regional utveckling.

Jordbruksverket ansvarar för att ta fram den fler-åriga nationella strategin för vattenbruket till EU-kommissionen som är ett villkor för havs- och fiskeriprogrammet. Strategin ska beskriva nuläget och de politiska målsättningarna för vattenbruket 2014–2020 som ligger till grund för de åtgärder som kommer att finnas i det nationella havs- och fiskeriprogrammet. Jordbruksverket deltar även i arbetet med att ta fram underlag till det nya havs- och fiskeriprogrammet och underliggande EU-förordning.

Jordbruksverket har deltagit i ett flertal möten, seminarier och konferenser, både nationellt och internationellt. Bland dessa kan nämnas

- slutkonferenser för de båda Östersjö-forskningsprojekten Baltic Eco Mussel och Submariner
- rundabordssamtal inom forskningsprojektet Aquabest
- handläggarträff för vattenbrukshandläggare på länsstyrelserna
- forskningsseminarier om sälforskning nyttig/giftig fisk och invasiva arter
- informationsmöten om musselodling och algodling
- den nationella kräftkonferensen
- program sälar och fiske.

Foto: Lena Clarin

Jordbruksverket var medarrangör till seminariet Vattenbruk – Mat, myter och möjligheter, som hölls på Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien den 5 december 2013. Jordbruksverket deltog även tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten vid FAO:s underkommitté för vattenbruk som hade möte i S:t Petersburg i oktober. Jordbruksverket är också medarrangör för den nationella vattenbrukskonferensen som kommer att genomföras i januari 2014. Under 2013 har vi förberett för detta seminarium.

Jordbruksverket har yttrat sig i ett flertal remisser med koppling till vattenbruket:

- Licensjakt på säl
- Hushållning med havsområden
- Direktiv om havsplanering och integrerad kustförvaltning
- Internremissarbete om den nya smittskydds-förordningen
- Marint områdesskydd
- Livsmedelsverkets föreskrifter om livsmedels-hygien
- Fisk och lokal/traditionell kunskap i konventionen om biologisk mångfald
- Invasiva främmande arter.

Vi har publicerat flera pressmeddelanden under året med vattenbruksrelaterat innehåll och uppdaterat och utvecklat vattenbruksportalen www.svensktvattenbruk.se. Jordbruksverket har bland annat besökt ett flertal odlare inom olika verksamhetsområden och gjort reportage som fokuserar på olika typer av teknik och ekonomi.

Jordbruksverkets verksamhetskostnader för främjande av vattenbruk och fiskerifrågor var för 2013 3 miljoner kronor (varav 1,2 miljoner kronor var indirekta kostnader).

Förenklingar för Jordbruksverkets kunder

Minskning av den administrativa kostnaden och den upplevda bördan

Inom Landsbygdsdepartementets ansvarsområden är målet att de administrativa kostnaderna som uppmättes 2006 ska minska med 50 % till och med utgången av 2014. Minskningen ska uppgå till minst 25 % för varje lagstiftningsområde.

Tillväxtverket har inte genomfört någon mätning av de administrativa kostnaderna sedan 2010, men enligt Jordbruksverkets egna beräkningar har de förenklingar som genomförts under 2013 bidragit till en mindre minskning av de administrativa kostnaderna med 1,3 miljoner kronor. Tillsammans med tidigare genomförda förenklingar, som uppgår till knappt 42 miljoner kronor, motsvarar årets genomförda förenklingar en minskad administrativ kostnad om 12 % sedan 2006, vilket endast är en marginell förändring mot 2012.

Många av de förenklingar som genomförs får inte genomslag i Tillväxtverkets mätningar av de administrativa kostnaderna, men bidrar ändå till en enklare vardag för våra kunder. Under 2013 har exempelvis satsningen på ökad service till kunderna och deras tillgänglighet till oss och länsstyrelserna fortsatt. Bland annat samverkar nu nio länsstyrelser med Jordbruksverket om en gemensam kundtjänst för lantbrukare. Under 2013 slutfördes dessutom införandet av papperslös handläggning (digitala akter) av jordbrukarstöden på alla länsstyrelser.

Exempel på nya e-tjänster som bidrar till en enklare vardag för våra kunder är:

- En e-tjänst som gör det möjligt för djurägare (gäller nötkreatur, grisar, får, getter eller fjäderfä) att registrera eller ändra uppgifter om djurhållning och tilldelas produktionsplatsnummer
- En e-tjänst som gör det enklare för foderleverantörer att anmäla nya foder, ändra information om redan registrerade foder, avanmäla foder och rapportera vissa foderkvantiteter
- En e-tjänst för förenklad ansökan om kompetensbevis för slakteriföretagens personal.

Förenklingsresan

Trots en minskning av den administrativa kostnaden upplever våra kunder inte att den administrativa bördan har minskat. Snarare upplever kunderna att det kommer fler regler och krav från både myndigheter och branschorganisationer. Flera olika rapporter visar på lantbrukarnas upplevda

börda, både från Jordbruksverket, LRF och från andra. För att få en inblick i våra kunders vardag har Jordbruksverkets generaldirektör initierat en förenklingsresa. Resan gör vi tillsammans med LRF och vi bjuder in andra myndigheter och aktörer att göra resan med oss. Fokus på resan är jordbrukarens upplevda börda kring våra, andra myndigheters och branschens regler. Vi vill göra det enklare för kunden i vardagen, på riktigt. Därför är ett syfte med resan att komma ut till lantbrukarnas vardag för att lyssna in vad de upplever som krångligt och problematiskt med kontakter och krav som rör myndigheter och branschorganisationer. Förenklingsresan kommer att göra sammanlagt nio stopp hos lantbruksföretag från norr till söder. Vi har hitintills besökt företag med produktionsinriktning mjölk, kyckling, nöt, gris, trädgård, ägg, lamm och häst. Ett sista stopp skedde i januari 2014 på ett vattenbruksföretag i Värmland.

Det är framför allt bemötandefrågor som lyfts av lantbrukarna. Hur de blir bemötta av myndigheter i olika typer av sammanhang leder till oro. Det kan handla om att kontroller inte aviseras, att myndigheter inte ser lantbruksföretagare som vilka företagare som helst, att kontrollanter inte upplevs förstå sig på verkligheten eller att myndigheterna upplevs leta fel i stället för att hjälpa till att göra rätt. Dokumentation och information är två områden som också leder till oro. Det är svårt för lantbrukarna att veta vad som ska dokumenteras, när och till vilken nytta. Dessutom upplever lantbrukare att information från myndigheter inte är tydlig kring vilka regler som gäller, bland annat för tvärvillkor.

Resultatet av förenklingsresan är ett antal problem som behöver lösas och förslag på åtgärder som skulle göra vardagen enklare för våra kunder.

Problemen och åtgärder berör inte bara Jordbruksverkets ansvarsområde. Här ingår också problem och åtgärder som berör branschorganisationer eller andra myndigheter.

Åtgärder som Jordbruksverket kan vidta för att minska den upplevda administrativa bördan läggs in i vår handlingsplan för förenklingar.

Måluppfyllelse

– Administrativa kostnader

Årets minskning av den administrativa kostnaden motsvarar tillsammans med tidigare förenklingar en total minskning av de administrativa kostnaderna på 12 % sedan 2006. Jordbruksverkets mål för 2013, 20 % minskning, är därmed delvis uppfyllt.

Förberedelser inför kommande jordbruks- och fiskeripolitik

Partnerskapsöverenskommelsen

Arbetet med partnerskapsöverenskommelsen leds av Regeringskansliet och pågår som en parallell process till arbetet med att ta fram de nya programmen. Partnerskapsöverenskommelsen är en övergripande strategi som omfattar de så kallade ESI-fonderna, de europeiska struktur- och investeringsfonderna, som är det gemensamma namnet för Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling, Europeiska havs- och fiskerifonden, Europeiska regionala utvecklingsfonden och Europeiska socialfonden. I överenskommelsen beskrivs Sveriges prioriteringar inför programperioden 2014–2020. Den ska också leda till förbättrad samordning mellan fonderna och undvika överlappningar. Jordbruksverket har under 2013 hjälpt Regeringskansliet med underlag till partnerskapsöverenskommelsen.

Utredningsarbete inför ett slutligt programförslag

Jordbruksverket har under 2013 bistått Regeringskansliet i arbetet med kommande landsbygds- och

fiskeriprogram för åren 2014–2020 samt med förberedelserna för övriga delar i jordbrukspolitiken. De tekniska underlag inom landsbygdpolitiken (jordbrukspolitiken pelare 2) och inom fiskeripolitiken som Jordbruksverket utarbetade under 2012, har varit en grund för arbetet.

Kostnaderna för arbetet med programskrivning för det nya landsbygds- och fiskeriprogrammet samt övriga delar inom jordbrukspolitiken var för 2013 cirka 10,6 miljoner kronor (varav 4,6 miljoner kronor var indirekta kostnader).

Införandeprogrammet för den nya jordbruks-, landsbygds- och fiskeripolitiken från 2014

Från 2014 införs successivt nya stödformer inom direktstöd (gårdsstödet, miljöersättningar och regionalstöd från 2015), övrigt inom landsbygdsprogrammet (delvis från 2014) och åtgärder inom fiskeripolitiken (från 2015). Under det senaste året har införandeprogrammet för politiken, internt kallat ProCAP, vuxit och löper nu på i full skala.

Programmet är på en övergripande nivå indelat i fyra projekt:

- Regler
- Processer
- Förändring
- IT-utveckling

Inom regelprojektet har mycket arbete bestått i att tolka regelverk och beskriva det för fortsatt hantering inom IT-utveckling samt utformning av föreskrifter.

Processprojektet har i huvudsak slutfört övergripande processbeskrivningar och arbetat med utformning av arbetsrutiner. Regelprojektet och processprojektet har under året slagits samman till ett gemensamt projekt.

Förändringsprojektet ansvarar för extern och intern information. En viktig arbetsuppgift under året har varit att internt börja informera och utbilda personal i de förändringsmål som förväntas uppnås, baserat på nya regelverk och delvis nya arbetssätt.

IT-utvecklingen på bred front har kommit igång och fyra större projekt har etablerats inom följande områden:

- Projekt- och företagsstöd (landsbygd och fiskeri)
- Jordbrukarstöd och stödträter
- Kontroll
- Styrning och ledning
- Bland dessa har det förstnämnda projektet kommit längst i sin utveckling eftersom planen är att det ska erbjudas tjänster mot kunder och handläggare under 2014.

Inom ProCAP hanteras också det regeringsuppdrag som avser höjd servicenivå mot kunderna benämnt ”De fyra initiativen”. Dessa beskrivs i avsnittet om förenklingar för Jordbruksverkets kunder.

De totala utgifterna för ProCAP 2013 var 90,9 miljoner kronor varav kostnaderna uppgick till 60,7 miljoner kronor eftersom 30,2 miljoner kronor redovisas som en immateriell anläggningstillgång. Kostnaden för tillgången uppkommer genom avskrivningar åren framöver. Se även Finansiell redovisning-Inledning.

Foto: Annelie Ström

Tjänsteexport

Jordbruksverket har under 2013 inrättat en ny enhet för internationellt utvecklingssamarbete (EIUS). Basen för verksamheten kommer de närmaste åren vara Jordbruksverkets projekt i Georgien.

I Georgien arbetar Jordbruksverket med projektet Capacity Building Agriculture – Georgia (CBA-G). Projektet är ett ”twinning”- liknande projekt som syftar till kapacitetsutveckling av National Food Agency (NFA) som är ansvarig myndighet inom jordbruks- och livsmedelsområdet i Georgien. Projektstyrning sker från Jordbruksverket. Som underkonsulter till projektet ingår bland annat Livsmedelsverket. Projektet har initierats på direkt begäran från den georgiska regeringen och är finansierat av Sida med full kostnadstäckning. Enligt gällande överenskommelse med Sida, löper projektet under tre år (2011–2014) med möjlig förlängning. Under 2013 har projektet utökats med uppgifter inom växtområdet. Dessutom har projektet fördjupat samarbetet med EU-kommissionens projekt Comprehensive Institutional Building (CiB), som främst är inriktat på kapacitetsutveckling och investering inom infrastruktur och informationsverksamhet vid den georgiska myndigheten.

Jordbruksverkets verksamhetskostnader för projektet uppgick 2013 till cirka 9,8 miljoner kronor, vilket finansieras av Sida. Under projektperioden 2011–2014 uppgår budgeten till närmare 30 miljoner kronor. Kvalitetssäkring, rapportering och extern revision följer de av Sida anvisade metoderna och processerna. Måluppfyllelsen är hittills mycket god.

Under 2013 har Jordbruksverket arbetat med förberedelser av ett twinningprojekt inriktat på producentorganisationer på fiskeområdet i Turkiet. Detta projekt kommer att ledas av Holland. Jordbruksverket kommer att svara för vissa delar.

Jämställdhet

I Sverige är jämställdhetsintegrering den huvudsakliga strategi som används för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Jämställdhetsintegrering innebär att beslut inom alla politikområden ska präglas av ett jämställdhetsperspektiv.

En del av vår verksamhet är att genomföra den gemensamma landsbygdspolitiken. När det gäller landsbygdspolitiken finns det uttalanden om jämställdhet i både rådets och kommissionens förordningar. I det svenska landsbygdsprogrammet står det att ”Ökad jämställdhet mellan kvinnor och män är en viktig utvecklingsfråga för landsbygden och lantbruket och utgör en horisontell prioritering i den svenska strategin och programmet för landsbygdsutveckling”.

Jordbruksverket har tagit fram rapporten Jämställdhet – företagsstöd inom landsbygdsprogrammet 2007–2012 (av Caroline Wigren-Kristoferson, entreprenörskapsforskare och docent i företagsekonomi vid CIRCLE & Sten K Johnson Center for Entrepreneurship, Lunds universitet).

Resultatet visar att det är få kvinnor som under åren 2007–2012 sökt företagsstöd ur landsbygdsprogrammet. Men med rätt kunskap finns det förutsättningar för förbättrade resultat under kommande programperiod. Bland annat har resultatet använts inom ramen för ett regionalt pilotprojekt om kompetensutveckling inför nya landsbygdsprogrammet 2014–2020 i Jönköpings län.

Jordbruksverket presenterar löpande individbaserad statistik med kön som indelningsgrund. En viktig grund för denna typ av statistik är den vart tredje år återkommande strukturundersökningen där bl.a. sysselsättningssiffror insamlas. Under 2013 genomfördes en sådan strukturundersökning. Resultaten av denna kommer att redovisas i ett antal statistiska meddelanden under 2014.

Den föregående strukturundersökningen, som genomfördes 2010, har på samma sätt redovisats i ett antal rapporter och statistiska meddelanden, bl.a. JO 34 SM 1101. Av dessa kan bl.a. utläsas att av totalt 177 400 sysselsatta inom jordbruket var drygt 40 % kvinnor år 2010. Andelen kvinnor översteg för första gången sedan 1960-talet 40 %. Antalet kvinnliga jordbruksföretagare i enskild firma uppgick till 10 136 år 2010, vilket endast var en marginell ökning jämfört med tre år tidigare. Andelen kvinnliga jordbruksföretagare uppgick till drygt 15 %, vilket i stort sett är i nivå med motsvarande andel år 2007. Skillnaden i åldersfördelning mellan kvinnor och män var relativt liten. Bland kvinnorna var dock andelen yngre företagare något högre än bland männen. Företag som drevs av kvinnor hade en lägre genomsnittlig åkerareal jämfört med företag som drevs av män oavsett driftsinriktning.

Jordbruksverket har under året också publicerat ett statistiskt meddelande om jordbrukarhushållens inkomster (JO 42 SM 1301). I meddelandet redovisas bl.a. inkomstutvecklingen fördelat på män respektive kvinnor.

Landsbygdsprogrammet 2007–2013

År 2013 var programperiodens sista genomförandeår och sista året för att kunna styra budgeten, även om utbetalningar av stöd kan fortsätta till 2015. Jordbruksverket har lagt stor vikt vid att se till att de pengar som finns avsatta för landsbygdsens utveckling på bästa sätt. Arbetet har utgått från Jordbruksverkets handlingsplaner för programmets budget. Jordbruksverket har genomfört indragningar av outnyttjade pengar hos stödmyndigheter till centrala pottor och fördelat ut pengar enligt avropsköer. Under året har dessutom regeringen beslutat om en programändring med syfte att justera programmets finansiella tabell. Det var det sista tillfället i den här programperioden att ändra finansieringsandelar och därmed säkerställa att den totala programbudgeten kan utnyttjas och att målen med programmet kan uppnås i så hög grad som möjligt.

Trots ett fullt budgetutnyttjande, är måluppfyllelsen mätt i antal beviljade stöd och resultaten av insatserna inte lika högt. I många fall kommer de uppsatta målen inte att nås fullt ut. Till viss del kan detta förklaras med att uppföljningen av resultat endast baseras på genomförda och avslutade insatser. Från tidpunkten då insatsen är genomförd till dess att den ger full effekt tar det ofta två till tre år. Det är dessutom svårt att mäta resultaten från insatser av förutsättningsskapande karaktär (t.ex. förstudier och undersökningar). Arealmål är lättare att mäta, men siffrorna visar även för dessa stöd att vissa mål har varit svåra att uppnå.

Beviljade stöd

De insatser som stödmyndigheterna har beviljat stöd till under programperioden 2007–2013 täcker

hela budgeten för perioden och lite till. Beviljat belopp är något större än budgeten för att ta hänsyn till pengar som kommer tillbaka 2014–2015 från insatser som inte använt hela sitt beviljade belopp.

Utbetalningar

Utbetalningarna under kalenderåret 2013 var de största hittills under programperioden. Totalt betalade Jordbruksverket ut närmare 5 500 miljoner kronor. Det sammanlagda utbetalade beloppet för hela programperioden var per den 31 december 2013 drygt 33 200 miljoner kronor, vilket betyder att nära 88 % av programbudgeten nu är utbetald.

Utbetalningar som avser miljöersättningar och kompensationsbidrag för stödåret 2013 kommer till viss del att göras under 2014. Därför kommer de slutliga siffrorna för miljöersättningarna under stödåret 2013 att redovisas i årsrapporten för landsbygdsprogrammet som är klar i slutet av juni 2014. Utbetalningarna i axel 1, 3 och 4 ligger av naturliga skäl inte lika högt som beviljade stöd eftersom utbetalningarna inom dessa axlar görs i efterskott och många insatser sträcker sig över flera år. Totalt sett ligger Sverige ändå bra till vad gäller utbetalningar jämfört med övriga EU. Enligt rapporteringen vid EU-kommissionens kommitté för landsbygdsutveckling (RDC) hade EU till och med december 2013 betalat ut nästan 84 % av EU:s andel av Sveriges landsbygdsprogram vilket kan jämföras med EU-genomsnittet på 75 %. Det goda utnyttjandet kan till viss del förklaras med att cirka 65 % av programets budget hänförs till ersättningar inom axel 2 där utbetalningar görs varje år.

Foto: Lena Clarin

Axel 1, Förbättra konkurrenskraften i jord- och skogsbruket

Syftet med åtgärderna i axel 1 är att stärka konkurrens- och utvecklingskraften hos företagen inom jord- och skogsbruk, rennäring, livsmedelsproduktion och förädling med utgångspunkt att utnyttja resurser på ett hållbart sätt.

Måluppfyllelse och budgetutnyttjande – axel 1

Tabell 15 visar måluppfyllelsen enligt omfattningsindikatorerna i programmet och budgetutnyttjande i form av beviljade stöd i jämförelse med programbudgeten 2007–2013. Utfallen 2011, 2012 och 2013 redovisas separat och ackumulerat för 2007–2013.

För att målet ska vara fullt uppfyllt bör måluppfyllelsen och budgetutnyttjandet vara 100 % (7/7 år). Den samlade bedömningen är för axel 1 att målet är fullt uppfyllt. Bedömning utgår från att budgeten är använd fullt ut med viss överteckning (se avsnitt ”Beviljade stöd” ovan). Även om budgetmålet liksom de flesta omfattningsmål (såsom antalet ansökningar) är uppfyllda för axeln totalt sett, finns det vissa mål som släpar efter. Det gäller främst resultatmål om ökning av bruttoföredlingsvärdet hos företagen.

En av programmets större åtgärder är modernisering av jordbruksföretag. Av företagen som fått stöd inom den åtgärden har ungefär hälften av

investeringarna gått till mjölkproduktion. Majoriteten av företagen har investerat i ny teknik. Många investeringar innebär förbättrad arbetsmiljö.

Inom åtgärden kompetensutveckling har projektet Greppa Näringen genomfört runt 4 000 rådgivningar hos omkring 3 000 lantbrukare under 2013. Dessutom deltog ett hundratal lantbrukare i grupprådgivning. En del av kompetensutvecklingen sker också inom ramen för satsningen Matlandet Sverige. När det gäller måluppfyllelsen är antalet deltagare över förväntan, medan antalet utbildningsdagar inte når målet. Det låga utfallet för antal utbildningsdagar antyder att behovet av kortare utbildning har varit större än förväntat.

Inom förädlingsstödet har fler företag än förväntat investerat i ny teknik eller i nya produkter. Nästan hälften av stöden har gått till verksamheter som avser frukt, grönsaker och bär samt chark, kött och viltkött.

Efterfrågan på startstöd har varit god och målvärdet för startstödet är uppfyllt för programperioden. Mjolk- och köttproduktion samt växtodling är de vanligaste driftsgrenarna hos de unga jordbrukare som fått startstöd.

Åtgärderna samarbete för utveckling av nya produkter och förbättrad infrastruktur fungerade inte som förväntat. De stängdes därför för ytterligare ansökningar redan under 2011.

Tabell 15.

Axel 1, Förbättra konkurrenskraften i jord- och skogsbruk

Stödåtgärd	Omfattnings- indikator/Budget	Mål		Utfall		Budgetutnyttjande /Måluppfyllelse 2007–2013	
		2007–2013	2011	2012	2013	Utfall tkr ^{3,4,5} /antal	Målvärde 100 %
Kompetensutveckling jordbruk och skogsbruk	Antal deltagare ¹	576 000	161 843	188 591	141 003	875 301	152 %
	Antal utbildningsdagar ¹	657 000	80 049	110 657	46 640	468 267	71 %
	Budget/Beviljat stöd, tkr²	1 962 962	407 827	292 009	149 093	2 050 909	104 %
Startstöd	Antal personer som fått stöd	1 400	221	147	192	1 498	107 %
	Budget/Beviljat stöd, tkr²	345 888	47 749	32 444	43 725	309 063	89 %
Modernisering av jordbruksföretag	Antal företag som fått investeringsstöd	7 400	1 449	962	792	7 351	99 %
	Budget/Beviljat stöd, tkr²	2 890 423	615 034	393 858	284 873	2 924 629	101 %
Högre värde i jord- och skogsbruksprodukter	Antal företag som fått investeringsstöd	630	237	195	149	1 175	187 %
	Budget/Beviljat stöd, tkr²	444 790	88 877	80 983	48 143	400 722	90 %
Stöd till samarbete för utveckling av nya produkter	Antal samarbetsinitiativ	200	15	0	1	55	28 %
	Budget/Beviljat stöd, tkr²	31 400	6 921	0	299	22 183	71 %
Infrastruktur	Antal verksamheter som fått stöd	2 100	143	8	0	606	29 %
	Budget/Beviljat stöd, tkr²	55 221	14 255	365	0	35 736	65 %
Summa	Budget/Beviljat stöd, tkr²	5 730 685	1 180 662	799 660	526 133	5 743 241	100 %

1. Indikatorerna visar utfallet efter det att beslutade insatser är avslutade.

2. Budget inklusive annan offentlig finansiering enligt det godkända programmet (version 11) omräknat till kursen 9,00 kr/euro.

3. Jordbruksverket har beviljat medel om 788 miljoner kronor. Se tabell 16 Nationella projekt, kompetensutveckling inom axel 1. Resterande del har länsstyrelsen fattat beslut om.

4. Utfallen för tidigare år har reviderats. Detta beror på uppdaterade beslut. Tilläggs-/ändringsbeslut hänförs till året då grundbeslutet fattades.

5. Det ackumulerade beloppet för 2007–2013 är reducerat med 252 miljoner kronor. Detta på grund av att slutförda projekt utnyttjat mindre än beslutad budget.

Källa: Jordbruksverket

Nationella projekt, axel 1

Jordbruksverket disponerar en egen budget inom landsbygdsprogrammet för att besluta om projekt som har betydelse för hela landet och inte är knutna till ett enskilt län. Av tabellen framgår den del av kompetensutvecklingen för jordbruk som Jordbruksverket har beviljat medel till. Utöver detta har länsstyrelserna beviljat medel för kompetensutveckling. Totalt för åren 2007–2013 har Jordbruksverket beviljat stöd till 512 projekt om totalt 787,8 miljoner kronor. Jordbruksverkets nu pågående projekt Nya perspektiv på konkurrenskraftigt jordbruk, Kompetensutveckling för hållbart brukande och Minskad klimatpåverkan berör flera målområden.

Bland pågående projekt med andra projektägare inom företagsutveckling axel 1 kan nämnas Lean med LRF som projektägare. Exempel på projekt inom målområdet djurens välfärd är Läkemedel vid kastrering av smågrisar.

Tabell 16.

Nationella Projekt, kompetensutveckling inom axel 1, av Jordbruksverket beviljade stöd 2007–2013, fördelning per målområde

Målområde	Jordbruksverket är projektägare, tkr	Andra projektägare, tkr	Totalt, tkr
Begränsad klimatpåverkan	12 134	20 611	32 745
Djurens välfärd	10 033	31 937	41 970
Ekologisk produktion	62 804	20 068	82 872
Ett rikt odlingslandskap	21 976	14 048	36 025
Företagsutveckling axel 1	29 283	243 588	272 871
Giffri miljö	172 214	7 449	179 663
Ingen övergödning	91 853	6 348	98 201
Tvårvillkor/jordbruksrådgivning	3 475	39 943	43 418
Summa	403 772	383 994	787 767

Källa: Jordbruksverket

Axel 3, Diversifiering och förbättrad livskvalitet på landsbygden

Målet för axel 3 är att främja en ökad diversifiering av landsbygdens näringsliv, i syfte att främja sysselsättning, ge högre livskvalitet för dem som bor på landsbygden och ett hållbart användande av landsbygdens samlade resurser.

Måluppfyllelse och budgetutnyttjande – axel 3

Tabellerna 17 och 18 visar måluppfyllelsen enligt omfattningsindikatorerna i programmet och budgetutnyttjande i form av beviljade stöd i jämförelse med programbudgeten 2007–2013. Utfallen 2011, 2012 och 2013 redovisas separat och ackumulerat för 2007–2013.

För att målet ska vara fullt uppfyllt bör måluppfyllelsen och budgetutnyttjandet vara 100 % (7/7 år). Den samlade bedömningen är för axel 3 att målet är fullt uppfyllt. Bedömning utgår från att budgeten är använd fullt ut med viss överteckning (se avsnitt ”Beviljade stöd” ovan). Även om budgetmålet är uppfyllt för axeln totalt sett, är måluppfyllelsen mätt i antal beviljade stöd och resultaten av insatserna inte lika höga.

Åtgärderna diversifiering av jordbruksföretag, affärsutveckling av mikroföretag och främjande av turismsatsningar utgörs till största delen av företagsstöd. Vanliga satsningar inom åtgärderna för diversifiering av jordbruksföretag och affärsutveckling av mikroföretag är verksamheter inom häst och hästturism samt mat och matturism. Kvinnors delaktighet i landsbygdsprogrammet är störst inom

den typen av åtgärder. En annan vanlig satsning inom dessa åtgärder är produktion av förnybar energi.

Åtgärderna grundläggande tjänster, byutveckling, samt bevarande och uppgradering av natur och kulturarvet genomförs till övervägande del som projektstöd. Inom åtgärden grundläggande tjänster utmärker sig den stora satsningen på bredband till landsbygden.

Inom åtgärden kompetensutvecklings- och informationsinsatser ligger måluppfyllelsen för antalet utbildningsdagar på låg nivå. Det är osäkert om målet kommer att nås under programperiode. Måluppfyllelsen för antal deltagare är däremot god.

Som tidigare nämnts har både omfattningsmål och resultatmål visat sig vara svåra att nå inom axel 3. Till viss del beror det på att de företagsutvecklande åtgärderna i axeln ofta genomförs som projektstöd. Cirka hälften av beviljat belopp går till projektstöd medan de antalsmässigt står för omkring en tredjedel. Det har trots särskilda studier varit svårt att följa upp huruvida företagets bruttoförlingsvärde har ökat hos varje enskilt företag som ingått i projekten.

Utfallet för nya arbetstillfällen är lågt i axel 3 och en faktor som spelar in är kommissionens definition hur detta ska mätas. För att komma tillrätta med sådana, i vissa fall metodologiska, brister i underlaget har Jordbruksverket i januari 2013 påbörjat en enkätstudie till drygt 6 000 företag. Studiens syfte är få fram bättre underlag till kommande redovisningar av måluppfyllelsen.

Tabell 17.

Axel 3, Diversifiering och förbättrad livskvalitet på landsbygden

Omfattningsindikator/ Budget		Mål	Utfall			Budgetutnyttjande /Måluppfyllelse 2007–2013	
						Utfall ^{3,4,5} tkr/antal	Målvärde 100 %
Stödåtgärd		2007 –2013²	2011	2012	2013	2007 –2013	2007 –2013
Diversifiering till annan verksamhet än jordbruk	Antal personer som fått stöd	2 960	197	175	93	1 201	41 %
	Totalt Budget/ beviljat stöd, tkr¹	705 156	85 698	119 501	80 818	559 103	79 %
Affärsutveckling i mikroföretag	Antal mikroföretag med stöd som startat eller utvecklat sin verksamhet	3 720	367	241	220	1 982	53 %
	Budget/beviljat stöd, tkr¹	794 500	136 080	90 998	81 861	730 666	92 %
Främjande av turistnäringen	Antal nya turistverksamheter som fått stöd	3 100	191	166	159	1 346	43 %
	Budget/beviljat stöd, tkr¹	611 311	89 395	85 440	91 066	644 267	105 %
Grundläggande tjänster	Antal aktiviteter som fått stöd	1 397	182	173	392	992	71 %
	Budget/beviljat stöd, tkr¹	1 535 068	195 926	400 816	951 161	1 779 885	116 %
Förnyelse och utveckling av byarna	Antal byar eller lokala grupper som genomfört verksamheter	600	51	35	24	311	52 %
	Budget/beviljat stöd, tkr¹	127 326	29 766	16 741	13 763	139 247	109 %
Bevarande och uppgradering av kulturarvet	Antal aktiviteter som fått stöd	600	50	29	26	248	41 %
	Budget/beviljat stöd, tkr¹	119 000	32 819	9 159	9 948	128 060	108 %
Utbildning och information	Antal ekonomiska aktörer som deltagit	82 000	20 264	13 354	16 889	91 435	112 %
	Antal utbildningsdagar	160 000	16 031	9 846	19 761	85 391	53 %
	Budget/beviljat stöd, tkr¹	387 205	84 723	51 399	24 224	380 160	98 %
Förberedelse och genomförande av lokala utvecklingsstrategier	Antal aktiviteter som fått stöd	200	-	-	-	1 101	551 %
	Antal deltagare	10 000	-	-	-	13 527	135 %
	Budget/beviljat stöd, tkr	14 500	0	0	10	15 370	106 %
Summa	Budget/beviljat stöd, tkr¹	4 294 065	654 408	774 055	1 252 850	4 376 758	102 %

1. Inkl. annan offentlig medfinansiering avser medfinansiering av projekt från kommuner, länsstyrelser, landsting, statliga myndigheter etc. utöver det stöd som beviljas av stödmyndigheterna.
2. Budget inkl. offentlig finansiering enligt det godkända programmet (version 11) omräknat till kursen 9,00 kr/euro.
3. Jordbruksverket har beviljat medel om 306 miljoner kronor. Se tabell 18. Resterande del har länsstyrelsen fattat beslut om.
4. Utfallen för tidigare år har reviderats. Detta beror på uppdaterade beslut. Tilläggs-/ändringsbeslut hänförs till året då grundbeslutet fattades.
5. Det ackumulerade beloppet för 2007–2013 är reducerat med 202 miljoner kronor. Detta på grund av att slutförda projekt utnyttjat mindre än beslutad budget.

Källa: Jordbruksverket

Nationella projekt, axel 3

Jordbruksverket har även en budget för åtgärder inom axel 3 för att besluta om projekt som har betydelse för landsbygdsutvecklingen i hela landet. Tabell 18 visar den del av respektive åtgärd som Jordbruksverket har beviljat pengar till. Vi har

under året beviljat 25 projekt om totalt 27,6 miljoner kronor. Totalt har Jordbruksverket för åren 2007–2013 beviljat 211 projekt om totalt 306,5 miljoner kronor. Under året har flera projekt fått stöd inom mat och turism, förnybar energi och klimatanpassning samt kapitalanskaffning.

Tabell 18.

Nationella projekt, inom axel 3 av Jordbruksverket beviljade stöd 2007–2013, fördelade per åtgärd, tkr

Åtgärd	Budget 2007–2013	2011	2012	2013	2007–2013 ^{1,2}	Målvärde 100 %
Diversifiering till annan verksamhet än jordbruk	82 165	7 156	21 436	1 587	67 965	83 %
Affärsutveckling i mikroföretag	83 437	11 718	5 379	6 716	87 062	104 %
Främjande av turistnäringen	50 500	6 063	1 894	16 802	53 191	105 %
Grundläggande tjänster	11 500	0	341	666	9 087	79 %
Förnyelse och utveckling av byarna	13 247	3 646	0	0	15 561	117 %
Bevarande och uppgradering av kulturarvet	5 458	0	200	1 000	8 749	160 %
Utbildning och information	63 153	7 880	17 451	850	64 881	103 %
Summa	309 460	36 463	46 701	27 621	306 495	99 %

1. Inkl. annan offentlig medfinansiering avser medfinansiering av projekt från kommuner, länsstyrelser, landsting, statliga myndigheter etc. utöver det stöd som beviljas av stödmyndigheterna.

2. Utfallen för tidigare år har reviderats. Detta beror på uppdaterade beslut. Tilläggs-/ändringsbeslut hänförs till året då grundbeslutet fattades.

Källa: Jordbruksverket

Axel 4, Leader

Det övergripande målet för Leader är att främja ett effektivt genomförande av landsbygdsprogrammet genom det mervärde som följer av förankring, inflytande och samverkan på lokal nivå. Leadermetoden tillämpas i hela landet och omfattar programmets alla insatsområden med särskilt fokus på axel 3 Diversifiering och förbättrad livskvalitet på landsbygden.

Måluppfyllelse och budgetutnyttjande – axel 4

Tabellerna 19 och 20 visar måluppfyllelsen enligt omfattningsindikatorerna i programmet och budgetutnyttjande i form av beviljade stöd i jämförelse med programbudgeten 2007–2013. Utfallen 2011, 2012 och 2013 redovisas separat och ackumulerat för 2007–2013.

För att målet ska vara fullt uppfyllt bör måluppfyllelsen och budgetutnyttjandet vara 100 % (7/7 år). Den samlade bedömningen är för axel 4 att målet är fullt uppfyllt. Bedömning utgår från att budgeten är använd fullt ut med viss överteckning (se avsnitt ”Beviljade stöd” ovan).

Leader har haft en stark utveckling under 2012 och 2013. Även om budgetmålet är uppfyllt för axeln totalt sett, släpar målen om antalet insatser efter i några fall.

Av de leaderprojekt som genomförts handlar ungefär en tredjedel om olika slag av förstudier och kartläggningar. Andelen förstudier och kartläggningar är markant högre för projekt som är inriktade på förnybar energi, bredband och näringslivsutveckling. Det beror på att det inom dessa områden ofta är aktuellt att ta ställning till stora investeringar, vilket kräver ett ordentligt beslutsunderlag.

Projekt med kopplingar till turism uppgår till drygt en tredjedel av alla projekt och är därmed den vanligaste satsningen inom Leader. Därefter följer en grupp där bygdeutveckling är ett dominerande inslag och en tredje grupp med tonvikt på annat näringsliv än turism.

Antalet arbetstillfällen från de första 1 400 avslutade leaderprojekten uppgår till nästan 1 600 trots att över en tredjedel av avslutade projekt handlar om förstudier och kartläggningar. Bland arbetstillfällena dominerar sådana som är av korttids- eller säsongskaraktär.

Tabell 19
Axel 4, Leader

Stödåtgärd	Omfattningsindikator	Mål 2007–2013	Utfall			Måluppfyllelse	
			2011	2012	2013	Utfall 2007–2013	Målvärde 100 %
Genomförande lokala utvecklingsstrategier	Antal LAG-grupper	60	-	-	-	63	105 %
	Antal projekt	4 500	873	684	795	3 992	89 %
Samarbete	Antal projekt	300	31	82	93	256	85 %
Driftskostnader LAG m.m.	Antal informations- inspirationsinsatser	10 000	1 486	2 482	1 434	9 133	91 %
	Antal deltagare aktiviteter	210 000	18 858	34 111	11 748	126 424	60 %

Källa: Jordbruksverket

Tabell 20.

Axel 4, Leader, programbudget 2007–2013 och beslut om stöd (inkl. offentlig medfinansiering) 2007–2013, tkr

Stödåtgärd	Budget ¹ 2007–2013	Utfall			Budgetutnyttjande / Måluppfyllelse 2007–2013	
		2011	2012	2013	Utfall ³ 2007–2013 ²	Målvärde 100 %
Projekt inom Leader 1 Förbättra konkurrenskraften i jord- och skogsbrukssektorn	99 977	26 901	29 874	23 099	103 396	103 %
Projekt inom Leader 2 Förbättra miljön och landskapet	466 283	77 803	94 962	79 247	327 592	70 %
Projekt inom Leader 3 Diversifiering och livskvalitet	1 233 617	339 852	277 452	259 701	1 463 233	119 %
Samarbetsprojekt	100 000	16 906	47 994	36 532	116 833	117 %
Driftskostnader LAG m.m.	474 969	46 949	11 545	27 735	456 533	96 %
Summa	2 374 846	508 411	461 827	426 314	2 467 587	104 %

1. Budget inkl. annan offentlig finansiering enligt det godkända programmet (version 11) omräknat till kurs 9,00 kr/ euro.
2. Utfallen för tidigare år har reviderats. Detta beror på uppdaterade beslut. Tilläggs-/ändringsbeslut hänförs till året då grundbeslutet fattades.
3. Det ackumulerade beloppet för 2007–2013 är reducerat med 126 miljoner kronor. Detta på grund av att slutförda projekt utnyttjat mindre än beslutad budget.

Källa: Jordbruksverket

Axel 5, Tekniskt stöd

Tekniskt stöd (TA) är en del av landsbygdsprogrammet. För programperioden är den totala budgeten för TA 128,3 miljoner euro eller 1 155 miljoner kronor vilket motsvarar 3 % av den totala programbudgeten.

Användningen av TA-pengar regleras i artikel 66 i rådets förordning (EG) nr 1698/2005. Enligt förordningen kan europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU) finansiera förberedelser, administration, övervakning, utvärdering, information och kontroller. Användningen regleras också i kapitel 16 i landsbygdsprogrammet samt i regleringsbrevet för Jordbruksverket. I årsrapporten för landsbygdsprogrammet 2007–2013 som årligen lämnas till EU-kommissionen, regeringen och övervakningskommittén, kommer TA-pengarna att redovisas. Se utfall över kostnader för tekniskt stöd under 2013 i den finansiella redovisningen, noterna 61 och 63.

Måluppfyllelse och budgetutnyttjande – axel 5

Bedömningen av axel 5 är att målet är fullt uppfyllt. Denna bedömning utgår ifrån att budgetutnyttjandet är 100 % av programperiodens budget.

Foto: Lena Clarin

Fiskeriprogrammet 2007–2013

Fiskeriprogrammet sträcker sig över åren 2007–2013 och har en total budget på cirka 492 miljoner kronor i EU-medel, vilken ska matchas med motsvarande summa svenska offentliga medel.

Fiskeriprogrammets övergripande mål är:

- Kapaciteten i den svenska fiskeflottan ska minska så att fiskeansträngningen anpassas till en långsiktigt hållbar beståndssituation.
- Lönsamheten i fiskerinäringen ska öka.
- Främja sysselsättning på landsbygden i anslutning till fiskerinäringen.
- De negativa miljöeffekterna orsakade av svensk fiskerinäring ska minska.
- Hållbar miljö och naturliga fiskebestånd.
- I fiskeriprogrammet är målsättningen att insatser som bidrar till en hållbar utveckling av fiskerinäringen prioriteras (hållbar tillväxt genom miljö och sysselsättningsaspekter, utbildningsinsatser, nyrekrytering och jämställdhet). Den övergripande visionen för fiskeriprogrammet är alltså ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart fiske. Visionen om ett hållbart fiske innebär att:
  - skapa en balans mellan fiskresursen och flottans kapacitet
  - stimulera en långsiktig företagsekonomisk lönsamhet
  - bidra till en hållbar utveckling av landsbygden
  - bidra till att uppnå miljömålen
  - bidra till en ökad jämställdhet.

Målgrupper för programmet är ägare till fartyg av varierande storlek och art, företagare inom vattenbruksnäring, kommuner samt andra offentliga organisationer, exempelvis myndigheter, branschorganisationer, producentorganisationer, intresseorganisationer och företag.

Programändring

Kommissionen godkände i juli 2013 den andra programändringen av det svenska fiskeriprogrammet. Det övergripande målet med programändringen var att uppnå ett effektivare budgetutnyttjande totalt sett för fiskeriprogrammet och säkerställa ett effektivt genomförande av programmet. Programändringen innebar att pengar flyttades från prioriterat område (PO) 1 och 4 till PO 3. Totalt flyttades 9 miljoner kronor till PO 3.

Positiv budgetutveckling av PO 4, Hållbar utveckling i fiskeområden

I årsredovisningen för 2012 redovisades ett budgetutnyttjande på 49 % för fiskeområdena. Det då låga budgetutnyttjandet kunde bl.a. förklaras med svårigheter att finna medfinansiering, likviditetsproblem och liten driftsbudget. I dag är bilden en annan. Av budgeten har 91 % beviljats och det finns anledning att tro att denna siffra kan öka ytterligare innan programmet avslutas. I dagsläget är det svårt att förklara vad en sådan kraftig ökning beror på. Man kan dock utgå ifrån att ett ännu hårdare arbete på den lokala nivån och en intensifierad dialog mellan myndigheter och fiskeområden bidragit positivt till denna utveckling. Ett försök att precisera vilka faktorer som haft en avgörande betydelse för utvecklingen kräver ytterligare tid.

Utbetalningstakten

Fiskeriprogrammet har under 2013 stått inför risken att drabbas av ett automatiskt återtag. Ett automatiskt återtag inträffar om utbetalningstakten är alltför låg i programmet som en konsekvens av alltför långa handläggningstider för utbetalningsärenden. Denna regel om automatiskt återtag är alltså ett verktyg som EU har för att säkerställa att pengar betalas ut i en jämn takt i programmet. Sverige har under 2013 helt lyckats undvika återtaget genom ett flertal åtgärder. Åtgärderna har bl.a. bestått av att Jordbruksverket och länsstyrelsen genom omprioriteringar tillsatt fler resurser och att det har förts en tätare uppföljning, en dialog och ett utbyte av information mellan myndigheterna.

Måluppfyllelse och budgetutnyttjande – Samlad bedömning fiskeriprogrammet

Tabellerna 21 till 24 visar beviljade medel 2011–2013 samt ackumulerade siffror. I beloppen ingår såväl den EU-finansierade delen som den svenska delen samt övrig offentlig nationell finansiering. För att målet ska vara fullt uppfyllt bör måluppfyllelsen och budgetutnyttjandet vara 100 % (7/7 år).

Den samlade bedömningen av fiskeriprogrammet är att målet i huvudsak är uppfyllt (92 %). Sett per axel skiljer sig dock måluppfyllelsen åt.

Utöver den indikator som redovisas här tas också resultat- och effektindikatorer fram. Dessa indikatorer redovisas efter samma mönster som gäller inom landsbygdsprogrammet.

PO 1, Anpassning av gemenskapens fiskeflotta

Åtgärderna inom PO 1 syftar till att anpassa fiskeansträngningen till beståndssituationen samt att förbättra lönsamheten i berörda företag. Ett annat mål är att höja kunskapsnivån inom yrkeskåren och skapa säkrare arbetsplatser.

Måluppfyllelse och budgetutnyttjande – PO 1

Tabell 21 visar beviljade medel 2011–2013 samt ackumulerade siffror för sjuårsperioden. I beloppen ingår såväl den EU-finansierade delen som den svenska delen samt övrig offentlig nationell finansiering. För att målen ska vara fullt uppfyllda bör måluppfyllelsen vara 100 % (7/7 år).

Bedömningen av PO 1 är att målet är fullt uppfyllt. Denna bedömning utgår ifrån att budgetutnyttjandet är, sett till beviljade medel, 99 % av programperiodens budget.

Foto: Lena Clarin

Tabell 21.

PO1, Anpassning av gemenskapens fiskeflotta 2007–2013 (tkr)

Stödåtgärd	Mål	Utfall			Utfall	Målvärde
	2007–2013	2011	2012 ²	2013 ²	2007–2013	100 %
Definitivt upphörande av fiskeverksamhet	-	3 745	-	-	150 600	
Tillfälligt upphörande av fiskeverksamhet	-		-	-	18 268	
Investeringar ombord på fiskefartyg och selektivitet	-	3 064	- 265	2 174	9 876	
Småskaligt kustfiske	-	420	1 561	1 525	4 360	
Socioekonomisk kompensation för förvaltning av flottan	-	3 148	- 185	- 107	9 470	
Summa	194 993¹	10 377	1 111	3 593	192 575	99 %

1. Budget inklusive annan offentlig finansiering enligt det godkända programmet (version 2) omräknat till kursen 9,00 kr/euro.

2. Återflöde, dvs. avdrag på beviljade medel, görs på det år som slutbetalningen sker, dvs. oavsett vilket beslutsår.

Källa: Jordbruksverket och Fiskeriverket

PO 2, Vattenbruk, insjöfiske, beredning och saluföring

Åtgärderna inom PO 2 syftar till att utveckla livskraftiga företag som kan producera livsmedel av hög kvalitet och skapa sysselsättning under miljömässigt goda former.

Måluppfyllelse och budgetutnyttjande – PO 2

Tabell 22 visar beviljade medel 2011–2013 samt ackumulerade siffror för sjuårsperioden. I beloppen ingår såväl den EU-finansierade delen som den svenska delen samt övrig offentlig nationell finansiering. För att målen ska vara fullt uppfyllda bör måluppfyllelsen vara 100 % (7/7 år).

Bedömningen av PO 2 är att målet i huvudsak är uppfyllt. Denna bedömning utgår ifrån att budgetutnyttjandet är, sett till beviljade medel, 83 % av programperiodens budget.

Tabell 22.

PO 2, Vattenbruk, insjöfiske, beredning och saluföring 2007–2013 (tkr)

Stödåtgärd	Mål	Utfall			Målvärde	
	2007–2013	2011	2012	2013 ²	2007–2013	100 %
Vattenbruk		16 165	19 114	– 2 292	72 611	
Inlandsfiske		464	1 964	408	3 960	
Beredning och saluföring av fisk		11 513	20 572	19 558	85 813	
Summa	196 793¹	28 142	41 680	17 674	162 384	83 %

1. Budget inklusive annan offentlig finansiering enligt det godkända programmet (version 2) omräknat till kursen 9,00 kr/euro.

2. Återflöde, dvs. avdrag på beviljade medel, görs på det år som slutbetalningen sker, dvs. oavsett vilket beslutsår.

Källa: Jordbruksverket och Fiskeriverket

PO 3, Åtgärder av gemensamt intresse

Åtgärden inom PO 3 syftar till att skydda och utveckla miljön samt att stärka konkurrenskraften, näringen och forskningen. Åtgärden ska vara av en sådan art att resultaten kommer fler än enskilda fiskare eller företag till del.

Måluppfyllelse och budgetutnyttjande – PO 3

Tabell 23 visar beviljade medel 2011–2013 samt ackumulerade siffror för sjuårsperioden. I beloppen ingår såväl den EU-finansierade delen som den svenska delen samt övrig offentlig nationell finansiering. För att målen ska vara fullt uppfyllda bör måluppfyllelsen vara 100 % (7/7 år).

Bedömningen av PO 3 är att målet är fullt uppfyllt. Denna bedömning utgår ifrån att budgetutnyttjandet är, sett till beviljade medel, 95 % av programperiodens budget.

Foto: Lena Clarin

Tabell 23.
PO 3, Åtgärder av gemensamt intresse 2007–2013 (tkr)

Stödåtgärd	Mål		Utfall		Utfall	Målvärde
	2007–2013	2011	2012	2013 ²	2007–2013	100 %
Gemensamma åtgärder		11 586	15 115	19 170	87 272	
Skydd och utveckling av den akvatiska faunan och florin		27 360	3 351	5 606	104 410	
Fiskehamnar och landningsplatser		14 357	3 267	5 176	49 006	
Utveckling av nya marknader och avsättningsfrämjande åtgärder		1 170	8 930	7 982	31 407	
Pilotprojekt		6 977	15 364	2 171	64 130	
Omställning av fiskerfartyg		-	-	-	8 540	
Summa	362 388¹	61 450	46 027	40 107	344 767	95 %

1. Budget inklusive annan offentlig finansiering enligt det godkända programmet (version 2) omräknat till kursen 9,00 kr/euro.

2. Återflöde, dvs. avdrag på beviljade medel, görs på det år som slutbetalningen sker, dvs. oavsett vilket beslutsår.

Källa: Jordbruksverket och Fiskeriverket

PO 4, Hållbar utveckling i fiskeområden

PO 4 är ett komplement till de övriga gemenskapsinstrumenten för att utveckla fiskerinäringen. Särskilt fokus läggs på socioekonomiska åtgärder och skapande av nya arbetstillfällen genom lokal förankring och integrerade strategier. Stödet ska företrädesvis inriktas på områden med låg befolkningstäthet, områden där fisket är på tillbakagång eller små fiskesamhällen både vid kust och i inland.

Måluppfyllelse och budgetutnyttjande – PO 4

Tabell 24 visar beviljade medel 2011–2013 samt ackumulerade siffror för sjuårsperioden. I beloppen ingår såväl den EU-finansierade delen som den svenska delen samt övrig offentlig nationell finansiering. För att målen ska vara fullt uppfyllda bör måluppfyllelsen vara 100 % (7/7 år).

Bedömningen av PO 4 är att målet i huvudsak är uppfyllt. Denna bedömning utgår ifrån att budgetutnyttjandet är, sett till beviljade medel, 91 % av programperiodens budget. I förra årets årsredovisning redovisades ett budgetutnyttjande på 49 % av tillgängliga medel. Detta innebär en ökning på 42 procentenheter under 2013. En bidragande faktor till denna ökning är den intensifierade dialogen mellan Jordbruksverket, länsstyrelsen, fiskeområden samt stödmottagare.

Tabell 24.

PO 4, Hållbar utveckling i fiskeområden (tkr)

	Mål	Utfall			Målvärde	
	2007–2013	2011	2012	2013 ²	2007–2013	100 %
Utveckling av fiskeområden		21 306	37 457	55 023	127 259	
Summa	139 595¹	21 306	37 457	55 023	127 259	91 %

1. Budget inklusive annan offentlig finansiering enligt det godkända programmet (version 2) omräknat till kursen 9,00 kr/euro.

2. Återflöde, dvs. avdrag på beviljade medel, görs på det år som slutbetalningen sker, dvs. oavsett vilket beslutsår.

Källa: Jordbruksverket och Fiskeriverket

PO 5, Tekniskt stöd

Tekniskt stöd, så kallade TA-medel, ingår i Fiskeri-programmet. För programperioden uppgår det till 5 % av programbudgeten. För att underlätta programmets genomförande kan stöd lämnas till förberedelse, förvaltning, övervakning, utvärdering, kontroll, revision m.m. Under 2013 har stöd bland annat lämnats för utvärdering, informationsinsatser, utveckling av datasystem och övervakning av genomförandet av programmet.

Måluppfyllelse och budgetutnyttjande – PO 5

Bedömningen av PO 5 är att målet i huvudsak är uppfyllt. Denna bedömning utgår ifrån att budgetutnyttjandet är 91 % av programperiodens budget.

Förutsättningar för jordbruk i norra Sverige

Norra Sverige, som täcker stödområde 1–3, har sämre förutsättningar för att bedriva jordbruk jämfört med södra Sverige. Det beror delvis på ett svårare klimat men även på de långa avstånden som gör transporter dyrare.

Sverige har ett nationellt stöd som riktar sig till lantbrukare i norra Sverige i stödområde 1–3. Syftet med det nationella stödet är att kompensera för sämre produktionsförutsättningar och att främja fortsatt och traditionell jordbruksproduktion i mindre gynnade områden för att på så sätt bidra till att en levande landsbygd bevaras. Stödet till mjölkproduktion utgör den största delen av stödet. Under 2012 fick 917 mjölkföretag nationellt stöd vilket är en minskning med 72 företag sedan föregående år. Däremot har inte antal ton mjölk med stöd minskat särskilt mycket. 2012 producerades 379 972 ton vilket är en minskning med 5 935 ton från föregående år.

Den ekonomiska analys som finns i rapporten om landsbygdens utveckling i norra Sverige från 2012 visar att 25 % av mjölkföretagen skulle redovisa ett nollresultat eller sämre för mjölkproduktion

om inte stödet fanns. Detta gäller i första hand de små företagen och uppskattningsvis finns 20 % av mjölkorna i stödområdet i dessa företag.

Analysen visar att produktionen ökar i kustnära områden med goda produktionsförutsättningar. Lantbrukarna i de kustnära områdena ökar storleken på sina besättningar samtidigt som de små företagen i inlandet upphör med sin mjölkproduktion. För hela det nationella stödområdet ökar det genomsnittliga koantalet per besättning i samma takt som i resten av landet, men från en lägre nivå.

Det nationella stödet riktar sig, förutom till mjölkproducenter, till get-, slaktsvin-, smågris- och äggproducenter, samt till företag med bär, grönsaker och potatis. Antalet företag som fick stöd för dessa övriga produktionsinriktningar uppgick år 2012 till 295 stycken (exklusive potatisproducenter).

Måluppfyllelse

– Jordbruk norra Sverige

Jordbruksverket bedömer att målet är fullt uppfyllt då utbetalningarna för 2013 uppgår till 95 % av referensnivå.

Tabell 25.

Utbetalt nationellt stöd i jämförelse med referensnivå 1

Produktionsform	Ref. Nivå	2011 Utbetalt	2012 Utbetalt	2013 Utbetalt
Mjök		272 082	269 413	269 313
Transport mjök		14 502	14 599	14 597
Getter		1 358	1 215	1 370
Delsumma	295 670	287 942	285 227	285 280
Slaktsvin		11 669	9 846	7 438
Smågrisar		2 248	1 987	1 945
Ägg		1 964	2 164	2 259
Delsumma	20 970	15 881	13 997	11 642
Bär/grönsaker	2 030	1 049	1 034	981
Potatis	-	4 291	3 930	3 814
Summa	318 670	309 163	304 188	301 717

Referensnivån är utbetald stödnivå under 1993–1994.

Källa: Jordbruksverket

Utsäde – sundhet, kvalitet och sorter

Fullgott utsäde

Jordbruksverkets mål att bidra till att ett fullgott utsäde används i landet, förutsätter en hög användning av certifierat utsäde samt att det certifierade utsädet uppfyller EU:s gemensamma minimikrav.

Vi har beräknat andelen certifierat utsäde för stråsäd och potatis genom att jämföra ett beräknat utsädesbehov mot den faktiska mängden certifierat utsäde. Det beräknade utsädesbehovet baseras på uppgifter om åkerarealens användning och en uppskattad utsädesmängd per hektar. Kvantiteten certifierat utsäde omfattar för spannmål nationellt certifierat utsäde och certifierat utsäde som har förts in från annat EU-land eller importerats. För potatis redovisar vi bara utsäde producerat i Sverige eftersom uppgifter om införda kvantiteter inte finns tillgängliga på samma sätt.

Användning av certifierat utsäde av stråsäd har stigit från 78 % till 86 % på en enda säsong. Vädet hösten 2012 gjorde det omöjligt att så i stora delar av landet. En stor del av det höstutsäde som producerades och certifierades 2012 gick därför inte att sälja. I stället fick vi en kraftigt ökad certifiering av vårutsäde och totalt en väldig ökning under säsongen 2012/13. Jordbruksverket bedömer att detta är tillfredsställande.

För utsädespotatis har andelen certifierat utsäde legat runt 30 % de senaste åren.

För övriga växtslag (vall, baljväxter, vall- och grönytegräs, oljeväxter) kan vi inte beräkna andelen certifierat utsäde på grund av att mycket utsäde överlagras mellan åren. För dessa växtslag har dock andelen certifierat utsäde historiskt varit mycket hög och inget tyder på att andelen certifierat utsäde skulle ha minskat under senare år.

Tabell 26.

Certifierade kvantiteter utsäde, ton

Fröburna växtslag	2010/2011 ²	2011/2012 ²	2012/2013 ²
Jordbruksverket	127 100	120 338	119 819
FMAB ¹	39 200	45 875	56 663
Summa	166 300	167 128	176 481
Potatis	20 025	18 767	17 500

1. FMAB = Frökontrollen Mellansverige AB.

2. Växtodlingsperiod, dvs. höst och vår.

Källa: Jordbruksverket samt Frökontrollen Mellansverige AB

Tabell 27.

Certifierat utsäde – andel av den totala utsädesanvändningen (%)

Växtslag	2010/2011	2011/2012	2012/2013
Spannmål	77	78	86
Potatis	29	30	29

Källa: Jordbruksverket

Sortlista och sorter i odling

Inom EU får endast utsäde och annat förökningsmaterial av lantbruksväxter och köksväxter av godkänd sort saluföras. För att vara en godkänd sort ska sorten finnas med i EU:s gemensamma sortlista för lantbruksväxter och köksväxter.

Sorter som bedöms lämpliga i Sverige har i regel tagits in på den svenska sortlistan som i sin tur är en del av EU:s gemensamma sortlista. För det svenska lantbrukets konkurrenskraft är det viktigt att ha tillgång till sorter som är väl anpassade till svenska odlingsförutsättningar, oavsett om dessa har förädlats i Sverige eller utomlands.

I Sverige värderas sorters odlingsegenskaper i sortförsök som utsädesföretagen finansierar. Under 2013 har Jordbruksverket finansierat kompletterande sortförsök för ekologisk odling.

Jordbruksverkets verksamhetskostnader för regelutveckling av utsädeslagstiftning och arbete med sortfrågor uppgick 2013 till 8 939 tkr (föregående år 8 333 tkr).

Måluppfyllelse – Utsäde

Mot bakgrund av de andelar certifierat utsäde som används i Sverige bedömer Jordbruksverket att målet om ett fullgott utsäde används, i huvudsak är uppfyllt.

Foto: Malin Holmqvist

Starkt djurskydd och god djurhälsa

I detta avsnitt redovisas Jordbruksverkets arbete inom djurskydd och djurhälsa. Våra verksamhetskostnader har under året uppgått till knappt 90 miljoner kronor (6 % av verkets totala kostnader) för den verksamhet som redovisas i detta kapitel.

Mål

Starkt djurskydd
God djurhälsa

Måluppfyllelse

I huvudsak uppfyllt (3)
I huvudsak uppfyllt (3)

Djurskydd – lagstiftning och dialog

Bättre djurskyddsbestämmelser

Jordbruksverket har under 2013 sett över ett antal olika djurskyddsbestämmelser i syfte att förbättra, uppdatera och förenkla dessa. Ett exempel på bestämmelser som reviderats är de som gäller för träning och tävling med djur. Översynen har bl.a. gällt dopningsbestämmelserna och i vilken omfattning veterinär ska närvara vid olika tävlingsformer. Under 2013 gjordes en mindre revidering av bestämmelserna och arbetet kommer att fortsätta under 2014.

Vi har även under året påbörjat en översyn av vissa bestämmelser för nötkreatur, grisar och fjäderfä. Djurhållningen utvecklas ständigt och syftet med revideringen har varit att undersöka om det

går att hitta nya rationella lösningar som stärker konkurrenskraften och samtidigt bibehåller eller stärker djurskyddet.

Nya bestämmelser har även tagits fram i samråd med branschen för hållande av kanin för kött-, päls- eller ullproduktion. Intresset för att föda upp och hålla kanin för produktion av kött och ull har ökat i Sverige och branschen har önskat tydligare riktlinjer eftersom bristen på tydliga bestämmelser skapar en osäkerhet som bromsar investeringar. Vårt syfte har varit att både skapa en bättre djurvälstånd för kaninerna och öppna upp för satsningar inom branschen. För att likrikta djurskyddslagstiftningen utifrån kaninens behov har vi i samband med detta även sett över bestämmelserna för sällskapskaniner.

Dialog i djurskyddsfrågor

För att kunna föra en dialog med branschorganisationerna på området djurskydd och djurhälsa har Jordbruksverket ett stort antal råd, referens- och samrådsgrupper (se tabell 28). I många av dessa grupper deltar även andra berörda myndigheter och intresseorganisationer. Syftet med dessa grupper är bl.a. att skapa en bättre samsyn kring lagstiftningens krav och samla in och ta hand om frågor som upplevs som problem. Utöver detta använder vi oss även av kalibreringsgrupper som tillsätts för kortare tid. I dessa ingår t.ex. verksamma lantbrukare och veterinärer och arbetet i dessa grupper har utgjort grunden för det kalibreringsarbete som vi har gjort på djurskyddsområdet.

Tabell 28.

Möten för dialog med bl.a. branschorganisationer på området djurskydd och djurhälsa.

Råd, referens- och samrådsgrupper	Möten per år/grupp	Totalt antal möten
Djurskyddsrådet	4	4
Smittskyddsrådet	4	4
Nationella kommittén för försöksdjur	6	6
Samverkansgruppen för djurens välfärd och företagsutveckling i landsbygdsprogrammet	2	2
Referensgrupper för:		
– häst, nötkreatur, gris, får och get	4	16
– foder, djurskyddsbefrämjande forskning, matfågel, värphöns, behörighetsfrågor, hund och katt, husdjursgenetiska resurser, biodling och pollinering	2	16
– ekologisk produktion	10	10
– kontrollprogram för utgångsdjur	1	1
Summa möten		59

Djurskydd – kontroll

Kalibrering av länsstyrelsernas arbete

Under 2013 har Jordbruksverket slutfört ett kalibreringsarbete om djurskydd för får. I detta arbete har bl.a. kalibreringskurser hållits för veterinärer och länsstyrelsernas djurskyddshandläggare. Kursernas främsta syfte har varit att stärka kompetensen och förbättra samsynen kring lagstiftningens krav när det gäller djurskyddsbedömningar i fårbesättningar. Under 2010 respektive 2011 hölls motsvarande kalibreringskurser om djurskydd för gris respektive nötkreatur. Kalibreringskurser om djurskydd för fjäderfä kommer att hållas under 2014.

Fokus på bemötandefrågor

Jordbruksverket arrangerade under 2013 en djurskyddskonferens på temat djurskyddskontroll. På konferensen belystes bl.a. de olika parternas roller samt vikten av en konstruktiv dialog och ett bra bemötande från båda parter vid kontroll. I samband med konferensen ordnade vi även en särskild utbildningsdag för länsstyrelsens personal på temat bemötande. Syftet var att stärka länsstyrelsernas förmåga att hantera de komplicerade situationer som kontrollarbetet kan innebära.

Tydliga mål för djurskyddskontrollen

Tillsammans med länsstyrelserna har Jordbruksverket under året tagit fram mål för djurskyddskontrollen. Arbetet har drivits av Rådet för djurskyddskontroll, vilket är vårt och länsstyrelsernas gemensamma samverkansråd. Syftet med målen har varit att ge myndigheterna verktyg för att kunna planera, följa upp och utvärdera djurskyddskontrollen. Ambitionen är att målen ska revideras årligen. Det finns tre övergripande inriktningsmål:

1. Djurhållare och allmänhet har förtroende för djurskyddskontrollen som verifierar det goda djurskyddet.
2. Bristande efterlevnad av djurskyddslagen upptäcks och följs upp för att säkerställa att brister åtgärdats. Arbetet görs på likvärdigt sätt av kontrollmyndigheterna.
3. Statens resurser används på effektivt sätt.

Under varje inriktningsmål finns strategiska och specifika mål som i detalj beskriver vad som ska göras. Till dessa kommer även aktiviteter, nyckeltal och indikatorer att kopplas för att nå målen och mäta måluppfyllelsen. Arbetet med att ta fram dessa planeras vara klart under 2014.

Foto: Ingrid Nilsson

Risk styr djurskyddskontrollerna

Under året har vi tillsammans med länsstyrelserna färdigställt riskklassificeringsmodellen av djurskyddsobjekt. Ett av syftena med riskklassificeringsmodellen har varit att göra det möjligt att rikta djurskyddskontroller dit det finns störst behov av dem. Ett annat syfte har varit att djurhållare med jämförbara djurvälfridsrisker ska kontrolleras i likvärdig omfattning i hela landet. Under 2013 har länsstyrelserna och vi kalibrerat och testat modellen. Modellen kommer att vara i drift i verksamheten i januari 2014.

Antalet djurskyddskontroller

Tabell 29.

Antal djurskyddskontroller

	2011	2012	2013
Årsarbetskrafter (operativ kontroll)	193	193	194
Genomförda kontroller	14 574	14 323	13 720 ¹
Antal inkomna anmälningsärenden	–	–	12 237
Beslut enligt 26 § djurskyddslagen ²	1 531	1 435	1 302
Beslut om omhändertagande	1 022	1 186	1 057
Beslut om djurförbud	223	223	207

1. Uppgifterna är preliminära. För slutliga uppgifter hänvisas till rapporteringen inom ramen för nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan.
2. Enligt 26 § djurskyddslagen (1988:534) får en kontrollmyndighet meddela de förelägganden och förbud som behövs för att lagstiftning och beslut ska följas.

Källa: Jordbruksverket

Under 2013 har länsstyrelsernas djurskyddskontroller minskat något i antal jämfört med 2012. Även antalet djurförbud, beslut enligt 26 § djurskyddslagen (1988:534) och omhändertaganden har minskat något under 2013 jämfört med 2012. Precis som tidigare år rörde de allra flesta omhändertaganden sällskapsdjur. Av de totalt 1 057 omhändertaganden som gjordes under 2013 rörde 951 sällskapsdjur. Jordbruksverkets bedömning är att djurskyddskontrollernas effektivitet och rättssäkerhet ständigt förbättras tack vare länsstyrelsernas kontinuerliga arbeten med samordning och riskbaserad kontrollobjekten. I förlängningen kan riskbaseringen leda till ett bättre djurskydd eftersom de största djurskyddsproblemen uppmärksammas och åtgärdas. Jordbruksverket har under 2013 bistått länsstyrelserna i detta arbete genom att bl.a. skapa och uppdatera vägledningar och checklistor.

Djurskydd – uppdrag från regeringen m.m.

Kastrering av smågrisar

Jordbruksverket har under 2013 haft i uppdrag av regeringen att medverka till att kastrering av smågrisar utan föregående bedövning fhasas ut och att de alternativa metoder och system som utvecklats är kostnadseffektiva. Att kastrera smågrisar utan bedövning är ett djurvälfrådsproblem som kan undvikas genom att t.ex. bedöva innan kastrering eller vaccinera hanggrisarna mot galtlukten. Inom EU är målsättningen att kirurgisk kastrering av grisar ska upphöra helt senast år 2018 och i Sverige kommer endast bedövade grisar att få kastreras från den 1 januari 2016.

För att underlätta omställningen finns det möjligheter att få ersättning för arbetskostnader och kostnader för läkemedel och sprutor. Totalt kan man få 6,80 kronor per smågris vid bedövad kastrering och 31,60 kronor per gris vid vaccinering. Detta gäller upp till ett högsta belopp på 7 500 euro per besättning under en treårsperiod. Hittills har dock endast 20 av cirka 740 besättningar med smågrisproduktion sökt ersättning för bedövning och smärtlindring samt två för vaccination mot galtlukten. De som har sökt har fått ersättning. För att öka kunskapen om möjlighet till ersättning har vi under året informerat i tidningen Grisföretagaren samt skickat ut information till de KRAV-anslutna grisuppfödarna.

Figur 14.

Besättningar som fått stöd för vissa kostnader i samband med kastrering under 2013. Länsvis fördelning och ungefärligt antal behandlade grisar per besättning.

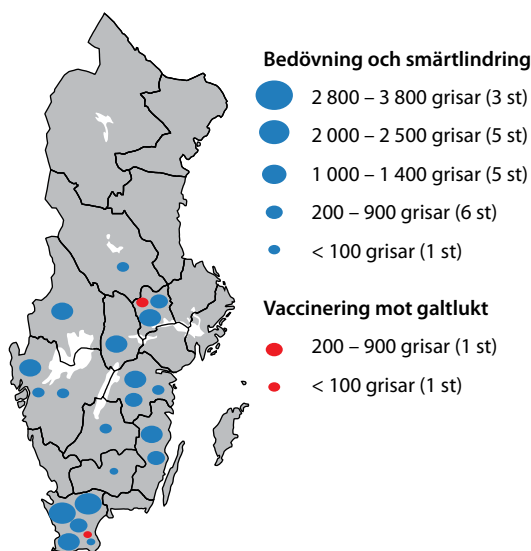

Foto: Helena Kärrström

Antalet försöksdjur och etiska prövningar av djurförsök har minskat

Antalet djur som använts i djurförsök minskade under 2012 jämfört med tidigare år. Jordbruksverket samlar varje år in statistik över antalet försöksdjur som användes föregående år. Statistiken rapporteras bl.a. till EU-kommissionen och Europarådet. Eftersom Sverige och EU har olika definitioner på vad som är ett försöksdjur delas statistiken in i olika kategorier. I Sverige räknas alla djur som används i vetenskapligt syfte som försöksdjur medan EU endast räknar med dessa djur om användningen även inneburit att djuren utsatts för något slags lidande. I Sverige räknas även provfisk som försöksdjur, dvs. de fiskar som fiskas upp för att mäta hur stora fiskebestånd vi har i våra svenska vatten. Under 2012 minskade antalet använda försöksdjur i alla de olika kategorierna och minskningen är en trend sedan 2010. Om detta beror på att mindre forskning har utförts eller att försöksdjur används mer restriktivt inom forskningen är dock oklart.

Tabell 30.

Antal använda försöksdjur¹

	2010	2011	2012
Försöksdjur enligt den europeiska definitionen	413 447	296 684	262 148
Försöksdjur utöver den europeiska definitionen: betendestudier m.m.	900 066	533 129	458 424
Försöksdjur utöver den europeiska definitionen: provfisk	6 636 483	7 734 237	4 552 616
Totalt	7 949 996	8 564 050	5 273 188

1. Statistiken presenteras med ett års fördröjning.

Källa: Jordbruksverket

I Sverige finns det sju regionala djurförsöksetiska nämnder som utför den etiska prövningen av djurförsök. Nämnderna är en del av Jordbruksverket och under 2013 har antalet etiska ansökningar minskat jämfört med tidigare år. Anledningen till årets minskning är troligen det stora antal ansökningar som lämnades in före den 1 januari 2013 då en avgift för prövningen infördes. Nämnderna har också rapporterat att forskare skriver allt större och färre ansökningar. I tabell 31 redovisas antalet ärenden i de djurförsöksetiska nämnderna.

Tabell 31.
Ärenden i de djurförsöksetiska nämnderna

	2011	2012	2013
Inkomna ärenden	2 254	2 602	1 071
Godkända ärenden	1 627	1 707	979
Godkända ärenden med villkor	458	517	359
Avslagna ärenden	22	11	25
Ärenden med reservationer	283	262	143

Under 2013 behandlades även ärenden som inkommit under 2012. Verksamheten blev avgiftsbelagd från 2013 vilket påverkade inflödet både 2012 och 2013.

Källa: Jordbruksverket

Ansökningsprocessen för etisk prövning av djurförsök förenklas

Under 2013 har Jordbruksverket arbetat vidare med att införa ett elektroniskt ansökningsystem för etiskt prövning av djurförsök. Arbetet startade under 2012 på uppdrag av regeringen och syftet har varit att göra ansökningsprocessen och hanteringen av ansökningarna enklare för alla parter. Med en elektronisk hantering kan även vissa uppgifter som följer av det nya försöksdjursdirektivet hanteras på ett effektivare sätt. Projektet beräknas vara färdigt 2014.

Förbättringar för ban- och tävlingsveterinärerna

Varje år arbetar mer än 400 veterinärer som ban- och tävlingsveterinärer på de drygt 3 000 tävlingsdagar som anordnas årligen i Sverige. Veterinärernas huvuduppgift är att kontrollera djur- och smittskydd vid tävling och under 2012 startade Jordbruksverket ett projekt för att skapa bättre förutsättningar för detta arbete. I projektet ingår bl.a. att fortbilda ban- och tävlingsveterinärer samt att utveckla arbetsordningar och manualer för likriktning av besiktning av djur vid tävling. Vi har även under året ordnat en banveterinärkonferens med föreläsningar och fortsatt arbetet med att ta fram

en webbutbildning för att stödja och likrikta veterinärernas arbete vid tävlingar. För att förbättra rapportering från tävlingarna har vi sett på möjligheten att ha en digital databas och ett webbaserat rapporteringssystem. Rapporteringen är viktig eftersom den ger underlag till riskbedömningar för veterinär medverkan på tävling.

Hotade djur

Det finns mer än 5 000 djurarter och 30 000 växtarter i världen som är starkt hotade på grund av handel. För att skydda dessa arter och den biologiska mångfalden finns det en internationell överenskommelse som 178 av världens länder har antagit. Denna kallas för CITES vilket står för Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora. I Sverige är Jordbruksverket administrativ myndighet för CITES vilket betyder att det är vi som fattar beslut, utfärdar tillstånd och sköter kontakterna med CITES sekretariatet. Under 2013 har Jordbruksverket medverkat på ett möte i Bangkok, CoP16, där alla medlemmar i konventionen träffades för att diskutera förbättringar och förändringar. På mötet dominerade frågor kring elefanter, noshörningar och marina arter. Vi har även under året fortsatt att satsa på att utbilda i artskyddslagstiftning och fördjupat kontakterna med andra berörda myndigheter.

Måluppfyllelse – Djurskydd (lagstiftning, kontroll och uppdrag)

Jordbruksverkets roll för att skapa ett starkt djurskydd i Sverige är bl.a. att se till att lagstiftningen är effektiv, tydlig och ändamålsenlig. Jordbruksverket ska även vägleda och samordna länsstyrelserna för att bidra till att den offentliga djurskyddskontrollen blir så effektiv och likvärdig som möjligt. Måluppfyllelsen görs utifrån båda dessa uppgifter. Under 2013 har vi i nära samarbete med berörda myndigheter, bransch- och intresseorganisationer uppdaterat och förbättrat våra djurskyddsbestämmelser. Vi har också fört en aktiv dialog med branschorganisationerna och förslag från dem har resulterat i förenklingar och föreskriftsändringar.

Vi har även bidragit till att stärka djurskyddskontrollen genom att tillsammans med länsstyrelserna ta fram mål för djurskyddskontrollen samt genomfört kalibreringskurser i syfte att få mer likvärdiga bedömningar. Vi har satt fokus på bemötandefrågor vid kontrollerna och stärkt länsstyrelsens kompetens på detta område. Vi bedömer därför att våra mål på djurskyddsområdet i huvudsak är uppfyllda.

Djurhälsa – arbete för bättre djurhälsa

Arbetet för bättre djurhälsa är nära knutet till arbetet med ett lågt smittryck. Nedan redovisas Jordbruksverkets arbete mot antibiotikaresistens och regler inom djurens hälso- och sjukvård. Jordbruksverkets smittskyddsarbete redovisas i nästa kapitel.

Aktivt arbete för att motverka antibiotikaresistens hos djur

Att minska användningen av antibiotika till djur och att motverka spridning av antibiotikaresistenta bakterier är ett högprioriterat område för Jordbruksverket. För att vidmakthålla Sveriges goda antibiotikaresistenssituation krävs dock ett fortsatt stort gemensamt arbete av djurägare, djurhälsopersonal, näringens organisationer och myndigheter. För att öka användningen av smittskyddsåtgärder på gårdsnivå och på så sätt begränsa spridning av antibiotikaresistenta bakterier beviljade Jordbruksverket under åren 2011–2013 särskilda medel till näringens organisationer för att utveckla smittskyddsåtgärder.

Försäljningen av antibiotika till djur minskar kontinuerligt

Före 1986 fick man i Sverige använda antimikrobiella medel, dvs. antibiotika, utan veterinärmedicinska skäl och då såldes cirka 45 ton antibiotika för

användning till djur. Efter 1986 har antibiotika till djur endast sålts för behandling av sjuka djur och även denna användning har minskat kontinuerligt. Enligt Jordbruksverkets statistik såldes år 2012 11,8 ton antibiotika för behandling av djur vilket kan jämföras med 12,8 ton år 2011 och 17,3 ton år 2007. Minskningen mellan 2011 och 2012 är 7,8 %.

Under 2013 färdigställde den Europeiska läkemedelsmyndigheten en rapport med statistik över försäljning av antibiotika för djur. Rapporten omfattade EU-/EES-ländernas djur inom livsmedelsproduktionen under 2011. Enligt denna har Sverige en av de lägsta försäljningarna av antibiotika i relation till antal djur. Att vi i Sverige kan använda mindre antibiotika till våra livsmedelsproducerande djur än många andra länder bedömer vi bero på att Sverige under lång tid har arbetat med att på olika sätt förebygga sjukdom hos djur. I detta arbete ingår såväl smittskydds- som djurskyddsarbete eftersom en god djurmiljö och möjlighet för djuren att t.ex. uttrycka naturliga beteenden leder till friskare djur. Friska djur och mindre antibiotikaanvändning ger oss säkra livsmedel att äta och minskar risken för att antibiotikaresistens ska utvecklas. Ett gott djurskydd och god djurhälsa är alltså inte bara viktigt för djuren i sig utan även för vår folkhälsa.

Foto: Helena Kätsröm

Tabell 32.

Total mängd försäld antibiotika till djur (kg aktiv substans)

	2010	2011	2012
Tetracykliner	1 136	1 093	892
Penicillin G och V	7 605	6 737	6 433
Aminopenicilliner	993	781	697
Övriga betalactamer	617	525	431
Aminoglykosider och polymixiner	589	506	480
Sulfonamider	2 130	1 904	1 673
Trimetopriner	365	346	343
Makrolider och linkosamider	753	648	636
Flourkinoloner	150	122	106
Pleuromutiliner	174	140	99
Summa	14 512	12 802	11 790

Källa: Jordbruksverket

Tydligare regler inom djurens hälso- och sjukvård

Under året har Jordbruksverket sett över bestämmelserna som styr vem som får utföra olika arbetsuppgifter inom djurens hälso- och sjukvård. Syftet har varit att uppdatera bestämmelserna och göra dem tydligare. I de nya bestämmelserna är det t.ex. tydligt att bara enklare operativa ingrepp kan delegeras till en djursjukskötare. En förändring som gjorts är att det blir tillåtet för djurvårdare att ge intravenösa injektioner om de först har genomgått en godkänd kurs. Förändringen görs eftersom det i dag finns en brist på legitimerade djursjukskötare men undantaget är tidsbegränsat. Tanken är att sådana uppgifter endast ska få utföras av legitimerad personal i framtiden när det finns fler legitimerade djursjukskötare.

Bestämmelserna reglerar också vissa djurskyddsfrågor och en nyhet från den 1 januari 2014 är att det inte längre kommer att vara tillåtet att operera bort sporrar på hundar av kosmetiska skäl. Sporrar på hundar får opereras bort men endast om en veterinär undersökt hunden och konstaterat att det finns medicinska skäl för att ta bort sporrarna.

Djurhälsa – uppdrag från regeringen m.m.

Effektivare kontroller av djurhälsopersonal

Kontroll av djurhälsopersonal är en viktig del i målet att uppnå en god djurvälstånd och under året har vi haft i uppdrag av regeringen att redovisa resultatet av länsstyrelsernas tillsyn över djurhälsopersonal för 2012. Resultatet av den rapportering Sveriges 21 länsstyrelser har gjort till oss visar att länsstyrelserna har blivit effektivare och genomfört fler kontroller trots att mindre tid lagts på kontrollerna. I genomsnitt uppgick länsstyrelsernas arbete med tillsyn över djurhälsopersonal till 0,15 årsarbetskrafter år 2012. År 2011 var denna siffra 0,17 årsarbetskrafter.

De brister som länsstyrelserna har upptäckt vid kontrollerna är ofta kopplade till journalföring och intygsskrivning. Jordbruksverkets analys av de tre senaste årens kontrollresultat är att dessa brister återkommer år efter år och vi planerar därför att initiera ett projekt i syfte att tydliggöra vikten av och öka medvetenheten inom dessa områden. Resultaten av rapporteringen visar även att drygt tre fjärdedelar av länsstyrelserna gör riskbaserade urval vid val av kontrollobjekt vilket är positivt eftersom det innebär att kontrollresurser läggs där riskerna för brister bedöms vara störst. För att nå upp till Jordbruksverkets allmänna råd om kontrollfrekvenser måste dock länsstyrelsernas kontroll av djurhälsopersonal öka i omfattning.

Fler utbildade djursjukskötare behövs

I april 2013 presenterade Jordbruksverket en rapport som visade att det finns brist på djursjukskötare och att denna brist riskerar att bli större inom den närmaste tioårsperioden. Rapporten var ett resultat av det uppdrag vi fick av regeringen 2012 om att se över hur djurens hälso- och sjukvård bör utvecklas inom de närmaste tio åren. I uppdraget ingick bl.a. att bedöma hur många utbildningsplatser det behöver finnas för veterinärer och djursjukskötare. För att minska bristen på djursjukskötare föreslog vi att antalet platser på djursjukskötartutbildningen borde öka från 40 till 90 stycken. Antalet platser på det svenska veterinärprogrammet föreslog vi däremot borde minska eftersom antalet verksamma veterinärer ökar kontinuerligt. Ökningen beror främst på att många läser veterinärtutbildningen i andra EU-länder.

Tabell 33.

Antal utfärdade legitimationer och godkännanden

	2011	2012	2013
Veterinär	207	193	231
Djursjukskötare	190	242	289
Hovslagare	20	30	24
Legitimerad sjuksköterska	29	10	0
Legitimerad tandläkare	8	1	0
Legitimerad sjukgymnast	16	13	1
Summa	470	489	545

Källa: Jordbruksverket

Distriktsveterinärernas mottagning i Dingle blir privat

Distriktsveterinärernas mottagning i Dingle har blivit privat efter att Jordbruksverket bjudit ut inventarierna till försäljning på den öppna marknaden. Vid mottagningen i Dingle fanns det intresse hos personalen att ta över verksamheten och vårt uppdrag ger möjlighet till detta om rätt förutsättningar finns. I detta fall bedömde vi att förutsättningar fanns och bjöd därför ut inventarierna till försäljning.

Från och med den 1 januari 2014 kommer mottagningen att drivas i privat regi och den nya mottagningen har ett femårigt kontrakt med Jordbruksverket om att upprätthålla jourverksamhet. Totalt har Jordbruksverket under 2013 genomfört 24 upphandlingar av beredskapsverksamheten i 17 olika områden. I ett fall tilldelades Dingle bered-

skapsuppdrag och i de övriga 23 fallen tilldelades Distriktsveterinärerna beredskapsuppdraget. I dessa 23 fall inkom inga andra anbud än Distriktsveterinärernas. Våra verksamhetskostnader för 2013 beräknas uppgå till högst 100 000 kronor.

Måluppfyllelse – Djurhälsa (arbete för bättre djurhälsa och uppdrag)

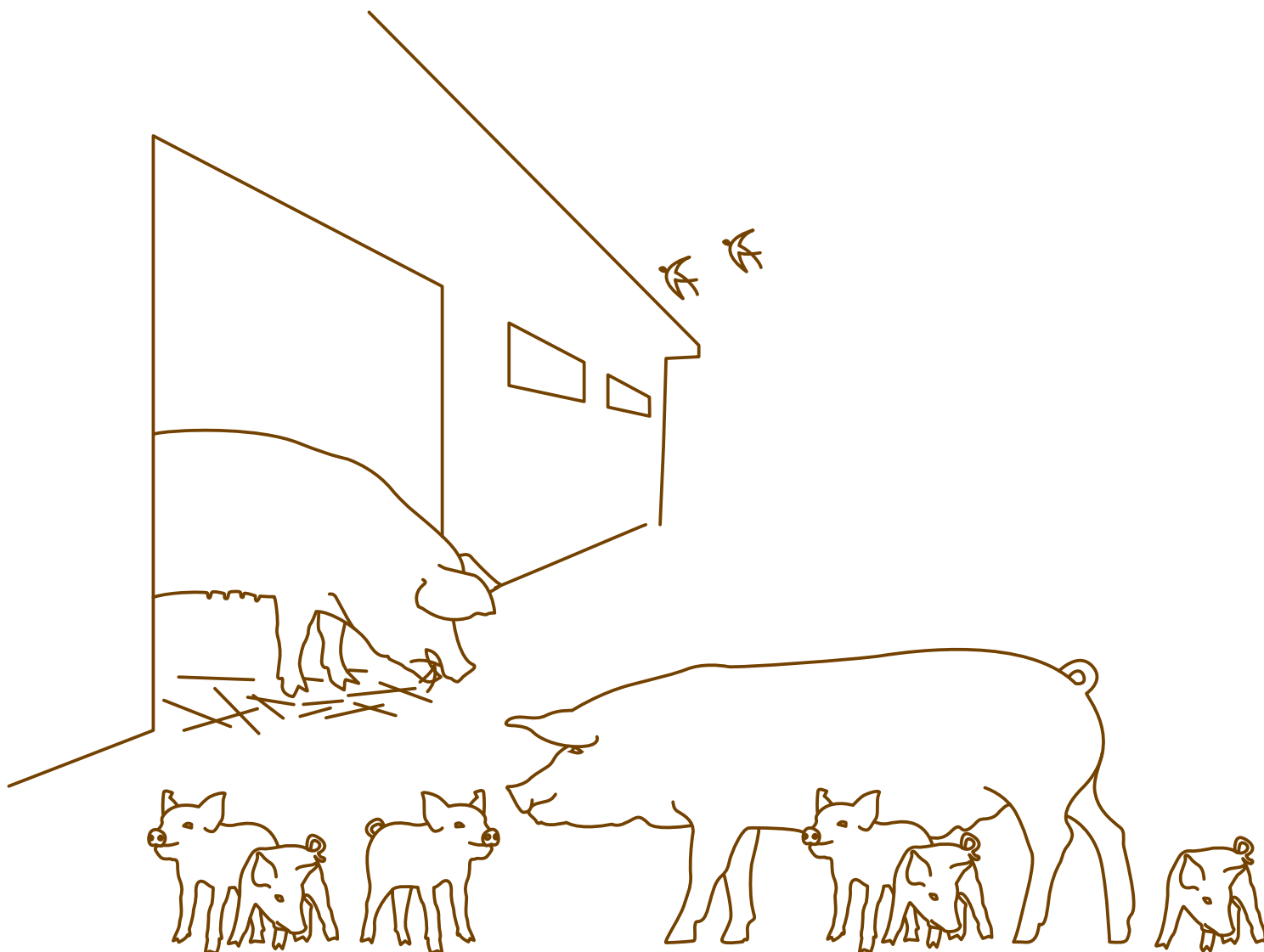
Måluppfyllelsen bedöms utifrån förebyggande djurhälsoarbete och trenden för användning av antibiotika. Jordbruksverket har tillsammans med djurägare, djurhälsopersonal, näringsorganisationer och andra myndigheter bedrivit ett förebyggande djurhälsoarbete under många år. Som effekt av detta minskar antibiotikaanvändningen till djur kontinuerligt och mellan 2011 och 2012 minskade den med cirka 8 % (statistiken presenteras med ett års fördröjning). Jordbruksverket har haft som mål att användningen totalt ska minska med minst 5 % vilket alltså uppfylldes under 2012. Under 2013 har Jordbruksverket satt upp ett specifikt mål att minska användningen av vissa sorters antibiotika (tredje generationens cefalosporiner och kinoloner) med 50 % fram till 2015. Uppgifter på uppfyllelsen av detta mål kommer att redovisas i årsredovisningen 2014.

Enligt uppgifter från den Europeiska läkemedelsmyndigheten har Sverige en av de lägsta försäljningarna av antibiotika i Europa i relation till antal djur. Sammantaget bedömer vi att målen för en god djurhälsa i huvudsak är uppfyllda.

Lågt smittryck och god krisberedskap

I detta avsnitt redovisas Jordbruksverkets arbete inom smittbekämpning och krisberedskap. Våra verksamhetskostnader har under året uppgått till knappt 150 miljoner kronor (10 % av verkets totala kostnader) för den verksamhet som redovisas i detta kapitel.

Mål

Lågt smittryck på djurområdet
 Gott sundhetsläge på växtområdet
 God krisberedskap
 Kvalitet i djurregister

Måloppfyllelse

Fullt uppfyllt (4)
 I huvudsak uppfyllt (3)
 Fullt uppfyllt (4)
 I huvudsak uppfyllt (3)

Lågt smittryck – arbete mot smittsamma djursjukdomar

Skarpare hygienkrav ska ge minskad smittspridning

Jordbruksverket har under året tagit fram nya hygienbestämmelser i syfte att minska risken för att smittor sprids mellan djur och människor och mellan olika djur. Behovet av en bättre hygien kommer bl.a. från att bakterier som är resistenta mot ett flertal antibiotika blir ett allt vanligare problem i samhället. Ett annat skäl är att vi reser allt mer, både med och utan djur, vilket ökar risken för att nya smittor kommer in i landet och in i våra djurbesättningar.

De nya bestämmelserna består av fyra olika delar. En del är att veterinärkliniker ska ta fram och arbeta enligt en hygienplan för att förebygga uppkomst och spridning av vårdrelaterade infektioner. En annan del är att förbättra hanteringen då sällskapsdjur eller hästar drabbats av infektion med vissa antibiotikaresistenta bakterier. Vid sådana fall ska djuret t.ex. hållas från andra djur till infektionen är borta och djurägaren ska också informera om att djuret är smittat till den som ska hantera djuret. Veterinären ska även rapportera dessa fall till länsstyrelsen.

De två övriga delarna gäller allmänna hygienbestämmelser för alla djurhållare och vid besöksverksamheter med djur. Detta berör t.ex. lantbruk som tar emot besöksgrupper, ridskolor, 4H-gårdar samt ett flertal andra verksamheter där besökare erbjuds möjlighet till direkt kontakt med djur. I detta ingår t.ex. information om vikten av god handhygien och krav på att det ska finnas möjlighet för besökarna att tvätta händerna.

Biosäkerhetsprogram utvecklas

Jordbruksverket har under 2011–2013 deltagit i och finansierat Svenska Djurhälsovårdens och Svensk Mjölk (numera Växa Sverige) arbete med att utveckla förebyggande smittskyddsprogram för nötkreatur, gris och får. Behovet av generella smittskyddsåtgärder som t.ex. biosäkerhetsprogram beror bl.a. på att smittrycket mot Sveriges gränser ökar. Ett annat skäl är att antalet djur i djurbesätt-

Foto: Erika Bengtsson

ningar blir allt fler vilket innebär att det vid ett smittutbrott blir allt större djurhälsomässiga och ekonomiska konsekvenser.

Genom att utveckla biosäkerhetsprogram skapas förutsättningar för att arbeta systematiskt och kostnadseffektivt med förebyggande smittskyddsåtgärder. Målet med programmen är bl.a. att förbättra smittskyddstänkandet hos djuruppfödarna och hitta de mest effektiva åtgärderna. Tanken är också att hög biosäkerhet ska premieras så att djurhållare motiveras till att gradvis förbättra sina smittskyddsrutiner. Biosäkerhetsprogrammen beräknas vara klara hösten 2014 och kommer på sikt troligen t.ex. kunna ersätta det kontrollprogram som finns för salmonella.

Foto: Helena Kätsröm

Lågt smittryck – förekomst av smittsamma sjukdomar

Salmonella Mbandaka fanns i djurfoder

Vid rutinkontroller fann man i april 2013 salmonella-smittat foder på ett foderföretag i Uppsala. Företaget stoppade alla sina leveranser men eftersom fodret hade gått ut till såväl djurägare som återförsäljare startade Jordbruksverket tillsammans med Statens veterinärmedicinska anstalt ett omfattande arbete med att begränsa smittans utbredning. De åtgärder som sattes in var framför allt byte av foder, rengöring av foderanläggningar och provtagning av djuren. De län som framför allt var berörda var Gotland, Uppsala, Gävleborg, Dalarna, Västra Götaland, Jämtland, Örebro, Östergötland, Västmanland och Västernorrland. Totalt togs prover från 154 besättningar och analyser hos Statens veterinärmedicinska anstalt visade att salmonellasmitta fanns i tio nötkreatursbesättningar.

Salmonellabakterien finns i naturen hos t.ex. fåglar och gnagare och i många foderråvaror. Den aktuella salmonellatypen, *Salmonella Mbandaka*, har påvisats hos djur i Sverige vid några tillfällen, senast på slaktkyckling år 2011. *Salmonella Mbandaka* har också påvisats vid provtagning av foderråvaror från oljeväxter. I Sverige har dock få av våra livsmedelsproducerande djur salmonella och risken att smittas via svenska livsmedel är därför mycket

liten. Sverige har också ett salmonellakontrollprogram som innebär att salmonella bekämpas i alla led, från foder till färdigt livsmedel. Övervakningsmetoderna skiljer sig åt mellan olika djurslag, t.ex. finns det en obligatorisk övervakning av alla fjäderfäbesättningar där regelbundna provtagningar sker på gården. För nöt och gris görs bl.a. stickprovskontroll i samband med slakt och provtagning av unga djur i samband med obduktion.

Förekomst och misstankar av epizootiska sjukdomar

Jordbruksverkets mål är att Sverige ska hållas fritt från allvarliga smittsamma djursjukdomar som kan utgöra ett hot mot människors eller djurs hälsa. Dessa sjukdomar brukar kallas epizootiska sjukdomar. Om sådana sjukdomar ändå kommer in i landet är målet att upptäcka och utrota dessa så fort som möjligt. Ett stort antal misstankar om epizootiska sjukdomar uppkommer varje år. Dessa utreds av veterinär som anmäler misstanken till länsstyrelsen och Jordbruksverket och kontaktar Statens veterinärmedicinska anstalt i frågor om symptom och diagnostik. Antalet misstankar och faktiska fall av epizootiska sjukdomar redovisas i tabell 34 och 35.

Tabell 34.

Antal misstankar¹ av epizootiska sjukdomar

Sjukdom	2011	2012	2013
Blåttunga – klinisk	10	9	2
Blåttunga – tankmjölk	0	0	0
BSE (Bovinn sprongform encefalopati) hos nötkreatur	4	3	4
Paratuberkulos	2	9	6
PRRS (Porcine respiratory and reproductive syndrome) hos gris	7	10	11
Scrapie	1	0	1
SVD (Swine vesicular disease)	0	1	0
IBR (Infektiös bovin rhinotrakeit)	3	13	3
Mjältbrand	11	20	16
Afrikansk svinpest	11	11	3
Tuberkolos	4	2	5
MK (Mul- och klövsjuka)	0	0	2
Brucellos	0	0	6
AD (Aujezsky's sjukdom)	0	0	2
Aviär influensa/ Newcastlejuka	19	10	19
VHS (Viral hemorragisk septikemi) hos fisk	1	10	0
Rabies hos hund, katt, räv	-	-	8
Summa	73	98	88

1. En misstanke kan uppstå på grund av sjukdomsbild hos djur och/eller vid diagnostisk undersökning. I samtliga fall har misstankarna kunnat avskrivas.

Källa: Jordbruksverket

Tabell 35.

Antal fall¹ av epizootiska sjukdomar

Sjukdom	2011	2012	2013
NOR 98 (Atypisk Scrapie)	3	3	3
Newcastle hos fjäderfä	3	0	0
Mjältbrand	2	0	1
Summa	8	3	4

1. Med antalet fall avses de antal besättningar i vilket aktuellt smittämne har påvisats. Det behöver inte vara liktydigt med kliniskt symtom på sjukdom.

Källa: Jordbruksverket

Brucellos på en svensk kennel

En svensk kennel drabbades under året av hundsjukdomen Brucellos som orsakas av bakterien *Brucella canis*. Sjukdomen leder ofta till försämrade fortplantningsförmåga hos hanhundar och hos tikar att de inte blir dräktiga eller aborterar sina foster. Bakterien sprids framför allt vid parning eller kontakt med aborterade foster, men kan även spridas via alla kroppsvätskor vilket gör att hundar som lever nära varandra kan drabbas. Brucellos är en så kallad zoonos vilket innebär att även människa

Foto: Helena Kätsström

kan smittas. Någon bra behandling mot Brucellos finns dessvärre inte och för att förhindra att smittan sprids beslöt Jordbruksverket att två tikar och en hanhund som visade sig vara smittade skulle avlivas. För att vara säkra på att smittan inte spritt sig ytterligare, togs prover på ett antal hundar som kunde ha smittats men samtliga prover var då negativa för sjukdomen.

Måluppfyllelse – Lågt smittryck

Bedömningen av måluppfyllelsen görs utifrån hur arbetet med att minska riskerna för att Sverige ska drabbas av allvarliga smittsamma djursjukdomar har genomförts. I detta ingår t.ex. handlingsplaner och strategier för hantering av olika sjukdomar och smittor och samarbete med andra berörda myndigheter i dessa frågor. Bedömningen av måluppfyllelsen görs också utifrån antal utbrott. Utifrån detta bedömer Jordbruksverket att målet för ett effektivt förebyggande arbete för lågt smittryck är fullt uppfyllt.

Växters sundhet

Sundhetsläget i landet

Vissa växtskadegörare omfattas av krav på bekämpning enligt växtskyddslagen. I Sverige har vi under 2013 hittat färre sådana skadegörare jämfört med tidigare år. Antalet påvisade fall i samband med årets importkontroller av växter och växtprodukter har varit i ungefär samma omfattning som tidigare.

Tabell 36.

Antal påträffade fall av allvarliga växtskadegörare

Antal påträffade fall av allvarliga växtskadegörare	2010	2011	2012	2013
I svensk växtproduktion	41	36	28	19
I sändningar av växter och växtprodukter från andra länder	50	49	55	66

Källa: Jordbruksverket

Utbredningen av tallvedsnematoder i Portugal fortsätter att oroa. I angränsande områden i Spanien finns det tre avgränsade mindre områden där man hittat tallvedsnematod. Våren 2013 upphävde Spanien avgränsningen av ett område efter ett lyckat utrottningsarbete. I december 2013 har Spanien tyvärr drabbats av ett utbrott av tallvedsnematod i ett nytt område. När vi har undersökt träemballage under 2013 har varken tallvedsnematoder eller andra skadegörare kunnat påvisas.

Trots att Sverige är skyddad zon för bomullsmjöllus, *Bemisia tabaci*, fortsätter vi att träffa på denna skadegörare. Det är dock i mindre omfattning än tidigare. Vi har under 2013 hittat skadegöraren i totalt fem företag. Denna art av bomullsmjöllus är vektor för ett stort antal virussjukdomar på tomater och det är därför angeläget att hindra att *Bemisia tabaci* etablerar sig i landet.

Svampsjukdomen *Phytophthora ramorum* som har en lång rad värdväxter har vi konstaterat i två fall, på olvon och Rhododendron, vilket är samma antal som under 2012. Sjukdomen kan angripa en rad vedartade växter, inbegripet lärk. Ett exemplar av *Anoplophora glabripennis* hittades i Sverige år 2009. Eftersom insekten har en livscykel som sträcker sig över flera år fortsätter kontrollarbetet för att följa upp detta fall. I våra kontroller under året har vi inte hittat några exemplar av långhorningarna *A. chinensis* och *A. glabripennis*.

Under 2013 har vi haft fyra fall där vi konstaterat potatiscystnematoder vid jordprovtagning. Ett av dessa fall har varit i odling av utsädespotatis. Under

Foto: Johanna Jansson

året har vi inte haft några fall av ljus ringröta, mörk ringröta, potatiskräfta eller koloradoskalbagge.

Under 2013 har andra skadegörare som inte får förekomma, hittats vid kontroll av växter och växtprodukter från land utanför EU. I första hand har det varit minerarflugor och fruktflugor i sändningar med frukt och grönt från Asien.

Förebygga spridningen av allvarliga växtskadegörare

EU-arbete

I flera EU-länder har utbrott av skadegörare av bland annat långhorningar satts i samband med kinesiskt träemballage som används vid import av sten. EU har därför under 2013 beslutat om en riktad kontrollsatsning av träemballage som följer med vissa stenprodukter från Kina. För EU är kontrollsatsningen ett led i att samla statistik över problemet för att på sikt kunna kräva att Kina ska förbättra sitt system för exportkontroll av träemballage. Vi har genomfört dessa kontroller sedan den 1 juli 2013. Under 2013 har vi genomfört 103 kontroller och i fyra fall har märkningen av träemballaget inte varit godkänd. Vi har inte påträffat några skadeinsekter vid kontrollen. Kontrollsatsningen pågår till och med den 31 mars 2015.

Inom EU har vi även fortsatt att diskutera åtgärder för att hindra spridning av tallvedsnematoder från Portugal. Under året enades EU bland annat om en metod för ångbehandling av bark som en åtgärd. Från och med 2010 gäller att allt träemballage som lämnar Portugal ska vara behandlat och märkt enligt den internationella fytosanitära standarden ISPM15.

Under året har vi diskuterat handel inom EU med plantor och virke av ask. Anledningen är att Storbritannien och Irland har vidtagit nationella åtgärder i syfte att förhindra introduktion och spridning av askskottsjuka.

I slutet av året röstade EU för en avreglering som gäller majsrotbagge, *Diabrotica virgifera*. Majsrotbagge har tidigare varit reglerad som en så kallad karantänskadegörare. Beslutet att avreglera majsrotbagge innebär bland annat att kraven på obligatorisk inventering upphör. Medlemsstaterna kommer framöver att själva få avgöra vilka åtgärder som de ska vidta vid ett eventuellt utbrott av majsrotbagge.

Förenklingsprojektet Enkelt att handla

I projektet Enkelt att handla har vi under året arbetat med att förenkla för våra kunder. Inom projektet har vi tagit fram enklare ansökningsblanketter, tydligare beslut och kortat handläggningstiderna för våra kunders ansökningar. De främsta insatserna har gjorts för sågverks- och emballageföretag som söker godkännande hos Jordbruksverket för att värmebehandla trävaror respektive märka dem enligt internationell standard. Värmebehandlade och märkta trävaror hindrar spridning av växtskadegörare. Under 2013 har vi beslutat om 27 nya godkännanden att få märka träemballage enligt standarden ISPM15. Totalt är cirka 700 tillverkare av träemballage godkända av Jordbruksverket.

Avvikelser vid tillsyn

Den vanligaste anledningen till anmärkning i vår tillsyn av sundheten i handeln med växter är brister i märkningen av växter med växtpass. När det gäller tillverkning av träemballage är den vanligaste orsaken vid tillsyn på företag brister i dokumentationen och märkningen.

Nytt lagpaket

Ett stort arbete pågår med ett nytt lagpaket som kallas Sanco-paketet efter EU:s direktorat för hälso- och konsumentfrågor DG Sanco. Reglerna omfattar offentliga åtgärder om växtskadegörare, djurhälsa,

utsäde och plantor samt offentlig kontroll inom dessa områden. Vi har under året bidragit i arbetet genom att analysera förslagen, beskriva konsekvenserna, delta i förhandlingarna och ha en dialog med berörda branscher och aktörer.

Måluppfyllelse – Växters sundhet

Eftersom Jordbruksverket hittat få reglerade skadegörare vid kontroll och inventering bedömer vi att målet att upprätthålla ett gott sundhetsläge i landet i huvudsak är uppfyllt. Det finns dock begränsningar för att kunna göra en systematisk kartläggning vilket innebär att det finns en risk för att allvarliga växtskadegörare sprids utan upptäckt inom landet eller inom EU i övrigt.

Foto: Helena Kättström

God krisberedskap

Förebyggande arbete för att minimera risker

Jordbruksverket eftersträvar att kunna hantera alla allvarliga kriser inom vårt ansvarsområde. Stora delar av den verksamhet som Jordbruksverket är ansvarigt för är av förberedande karaktär och på t.ex. områdena djurhälsa, växtodling, foder och animaliska biprodukter går stor del av arbetet ut på att minimera risken för att kriser uppstår. Inom det förberedande arbetet finns ett långsiktigt och ständigt pågående förbättringsarbete. Hit räknas bland annat myndighetens strategiska arbete, genomförandet av riskanalyser, riskbedömningar, tekniska utredningar och andra riskreducerande åtgärder.

Under de senaste åren har flera stora förbättringar genomförts såsom införandet av en ledningscentral, krisorganisation och omvärldsbevakning. Jordbruksverket har både en fast ledningscentral och tillgång till en mobil ledningsplats med nödvändig teknisk utrustning. Sedan 2010 finns en fast krisorganisation bestående av en krisledning och underordnade stabsgrepp. För omvärldsbevakning finns ett övergripande system för områdena djurhälsa, djurskydd, foderföroreningar samt GMO

(genetiskt modifierade organismer). En del av krisorganisationen är Tjänsteman i beredskap (TiB) och via den funktionen kan Jordbruksverket nå dygnet runt, under årets alla dagar. Under 2013 mottogs 154 larmsamtal från framför allt Distriktsveterinärerna, Tullverket och gränskontrollstationerna. Huvuddelen av larm har berört införsel av hundar, katter och hästar.

Utvecklingsprojekt

Under 2013 har Jordbruksverket drivit ett antal krisberedskapsprojekt tillsammans med andra berörda myndigheter och branschorganisationer. Ett exempel på detta är att vi under 2013 påbörjade ett treårigt projekt i syfte att stärka Sveriges förmåga att hantera utbrott av smittsamma djursjukdomar. Jordbruksverket har i dag en bra beredskap för utbrott av smittsamma djursjukdomar, men det finns ett behov av att kunna genomföra en effektiv bekämpning till en rimlig kostnad och med utredda konsekvenser. För detta krävs bland annat bättre underlag för beslutsfattande och tydligare rutiner, arbetsmetoder samt handlingsplaner. Projektet omfattar sex delprojekt som behandlar olika delar av epizootiberedskapen där det finns behov av ytterligare utredning och utveckling.

Foder

Under året har vi även drivit ett projekt som har som syfte att förbättra hur myndigheter och industri arbetar med beredskap för foderkriser. Orsakerna till foderkriser varierar och det är viktigt att samordna riskhanteringen när oönskade ämnen har nått livsmedelskedjan via foder eller livsmedelsråvaror. Om en händelse med oönskade ämnen i foder kan hanteras snabbt och effektivt genom hela kedjan, minskar risken för människors och djurs liv och hälsa och stora ekonomiska förluster.

Växtskydd

Jordbruksverket har de senaste åren initierat och genomfört flera utredningar för att kartlägga bland annat vilka konsekvenser som kan förväntas i samband med angrepp av tallvedsnematod i svensk skog. Speciellt allvarlig skulle situationen kunna bli om det gäller att hindra en skadegörare för att sprida sig till andra länder. I vårt projekt Utveckling av nationell kapacitet inom växtskyddsområdet genomförde vi under 2013 en lärande samverkansövning tillsammans med Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket och länsstyrelsen. Målen att stärka myndigheternas förmåga att samverka vid ett växtskadeutbrott är uppnådda. De övande myndigheterna har förtydligat gränsdragningar och ansvarsförhållanden sinsemellan och även utbytt erfarenheter om bekämpningsåtgärder med portugisiska och spanska myndigheter

Projekt för bättre bihälsa

Ett annat exempel är ett projekt som har haft som syfte att höja medvetenheten och beredskapen för att bin dör i stort antal. Att antalet bin minskar är oroväckande för såväl den biologiska mångfalden som livsmedelsproduktionen eftersom bin och humlor sköter pollinering av både vilda och odlade växter. Värdet av honungsbinas pollinerings tjänster i Sverige är stort (mellan 260 och 466 miljoner kronor i kommersiella odlingar), men tyvärr finns ett antal allvarliga hot mot honungsbin och vilda pollinatörer.

I projektet har vi utarbetat ett förslag på en beredskapsplan mot fyra exotiska skadegörare som angriper honungsbin: traké kvalster, tropilaelaps kvalster, lilla kupskalbaggen och sammetsgetingen. En exotisk skadegörare är i det här fallet en skadegörare som ännu inte finns i Sverige.

Vi har också under 2013 genomfört en stor studie med hjälp av forskare från Sveriges lantbruksuniversitet och Lunds universitet som ska visa om fältmässig användning av en neonikotoid som växtskyddsmedel kan skada honungsbin och humlor under svenska förhållanden.

Samverkan mellan myndigheter nationellt och internationellt

Jordbruksverket deltar aktivt tillsammans med flera andra myndigheter inom det svenska krisberedskapssystemet. Detta sker bland annat genom att delta i Samverkansområdet farliga ämnen (SOFÄ). Vi medverkar också i framtagandet av den svenska strategin för CBRNE-frågor (kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära händelser samt inverkan av explosivämnen) som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ansvarar för. Under 2013 har Jordbruksverket utökat sitt nätverk och förmågan till samverkan genom att driva och medverka i olika projekt inom krisberedskap. De myndigheter som Jordbruksverket framför allt har samverkat med i smittskyddsfrågor är Statens veterinärmedicinska anstalt, Smittskyddsinstitutet, Socialstyrelsen och Livsmedelsverket.

Inom t.ex. smittskyddsområdet har Jordbruksverket under 2013 även deltagit i internationell samverkan. Ett exempel är medverkani den Nordisk-Baltiska veterinära beredskapsgruppen där möten, seminarier och konferenser ger en bra grund för omvärldsbevakning, samverkan och samarbete över gränserna. I april 2013 organiserade Jordbruksverket samverkansövningen SAMBIO 2013 inom ramen för EU-projektet AniBioThreat. Övningen syftade till att utveckla förmågan att kunna hantera en bioterrorismhändelse som kräver samverkan och koordination mellan berörda aktörer.

Måluppfyllelse – God krisberedskap

Enligt förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap ska myndigheten planera och vidta förberedelser för att kunna hantera kriser inom sektorn, snabbt kunna upptäcka och verifiera händelser samt vid behov omgående kunna upprätta en ledningsfunktion. Under året har Jordbruksverket dels stärkt krisberedskapen genom föreberedande arbete, dels aktivt hanterat kriser som t.ex. *Salmonella Mbandaka*. Vår bedömning är att krisorganisationen lever upp till ställda krav och att målet därför är fullt uppfyllt.

När det gäller läget i landet bedömer Jordbruksverket att riskerna och hoten är förhållandevis konstanta. Klimatförändringar kan dock leda till att nya djursjukdomar och växtskadegörare etableras i landet och det finns även risk för fler extrema väderhändelser som bland annat kan leda till att jordbruksmark blir obrukbar. Detta bör uppmärksammas i det fortsatta arbetet med identifiering av nya risker och hot.

Kvalitet i djurregister

Jordbruksverkets register, som innehåller uppgifter kring djur och de platser där de vistas, är en viktig del i arbetet med lågt smittryck och god krisberedskap. En ständig översyn av dessa register och hur och på vilket sätt rapporteringen till dessa sker är en viktig del av arbetet för att upprätthålla och förbättra kvaliteten i registren.

Kvalitetsförbättringar

Centrala nötkreatursregistret (CDB)

Alla förändringar gällande nötkreatur på en produktionsplats, exempelvis födsel, försäljning och slakt, ska rapporteras till Centrala nötkreatursregistret (CDB) senast sju dagar efter det att händelsen ägt rum. Målet 2012 var att 94 % av rapporteringarna skulle komma in i tid till CDB. Under 2013 har målet varit detsamma.

Tabell 37.

Andel rapporteringar i tid CDB (%)

	2009	2010	2011	2012	2013
Rapportering i tid	89	91	93	91	91

Källa: Jordbruksverket

Under 2012 hade siffran för rapporteringar i tid sjunkit. Men under 2013 har denna siffra vänt och stigit igen.

Koordinater för produktionsplatser med nötkreatur

Under hösten 2013 har ett utskick till alla produktionsplatser med nötkreatur gått ut. Tanken är att alla produktionsplatser ska skicka in sina exakta koordinater för att öka användbarheten av registret.

E-plats

Under hösten 2013 driftsattes en tjänst som går under namnet E-plats. Denna e-tjänst har utvecklats och byggts för att underlätta för registreringen av nya produktionsplatser.

Utökad uppföljning av produktionsplatser och sena rapporter

Jordbruksverket har under hösten 2013 utökat sin uppföljning vad gäller oanmälda produktionsplatser som dyker upp vid rapportering om djurflyttning. Detta gäller också för lantbrukare som rapporterar sina djurflyttningar för sent.

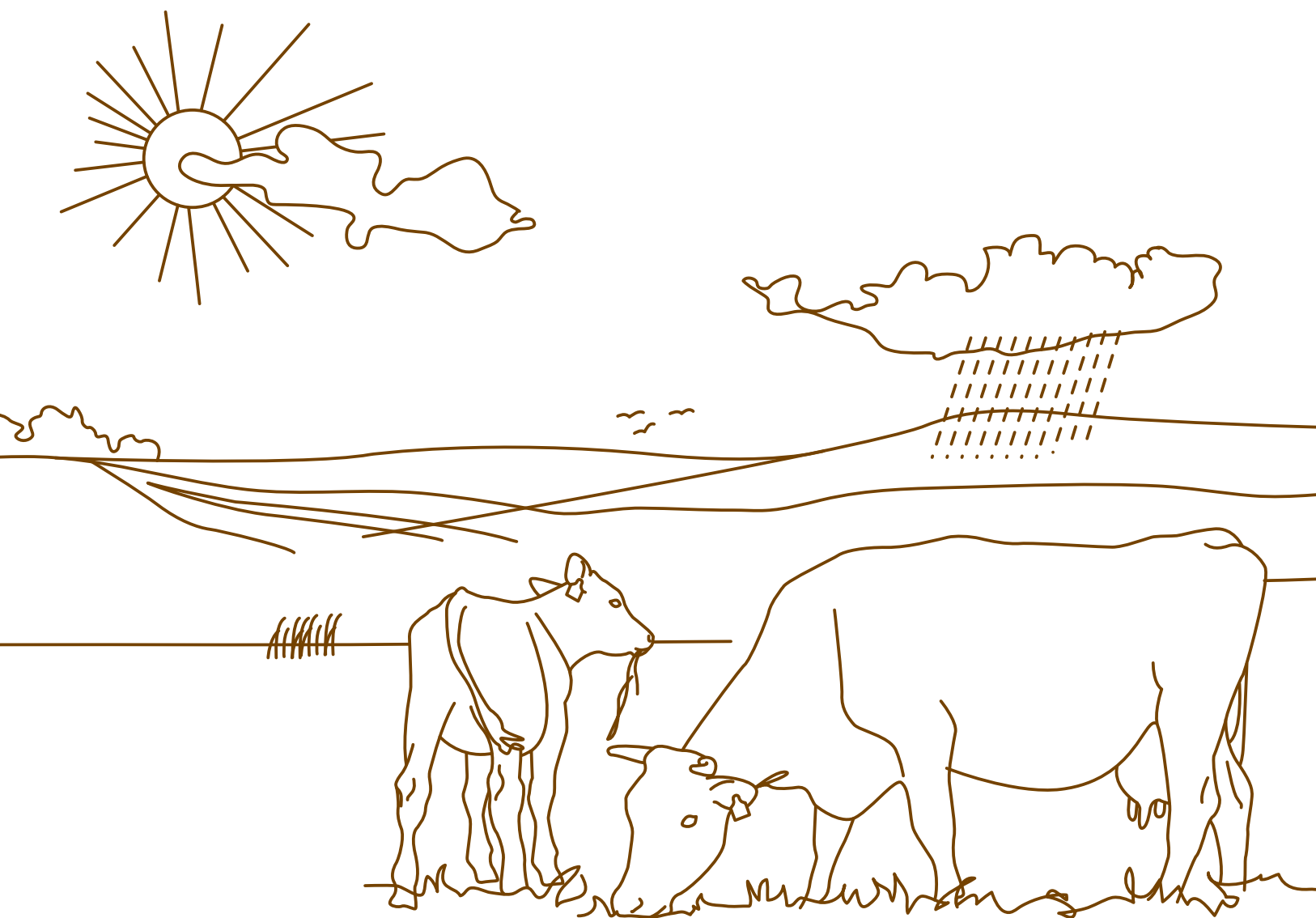
Måluppfyllelse – Kvalitet i djurregister

Inrapporteringen i tid av uppgifter till Centrala nötkreatursregistret har legat på samma som föregående år. Vidare har det ständiga arbetet fortsatt med att förenkla för företagen genom översynen av de regelverk som styr och utbyggnad av olika tjänster, såsom e-tjänster. Jordbruksverket bedömer att målet för kvaliteten i våra djurregister i huvudsak är uppfyllt.

Miljö- och resurseffektiva gröna näringar

I detta avsnitt redovisar vi utvecklingen av olika indikatorer för de miljömål där Jordbruksverket har ett sektorsansvar samt för målen för ekologisk produktion.

Dessutom redovisas genomförandet av landsbygdsprogrammet axel 2. Jordbruksverkets verksamhetskostnader för den verksamhet som redovisas i detta kapitel har under året varit drygt 137 miljoner kronor (10 % av verkets totala kostnader).

Mål	Måluppfyllelse
Effektivt arbete för miljö- och resurseffektiva gröna näringar	<i>I huvudsak uppfyllt (3)</i>
Ett rikt odlingslandskap	
Åkermarkens egenskaper och processer	<i>I huvudsak uppfyllt (3)</i>
Jordbruksmarkens halt av föroreningar	<i>I huvudsak uppfyllt (3)</i>
Ekosystemtjänster	<i>I huvudsak uppfyllt (3)</i>
Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation	<i>Delvis uppfyllt (2)</i>
Hotade arter och naturmiljöer	<i>Delvis uppfyllt (2)</i>
Variationsrikt odlingslandskap	<i>I huvudsak uppfyllt (3)</i>
Kultur- och bebyggelsemiljöer	<i>Delvis uppfyllt (2)</i>
Bevarade natur- och kulturmiljövärden	<i>Delvis uppfyllt (2)</i>
Växt- och husdjursgenetiska resurser	<i>Växter: Fullt uppfyllt (4)</i> <i>Djur: I huvudsak uppfyllt (3)</i>
Främmande arter och genotyper	<i>I huvudsak uppfyllt (3)</i>
Genetiskt modifierade organismer*	<i>Fullt uppfyllt (4)</i>
Friluftsliv	<i>I huvudsak uppfyllt (3)</i>
Begränsad klimatpåverkan	**
Giftfri miljö	
Kunskap om kemiska ämnens miljö- och hälsoegenskaper	<i>I huvudsak uppfyllt (3)</i>
Användningen av särskilt farliga ämnen	<i>Fullt uppfyllt (4)</i>
Ingen övergödning	
Påverkan på havet	<i>Fosfor: Ej uppfyllt (1)</i> <i>Kväve: Delvis uppfyllt (2)</i>
Påverkan på landmiljön	<i>I huvudsak uppfyllt (3)</i>
Myllrande våtmarker	<i>I huvudsak uppfyllt (3)</i>
Ekologisk produktion	
Minst 20 % av Sveriges åkermark bör vara ekologisk vid utgången av 2013	<i>I huvudsak uppfyllt (3)</i>
Miljöersättningarna	
Målen i form av utbetalningar för axel 2 i landsbygdsprogrammet är uppfyllda***	<i>Fullt uppfyllt (4)</i>

* Samma precisering finns till målen Ett rikt odlingslandskap, Ett rikt växt- och djurliv, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Storslagen fjällmiljö, Levande sjöar och vattendrag samt Hav i balans.

** Preciseringarna för miljömålet Begränsad klimatpåverkan beskriver miljötillståndet på global nivå, och är därför inte tillämpliga för uppföljning av klimatpåverkan från den svenska jordbrukssektorn, se vidare i texten under Begränsad klimatpåverkan – effekter.

*** Åtgärderna inom axel 2 ska hjälpa till att bevara och utveckla ett attraktivt landskap och en levande landsbygd. Syftet är också att stimulera omställningen till en resurseffektiv och hållbar produktion med minskad miljöpåverkan.

Foto: Lena Clarin

Arbete för miljö- och resurseffektiva gröna näringar

Under året har Jordbruksverket jobbat med rådgivning, bestämmelser och tillsynsvägledning samt utvärdering och analys för att bidra till miljö- och resurseffektiva gröna näringar.

Jordbruksverkets arbete med miljömålen har gjorts med helhetsperspektiv och det är därför inte möjligt att skilja ut kostnaderna för de enskilda prestationerna.

Måluppfyllelse

Vi har i stort kunnat genomföra våra planerade insatser enligt plan. Vi bedömer därför att målen för Jordbruksverkets arbete inom området i huvudsak är uppfyllda.

Foto: Lena Clarin

Ett rikt odlingslandskap

Rådgivning

Jordbruksverket har under 2013 valt att inom Ett rikt odlingslandskap prioritera rådgivning och kompetensutveckling om åtgärder kopplade till slättbygdslandskapet. 2013 var sista året för vårt projekt Mångfald på slätten. Projektet har haft fokus på ekosystemtjänster, på synergier med andra miljömål och på åtgärder som kan ge vinst för brukarna. I samarbete med näringen har vi bland annat haft demonstrationsgårdar i olika delar av landet som visar åtgärder för att gynna den biologiska mångfalden. Vi har också deltagit i kurser och fältvandringar. Utvärderingen av projektet visar att det finns stora möjligheter att öka den biologiska mångfalden i slättbygd, eftersom viljan och potentialen finns hos både rådgivare och lantbrukare. För att upprätthålla intresset behövs dock fortsatt arbete med att ta fram och sprida tillförlitligt rådgivningsunderlag.

För att väcka intresset för hur stor nytta brukaren kan ha av den biologiska mångfalden har vi också inom projektet introducerat en ny app – Nyttodjur. Den visar hur de viktigaste nyttodjuren i fält kan gynnas. Appen har laddats hem av över 2 500 användare. Appen LärKvitter uppdaterades under 2013 och har nu laddats hem av över 65 000 användare.

Rådgivning som kopplar till miljömålets preciseringar om produktion och miljö har också skett inom rådgivningsprojektet Greppa näringen.

Miljöersättningar

Inom landsbygdsprogrammet finns flera miljöersättningar som syftar till att nå ett rikt odlingslandskap.

Miljöersättningen för ängs- och betesmarker omfattade under året cirka 421 500 hektar betesmarker och slätterängar. Betesmarkerna omfattar betesmarker med allmänna värden inklusive skogs-bete, alvarbete, fäbodbete och mosaikbeten samt betesmarker med särskilda värden. Marker under restaurering är inte inkluderade.

Av betesmarkernas totalt 412 400 hektar är 148 000 hektar betesmark med särskilda värden. Av totalt 9 100 hektar slätterängar är 6 800 hektar slätterängar med särskilda värden.

Miljöersättningen för hållande av hotade husdjursraser samt projektstödet till rasbevarande husdjursföreningar syftar till att bevara den genetiska resurs som våra husdjur är. 2013 fanns elva aktiva rasbevarande husdjursföreningar.

Försöks- och utvecklingsverksamhet

Under 2013 har vi beviljat cirka 327 000 kronor till försök och utveckling inom området Ett rikt odlingslandskap. Pengarna har gått till pågående projekt.

Ängs- och betesmarksinventering

Vår utvärdering av Ängs- och betesmarksinventeringen under 2013 visar att inventeringen är ett användbart arbetsredskap för myndigheter och forskare och att den i stor utsträckning även används av lantbrukare. För att inventeringen ska kunna fortsätta att uppfylla sitt syfte i framtiden, måste den uppdateras och en stor del av markerna besökas igen.

Utvärderingen visar också att en sjättedel av markerna som inventerades under 2002–2004 inte längre är värdefull ängs- och betesmark. Samtidigt har kvaliteterna förbättrats i de kvarvarande markerna.

Genetiskt modifierade växter

Jordbruksverket beslutar om tillstånd för innesluten användning (växthus, laboratorier) och avsiktlig utsättning (fältförsök) av genetiskt modifierade växter. När vi prövar tillstånden ligger tyngdpunkten på bedömning av miljörisken av den verksamhet som ansökan gäller. Vi tar också fram underlag till svenska ståndpunkter om kommersiell användning av genmodifierade organismer, särskilt odling av genetiskt modifierade växter. Under 2013 har sju ärenden varit aktuella i olika faser av den EU-gemensamma godkännandeprocessen. Inget av ärendena har handlat om odling.

Utvärdering och analys

Exploatering av åkermark

Exploateringstakten under perioden 2006–2010 har ökat jämfört med tidigare period. Störst har ökningen varit på högavkastande åkermark i Halland och Skåne. Jordbruksmarken är en resurs som behöver skyddas, men det finns inget enskilt marknadsintresse som bevarar jordbruksmarkens bevarande.

Jordbruksverket har under året utrett hur kommunerna agerar vid frågan om exploatering av jordbruksmark. I utredningen konstateras att det som styr planeringen snarare är markens strategiska läge, intressenters efterfrågan och kommuners markinnehav än de avvägningar kommunen ska göra enligt miljöbalken och plan- och bygglagen.

Generellt biotopskydd

Jordbruksverket har utrett det generella biotopskyddet och gett förslag för att möta behovet av förändringar i jordbruket. Åkermark som växer igen till följd av försvårat brukande är ett större hot mot småbiotoper än rationalisering i skogsbygderna.

Nya skötselmetoder för ängs- och betesmarker?

Eftersom arealerna av hävdade betesmarker minskar och vi har allt färre betesdjur, finns behov av nya lösningar för skötseln av ängs- och betesmarker. Jordbruksverket har redovisat alternativa skötselmetoder där vi har bedömt alternativ utifrån miljönytta, tillämpbarhet och kostnader för lantbruksföretaget. Slutsatserna är att betesdjuren är grunden för att hävda våra betesmarker, men att betesformer med betesfria år, flera olika djurslag och en kombination av olika skötselmetoder kan ge fler skötta marker och en ökad biologisk mångfald.

Kommande landsbygdsprogram och miljö

Jordbruksverket har under året även analyserat miljöeffekter av kommande jordbrukspolitik inklusive de löpande ändringsförslag som tagits fram inom EU. Analyserna har sedan bidragit till underlaget i förhandlingarna med EU.

Ett rikt odlingslandskap – effekter

Miljömålet har tolv preciseringar. Dessa går att dela in i områdena ekosystemtjänster, produktion, biologisk mångfald, kulturmiljö och friluftsliv.

För att ha kvar ett odlingslandskap krävs en levande landsbygd med lantbrukare och deras djur, men även andra boende. För en attraktiv landsbygd behövs också biologiska och kulturella värden och en god infrastruktur samt att andra samhällsmål är uppfyllda. Möjligheten att nå miljömålet är tätt sammankopplad med jordbrukets och landsbygdens utveckling.

Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är ekosystemens bidrag till människors välbefinnande. En av de viktigaste ekosystemtjänsterna är att producera livsmedel både nu och på lång sikt. Arealen jordbruksmark minskar något varje år. På lång sikt kan detta påverka livsmedelsförsörjningen. Eftersom exploatering är oåterkalleligt är det särskilt allvarligt att exploateringstakten har ökat efter 2006.

Biologiska tjänster är ofta förknippade med biologisk mångfald på olika nivåer. Till exempel finns en risk för sämre pollinering av vissa grödor om antalet bin minskar.

Att jordbruk läggs ner påverkar också odlingslandskapets upplevelsebaserade ekosystemtjänster negativt.

Miljöersättningar och rådgivning inom landsbygdsprogrammet bidrar till att bevara mångfalden och därmed ekosystemtjänsterna.

Produktion

- Åkermarkens egenskaper och processer
- Jordbruksmarkens halt av föroreningar

Markens bördighet och produktionsförmåga är avgörande för att kunna bedriva en lönsam odling. Detta påverkas bland annat av mullhalt, pH och dränering. God dränering är också viktigt för att uppnå andra miljömål.

Exponering av olika tungmetaller påverkar människors hälsa genom livsmedel. Kadmium tas upp av grödor och höga koncentrationer utgör en hälsorisk. Kadmiumhalterna i åkermark har varit oförändrade de senaste 25 åren (se även under rubriken Giftfri miljö).

Biologisk mångfald

- Variationsrikt odlingslandskap
- Bevarade natur- och kulturmiljövärden
- Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation
- Hotade arter och naturmiljöer

EU:s jordbrukspolitik, med minskad produktionskoppling av stöden och mer riktade miljöinsatningar, gynnar odlingslandskapets biologiska mångfald. Samtidigt ger nedläggning av jordbruk i vissa områden och mer intensivt jordbruk i andra områden negativa effekter.

Miljöersättningarna bidrar till ett varierat odlingslandskap där de biologiska värdena bevaras. Betydande arealer ängs- och betesmarker sköts, även om betesmarksarealen långsamt har minskat sedan 2005.

Betesmarker med höga värden och skyddsvärda träd och brynmiljöer fångas upp sämre av miljöersättningarna än mer lättskötta marker. Andelen särskilt värdefulla marker minskar bland dem som har miljöersättning. Samtidigt har kvaliteten förbättrats i marker med ersättning.

Foto: Lena Clarin

Nötkreatur är viktiga markvårdare vars bete är nödvändigt för att behålla ett öppet och variationsrikt landskap med rika natur- och kulturvärden. Antalet företag med nötkreatur har minskat kraftigt under flera decennier och antalet betesdjur räcker i dag sannolikt inte till för att beta av den årliga tillväxten på de svenska betesmarkerna. Svenskarnas konsumtion av nötkött har dock ökat med nästan 40 % mellan 1995 och 2012, samtidigt som andelen av köttet som kommer från svenska djur minskat från strax under 90 % till strax över 50 % under samma period.

Rådgivningsprojektet Mångfald på slätten som syftar till att öka antalet småbiotoper i slättbygd har fått positivt gensvar. Det råder trots det fortsatt brist och fler åtgärder krävs.

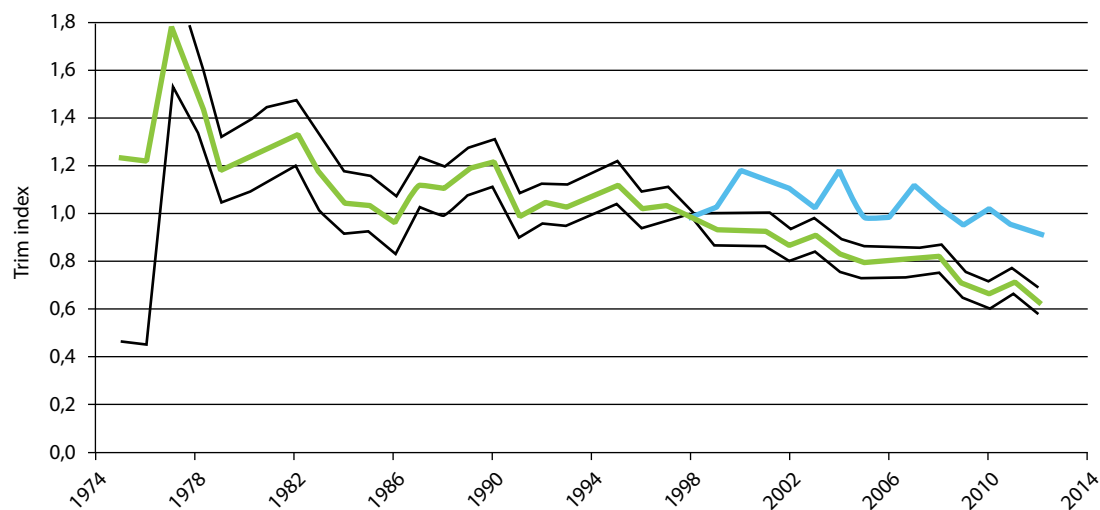
Fåglar är en viktig indikator för hur det går för biologiska mångfalden i odlingslandskapet. I figur 15 syns populationsutveckling för 14 vanliga fågelarter i odlingslandskapet. Många av odlingslandskapets rödlistade arter är fortsatt hotade och har inte uppnått god bevarandestatus.

Figur 15.

Index för jordbruksfåglar (exempelvis tofsvipa, sånglärka, ladsvala m.fl.) 1975–2012 som bygger på punktrutter. Den röda linjen visar den skattade populationsförändringen och de svarta linjerna beskriver osäkerheten i skattningen. För jämförelsens skull är motsvarande indikatorer baserat på standardrutterna inritade (orange linje, start 1998). Trenden för de vanliga jordbruksfåglarna är minskande.

Vanliga jordbruksfåglar

Källa: Lindström. Å. m.fl. 2013. Övervakning av fåglarnas populationsutveckling. Årsrapport för 2012. Svensk fågeltaxering, Lunds universitet.

Växt- och husdjursgenetiska resurser

Inom Programmet för odlad mångfald pågår arbete med att säkerställa bevarandet för de sorter som inventerades mellan 2002–2010. En ny nationell genbank för vegetativt förökat material har börjat ta form. Vi har också påbörjat det angelägna arbetet att bättre nyttja våra växtgenetiska resurser.

För husdjursraserna är utvecklingen i stora delar positiv eller stabil mätt som antal djur inom de olika raserna. Miljöersättningarna har bidragit till denna utveckling. Undantaget är hundraserna som inte omfattas.

Hot mot biologisk mångfald

- Främmande arter och genotyper
- Genetiskt modifierade organismer

Odlingslandskapet har hittills i liten utsträckning drabbats av invasiva främmande arter. Invasiva främmande arter är arter som är främmande för den lokala miljön och som gör skada genom att skapa obalans i den ursprungliga levnadsmiljön. Ett förslag till nationell strategi och handlingsplan finns för hur Sverige ska hantera dessa frågor.

Under 2013 odlades ingen genetiskt modifierad växt kommersiellt i Sverige. Däremot gjordes på två ställen forskningsförsök med en insektsresistent majssort som är godkänd för kommersiell odling. Fältförsök med genmodifierade grödor bedrevs på sammanlagt fem hektar och med sex olika växtarter. Det finns 27 anläggningar som har tillstånd för innesluten användning. Utövare är både universitet, högskolor och företag.

Kulturmiljöer

- Bevarade natur- och kulturmiljövärden
- Kultur- och bebyggelsemiljöer

Lantbrukets äldre bebyggelse och olika kulturspår som stenmurar samt det biologiska kulturarvet visar på lantbrukets traditionella markanvändning. Ersättningar för skötsel av natur- och kulturmiljöer inom landsbygdsprogrammet bidrar till att synliggöra kulturarvet i odlingslandskapet. Trots detta är kulturmiljöerna fortsatt hotade av att brukningsmönstret ändras. Detta gäller i synnerhet småskiften och överloppsbyggnader på längre avstånd från brukningscentra.

Andelen linjeelement (diken, renar, stenmurar m.m.) och punktelement (odlingsrösen, åkerholmar, småvatten m.m.) som vårdas inom ramen för miljöersättningarna har minskat kraftigt sedan 2005. Minskningen har dock planat ut. Längden av

Foto: Lena Clairn

linjeelement inom miljöersättningen har minskat med cirka 230 kilometer (0,5 %) mellan 2012 och 2013, medan punktelementen minskade med cirka 2 400 stycken (0,6 %) under samma period.

Friluftsliv

Landsbygdsprogrammets åtgärder som bidrar till att bland annat behålla stora arealer betesmarker i hävd samt åtgärder för kulturmiljön är viktiga för friluftslivet. Allemansrätten medför att odlingslandskapet i stora delar är tillgängligt för allmänheten.

Måluppfyllelse

– Ett rikt odlingslandskap

Ett rikt odlingslandskap är en del av hur vi når generationsmålet till 2020. De ständigt krympande arealerna av jordbruksmark innebär på lång sikt ett hot om trenden inte bryts.

Odlingslandskapets ekosystemtjänster har i dag ett tillstånd som är godtagbart. Jordbruksverket bedömer att målet i huvudsak är uppfyllt. Långsiktigt måste dock trenden att jordbruksmarken minskar brytas. Även när det gäller många av våra vanliga arter, vilka står för en stor del av ekosystemtjänsterna, måste den minskande trenden brytas. Vissa av våra naturtyper löper också risk att inte ha gynnsam bevarandestatus om inte skarpåre åtgärder sätts in.

Jordbruksverket bedömer att nuvarande förhållanden för åkermarkens egenskaper är godtagbara och målet i huvudsak uppfyllt. Detsamma gäller jordbruksmarkens halt av föroreningar.

På landskapsnivå bedömer vi att odlingslandskapet är variationsrikt. Jordbrukets strukturrationalisering kan dock på längre sikt leda till ett mer enformigt landskap. Måluppfyllelsen för arealen ängs- och betesmarker är godtagbar och värdefulla marker sköts så att värdena bevaras. Fler särskilt värdefulla marker skulle dock behöva skötas för att gynna fler arter och många av odlingslandskapets rödlistade arter är fortsatt hotade. Därför bedömer Jordbruksverket det som fortsatt svårt att nå målen kring odlingslandskapets biologiska värden och preciseringarna om bevarandestatus och hotade arter och naturmiljöer.

Jordbruksverket bedömer att det är svårt att nå preciseringarna om kultur- och bebyggelsemiljöer samt om bevarande av kulturmiljövärden. Målen bedöms vara delvis uppfyllda. För att nå preciseringarna måste intresset och möjligheten att sköta kultur- och bebyggelsemiljöerna öka. Ersättningar till skötseln av kulturbärande landskapselement i någon form är därmed angeläget.

Om ersättningarna för hotade husdjursraser finns kvar i kommande programperiod för landsbygdsprogrammet, finns goda förutsättningar

att nå preciseringen avseende husdjursgenetiska resurser. För växtgenetiska resurser bedöms i dag preciseringen som uppnådd, men för att behålla bedömningen behövs fortsatta insatser för att driva den nya genbanken, samla in information och att på andra sätt göra det möjligt att använda sorterna.

Preciseringen om främmande arter och genotyper bedöms som i huvudsak uppfylld. Handel med främmande arter är till vissa delar reglerad, men luckor finns. De miljöriskbedömningar och de skyddsåtgärder som tillämpas vid verksamhet med genetiskt modifierade växter, medför att vi bedömer preciseringen gällande genmodifierade organismer som uppfylld.

Preciseringen som rör friluftsliv är i huvudsak uppfylld. Tillgängligheten till odlingslandskapet bedöms som god med undantag för slättbygderna där förbättringar behövs.

Foto: Lena Clarin

Begränsad klimatpåverkan

Genom att Jordbruksverket arbetar för en ökad tillförsel av förnybar energi från jordbruket skapar vi förutsättningar för att ersätta fossil energi och därmed minska människans klimatpåverkan.

Vi har arbetat mot ett verksamhetsmål för klimat att öka produktionen av förnybar energi från jordbruket med 2,2 TWh till 2018. Detta motsvarar en minskning av växthusgasutsläppen med 700 000 ton koldioxidkvivalenter per år, under förutsättning att den förnybara energin ersätter fossil energi. Målet utvärderas mot statistik för landsbygdsprogrammets stöd för energiskog och biogas.

Stöd till energiskog och biogas

Målet i landsbygdsprogrammet 2007–2013 var att odlingsarealen av energiskog skulle öka med 30 000 hektar, vilket motsvarar drygt 40 000 hektar salixodling. En odling av salix på 40 000 hektar skulle ge en energimängd på 2 TWh per år.

Under programperioden har arealen som odlas med energiskog kontinuerligt minskat från 14 299 hektar år 2007 till 12 627 hektar år 2012. Samtidigt har vi betalat ut stöd till anläggning av knappt 1 500 hektar energiskog. Under 2013 har vi betalat ut medel till anläggning av nära 90 hektar.

Eftersom den totala arealen energiskog fortsätter att minska ligger vi långt ifrån det uppsatta målet. Den viktigaste orsaken till detta är sannolikt att värmeverken för närvarande kan få tag på billigt bränsle och intresset för att köpa salix därmed är lågt.

Jordbruksverket betalar investeringsstöd till biogasanläggningar som rötar stallgödsel, energi-grödor och växtrester. När vi utgår från givna substratströmmar bör det under för övrigt gynnsamma förhållanden inom fem år finnas en potential för biogas från dessa källor som motsvarar cirka 0,20 TWh per år.

Investeringsstöd har betalats ut till 22 biogasanläggningar under 2013. Vi har bedömt att anläggningarna som har fått investeringsstöd i landsbygdsprogrammet i medeltal har en rågasproduktion på cirka 1 900 MWh/år, vilket ger en total produktion från dessa anläggningar på 41,8 GWh/år.

Rådgivning

Rådgivningsprojektet Greppa Näringens arbete med att effektivisera kväveanvändningen bidrar till att minska jordbrukets klimatpåverkan genom att utsläppen av lustgas minskar. Totalt har cirka 4 150 rådgivningsbesök genomförts under 2013 varav cirka tre fjärdedelar har direkt eller indirekt koppling till minskade klimatutsläpp. Av dessa är det 325 så kallade Klimatkollen-besök som har genomförts. Energirådgivningen Energikollen, som riktar sig till jordbruksföretag med 25 till 100 djurenheter och växthusföretag, har kommit igång på allvar under 2013 då 207 företag deltagit i individuell rådgivning. Cirka 200 personer har deltagit i gruppträffar om energieffektivisering.

Jordbruksverket har också under året drivit ett projekt med kompetensutveckling om energigrödor och energieffektivisering. För att öka kunskapen om energigrödor har vi tagit fram en handbok för salixodlare och en kunskapsammansättning om energigräs. Dessutom har vi förmedlat kunskap om salix via ett antal fysiska utbildningar för odlare och en webbutbildning. Inom energieffektivisering har vi lanserat en dokusåpa om tre mjölkbönder, detta för att på ett pedagogiskt sätt förmedla hur man kan jobba strukturerat med energieffektivisering. Vi har också visat möjligheterna med salix och energieffektivisering på ett antal mässor, bland annat Borgeby fältdagar och Elmia lantbruk.

Utvärdering och analys

Att konvertera maskiner till biogasdrift

Jordbruksverket har tillsammans med Transportstyrelsen fortsatt att driva MEKA-projektet, ett projekt som visar på möjligheten att konvertera arbetsmaskiner till biogasdrift. Under 2013 har vi inlett ett samarbete med traktortillverkaren Valtra, som bidrar med två konverterade traktorer till projektet. Dessa traktorer är placerade hos maskinvårdar som ska testa traktorerna i verklig drift. Under året har vi även utvecklat metoder för att mäta avgasutsläppen från denna typ av maskiner.

Matens klimatpåverkan 2050

Jordbruksverket har 2013 också gett ut en rapport tillsammans med Livsmedelsverket och Naturvårdsverket om hur liten livsmedelskonsumtionens klimatpåverkan kan vara år 2050. Rapporten är tänkt att utgöra ett diskussionsunderlag om hur man kan minska klimatpåverkan från livsmedelskonsumtionen men ändå äta energi- och näringsriktigt.

Internationellt klimatarbete

På grund av att klimatfrågan är global deltar Jordbruksverket i den svenska delegationen vid de internationella förhandlingarna under FN:s klimatkonvention. Under 2013 skedde detta i Bonn och vid COP 19 i Warszawa i november.

Begränsad klimatpåverkan – effekter

Miljömålet Begränsad klimatpåverkan har sitt ursprung i FN:s ramkonvention för klimatförändringar. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås.

Till miljömålet finns det två preciseringar:

- Temperatur

Den globala ökningen av medeltemperaturen begränsas till högst 2 grader Celsius jämfört med den förin-

dustriella nivån. Sverige ska verka internationellt för att det globala arbetet inriktas mot detta mål.

- Koncentration

Sveriges klimatpolitik utformas så att den bidrar till att koncentrationen av växthusgaser i atmosfären på lång sikt stabiliseras på nivån högst 400 miljondelar koldioxidekvivalenter.

Det finns ett etappmål till år 2020. Då ska utsläppen av växthusgaser i Sverige, från verksamheter som ligger utanför systemet för handel med utsläppsrätter, minska med 40 % jämfört med 1990. Detta innebär att utsläppen av växthusgaser från dessa verksamheter ska vara cirka 20 miljoner ton koldioxidekvivalenter lägre jämfört med 1990 års nivå. Jordbrukets andel av växthusgasutsläppen i den icke handlande sektorn är cirka 18 %. Jordbrukets utsläpp av koldioxidekvivalenter i Sverige var 2012 drygt 7,6 miljoner ton. Utsläppen av växthusgaser från jordbrukssektorn har minskat med 2 % sedan 2011 och 16 % sedan 1990.

Jordbruket svarar bara för en bråkdel av utsläppen av koldioxid, medan det svarar för mer än hälften av metanutsläppen och huvuddelen av lustgasen. Sedan 1990 har utsläppen minskat med cirka 16 %. Det beror främst på att antalet nötkreatur och tillförseln av kväve har minskat. Om produktiviteten och effektiviteten i jordbruket ökar med tiden och fossila bränslen byts ut mot förnybara, minskar jordbrukets utsläpp av växthusgaser för samma mängd producerad produkt.

Utsläpp av växthusgaser från energianvändningen i jordbruket redovisas i den nationella klimatrapporteringen under energisektorn och uppgår till knappt en miljon ton koldioxidekvivalenter. Landsbygdsprogrammets miljöersättningar är viktiga motiv för att effektivisera kväveanvändningen. Greppa Näringens utbildning och rådgivning kan ge kunskap till producenterna både för kväveeffektivisering, minskade utsläpp av växthusgaser, markvård och energieffektivisering.

Måluppfyllelse

– Begränsad klimatpåverkan

Jordbruksverket gör bedömningen att de insatser och projekt som har utförts har lett till en ökad medvetandegrad och minskad klimatpåverkan från jordbruket.

Därför bedömer Jordbruksverket att vårt arbete inom jordbrukssektorn bidrar till att nå etappmålet, men att detta inte räcker för att uppfylla miljömålet Begränsad klimatpåverkan eller någon av preciseringarna.

Foto: Lena Clarin

Gifrfri miljö

Rådgivning

Växtskyddscentralerna arbetar med rådgivning och kunskapsunderlag för att minska miljöeffekterna av växtskydd i jordbruket. Genom att leda verksamheten med prognos och varning, ta fram bekämpningsstrategier och rådgivningsmaterial samt medverka i kurser, har vi bidragit till att behovsanpassad bekämpning varit möjlig. Vi har spridit vår information till lantbrukarna genom växtskyddsbrief, via Jordbruksverkets webbplats och via mobilappar.

Inför införandet av så kallat integrerat växtskydd har vi fått möjlighet att satsa extra på prognos och varning, ta fram vägledningar för enskilda grödor och jobba extra med webbinformation. Vi har också kunnat ge medel till flera utvecklingsprojekt.

Projektet Säkert växtskydd har fått resurser för arbetet med att öka säkerheten för lantbrukare i samband med användning av växtskyddsmedel.

Bestämmelser

Jordbruksverket har fortsatt arbetet med att genomföra direktivet om hållbar användning av bekämpningsmedel.

I arbetet med integrerat växtskydd har vi utvecklat en rådgivningsmodul som ska användas i Greppa Näringens rådgivning till lantbrukare.

Under 2013 har Jordbruksverket hållit en vidareutbildning för funktionstestare med totalt cirka 80 deltagare. Verket har också medverkat i det internationella standardiseringsarbetet kring spridningsutrustning i samarbete med de övriga nordiska länderna.

Jordbruksverket har samordnat de behörighetsutbildningar som länsstyrelserna genomför och som krävs för att få använda kemiska bekämpningsmedel i jordbruket. En ny kursplan har förberetts.

Försöks- och utvecklingsverksamhet

Under 2013 har vi beviljat cirka 2,45 miljoner kronor till pågående projekt om försök och utveckling inom området Gifrfri miljö.

Vi prioriterade också 2013 särskilt området Gifrfri miljö och beviljade ytterligare 1,78 miljoner kronor till nya ettåriga projekt. Projekten handlar om biologiska, fysikaliska och andra icke-kemiska medel och metoder, om vad förebyggande och alternativa åtgärder i växtskyddet kostar samt om anpassad bekämpning genom effektivare sprutteknik.

Ekologisk produktion

Andelen ekologisk produktion påverkar hur vi kan nå miljömålet Gifrfri miljö. Vi beskriver våra prestationer om ekologisk produktion under egen rubrik senare i kapitlet.

Handlingsplan för hållbar användning av växtskyddsmedel

Vid halvårsskiftet 2013 skickade vi handlingsplanen för hållbar användning av växtskyddsmedel till EU. I den finns kvantitativa mål, riktmärken, åtgärder och tidtabeller för att minska riskerna med och konsekvenserna av användningen av bekämpnings-

medel för människors hälsa och miljön. Jordbruksverket har ansvar för att följa upp och utvärdera de åtgärder som anges i handlingsplanen. Under året har vi tagit fram en plan för hur arbetet ska bedrivas.

Effektivitetsbedömningar av växtskyddsmedel

Jordbruksverket har under 2013 arbetat med att pröva 31 växtskyddsmedel. Det innebär att vi utvärderar produktens effektivitet, selektivitet och fitotoxicitet.

Vi har även deltagit aktivt och bidragit till arbetet med zongodkännande enligt gällande EU-lagstiftning.

Växtskyddsrådet

Växtskyddsrådet är ett forum för dialog och erfarenhetsutbyte mellan flera svenska myndigheter och organisationer. Växtskyddsrådet har mötts fyra gånger under 2013. Flera frågor för framtidens växtskydd har diskuterats där konkurrenskraft och lika villkor för jordbruket i förhållande till våra konkurrentländer var en av de viktigaste. Ett annat prioriterat område under året var den nya handlingsplanen för hållbar användning av växtskyddsmedel inklusive tillämpningen av integrerat växtskydd (IPM). Ett möte fokuserade helt på alternativa metoder till kemiska växtskyddsmedel för kontroll av skadegörare och ogräs. Kemikalieinspektionen anordnade på initiativ från växtskyddsrådet ett seminarium om processen vid godkännande av växtskyddsmedel.

Utvärdering och analys

Om färre växtskyddsmedel

Jordbruksverket arbetar med problematiken kring att det finns allt färre växtskyddsmedel att använda inom jordbruket. Syftet med projektet Strategi för växtskyddsmedel är att få en framförhållning och kunna hantera de problem som kan uppstå om växtskyddsmedel försvinner från marknaden. Under året har projektet arbetat med ett flertal grödor, bland annat stråsåd, potatis och jordgubbar. Resultaten har presenterats till exempel på fältmässor och vid regionala konferenser.

Kadmium

Jordbruksverket har under 2013 deltagit i Naturvårdsverkets regeringsuppdrag om ett nytt etappmål för exponering för kadmium via livsmedel.

Jordartsdata som underlag för miljöutvärderingar

Under året har Jordbruksverket slutfört den omfattande kartringen av matjorden som pågått sedan 2011. Analysresultaten har samlats i en databas vid SLU och finns tillgängliga vid förfrågan. Resultaten har skickats ut till de markägare som ställt sin mark till förfogande för provtagning. SLU har tagit fram preliminära sammanställda kartor och tabeller på uppdrag av oss. Uppgifterna kan användas för att styra miljöförbättrande åtgärder till rätt placering, utvärdera miljöarbetet och som underlag i olika miljömodeller samt för att följa upp miljömålet Ingen övergödning och Giftfri miljö.

Giftfri miljö – effekter

Två av preciseringarna för miljömålet Giftfri miljö är särskilt aktuella för jordbruket:

- att kunskap om kemiska ämnens miljö- och hälsoegenskaper ska vara tillgänglig och tillräcklig för riskbedömning,
- att användningen av särskilt farliga ämnen så långt som möjligt har upphört.

Bland annat kadmium räknas som särskilt farligt ämne. Kadmium tillförs jordbruksmarken bland annat via luften och via gödselmedel som innehåller fosfor.

I Sverige används råfosfat som kommer från källor med låga halter av kadmium. Detta gör att tillförseln till stor del beror av försäljningen av fosforgödselmedel, både mängd och vilken sorts gödsel som säljs. Eftersom försäljningen har minskat sedan början av 2000-talet, har även kadmiumtillförseln minskat. Kadmiuminnehållet i sålda gödselmedel som innehåller fosfor beräknades till totalt 50 kg under 2011/2012 vilket är en minskning med cirka 9 kg jämfört med året innan.

Särskilt farliga ämnen omfattar få substanser som används i växtskyddsmedel.

Måluppfyllelse – Giftfri miljö

Genom ovan nämnda prestationer bedömer verket att målet om att kunskap om kemiska ämnens miljö- och hälsoegenskaper ska vara tillgängliga i huvudsak är uppfyllt.

Målet att användningen av särskilt farliga ämnen så långt som möjligt ska ha upphört bedöms vara fullt uppfyllt.

Foto: Lena Clarin

Ingen övergödning

Rådgivning

Greppa Näringen erbjuder lantbrukare kunskap och verktyg för att de ska kunna genomföra kostnads-effektiva miljö- och klimatåtgärder. Vi utför arbetet med hjälp av rådgivare från en stor del av lantbrukets rådgivningsföretag.

Arbetet med att minska växtnäringsförluster har varit framgångsrikt. Nu får 8 350 lantbrukare återkommande rådgivning. Utöver detta har 1 700 fått rådgivning om våtmarker eller vattenskydd. Cirka 1 150 lantbrukare har tidigare deltagit i rådgivningen, men slutat som aktiva lantbrukare. Totalt motsvarar det 12 710 lantbrukare som fått rådgivning inom Greppa näringen under de 13 år som projektet varit igång. Sammantaget brukar medlemmarna mer än 877 000 hektar, vilket motsvarar en tredjedel av Sveriges åkerareal.

Under 2013 har rådgivarna genomfört cirka 4 150 rådgivningar hos lantbrukare, varav 490 startbesök till nya medlemmar. Därutöver har många gruppträffar ordnats för åtgärdsarbete intill övergödda vattendrag, prognoser för bekämpning av potatisbladmögel och om energieffektivisering. Totalt deltog drygt 500 lantbrukare på dessa gruppträffar under 2013.

Jordbruksverket har också erbjudit underlag till rådgivningen till exempel genom informationsmaterial som riktlinjer för gödsling och kalkning.

Tillsyn för effektiv näring

Under 2013 har Jordbruksverket genomfört ett tillsynsprojekt med fokus på lagring och spridning av

hästgödsel. Vi har bland annat tagit fram en checklista för tillsynsbesöket och uppdaterat informationsbroschyren Hästgödsel – en naturlig resurs. Vi har också utvecklat vår vägledning när det gäller egenkontroll på jordbruken.

Miljöersättningar och investeringar

Flera miljöersättningar i landsbygdsprogrammet bidrar till att nå målet Ingen övergödning. Skyddszoner minskar de totala fosforförlusterna från åkermark. Målet 9 000 hektar skyddszoner längs vattendrag är uppnått med god marginal. Anslutningen till miljöersättningen minskat kväveläckage (fånggrödor och vårbearbetning) var cirka 140 700 hektar 2013. Det innebär att målet 180 000 hektar inte har nåtts. Även miljöersättningen miljöskyddsåtgärder innebär åtgärder inom växtnäringsområdet. Anslutningen minskade kraftigt mellan 2011 och 2012. Anslutningen 2013 blev cirka 62 800 hektar vilket är långt ifrån målet 600 000 hektar.

Våtmarker kan fånga upp kväve och fosfor. Miljöersättning för skötsel gick till cirka 7 760 hektar våtmarker. Inom utvald miljö har fattats beslut om att anlägga eller restaurera 1 720 hektar våtmark. Inom utvald miljö finns det dessutom ersättningar för anpassade skyddszoner, reglerbar dränering och damm som samlar fosfor. Möjligheten tillkom 2010 och fortfarande är det relativt få brukare som har ansökt om sådan ersättning.

Jordbruksverket har under året arbetat mot verksamhetsmålet att mellan åren 2009 och 2013 ska kväveläckaget från jordbruket minska genom

ökad anslutning till miljöersättningarna. Målsättningen är en minskning med 600 ton kväve till 2013. Mellan 2009 och 2010 ökade anslutningen till miljöersättningen minskat kväveläckage för att därefter ligga relativt stilla. Under 2010–2013 har det fattats beslut om ersättning för anläggning av cirka 4 000 hektar våtmarker, men alla dessa är inte färdigställda ännu. De beslutade våtmarkerna och miljöersättningen minskat kväveläckage beräknas tillsammans leda till en minskning av kväveläckaget med mer än 600 ton.

Försöks- och utvecklingsverksamhet

Under 2013 har cirka 2,24 miljoner kronor beviljats till pågående projekt om försök och utveckling för ett minskat växtnäringssläckage.

Ingen övergödning – effekter

Preciseringarna för miljömålet Ingen övergödning handlar om påverkan och miljötillstånd och är kopplade till åtaganden i internationella överenskommelser och krav på att vatten ska nå god status:

- den svenska och den sammanlagda tillförseln av kväve och fosfor till omgivande hav ska vara lägre än vad som fastställs genom internationella överenskommelser,
- sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten ska uppnå minst god status för näringsämnen enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön,
- havet har minst god miljöstatus med avseende på övergödning enligt havsmiljöförordningen (2010:134),
- atmosfäriskt nedfall och brukande av mark leder inte till skadliga effekter av övergödande ämnen.

För preciseringarna om tillstånd (status) i sjöar, vattendrag, kustvatten, grundvatten och hav är det svårt att särskilja jordbrukets betydelse. Därför redovisas effekterna bara som påverkan på havet och landekosystem.

Påverkan på havet – fosforläckage

Den senaste beräkningen från 2011 visar att den totala belastningen av fosfor från svenska källor till omgivande hav har minskat med 10 % från 1995 till 2009. Belastningen från jordbruksmark har minskat med 7 % under samma period. Vid ett ministermöte hösten 2013 ändrades ländernas åtaganden i Baltic Sea Action Plan (BSAP). Sveriges åtagande att minska belastningen av fosfor till den del av Östersjön som kallas Egentliga östersjön ändrades från

290 ton till 530 ton. Minskningen 2000–2009 har beräknats till 50 ton.

En indikation på att fosforförlusterna från jordbruket har minskat är de nationella växtnäring-balanser som beräknas av Statistiska centralbyrån (SCB). Enligt beräkningarna har fosforeffektiviteten ökat från 45 % till 88 % mellan 1995 och 2011, vilket visar att det skett en tydlig förbättring av fosforutnyttjandet i jordbruket.

Påverkan på havet – kväveläckage

Enligt den senaste beräkningen från 2011 har den totala belastningen av kväve från svenska källor till omgivande hav minskat med cirka 11 % från 1995 till 2009. Belastningen från jordbruksmarken har minskat med 10 % under samma period.

Sveriges nya åtagande i BSAP är att minska belastningen av kväve till havsbassängerna Kattegatt och Egentliga östersjön med cirka 9 240 ton. Minskningen 2000–2009 har beräknats till cirka 4 700 ton. Hur mycket kvävebelastningen till kustvatten och hav behöver minska styrs också av ramdirektivet för vatten och havsmiljödirektivet, men är ännu inte preciserat.

Växtnäring-balanser som beräknas av SCB visar också på att kväveeffektiviteten har ökat från 31 till 43 % i jordbruket mellan 1995 och 2011, vilket stödjer bilden av en minskad utlakning.

Påverkan på landmiljön

Påverkan på landekosystemen baseras på luftburna kväveföreningar samt gödsling av skogsbruk. Till största delen kommer de luftburna kväveföreningarna från andra länder. Mellan 1995 och 2012 hade ammoniakavgången från jordbruket i Sverige minskat med cirka 22 %. Den minskade ammoniakavgången beror på åtgärder som förbättrad gödselhantering och spridningsteknik. Det beror också på övergång från fast- till flytgödselhantering, och att antalet djur i jordbruket minskat. Trots att jordbrukets påverkan på landekosystemen har minskat har överskridandet av den totala kritiska belastningen på landekosystemen minskat marginellt.

Målpuppfyllelse – Ingen övergödning

Målsättningarna för Påverkan på havet har inte angivits för enskilda sektorer. I förhållande till de nya åtagandena i BSAP har tillförseln av kväveföreningar minskat mer än tillförseln av fosforföreningar. Målet är delvis uppfyllt för kväveföreningar, men ej uppfyllt för fosforföreningar.

Vi bedömer att preciseringerna om Påverkan på landmiljön i huvudsak är uppfyllt.

Foto: Lena Clarin

Myllrande våtmarker

Rådgivning

Under 2013 har Jordbruksverket anordnat en våtmarkskurs. Syftet var att öka kunskapen hos rådgivare och handläggare på länsstyrelserna bland annat genom att studera framgångrika våtmarksprojekt.

Inom Greppa Näringen har cirka 3 140 lantbrukare fått rådgivning om anläggning och skötsel av våtmark.

Miljöersättningar och investeringar

Inom landsbygdsprogrammet finns möjlighet till ersättning för kostnader för anläggning och restaurering av våtmarker, för att rensa våtmarker samt miljöersättning för skötsel av våtmarker. I landsbygdsprogrammet fanns under 2013 cirka 7 750 hektar våtmarker med miljöersättning för skötsel av våtmarker.

Under 2013 fattades beslut om anläggning eller restaurering av cirka 1 720 hektar våtmarker.

Myllrande våtmarker – effekter

Preciseringarna för myllrande våtmarker med koppling till jordbrukssektorn omfattar bland annat ekosystemtjänster, återskapade av våtmarker och bevarade natur- och kulturmiljövärden.

Miljöersättningarna och investeringarna inom landsbygdsprogrammet har tillsammans med bland annat förbättring av vattenkvaliteten och åtgärdsprogram för hotade arter gynnat många sötvattensarter.

Måluppfyllelse – Myllrande våtmarker

Skötsel och anläggning av våtmarker har ökat och vi bedömer att målet i huvudsak är uppfyllt.

Ekologisk produktion

Rådgivning

Jordbruksverket har fortsatt driva utvecklingen av ekologisk produktion genom kompetensutveckling av rådgivare och lantbrukare. Våra experter inom ekologisk växtodling, husdjurs- och trädgårdsproduktion är regionalt placerade och arbetar i nära samarbete med rådgivningsorganisationer och forskare.

Vi har erbjudit rådgivare kurser och studieresor med fokus på att utveckla den ekologiska produktionen och stärka konkurrenskraften. Över 500 rådgivare och odlare har deltagit på utbildningskurserna. Vi har också introducerat ett internationellt nätverk för erfarna rådgivare. För att underlätta kompetensutvecklingen för lantbrukare har vi dessutom tagit fram lättillgänglig information om ekologisk odling och djurhållning i form av korta broschyrer och elektroniska nyhetsbrev.

Jordbruksverket har även fördelat nästan 2 miljoner kronor till olika organisationer för projekt med kompetensutveckling för att öka eller utveckla ekologisk produktion.

Bestämmelser

Under 2013 har vi fått en ny lag om kontroll av ekologisk produktion. Jordbruksverket och Livsmedelsverket har tillsammans gjort en vägledning och kursdag för kontrollorganen med anledning av de nya krav som lagen ställer. Till exempel kommer vissa delar av förvaltningslagen att gälla för kontrollorganens verksamhet. Lagen innehåller också bestämmelser om sanktioner mot dem som marknadsför produkter som ekologiska utan att vara underställda kontroll av ett kontrollorgan.

Vi har även fått nya EU-regler för kontrollen av certifierad ekologisk produktion. Mer precisa krav ställs bland annat på kontrollbesök, provtagning och riskvärdering.

EU har presenterat en rapport som underlag till växthusregler för ekologisk produktion. Rapporten behandlar gödsling, odlingssubstrat, förebyggande växtskydd, energi, koldioxid och omställning. Rapporten tar avstånd från vissa odlingsmetoder som bland annat avgränsad bädd, användning av torv och djup ångning av marken. Det pågår också en översyn av EU:s grundläggande regler för ekologisk produktion, rådsförordningen. Sverige har i en skrivelse till kommissionen lyft fram sådant som är viktigt för ekologisk odling i Sverige.

Foto: Lena Clarin

Försöks- och utvecklingsverksamhet

Under 2013 har vi beviljat cirka 3,72 miljoner kronor till pågående projekt om försök och utveckling inom området ekologisk produktion.

Ekologisk produktion – effekter

Landsbygdsprogrammets mål under programperioden 2007–2013 var att 20 % av Sveriges jordbruksmark skulle vara certifierad mark eller mark under omställning vid utgången av 2013. Den totala arealen jordbruksmark (åkermark och betesmark) som antingen var omställd eller var under omställning till certifierad ekologisk produktion, uppgick år 2012 till 478 000 hektar eller 15,7 % av den totala arealen jordbruksmark. Det innebär att andelen areal 2012 var den samma som 2011 och att en mångårig trend av ökande ekologisk areal planat ut.

Siffrorna för 2013 kommer att bli klara i juni 2014. Utvecklingen för certifierad areal baseras på uppgifter från de kontrollorgan som kontrollerar ekologisk produktion eftersom miljöersättningen inte inkluderar betesmark.

Målet för antal djurenheter som får miljöersättning för ekologisk certifierad produktion, 150 000 djurenheter, var uppnått redan efter 2009.

Måluppfyllelse – Ekologisk produktion

Jordbruksverket bedömer att målet om ekologisk odling i huvudsak är uppfyllt.

Foto: Lena Clarin

Landsbygdsprogrammet axel 2

Åtgärderna inom axel 2 ska hjälpa till att bevara och utveckla ett attraktivt landskap och en levande landsbygd. Syftet är också att stimulera omställningen till en resurseffektiv och hållbar produktion med minskad miljöpåverkan. Åtgärderna ska bidra till att nå gemensamma och nationella miljömål. En helhetssyn ska utvecklas där landskapet betraktas som en resurs för boende, rekreation, utveckling och tillväxt och som bärare av ett natur- och kulturarv. Inom axel 2 finns miljöersättningar, ersättning för djurvälstånd, kompensationsbidrag, miljöinvesteringar och skogliga insatser.

Miljöersättningarna är den största delen. För att få en miljöersättning måste lantbrukaren söka ett åtagande. Ett åtagande innebär att lantbrukaren åtar sig att sköta mark och djur enligt vissa villkor i fem år.

Miljöinvesteringar är stöd för tidsbegränsade projekt, till exempel anläggning av våtmarker. Flera av de stora åtgärderna har en måluppfyllelse på över 80 %. Det gäller kompensationsbidrag, miljöersättning för vallodling, miljöersättning för betesmarker och slätterängar samt miljöersättning för natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet.

2013 nådde vi slutet av programperioden och vi kan nu bedöma måluppfyllelsen under hela perioden. De ersättningar som har nått målen är kompensationsbidrag, vallodling, skyddszoner, natur- och kulturmiljöer i renskötselområdet, traditionella husdjursraser och extra djuromsorg för suggor samt skogliga åtgärder.

För ekologiska produktionsformer, har några delmål om djurhållning uppfyllts, medan andra delmål om växtproduktion, och antalet företag är långt ifrån målet.

Miljöersättningar för den nya programperioden 2014–2020 kommer inte att kunna sjösättas under 2014, utan tidigast under 2015. Därför erbjöd vi under hösten de brukare som hade ett åtagande med miljöersättning för ekologiska produktionsformer, för vallodling samt för betesmarker och slätterängar (förutom delarna som gäller utvald miljö) som gick ut 2013, att förlänga åtagandet till 2014. Anledningen till att det skedde på hösten var att vi inte visste att de skulle behöva förlängas när SAM-ansökningarna lämnades in under våren.

Ersättningar som inte kunde förlängas till 2014 var följande:

- Värdefulla natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet och renskötselområdena
- Regionalt prioriterade ersättningar
- Traditionella kulturväxter och husdjursraser
- Minskade växtnärläckage
- Miljöskyddsåtgärder
- Icke-produktiva investeringar skog

55 520 åtaganden som gick ut 2013 har kunnat förlängas. Av de brukare som tackat ja till förlängning har 49 647 fått sin ansökan godkänd. Därmed kommer antalet kvarvarande åtaganden att vara cirka 80 %.

Måluppfyllelse

– Landsbygdsprogrammet axel 2

För att målet för hela axel 2 ska vara uppfyllt bör budgetutnyttjandet vara 100 %. Jordbruksverket bedömer att målet för axel 2 kommer att nås. Denna bedömning utgår från att budgetutnyttjandet är 98% av programbudgeten om 24 359 miljoner kronor.

Tabell 38.

Axel 2: Förbättra miljön och landskapet

	Omfattnings- indikator	Mål år 2013	Utfall 2011	Utfall 2012	Prognos 2013	Måluppfyllelse % 2013
Kompensations- bidrag	Antal ha	530 000	551 021	541 901	538 167	102
	Antal företag	20 200	18 866	18 204	17 625	87
Vallodling	Antal ha	900 000	929 628	914 189	906 171	101
	Antal företag	41 000	38 146	37 120	36 756	90
Betesmarker och slätterängar	Antal ha	500 000	426 618	419 901	421 544	84
	Antal företag	38 000	34 388	32 268	32 107	84
	Antal fåbodar	230	224	222	221	96
Skötsel av våtmarker	Antal ha	10 000	7 159	7 448	7 755	78
	Antal företag	3 000	1 998	2 095	2 191	73
Ekologiska pro- duktionsformer	Antal ha	700 000	544 956	532 623	Uppgift i Juni	
	<i>Varav ha som får ersättning</i>	-	429 296	431 033	438 503	
	Antal ha (certifierad)	610 000	480 626	478 079	Uppgift i Juni	
	<i>Varav ha som får ersättning</i>	-	365 155	376 489	379 444	
	Antal djurenheter (certifierade eller under omställning)	150 000	208 010	211 615	210 563	140
	Antal djurenheter (totalt)	160 000	226 167	226 398	227 990	142
	Antal företag (certifierade eller under omställning)	12 000	5 350	5 369	5 271	44
	Antal företag (totalt)	21 000	7 627	7 369	7 311	35
Natur- och kultur- miljöer i odlings- landskapet	Antal ha	600 000	553 215	511 175	512 937	85
	Antal företag	12 500	11 977	11 191	11 184	89
Natur- och kultur- miljöer i rensköts- selområdet	Antal ha	2 500	3 165	2 878	3 277	131
	Antal företag	200	341	314	304	152

Stödåtgärd	Omfattnings-indikator	Mål år 2013	Utfall 2011	Utfall 2012	Prognos 2013	Måluppfyllelse % 2013
Minskat kväveläckage	Antal ha	180 000	145 169	145 814	140 676	78
Skydds-zoner	Antal ha	9 000	11 339	11 520	11 751	131
	Antal företag	4 500	4 478	4 413	4 394	98
Miljöskydds-åtgärder	Antal ha	600 000	312 443	73 544	62 761	10
	Antal företag	10 000	2 711	603	487	5
Bruna bönor, Öland	Antal ha	700	671	448	488	70
	Antal företag	70	48	41	41	59
Traditionella husdjursraser	Antal djurenheter	5 000	6 801	6 492	6 370	127
	Antal företag	1 000	1 184	1 117	1 101	110
	Antal rasföreningar	15	12	14	11	73
Extra djuromsorg för sugor	Antal sugor	77 000	-	120 631	118 991	155
	Antal företag	350	-	514	506	145
Utvald miljö						
Anläggning och restaurering av våtmarker	Antal ha	6 000 ¹	2 769	3 524	5 261	87
	Antal företag	1 100	644	800	1 114	101
Damm som samlar fosfor ¹	Antal ha	200	9	16	26	13
	Antal företag	1 000	11	23	34	3
Betesmarker och slätterängar, restaurering ¹	Antal ha	18 000 ²	7 651	9 026	10 925	60
	Antal företag	650	1 298	1 875	1 997	307
Betesmark som är stängslad med stängsel för rovdjur ¹	Antal ha	3 300	1 420	3 323	6 519	197
	Antal företag	550	190	449	871	158
Reglerbar dränering ¹	Antal ha	400	35	65	65	16
	Antal företag	20	4	4	4	20
Mångfaldsträda	Antal ha	5 000	1 104	1 477	1 681	48
Anpassade skydds-zoner	Antal ha	5 000	190	244	248	25
Skogliga åtgärder	Antal skogsägare	6 700	3 213	4 847	6 961	104

1. Målet avser hela programperioden. Utfall anges ackumulerande.

Källa: Jordbruksverket och Skogsstyrelsen (Skogliga åtgärder, antal beslut)

Konsumentaspekterna får ökat genomslag

I detta avsnitt redovisas Jordbruksverkets arbete som är inriktat på att beakta och lyfta fram konsumentperspektivet och på att förmedla kunskaper som underlättar konsumenternas val. Konsumentaspekterna ska beaktas i all verksamhet vid Jordbruksverket. Kostnaderna kan därför inte särredovisas utan är inkluderade i kostnaderna för verksamheterna som redovisas under övriga fokusområden i årsredovisningen.

Mål

Att ta fram och förmedla kunskap som underlättar för konsumenterna att göra medvetna val ur ett hållbarhetsperspektiv

Att beakta och lyfta fram konsumentperspektivet

Måluppfyllelse

I huvudsak uppfyllt (3)

I huvudsak uppfyllt (3)

Beakta och utvärdera konsumentaspekterna

Jordbruks- och livsmedelspolitiken i vid bemärkelse får många olika effekter för medborgarna/konsumenterna. Konsumenteffekterna redovisas oftast endast utifrån effekterna på priser och kvalitet på livsmedel. Effekterna måste emellertid ses i ett betydligt bredare perspektiv, nämligen effekterna på de olika samhällsmål som lagts fast. Syftet med politiken är ytterst att uppnå en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar livsmedelsproduktion, vilket inkluderar en rad kollektiva nyttigheter, bl.a. i form av säkra livsmedel och miljövärden.

Konsumentaspekterna på de centrala delarna av den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP) och fiskepolitiken (CFP) utvärderas och beaktas kontinuerligt av Jordbruksverket. Detta sker t.ex. i utredningsarbetet om inriktningen på den kommande politiken och om utformningen av regelverk inom CAP och internationella organisationer såsom WTO.

Utöver det löpande arbetet med att beakta konsumentaspekterna vid genomförandet av jordbrukspolitiken och fiskepolitiken, har Jordbruksverket under 2013 speciellt satsat på ett antal konsumentinriktade aktiviteter/åtgärder som presenteras i de följande avsnitten.

Konsumentwebben

Under senare år har intresset för konsumentfrågor relaterade till jordbruket och livsmedel ökat. Konsumenterna är en viktig målgrupp för Jordbruksverket och det finns hos konsumenterna ett stort intresse för frågor som bl.a. rör djurens välfärd, vår miljö och klimatets förändring. För att möta det ökade konsumentintresset och för att underlätta för konsumenterna att få information, har Jordbruksverket särskilda konsumentidor på sin webbplats. På dessa sidor samlas material som rör Jordbruksverkets verksamhet och som bedöms vara speciellt viktiga för konsumenterna. Det kan röra sig om hur den gemensamma jordbrukspolitiken påverkar jordbruket och landsbygden i Sverige och vilken

effekt detta i sin tur kan ha för konsumenterna. Det kan även handla om genetiskt modifierade organismer eller hur mycket livsmedel som konsumeras i Sverige.

Under året har Jordbruksverket gjort det möjligt att prenumerera på de nyheter som publiceras på konsumentwebben.

Jordbruksverkets konsumentråd

För att ytterligare stärka arbetet med konsumentfrågor har Jordbruksverket ett råd för konsumentfrågor. Konsumentrådets uppgift är främst att ge synpunkter som underlag till Jordbruksverket då man ska ta ställning eller agera i frågor som är viktiga för konsumenterna. Ytterligare en viktig uppgift är att identifiera eventuella målkonflikter.

Rådet har under året hållit två möten. Det första mötet hade fokus på landsbygds- och miljöfrågor och det andra hade fokus på säkra och hållbara livsmedel.

Livsmedelskonsumtion

I början av året publicerades rapporten Hållbar köttkonsumtion – vad är det, hur når vi dit? (Rapport 2013:1). Rapporten ingår i Jordbruksverkets pågående projekt om ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar konsumtion av jordbruksvaror. Syftet med detta projekt är att sprida information om de effekter som konsumtion av jordbruksvaror har på miljö, klimat och samhälle och att härigenom underlätta för konsumenten att göra medvetna val. Begreppet köttskatt i rapporten väckte stor uppmärksamhet i media och resulterade i att ordet köttskatt hamnade på Språkrådets nyordslista.

Parallellt med rapporten om hållbar köttkonsumtion tog vi också fram rapporten Köttkonsumtionen i siffror – utveckling och orsaker (Rapport 2013:2). Syftet med rapporten var att ge ett statistikunderlag om Sveriges köttkonsumtion. Vi har också skapat en särskild sida om köttkonsumtionen på konsumentwebben, med aktuell statistik och information.

Foto: Barbara Thulin

Rapporten Från skog till krog – Vilka hinder motverkar mer vildsvinskött på marknaden? (Rapport 2013:28) redogjorde för hur marknaden för vildsvinskött ser ut i dagsläget och pekar på de hinder som finns i ledet från jägare till konsument.

Tillsammans med Naturvårdsverket och Livsmedelsverket gjorde vi också diskussionsunderlaget Hur liten kan livsmedelskonsumtionens klimatpåverkan vara 2050. I det finns svar på flera vanliga frågor kring matens klimatpåverkan nu och i framtiden.

Minskat matsvinn

Vid sidan om köttkonsumtion har minskat matsvinn varit ett annat fokusområde för hållbar livsmedelskonsumtion. I ett nordiskt samarbete har Jordbruksverket varit med och tagit fram underlag för hur vi skulle kunna minska svinnet redan i jordbruksproduktionen. Med konsumenternas hjälp skulle vi kanske också kunna hitta avsättning för en del av de produkter som i dag sorteras bort på grund av fel färg eller form, t.ex. genom förädling.

Mer miljöarbete för konsumenter

Livsmedelsproduktionen kan påverka miljön negativt, exempelvis genom att bidra till övergödning av våra sjöar och vattendrag eller orsaka utsläpp av växthusgaser. Den kan också påverka miljön positivt, exempelvis genom att ge oss ett rikt odlingslandskap. Svensk livsmedelsproduktion kan också ge upphov till andra nyttor som vi i egenskap av konsumenter värdesätter, såsom hög livsmedels säkerhet och en levande landsbygd.

Som ansvarig myndighet för miljömålet Ett rikt odlingslandskap, och myndighet med sektorsansvar inom andra miljömål har Jordbruksverket i första hand arbetat för att lantbrukare ska genomföra miljöåtgärder inom jordbruket.

Effekterna av åtgärderna ger konsumenterna ett tillgängligt och öppet landskap med bevarad biologisk mångfald och kulturmiljö. Minskade växtnäring förluster påverkar badvattenkvaliteten i sjöar och hav. Genom bättre gödselhantering och mer energieffektiv produktion minskar också jordbrukets klimatpåverkan. Minskade risker med växt-

skyddsmedel och låg föroreningshalt av kadmium innebär mindre risk för rester i livsmedlen och mindre påverkan på människors hälsa.

Åtgärder för att öka den ekologiska produktionen bidrar utöver miljöeffekten även till att konsumenternas efterfrågan på ekologiskt producerade livsmedel i större utsträckning kan tillgodoses av inhemska produkter. Arbetet med målen går att följa på webbplatsen www.miljomal.se.

Djurskydd och djurhälsa

Under 2013 har vi ökat mängden information till konsumenterna om djurskydd och djurhälsa på vår webbplats. Vi har också försökt öka spridningen och möjligheten att ta till sig information genom att bl.a. göra ett antal olika informationsfilmer om djurskydd och djurhälsa. Som exempel kan nämnas att vi under 2012 gjorde en informationsfilm om vad som gäller om man ska resa utomlands med sin hund eller katt eftersom många tar med sig sin hund eller katt när de reser utomlands. Under 2013 har vi bl.a. gjort en film om smuggling av hund eftersom det under senare år dessvärre har blivit vanligt att hundvalpar som annonseras ut på internet har smugglats till Sverige. Det är ofta små och dyra hundar som chihuahuer och bulldoggar som smugglas hit från länder där hundvalpar av olika skäl är billiga att köpa och som ofta saknar eller har falska papper. Hundarna smugglas in i landet under djurskyddsmässigt oacceptabla förhållanden och kan även vara smittade med rabies eller dvärgbandmask som är farliga för både människor och djur. Filmen tar upp problemen kring smuggling av hundar och ger information om varför man inte ska köpa dessa hundar.

Ett annat exempel på ämne som ständigt är aktuellt och som vi på Jordbruksverket får mycket frågor om är djurskyddskontroll. För att tillgodose detta informationsbehov gjorde vi under året en informationsfilm om djurskyddskontroll som nu finns på vår webbplats. Filmen tar bl.a. upp hur djurskyddskontrollen går till, vad som är syftet med den, vilka myndigheter som är involverade i kontrollen och den lagstiftning som kontrollen vilar på. Under 2013 ordnade vi även en djurskyddskon-

Foto: Helena Kättström

ferens på temat djurskyddskontroll. Konferensens presentationer belyste många olika aspekter av djurskyddskontroll och var öppen för alla som var intresserade. För att så många som möjligt skulle kunna ta del av innehållet var konferensen även möjlig att se via webben direkt eller efteråt. Det var även möjligt att ställa frågor till föreläsarna på konferensen via Twitter, sms och e-post.

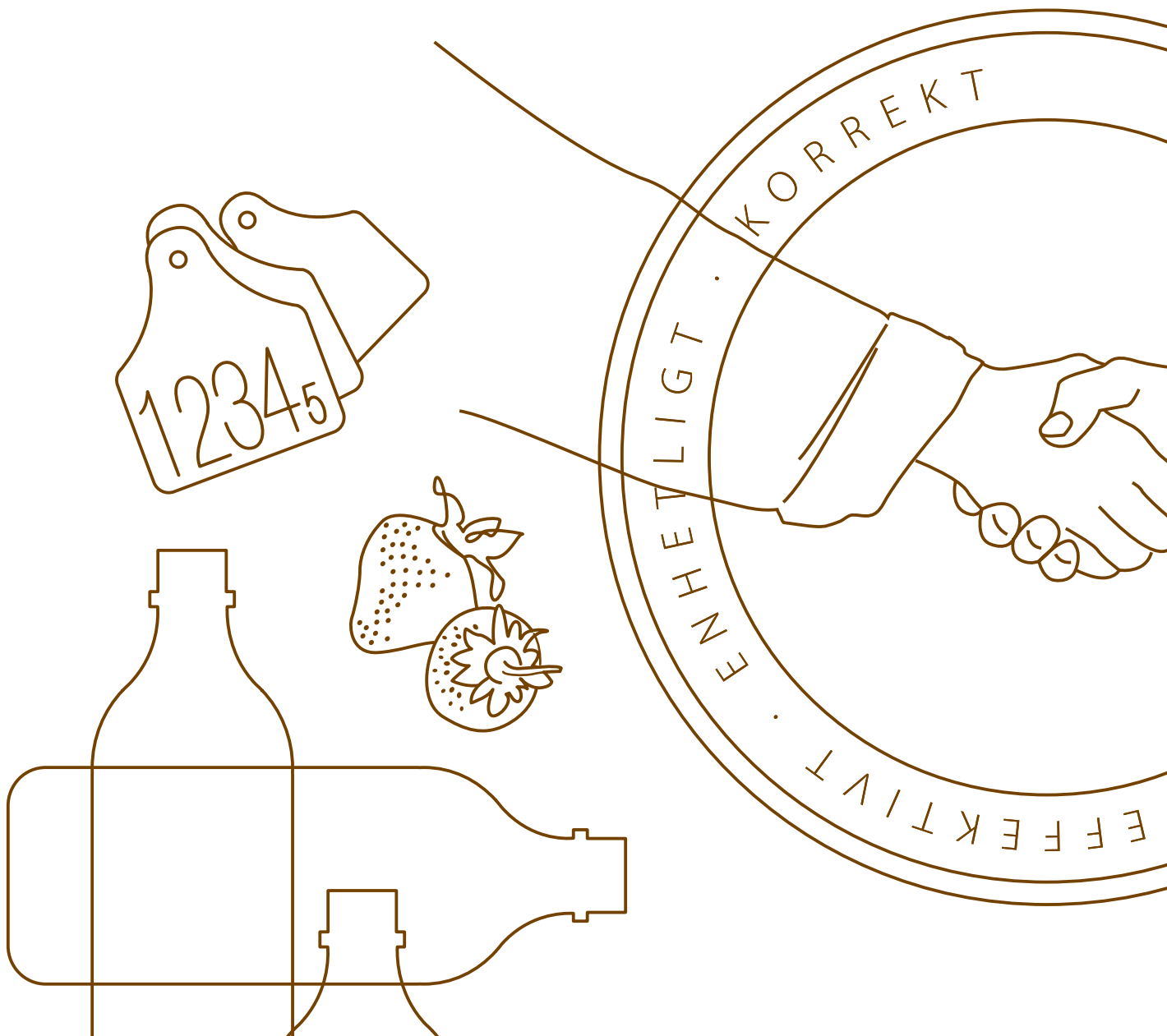
Måluppfyllelse

Jordbruksverket har med genomförda aktiviteter under 2013 tagit fram och förmedlat kunskaper som underlättar för konsumenterna att göra medvetna val ur ett hållbarhetsperspektiv. Konsumentaspekterna har också beaktats och lyfts fram i såväl det löpande arbetet som vid ett antal särskilda satsningar. Målen bedöms därför vara i huvudsak uppfyllda.

Korrekt hantering av stöd och effektiv kontrollverksamhet

I detta avsnitt redovisas Jordbruksverkets arbete med hantering av stöd från garantifonden (EGFJ), landsbygdsutvecklingsfonden (EJFLU) och fiskerifonden (EFF). Vi redovisar också arbetet med kontroller av jordbrukarstöd, ersättningar inom landsbygdsprogrammet och marknadsstöd.

Jordbruksverkets verksamhetskostnader för den verksamhet som redovisas i detta kapitel har under året uppgått till drygt 278 miljoner kronor (knappt 20 % av verkets totala kostnader).

Mål

Ett effektivt, enhetligt och korrekt genomförande av EU-stöden som betalas ut i rätt tid

Rätt kontroll på rätt sätt i rätt tid

Måluppfyllelse

Effektivt genomförande – I huvudsak uppfyllt (3)

Enhetligt genomförande – Fullt uppfyllt (4)

Korrekt genomförande EGFJ – Fullt uppfyllt (4)

Korrekt genomförande EJFLU – I huvudsak uppfyllt (3)

Korrekt genomförande EFF – I huvudsak uppfyllt (3)

I rätt tid – Fullt uppfyllt (4)

Kontrollverksamheten – I huvudsak uppfyllt (3)

Foto: Lena Clarin

Hantering av stöd

Arbetet med den nya jordbruks-, landsbygds- och fiskeripolitiken

Hantering av stöden har under verksamhetsåret 2013 starkt präglats av att stödförvaltningen flyttat över en stor del av sina resurser till projektet ProCAP. ProCAP:s uppdrag är att leda arbetet med att införa den nya jordbruks-, landsbygds- och fiskeripolitiken för åren 2014–2020. Ambitionen är att skapa effektiva system för hanteringen av stöden åren 2014–2020. I arbetet ingår att tillsammans med Landsbygdsdepartementet och i olika grupper på

EU-nivå ta fram underlag för politiska beslut och för övergripande beslut om utformningen av stödssystemen. Det arbete som har tagit mest resurser i anspråk är dock att utforma arbetssätt för handläggning och kontroll, samt att bygga IT-stöd.

Ambitionsnivån för förvaltning av den snart avslutade programperioden har därför sänkts. Orsaken är att alla resurser som vi satsat på införandeaktiviteterna inte har kunnat ersättas. Ambitionsnivån har framför allt inneburit att vi endast genomfört regeltvungna förbättringar.

Effektivitet

Kostnaden för verksamheten

Den totala hanteringskostnaden för EU-stöd 2013 vid Jordbruksverket, länsstyrelserna, Tullverket och andra myndigheter, kommer att redovisas i en särskild rapport i mars 2014.

Jordbruksverkets kostnader för hantering av EU-stöden uppgick 2013 preliminärt till 331 miljoner kronor. Det är en ökning med cirka 25 miljoner kronor i jämförelse med 2012 (306 miljoner kronor). Kostnadsökningen beror främst på det förberedande arbetet med införandet av den nya jordbruks-, landsbygds- och fiskeripolitiken som bedrivs i projektet ProCAP.

Tabell 39.

Hanteringskostnader av EU-stöd för Jordbruksverket

	2011	2012	Prel. 2013
Hanteringskostnad EU-stöd, miljoner kronor ¹	295	306	331

1. Korrigeringar har skett av kostnader avseende köpta tjänster till andra myndigheter om cirka 16 miljoner kronor för 2013, cirka 50 miljoner kronor för 2012 samt cirka 13 miljoner kronor för 2011.

Källa: Jordbruksverket

Åtgärder för att öka effektiviteten

Införande av e-handläggning på alla länsstyrelser

Jordbruksverket har arbetat med att effektivisera och kvalitetssäkra behandlingen av ansökningshandlingar. Bland annat har e-handläggning under året införts vid samtliga länsstyrelser. Det innebär att de kan hantera ansökningshandlingarna för de arealbaserade stöden elektroniskt. De arealbaserade stöden är gårdsstödet, de flesta av miljöersättningarna och kompensationsbidraget. Från och med 2013 är därmed de delar av processen (från ansökan till utbetalning) överförd till elektronisk hantering där så är möjligt.

Foto: Lena Clarin

Styr- och uppföljningssystem

Under året har Jordbruksverket tillsammans med länsstyrelserna fortsatt arbetet med att utveckla och förbättra de interna styr- och uppföljningssystemen för jordbrukarstöden. Effekten av detta är framför allt att vi säkerställer att utbetalningarna görs korrekt och i rätt tid. Genom dessa effekter minskar antalet överklagningar, krav på återbetalning och onödig kontakt med stödmottagare. Motsvarande system för stöden till landsbygdsutveckling har också blivit förbättrat och är nu en naturlig del i styrningen av verksamheten. För hanteringen av stöden till landsbygdsutveckling finns dock fortfarande betydande förbättringsmöjligheter ur effektivitetshänseende.

Måluppfyllelse - Effektivitet

Arbetet som rör de arealbaserade stöden har i år slutligen överförts till elektronisk hantering. Inom denna del av verksamheten med EU-stöd anser vi därför att målet är fullt uppnått. Inom de övriga delarna är dock det manuella inslaget fortsatt påtagligt och därför måste vi sammantaget bedöma att målet endast i huvudsak är uppfyllt.

Enhetlighet

Rutiner i handläggarsstödet

Handläggning av ärenden vid samtliga myndigheter blir enhetlig genom att Jordbruksverket föreskriver gemensamma rutiner. Det ökar likabehandlingen för dem som söker stöd. Rutiner för landsbygdsstöden har vi uppdaterat löpande under året, medan rutiner för direktstöd och miljöersättningar har uppdaterats vid en årlig genomgång. Under året har vi även arbetat med att ta fram nya rutiner för landsbygdsstöden inför nästa programperiod. Arbetet pågår inom projektet ProCAP.

Kontroll inför godkännande av utbetalningar

Jordbruksverket kontrollerar att stödmyndigheterna följer rutinerna. Det gör vi dels genom att vi granskar myndigheternas rapporter som de skickar in i samband med utbetalningarna. Och dels genom att internkontrollenheten granskar ett urval av ärenden i enlighet med reglerna om internkontroll i EU-kommissionens ackrediteringsförordning.

Fokus på klarspråksarbete

2013 har varit ett klarspråksår på Jordbruksverket. Vi har under året lagt extra fokus på att göra vår information tydlig och lättillgänglig. Det gäller både informationen till de olika stödmyndigheterna och informationen till dem som söker stöden. En tydlig information gör att kunderna lättare kan ta till sig alla villkor som gäller för stöden och därmed minskar risken för avdrag på sina stöd.

Stödsamordnarkonferens jordbrukarstöd

Jordbruksverket har anordnat en konferens för länsstyrelsernas samordnare för verksamheten med jordbrukarstöden i början av år 2013. Konferensen hade främst som syfte att utbyta erfarenheter mellan länsstyrelserna, men också att diskutera aktuella frågor inför stödåret 2013.

Måluppfyllelse – Enhetlighet

Flera olika aktiviteter med syfte att säkra enhetligt och korrekt genomförande av EU-stöden har prioriterats under 2013. De två aktiviteter som har märkts mest är det gemensamma arbetet med att införa ett system för styrning och uppföljning samt den årliga uppdateringen och förbättringen av fastställda rutiner för handläggning och kontroll. Under 2013 har båda dessa aktiviteter genomförts på ett välplanerat och transparent sätt. Samtliga myndigheter som arbetar med EU-stöden använder leveranserna från aktiviteterna för att säkra hanteringen av EU-stöden. På grund av det komplikationsfria genomförandet av aktiviteterna och myndigheternas acceptans av aktiviteternas leveranser kan målet om enhetlighet anses vara fullt uppnått.

Korrekt genomförande av EU-stöden

Finansiella korrigeringar

I bilaga 2 framgår de finansiella korrigeringar som kommissionen beslutat för jordbruksföretagen (EGFJ och EIFLU). Det gäller överskridna tidsgränser och brister i tillämpningen av gemenskapslagstiftningen. Tabellen visar de finansiella korrigeringarna för alla medlemsstater.

Medlemsstaterna har en tidsgräns för när EU-medel ska betalas ut för de olika stöden. Betalar man ut efter tidsgränsen får medlemsstaten en korrigering. De totala finansiella korrigeringarna för samtliga medlemsstater på grund av överskridna tidsgränser för utbetalningar har under åren 1996–2013 uppgått till 5 020 miljoner kronor. Av beloppet står Sverige för 0,4 miljoner kronor.

De finansiella korrigeringarna på grund av brister i tillämpningen av gemenskapslagstiftningen har under perioden 1999–2013 uppgått till sammanlagt 87 016 miljoner kronor för samtliga medlemsstater. Av beloppet står Sverige för 1 115 miljoner kronor. För 2013 har kommissionen beslutat om finansiella korrigeringar för Sverige på grund av

bristande tillämpning av gemenskapsreglerna på sammanlagt 0,2 miljoner kronor. Detta beror på att Sverige har överskridit gränser för hur mycket stöd som får betalas ut med 0,2 miljoner kronor. Beloppet är återbetalt till kommissionen under 2011 och 2012, men det formella beslutet fattades under 2013.

Jordbruksverket arbetar kontinuerligt för att minimera de finansiella korrigeringarna.

Rapporterade felfrekvenser

I tabell 40 visas de felfrekvenser som rapporteras till kommissionen i den försäkran som Jordbruksverket lämnar för räkenskapsåren 2011–2013. Felfrekvensen visar den andel fel som Jordbruksverkets och länsstyrelsernas kontroller på plats av slumpmässigt utvalda ansökningar upptäckt och är ett mått på hela populationens felfrekvens. Kontroller på plats görs för ett urval av samtliga ansökningar. I tabellen visas också de felfrekvenser som Ekonomistyrningsverket (ESV) hittat vid de revisioner som de utfört avseende räkenskapsåren 2011–2013.

Tabell 40.

Felfrekvenser – garantifonden (EGFJ), landsbygdsutvecklingsfonden (EJFLU) och fiskerifonden (EFF)

	SJV – kontroller på plats			SJV – utökad granskning ¹			ESV		
	2011 ⁴	2012 ⁴	2013 ⁴	2011 ⁴	2012 ⁴	2013 ⁴	2011 ⁴	2012 ⁴	2013 ⁴
EGFJ – IAKS ²	0,62 %	0,42 %	0,57 %	0,00 %	-	-	0,00 %	0,00 %	0,00 %
EGFJ – EJ IAKS ²	0,20 %	0,80 %	1,40 %	0,50 %	-	-	0,50 %	0,04 %	0,00 %
EJFLU – IAKS ²	4,05 %	3,20 %	5,36 %	0,00 %	-	-	0,00 %	0,00 %	0,00 %
EJFLU – EJ IAKS ²	0,21 %	0,14 %	0,26 %	2,00 %	3,32 %	1,07 % ³ 1,75 % ³	2,01 %	3,48 %	0,76 %
EFF	-	-	-	1,90 %	-	-	1,90 %	3,13 %	2,50 %

1. Den utökade granskningen gjordes inte innan 2012.

2. IAKS står för det integrerade systemet för administration och kontroll. Bland annat gårdsstödet och de arealbaserade miljöersättningarna ingår i IAKS. EJ IAKS består av marknadsstöd och icke arealrelaterade åtgärder inom landsbygdsprogrammet.

3. 1,07 % är andelen finansiella fel av det totala ansökta stödet. 1,75 % är medelvärdet av de 15 stödmyndigheternas finansiella fel.

4. Räkenskapsåret avser perioden 16 oktober året innan till 15 oktober aktuellt år

Källa: Jordbruksverket och Ekonomistyrningsverket

Foto: Lena Clarin

Felkvoten varierar för olika typer av stöd. För gårdsstöd inom garantifonden (EGFJ IAKS) ligger felkvoten till exempel på 0,57 % medan den för miljösättningar inom landsbygdsfonden (EJFLU – IAKS) ligger på 5,36 %. Förklaringen till den höga felkvoten inom detta område är att det under växtodlingssäsongen kom stora mängder regn i stora delar av landet med skördeproblem som följd. Samtidigt var det på andra håll en ovanligt ihärdig försommartorka, vilket skapade stora problem för exempelvis uppkomst av fånggrödor. Dessa typer av fel är svåra att undvika i biologiska system. Detta ledde i sin tur till att lantbrukarna hade svårt att uppfylla sina åtaganden och villkorsavdragen ökade kraftigt. Se Årsräkenskaper för 2013 inom garantifonden (EGFJ) och landsbygdsutvecklingsfonden (EJFLU), Dnr 1.5.04-130/14.

Ekonomistyrningsverket (ESV) som är attesterande organ har i sin årsrapport för garantifonden (EGFJ) och landsbygdsutvecklingsfonden (EJFLU) för 2013 (16 oktober 2012 till och med 15 oktober 2013) gått igenom ärenden hos Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, länsstyrelser, leaderområden och Sametinget utifrån ackrediteringskriterierna i kommissionens förordning 885/2006. ESV har bedömt att utbetalningsstället i huvudsak uppfyller kriterierna. Enligt ESV:s årsrapport beräknas det mest sannolika felet (finansiell korrigering) uppgå till 815 495 euro.

Utökad granskning av hantering av stöd till landsbygdsutveckling

Internkontrollenheten har under hösten 2013 bland annat följt upp resultatet av den utökade granskningen av ärenden som avser utbetalningar av EU-stöd för landsbygdsutveckling som genomfördes 2012.

Resultatet av 2013 års uppföljning visar att 1,07 % av EU-stöden för landsbygdsutveckling är utbetalade på felaktig grund. Detta är en tydlig förbättring jämfört med felet som konstaterades under 2012 (3,32 %). Uppföljning av arbetssätt visar dock på fortsatta påtagliga brister i vissa delar av handläggningsprocessen. Bristerna hittas i kontroller av dubbelfinansiering, medfinansiering, offentlig upphandling samt av kostnader, fakturor och betalningsbevis.

Resultatet från uppföljningen har presenterats för varje berörd myndighet. Vi har uppmanat myndigheter med allvarliga brister att ta fram en plan för hur de ska åtgärda bristerna. Effekten av dessa åtgärder kommer att följas upp vid kommande års internkontroll.

Revisionskritik

Jordbruksverkets verksamhet när det gäller utbetalning av EU-stöd revideras regelbundet av olika organ, så som kommissionen, revisionsrätten, attesterade organ samt internrevisionen. I detta avsnitt beskriver vi främst de revisioner kommis-

sionen gjort hos Jordbruksverket. De olika revisionerna har kommit olika långt i den process som i grova drag omfattar följande moment:

1. revisionsbesök
2. revisionsrapport
3. bilateralt möte mellan medlemsstaten och kommissionen
4. meddelande om kommissionens ställningstagande
5. eventuellt en förlikning
6. kommissionens beslut med en eventuell finansiell korrigerings

Gärdsstöd

I augusti 2013 gjorde kommissionen en revision av gärdsstödet för stödåren 2011 och 2012 hos Jordbruksverket och ute i fält hos Länsstyrelsen i Örebro län. I december kom revisionsrapporten på engelska från detta besök. Överlag var kommissionen nöjd med Sveriges arbete med löpande uppdatering av jordbruksblock, den så kallade ajourhållningen av blockdatabasen, och vår fältkontrollverksamhet. I revisionsrapporten lyfter kommissionen endast fram de delar som fungerar mindre bra. De nämner bland annat brister i vissa administrativa rutiner, riskanalysen för fjärranalys, återkrav av vissa ärenden och frågor kring tolkning av vissa regelverk.

Miljöersättningar

Efter kommissionens revision 2012 av miljöersättningar för stödåren 2010 och 2011 har ett bilateralt möte genomförts med anledning av funna iakttagelser. Förändringar har gjorts i landsbygdsprogrammet på grund av påpekanden från kommissionen genom att ta bort krav som inte kan kontrolleras och genom att föra in basvillkor. Enligt kommissionen ska alla djur räknas vid kontroll på plats av stödmottagares åtaganden inom ramen för axel 2-åtgärder som avser djurtäthet och begränsning av betning och gödselspridning. Vi har infört kontrollrutiner för 2013 utifrån dessa anmärkningar.

Skolmjölsstödet

Vid en revision i september 2011 konstaterade kommissionen brister i hanteringen av skolmjölsstödet i Sverige. Kommissionen hade synpunkter på hur kontroller genomförs och då framför allt inför utbetalning. Jordbruksverket har därför kartlagt nuvarande rutiner för handläggning och kontroll av stödet. Vi har hittat formella fel på en stor del av ansökningarna. Under året har vi därför tagit fram nya mer utförliga instruktioner för hur de administrativa kontrollerna av ansökningarna ska

genomföras. Vi har under senare delen av 2013 påbörjat arbetet med att implementera dem i handläggningen. Vid årsskiftet 2013/2014 var ännu inte det bilaterala mötet tidssatt.

Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker

Revisionen genomfördes 2011. Jordbruksverket fick kommissionens anteckningar från det bilaterala mötet för frukt och grönsaker i november 2013. När det gäller producentorganisationer för frukt och grönsaker har vi tagit fasta på det som står i revisionsrapporten. Jordbruksverkets beslut om återkrav har överklagats till högre instans. Vi har även förbättrat kontrollinstruktioner för administrativa kontroller och kontroller på plats. Jordbruksverkets föreskrift har ändrats till följd av revisionen.

Tvärvillkor

Vissa åtgärder när det gäller tvärvillkoren som Kommissionen reviderade 2011, är ännu inte genomförda. Vi har fått anteckningarna från det bilaterala mötet i september 2012 och svarat på dessa. Kommissionen hade synpunkter på att vi inte infört ett skötselkrav, men vi kommer inte att kunna införa det inför 2014 avseende växtföljd.

Europeiska fiskerifonden (EFF) 2007–2013

ESV är reviderande myndighet för Europeiska fiskerifondens operativa program för fiskerinäringen i Sverige. I sin årliga kontrollrapport som avser perioden den 1 juli 2012 till den 30 juni 2013, anger ESV sammanfattningsvis att systemgranskningarna fungerar men att vissa förbättringar behövs. Vid revision av ett urval av insatser har ESV beräknat felprocenten till 2,5 och denna överstiger kommissionens fastställda toleransnivå på 2 %.

Se vidare i avsnitt "Finansiell redovisning – Inledning" vad verket bedömer den finansiella korrigeringen till för utestående ärenden.

Förebyggande arbete – Ny internkontrollenhet på plats 2013

Som ett led i att utveckla intern styrning och kontroll inom utbetalningsstället startades internkontrollenheten. Enheten ska genom intern kontroll identifiera fel och brister i systemen för hanteringen av stöd från EGFJ och EJFLU. Enheten ska genomföra övervakning av de uppgifter som delegerats till andra organ som länsstyrelserna, Sametinget och Skogsstyrelsen. I uppdraget ligger också övervakning av enheter inom utbetalningsstället för att säkerställa att verksamheten fyller kraven på en

korrekt tillämpning av regler och riktlinjer. Kontroller av register som har koppling till utbetalningar av stöd är en del i uppdraget.

Arbetet sker via system- och substansgranskningar. Systemgranskningen innebär en kontroll av att system och rutiner följer regelverket. Substansgranskningen utgörs av stickprovvis kontroll av ärenden. Resultatet från granskningen ska bland annat leda till initiativ till förbättringar av systemen. Enhetens mål är en tillräckligt detaljerad och säker verifikationskedja.

Förebyggande arbete – Stödrätter för gårdsstöd

När lantbrukare arrenderar eller köper jordbruksmark överför de oftast också stödrätter mellan sig. Under 2013 har det gjorts drygt 10 600 överföringar. Av dessa gjordes nästan 3 800, 36 %, via e-tjänsten på Mina sidor på Jordbruksverkets webbplats. De flesta överföringar, nästan 70 %, gällde handel av stödrätter. Övriga gällde antingen hyra eller återlämning av stödrätter.

Korrekta utbetalningar av gårdsstöd är beroende av att överföringarna är registrerade. Målet är att 95 % av överföringarna ska vara klara i vecka 39. Redan i vecka 34 hade vi uppnått målet.

Stödrätterna som lantbrukarna innehar måste användas vid utbetalning av gårdsstöd minst vartannat år, annars riskerar lantbrukarna att stödrätterna dras in till nationella reserven. Under 2013 behandlade Jordbruksverket cirka 4 400 ärenden om indragning av stödrätter.

Ökat värde på stödrätter

Under 2013 har omkring 31 000 lantbrukare fått ett ökat värde på en del av sina stödrätter. Värdeökningen riktade sig till de lantbrukare som hade betesmarker och slåtterängar som var godkända för gårdsstöd i sin SAM-ansökan 2012. Det har totalt delats ut cirka 8 miljoner euro ur den nationella reserven.

Foto: Lena Clarin

Förebyggande arbete – Systematisk uppdatering av blockdatabasen

Jordbruksverket ansvarar för att ajourhålla databasen för jordbruksmark (blockdatabasen) samt utföra löpande och årligen återkommande kvalitetskontroll av blockdatabasen. Arbetet med den systematiska uppdateringen av blockdatabasen som vi påbörjade 2010 fortsätter och är sedan hösten 2012 organiserad i en enhet.

Förändringar i blockdatabasen initieras av att lantbrukare själva anmäler ändringar via SAM-ansökan, efter länsstyrelsernas fältkontroller och via systematisk granskning av nya flygfoton. Även annan information från exempelvis Lantmäteriet och Metria används som indikation på att jordbruksblocken kan behöva uppdateras.

Tabell 41.

Granskning per granskningsorsak 2011–2013

Granskningsorsak	Antal block fältgranskning			Antal block skärmgranskning		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Förändringar anmälda av lantbrukare	4 642	5 771	5 144	15 941	12 263	14 165
Uppdatering efter kontroll	67 729	59 429	54 083	625	2 540	3 320
Granskning av flygfoton	10 296	11 040	8 143	576 941	445 998	448 277
Övrigt	8 218	3 479	3 747	32 083	7 726	21 245
Summa	90 885	79 719	71 117	625 590	468 527	487 007

Källa: Jordbruksverket

Under 2013 har mer än 550 000 jordbruksblock granskats. Detta antal motsvarar cirka 45 % av totala antalet block. Granskningen har utförts av Jordbruksverkets personal samt inhyrd personal från ett antal länsstyrelser.

Jordbruksverket och länsstyrelsen har under året ingått enskilda överenskommelser om granskning och uppdatering av blockdatabasen. Vi arbetar aktivt tillsammans med länsstyrelserna för att minimera antal besök hos en och samma brukare. Tillsammans med länsstyrelsernas fältkontroller har cirka 71 000 block granskats i fält under 2013. Totala antalet redigeringar efter fältbesök har en minskande trend främst på grund av att redigeringar av block efter fältkontroller minskar.

Totalt antal block som granskats är under 2012 och 2013 någorlunda konstant. Under 2011 granskades betydligt fler block då flygfoton från både 2009 och 2010 granskades.

Jordbruksverkets kostnad för ajourhållningen av blockdatabasen 2013 uppgick till cirka 32,0 miljoner kronor (2012 var kostnaden 34,6 miljoner kronor).

Ny metod för automatiserad granskning

Under vintern 2013/2014 kommer vi att utvärdera en något automatiserad metod för att granska block utifrån flygfoton. Syftet är att vi långsiktigt ska kunna minska den manuella granskning som vi i dag gör utifrån nya foton. Metoden är tänkt att med automatik sortera ut de block som kan anses godkända.

Support för frågor om block

Jordbruksverket har också en support som är tillgänglig året om, Blocksupport. Den servar lantbrukare, länsstyrelsepersonal och ajourhållare anställda av Jordbruksverket, i frågor som rör blockdatabasen, via telefon och mail. Personal från Blocksupport tillsammans med övriga ajourhållare i Jönköping bemannar också SAM-supporten under ansökningstiden i SAM Internet. Denna support är en viktig del i det förebyggande arbetet för en korrekt stödhantering.

Tabell 42.

Gjorda granskningar per ägoslag 2011–2013

Ägoslag	I fält			På skärm			Totalt antal granskade block		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Åker	55 296	54 252	49 633	515 527	388 633	399 904	570 823	442 885	449 537
Bete	35 323	25 204	21 160	109 099	79 332	86 668	144 422	104 536	107 828
Övrigt	266	263	324	964	562	435	1 230	825	759
Summa	90 885	79 719	71 117	625 590	468 527	487 007	716 475	548 246	558 124

Källa: Jordbruksverket

Minskad risk för stora finansiella korrigeringar

Jordbruksverket bedömer att den kvalitetshöjning som kommer av kontinuerliga uppdateringar av blockens arealer avsevärt minskar risken för felaktiga utbetalningar och därmed risken för stora finansiella korrigeringar.

Kvalitetsutvärdering

Alla medlemsländer ska årligen göra en kvalitetsbedömning av sina system för identifiering av jordbruksskiften, i Sveriges fall blockdatabasen, och rapportera resultatet till kommissionen. Bedömningen görs genom sju mått som beskriver olika kvalitetsaspekter. Det viktigaste måttet är ”en korrekt kvantifiering av maximal stödberättigande areal”, där resultatet för 2013 är 100,24 %, vilket är ett godkänt resultat. Godkänt intervall är 98–102 %. För fem av de övriga sex måtten uppnås ett godkänt resultat för 2013, vilket är samma utfall som för 2012.

Måluppfyllelse – Korrekt genomförande av EU-stöden

De viktigare nyckelkontrollerna och kontrollerna av de arealuppgifter som lantbrukarna lämnar får godkänt av EU-kommissionens revisorer. Dessutom är felfrekvensen under den acceptabla nivån, 2 %. Vi bedömer därför målet som fullt uppfyllt för EGFJ. Dock finns andra områden (EJFLU och EFF) med mer betydande brister. För dessa områden bedömer vi att målet är i huvudsak uppfyllt.

Utbetalningar i rätt tid

Gårdsstöd, miljöersättningar och kompensationsbidrag

I såväl Jordbruksverkets som länsstyrelsernas regleringsbrev för 2013 finns uppdrag kring den process som hanterar EU:s stöd till jordbruket och landsbygdsutveckling. Det övergripande syftet med uppdraget är att säkerställa att EU:s direktstöd och stöd till landsbygdsåtgärder i så hög grad som möjligt ska betalas ut så tidigt som möjligt. Jordbruksverket har tillsammans med länsstyrelserna arbetat utifrån en gemensam tidsplan för att säkerställa detta.

Utbetalning av gårdsstödet

Målet för utbetalning av gårdsstödet satte vi till att 95 % av stödet skulle betalas ut den 2 december. Resultatet blev att vi betalade ut gårdsstödet den 2 december till 98 % av lantbrukarna och till ytterligare 1,2 % den 27 december, totalt utbetalades 99,2 %.

Utbetalning av miljöersättningar och kompensationsbidrag

Målet för miljöersättningarna och kompensationsbidraget har varit att 90 % skulle betalas ut före årsskiftet. Den 18 oktober betalades delutbetalningen av miljöersättningarna och kompensationsbidraget ut med 75 % av ansökt belopp. Den 27 december betalades resterande del av ersättningen ut. Delutbetalning och slututbetalning betalades ut till drygt 90 % av alla ansökningar om utbetalning av miljöersättningar och kompensationsbidraget.

Avdrag på direktstöden

EU-kommissionen beslutade att fastställa en anpassning av direktstöden för 2013. Orsaken till detta var att prognosen visade att det belopp som ska finansiera den gemensamma jordbrukspolitikens direktstöd skulle komma att överskrida det årliga taket. Anpassningen innebar att vi på alla utbetalningar av direktstöd som översteg 2 000 euro gjorde ett avdrag med 2,45 % på den del av beloppet som översteg 2 000 euro. Jordbruksverket genomförde anpassningen för utbetalningen av gårdsstödet den 2 december 2013.

Företagsstöd, projektstöd och LAG

För projekt- och företagsstöd som handläggs på våra stödmyndigheter följs handläggningstiden av utbetalningar upp genom ”Styr- och uppföljningssystem i samverkan för stöd till landsbygdsutveckling (SUSS-LB)”. SUSS-LB består av representanter både från Jordbruksverket och från stödmyndighe-

terna. Under 2013 har ett flertal handläggningsrutiner setts över och uppdaterats i syfte att effektivisera handläggningen av utbetalning av stöd. 2013 var det avslutande året i landsbygdsprogrammet 2007-2013. Fokus har därför varit på att handlägga ansökan om stöd, vilket resulterat i ökade handläggningstider för utbetalningar. Ansökan om utbetalning för den gångna programperioden kommer att kunna handläggas även under åren 2014–2015. I genomsnitt betalade vi ut över 99 % av alla inkomna ärenden under året.

För de nationella projekten som i sin helhet handläggs på Jordbruksverket har snittet för den faktiska handläggningstiden ökat under 2013. I januari 2013 fanns det 35 ärenden kvar att handlägga från föregående år. I december 2013 återstår det 139 ärenden att handlägga under 2014. Vi har under 2013 startat ett effektiviseringsarbete för att förkorta handläggningstiderna och detta arbete kommer att fortlöpa under 2014 för att få full effekt.

Tabell 43.

Utbetalningshantering för nationella projekt

	2011	2012	2013
Ledtid	121 dgr	114 dgr	92 dgr
Faktisk handläggningstid	20,4 h	17,3 h	29,5 h
Inkomna ärenden	227	244	340
Oavslutade ärenden	68	35	139

Källa: Jordbruksverket

Måluppfyllelse – Utbetalningar i rätt tid

Vad gäller de arealbaserade stöden, ur både EGFJ och EJFLU, är målet fullt uppfyllt. För de stöd som ges till landsbygdsutveckling (EJFLU-stöd som inte styrs av kommissionens IAKS-förordning) är resultatet dock inte lika bra. Totalt sett bedömer vi dock att målet för utbetalningar i rätt tid är fullt uppfyllt.

Effektiv kontrollverksamhet

Jordbruksverket ansvarar både för att genomföra operativa kontroller och för att samordna kontrollområden. Målen för kontrollverksamheten är rätt kontroller, på rätt sätt och i rätt tid.

Genomförande av kontroller

Jordbruksverket genomför operativ kontroll inom områdena kvalitetskontroller av frukt och grönsaker, klassificering av slaktkroppar, kontroller av retursystemen (pant), utsäde, växtskydd, GMO, foder, animaliska biprodukter, äggmärkning samt kontroller av marknadsreglering på fiskeområdet (genomförs av Havs- och vattenmyndigheten). Dessutom genomförs kontroller på plats av stöd till landsbygdsutveckling och marknadsregleringar. Under 2013 har vi även genomfört en kontroll gällande sälolja efter en anmälan till polisen i Stockholm om att ett företag handlar med förbjudna sälprodukter. Jordbruksverket genomför varje år cirka 10 000 kontroller, varav största delen, cirka 6 000, är växtskyddskontroller.

Under 2013 har två nya kontrollområden tillkommit. Det ena området är träemballager som medföljer sändningar med sten från Kina. Enligt ett kommissionsbeslut kommer vi att kontrollera detta under två år för att säkerställa att träemballaget är behandlat mot skadegörare som annars kan hota EU:s skogar. Det andra kontrollområdet är kontroll av TSE-provtagningen. Denna provtagning görs på tre anläggningar i Sverige som tar emot animaliskt avfall för energiutvinning (biomalanläggning). Kontroll sker 12 gånger om året per biomalanläggning.

Rätt genomförda kontroller

Begreppet ”rätt kontroller” innebär att vi genomför rätt kontrolluppdrag, rätt urval samt rätt nivå på antal kontroller.

Varje år fattar Jordbruksverket beslut om en samlad tillsynsplan. Planen baseras på riskanalyser och anger inriktning och antal kontroller som vi ska genomföra kommande år inom områdena handelsnormer, växtskydd, GMO, utsäde, foder, animaliska biprodukter samt retursystemen.

Även kontrollerna av landsbygdsstöd och stöd inom vissa marknadsregleringar baseras på riskanalyser.

Jordbruksverket gör en riskanalys före varje urval. För de områden där urval görs flera gånger under året används alltid uppdaterad och samlad information. Detta betyder att vi till exempel analyserar statistik från tidigare genomförda kontroller.

Riskerna för detta år baseras till stor del på utfallet i föregående års kontroller. Det finns EU-gemensamma regler för importkontroller som anger att alla sändningar ska kontrolleras, det vill säga såväl växtskyddskontroller som kvalitetskontroll av frukt och grönsaker. För vissa varukategorier finns dock undantag från huvudregeln och då sker kontrollerna med reducerad frekvens. Endast för de kontrollobjekt som inte kontrolleras lika ofta kan vi göra ett riskurval vid importkontroller.

En av grunderna för den samlade tillsynsplanen är att antalet kontroller inom de olika kontrolltyperna ska ligga på en så låg nivå som möjligt utan att syftet med kontrollerna äventyras. Kontrollfrekvenserna i den samlade tillsynsplanen baseras därför på riskanalys, men understiger aldrig de lagstiftade frekvenserna som finns för vissa kontrolltyper.

För de kontroller som vi utför inom marknadsregleringarna är strategin att antalet kontroller ska hållas på miniminivå. När det gäller kontroller av producentorganisationer för frukt och grönsaker har Jordbruksverket under 2013 avslutat den utökade kontrollen av samtliga producentorganisationer som påbörjades efter revisionskritik 2011.

När det gäller kontroll av skolmjölsstöd baseras antalet på riskanalys och vi gör ett minimum av kontroller för att ha en effektiv kontrollverksamhet. I de flesta kontrollerna är det samma anmärkningar som återkommer och felfrekvensen visar att det finns ett behov av ökad kontroll.

När det gäller kontroller av privatlagring av smör är förordningen utformad så att kostnaden för kontrollen uppgår till cirka 50 % av utbetalt stöd. Felfrekvensen vid utförda kontroller under 2013 är noll. Denna kontroll är därför inte kostnadseffektiv och behovet av kontroller är större inom andra regleringar på marknadsområdet, bland annat inom skolmjölk.

När det gäller kontroll av landsbygdsprogrammet kräver regelverket att kontroll på plats sker av minst 4 % av det stöd som Sverige deklarerar till kommissionen för året i fråga och minst 5 % för hela programperioden. Jordbruksverket utför alla kontroller inom landsbygdsprogrammet, även de vi gör på uppdrag åt Skogsstyrelsen och Sametinget.

Kontroller genomförda på rätt sätt

Kontroller på ”rätt sätt” innebär bland annat att kontrollarbetet ska ske enligt fastställda riktlinjer och kontrollprocesser. I kontrollarbetet ingår bland annat riktlinjer för riskanalys och urval, checklistor, kontrollinstruktioner, kontrollrapport, beslutsvägledning, verksamhetsstatistik, avisering och rutin för kvalitetskontroll.

Under året har vi arbetat med att säkerställa kvaliteten för den operativa kontrollen, bland annat efter anmärkningar vi fått från kommissionens organ Food and Veterinary Office (FVO). Vi har upprättat nya rutinbeskrivningar, där vi använder en kvalitetsplan för att kvalitetssäkra de kontroller som omfattas av den samlade tillsynsplanen. Planen omfattar delmoment som utbildning, kalibrering, dokumentära omkontroller, efterkontroller samt övervakade kontroller. Vi mäter oss mot denna plan i vårt målkort.

Arbete med att fastställa tydligare kvalitetsmål i kontrollarbetet samt indikatorer för att mäta dessa har gjorts under 2013 och kommer att implementeras i verksamheten under 2014.

Under 2013 har vi rekryterat en kvalitetsutvecklare för att få ett ökat fokus på kvaliteten i kontrollarbetet.

Kontroller genomförda i rätt tid

Begreppet "rätt tid" innebär att kontrollerna sker enligt fastställda tidplaner.

Under 2013 har den samlade tillsynsplanens kontroller genomförts i rätt tid enligt regelverk och tidplaner med undantag för kontroller av äggmärkning, utsäde samt ABP.

Utöver att kontrollerna enligt samlad tillsynsplan ska vara genomförda under kalenderåret finns det inom vissa kontrolltyper även krav på när under året kontrollen ska ske. Ofta rör det sig om att kontrollen måste ske vid en ur vegetationssynpunkt lämplig tidpunkt.

Kontrollerna relaterade till stöd styrs av förordningar och samtliga kontroller har tydliga slutdatum. Kontrollerna ska utföras antingen omgående i förhållande till en ansökan eller inom en begränsad tid för att vi ska kunna betala ut stödet till mottagaren så snabbt som möjligt.

Tabell 44.
Antalet utförda kontroller jämfört med planerat antal 2011–2013

Kontrollobjekt	2011		2012		2013		
	Plan	Utfall	Plan	Utfall	Plan	Utfall	Avvikelse ¹
Efterhandskontroller marknadsstöd ²	20	13	10	4	7	5 (71 %)	4
Kontroller landsbygdsprogrammet ³	200	217	220	213	220	217 (99 %)	130
Marknadskontroller ⁴	219	234	207	174	120	117 (97 %)	55
Animaliska biprodukter ⁵	207	185	82	54	97	67 (69 %)	30
Foder ⁶	179	173	201	173	230	222 (96 %)	166
Fytosanitärt ⁷	3 480	5 228	8 700	6 129	6 128	6 126 (100 %)	179
Genetiskt modifierade grödor ⁸	50	56	40(65)	37	36	36 (100 %)	8
Kvalitetskontroll av frukt och grönt ⁹	2 850	3 959	1 850	2 179	2 217	2 227 (100 %)	211
Retursystem (PET) ¹⁰	1 200	1 205	1 200	1 204	800	800 (100 %)	58
Utsäde ¹¹	1 030	695	450	218	214	201 (94 %)	35
Äggmärkning ¹²	85	43	80	34	70	7 (10 %)	-
Summa	9 520	12 008	13 000	10 419	10 139	10 025 (99 %)	876

Alla fotnoter avser år 2013.

1. Avvikelse avser antal företag eller kontroller med funnen avvikelse/anmärkning. Generellt går det inte att göra jämförelser mellan de olika kontrollområdena när det kommer till antalet och andelen avvikelser. Detta beror på att det finns många olika typer av avvikelser och dessa skiljer sig för mycket åt. Däremot kommer vi att följa antalet avvikelser över tiden, och då se hur dessa utvecklar sig inom samma område.
2. Under granskningsperioden 2012/2013 är samtliga sju planerade kontroller gjorda (granskningsperioden är inte densamma som ett kalenderår). Fem av dessa blev klara under 2013. Det fanns avvikelser i sex av de sju kontroller som utfördes under hela granskningsperioden.
3. Under 2013 har 220 kontroller valts ut och av dessa har 217 genomförts under 2013. Resterande är planerade att genomföras i början av 2014. Högst andel orena kontroller finns inom projektstöden. I åtgärd 412 (Leader, miljö- och markförvaltning) har samtliga tio genomförda kontroller haft anmärkningar.
4. Avvikelse rör i huvudsak anmärkningar inom skolmjölkstödet och producentorganisationer (frukt och grönt). Av 49 genomförda skolmjölkskontroller innehöll 43 av dessa anmärkningar. Inom producentorganisationer har samtliga fem genomförda kontroller haft anmärkningar.
5. Enbart en del av de planerade kontrollerna har genomförts inom animaliska biprodukter. Detta beror till viss del på avsaknad av vägledning, vilket innebär att vi avvaktat med de kontroller som berörs av detta. En annan orsak är att en del av dessa kontroller inte behöver genomföras under 2013 utan har ett längre tidsspänn för sin kontrollperiod. Detta gör att vid tidsbrist skjuter vi på dessa kontroller till förmån för foderkontroller.
6. Anledningen till att vi inte uppfyller kontrollplanen gällande foder beror på att i planeringen ingår ett antal butiks-, lager- samt silokontroller som inte blivit genomförda. Detta beroende på att de är lågt prioriterade p.g.a. låg risk och har därför fått stå tillbaka p.g.a. tidsbrist. Foderföretag med avvikelser är cirka 75 %, antalet samt typ av avvikelser varierar väldigt mycket mellan dessa företag.
7. De fytosanitära kontrollerna omfattar även kontroller av träemballager som följer med stensändningar från Kina. Avvikelse rör inom det fytosanitära området ligger på en fortsatt låg nivå.
8. Antalet kontroller minskar som en effekt av att antalet försök minskar. De konstaterade avvikelserna har varit mindre allvarliga.
9. Avvikelse rör kvalitetskontroll av frukt och grönt ligger på en relativt sett hög nivå.
10. Under året har noterats en ökning av avvikelser avseende kontroll av retursystemen (PET).
11. Minskningen beror på förändrad kontrollmetodik.
12. Kontrollfrekvensen för ägg ska uppfyllas under en rullande fyraårsperiod. Jordbruksverket har under 2013 enbart utfört ett fåtal äggkontroller i januari, detta p.g.a. att kontrolluppdraget som Kontrollavdelningen får från Marknadsavdelningen har utretts. Bland annat har Marknadsavdelningen gjort en översyn om dessa kontroller bör läggas över på länsstyrelserna samt även sett över hur kontrollen ska genomföras.

Källa: Jordbruksverket

Tabell 45.

Kostnader¹ per kontroll 2011–2013, tkr

Kontrollobjekt	2011	2012	2013
Efterhandskontroller marknadsstöd ²	60,6	117,8	76,1
Kontroller landsbygdsprogrammet ³	20,7	19,3	24,3
Marknadskontroller ⁴	20,5	18,7	23,2
Animaliska biprodukter ⁵	3,7	10,5	6,4
Foder ⁵	7,8	11,8	9,0
Fytosanitärt	1,7	1,7	1,9
Genetiskt modifierade grödor	4,9	4,9	6,0
Kvalitetskontroll av frukt och grönt	0,6	1,2	1,2
Retursystem (PET) ⁶	0,7	0,6	1,2
Utsäde	1,5	3,0	1,5
Äggmärkning ⁷	6,5	5,9	19,2
Genomsnitt	2,2	2,4	3,0

1. Indirekta kostnader har beräknats till 88 % på lönekostnader enligt tidredovisningen. Kontrollerna finansieras dels av förvaltningsanslag och dels av avgifter. Eftersom redovisningen skiljer sig åt avseende indirekta kostnader beroende på vilken finansiering det gäller så har i denna tabell lönekostnader från tidredovisningen använts eftersom det ger en bättre jämförelse mellan kontrollkostnaderna än bokförda kostnader för respektive verksamhet.
2. Kostnaden för efterhandskontroller ökade kraftigt under 2012. Detta berodde på att vi då gjorde många revisioner inom Frukt och grönt efter den kritik som kommissionen levererat vid sitt revisionsbesök året innan. Dessa är de kontroller som tar längst tid. Vi har dessutom fått påpekanden från kommissionen att den tid vi lägger ner på dessa kontroller är väldigt mycket mindre än i andra medlemsländer varför de ifrågasätter om vi gör dem så ingående och noggrant som vi borde. Det har också gjort att vi har lagt fler timmar på detta jämfört med tidigare år.
3. Med anledning av 2012 års utökade granskning av EJFLU – EJ IAKS har vi lagt ett större fokus på området än tidigare.
4. Totalkostnaden för marknadskontroller har minskat men kostnader per kontroll ökar på grund av att lagerkontroll av socker bara genomförs vartannat år. Vi gör lagerkontroller av socker mycket snabbare än övriga kontroller vilket påverkar kostnader per kontroll positivt det år de genomförs.
5. Anledningen till att kostnaden för ABP- och foderkontrollerna har sjunkit beror dels på en omfördelning av lönekostnader för samordnande personal, dels sjunkande res- och hotellkostnader på grund av utökad regional personalstyrka, vilket inneburit färre långa resor med övernattningar.
6. Kostnaden per kontroll för Retursystem beror på att vi haft ett ökande antal avvikelser under 2013. Utförandet samt efterarbetet vid en kontroll med avvikelse kräver betydligt mer tid än vid en kontroll utan avvikelse.
7. Äggmärkningskontrollerna har en kraftigt ökad kostnad per kontroll. Detta beror på att endast ett fåtal kontroller har blivit gjorda under 2013, eftersom nya riktlinjer/besked för hur kontrollerna ska utföras har varit under bearbetning. I kostnaderna för 2013 ligger även möten angående dessa riktlinjer samt övrigt administrativt arbete.

Källa: Jordbruksverket

Foto: Helena Kättström

Samordning av kontroller

Jordbruksverket samordnar fältkontroller av jordbrukarstöd i form av direktstöd och miljöersättningar. Samordningen innefattar också länsstyrelsernas fältkontroller av tvärvillkor och djurmärkning. Fältkontrollerna av jordbrukarstöd genomförs av länsstyrelserna och varje år kontrolleras cirka 5 000 gårdar.

Jordbruksverket samordnar kontroller genom:

- riskanalyser och beslut om kontrollfrekvenser och urval
- att ta fram kontrollinstruktioner, manualer och rutinbeskrivningar
- utbildningar för att likrikta länsstyrelsernas kontroller på plats
- support och svar på frågor till länsstyrelsernas kontrollverksamhet
- att aktivt delta i revisionsbesök från olika granskande organ och utarbeta åtgärder utifrån dessa rapporter
- att förvalta och utveckla olika system som länsstyrelserna använder i sitt kontrollarbete.

Jordbruksverket har även ett samordningsansvar för kontroller av exportbidrag och export av utomkvtsocker. Dessa kontroller utförs av Tullverket på uppdrag av Jordbruksverket.

Rätt samordnade kontroller

Med begreppet ”rätt kontroller” avses att rätt kontrolluppdrag samordnas, att rätt urval av kontrollobjekt sker för att övervaka kontrollprocesserna samt att det är rätt nivå på antalet kontroller.

För att rätt antal kontroller ska genomföras för jordbrukarstöden fastställer Jordbruksverket frekvenser som används för urval av kontrollobjekt. Frekvensen anger hur många kontroller som ska utföras i ett område i förhållande till antalet stödansökningar.

Kontrollfrekvenserna för gårdsstödet har under 2013 varierat mellan 5 och 6,25 %. Genomsnittet hos länsstyrelserna var 5,25 % för 2013, att jämföra med genomsnittet 5,0 % för 2012. Uppdateringen av blockdatabasen är en viktig faktor som har bidragit till den låga och jämna nivån på kontrollfrekvenserna.

För miljöersättningarna varierar kontrollfrekvenserna mellan 6,25 och 10 %. Genomsnittet per län låg 2013 på 7,3 %, att jämföra med 7,2 % 2012. Anledningen till att kontrollfrekvenserna är högre för miljöersättningarna är att även skötsel fel ligger till grund för frekvenserna.

Jordbruksverket beslutar om en riskanalys för att rätt kontroller ska genomföras för jordbrukarstöden, tvärvillkoren och identifiering och registrering av djur. Analysen använder länsstyrelserna som underlag när de ska göra urvalet av kontroller.

Risakanalysen grundar sig på EU:s regelverk. Urvalet som görs utifrån risakanalysen består av tre delar. En del görs slumpmässigt, en del görs automatiskt av systemet utifrån förutbestämda kriterier och en del kan länsstyrelsen manuellt välja utifrån en rad olika fastställda kriterier.

För de kontroller av exportbidrag och export av utomkvotssocker som Tullverket utför efter en överenskommelse mellan myndigheterna, sker urval av kontrollobjekt med utgångspunkt i en riskanalys. Jordbruksverket har full insyn i och har även påverkat utformningen av risakanalysen.

Kontroller samordnade på rätt sätt

Begreppet ”rätt sätt” innebär att riktlinjer och kontrollprocesser fastställs.

För att jordbrukarstödskontrollerna ska utföras på rätt sätt genomförs utbildningar och kontrollbesök ute på länsstyrelserna.

Under året har Jordbruksverket anordnat totalt fyra utbildningar för fältkontrollanter av jordbrukarstöd.

Jordbruksverket har också genomfört 16 kontroller av länsstyrelsernas kontrollverksamhet. Arealkontrollerna genomförs i fält med omkontroller av kontrollantens bedömningar och djur- och tvärvillkorskontrollerna genomförs som parallellkontroller.

Jordbruksverket beslutar årligen om kontrollinstruktioner för de olika kontrolltyperna samt rutinbeskrivningar för de olika kontrollmomenten. Dessa publiceras elektroniskt på en gemensam webbplats. Vidare svarar Jordbruksverket på frågor från länsstyrelsernas kontrollanter samt förvaltar och utvecklar IT-system för kontrolladministrationen. En nyhet för året har varit införandet av e-handläggning där Jordbruksverket tillsammans med länsstyrelserna tagit fram manualer och utvecklat samt förbättrat systemet.

Jordbruksverket har fortsatt deltagit i arbetet med att utveckla mobila applikationer för genomförande av fältkontroller. Under året har EU-kommissionen granskat gårdsstödet. Jordbruksverket har aktivt arbetat enligt kommissionens synpunkter och infört bland annat nötkontroller.

Tullverket utför fysiska kontroller av exportbidrag och export av utomkvotssocker i enlighet med överenskommelse med Jordbruksverket. Exportbidragskontrollerna har gradvis blivit färre på grund av minskande bidrag för att under 2013 helt upphöra. Däremot har Tullverket genomfört cirka 40 kontroller av utomkvotssocker som exporterats utan bidrag ut ur EU. Jordbruksverkets personal har följt upp att styrande dokument följs i det operativa arbetet vid s.k. uppföljningsbesök under året.

Kontroller samordnade i rätt tid

Begreppet ”rätt tid” innebär att uppgifter och uppdrag levereras i rätt tid.

För att inspektioner, information och beslut ska levereras i rätt tid krävs att verksamheten planeras och att tidplaner upprättas samt att dessa kontinuerligt följs. Målkort används för att följa upp verksamheten varje månad. För att följa upp samordningen av jordbrukarstödskontroller används begreppet samordningskvalitet, det vill säga i vilken utsträckning Jordbruksverket har lyckats leverera bland annat instruktioner, riskanalyser och revisioner för jordbrukarstödskontroller. Under 2013 har det uppsatta målet väl uppfyllts för samordningskvaliteten.

Uppföljningen av genomförandet av fältkontrollerna av jordbrukarstöden har skett i samarbete mellan Jordbruksverket och länsstyrelserna.

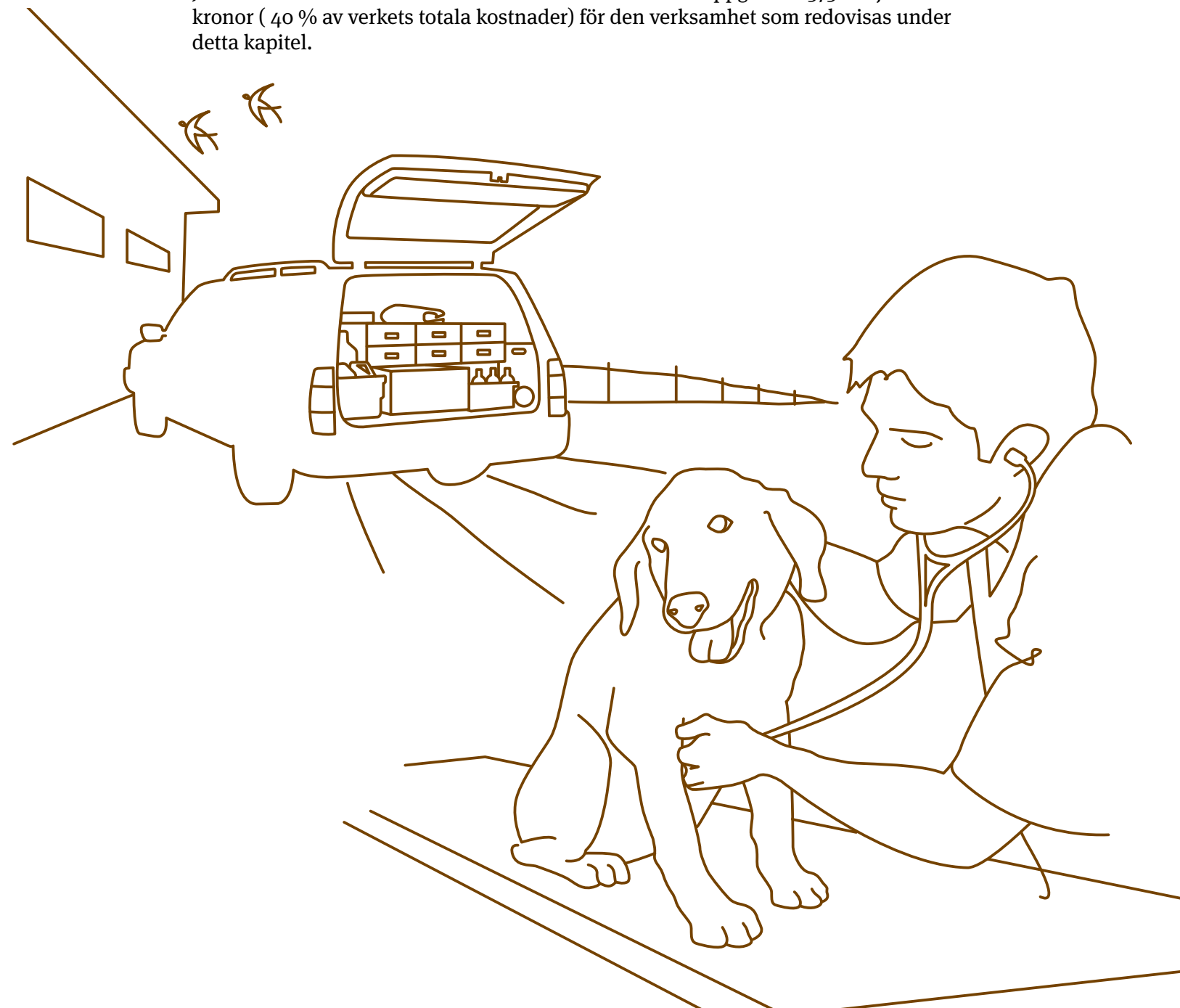
Måluppfyllelse – Effektivt genomförd och samordnad kontrollverksamhet

Vid bedömningen av måluppfyllelsen har genomförandet och samordningen av kontrollerna prövats mot kriterierna rätt kontroller, rätt sätt och rätt tid. Sammanfattningsvis har kontrollerna skett på rätt sätt i rätt tid men inte fullt ut till rätt antal på vissa kontrollområden. Målet bedöms därför som i huvudsak uppfyllt.

Konkurrensneutral uppdragsverksamhet

I detta avsnitt redovisas Jordbruksverkets arbete inom de områden som är avgiftsfinansierade. Detta gäller Distriktsveterinärerna, utsädeskontroll, vattenhushållning och köttklassificering.

Jordbruksverkets verksamhetskostnader har under året uppgått till 575 miljoner kronor (40 % av verkets totala kostnader) för den verksamhet som redovisas under detta kapitel.

Mål

Distriktsveterinärerna ska tillhandahålla rikstäckande akut djursjukvård epizootiberedskap och förebyggande djurhälsovård för alla djur i människans vård

Alla djur får djursjukvård om det finns djurskyddsskäl eller där annan veterinärvård inte kan anvisas, oavsett tidpunkt på dygnet

Säkerställa att det finns utsädeskontroll för alla aktörer

Tillhandahålla kompetens om odlingslandskapets vattenhushållning

Rätt kontroll på rätt sätt i rätt tid (köttklassificering)

Måluppfyllelse

Tillhandahålla rikstäckande akut djursjukvård – Fullt uppfyllt (4)

Epizootiberedskap – Fullt uppfyllt (4)

Förebyggande djurhälsovård – I huvudsak uppfyllt (3)

Fullt uppfyllt (4)

Fullt uppfyllt (4)

Fullt uppfyllt (4)

Distriktsveterinärerna

Kostnadsutveckling

Distriktsveterinärernas verksamhetskostnader för 2013 uppgår till 539 439 tkr vilket är en ökning med 3 % mot föregående år. Antalet behandlingar har under 2013 ökat med 2 % jämfört med 2012.

Genom att optimera praktikområdenas beredskap för att kunna ha bemanning dygnet runt, året runt, minskar beredskapskostnaderna. Arbetsmiljökrav gör att det krävs minst fyra veterinärer per beredskapsområde, varför de fasta kostnaderna för detta är höga. I flera praktikområden har Distriktsveterinärerna infört säsongsmässig beredskapsbemanning för att passa kundernas behov. Även den totala bemanningen på mottagningarna dimensioneras utifrån marknadens behov.

Under året har ett beslut tagits att avyttra mottagningen i Dingle och den övergår i privat regi per den 1 januari 2014.

Personalkategorin legitimerade djursjukskötare, införd under 2012, medför en högre lönekostnad på assistentnivå, men bidrar samtidigt till en högre kompetensnivå.

Utförda behandlingar har blivit mer omfattande. En ökad användning av diagnostiska hjälpmedel (t.ex. blodanalys, ultraljud och röntgen) höjer kvaliteten i det kliniska arbetet, men medför också ökade kostnader. Besök inom ramen för förebyggande djurhälsovård kan omfatta en stor del av veterinärens arbetsdag och höjer då snittkostnaden per behandling.

Behandlingar per djurslag

Antalet djur inom den animalieproducerande sektorn fortsätter att sjunka. Med undantag för 2012, har färre behandlingar på animalieproducerande djur kunnat kompenseras av ökat antal behandlingar på andra djurslag. En ökning av antalet legitimerade veterinärer och en förändrad struktur på veterinärmarknaden med riskkapitalbolag som nya ägare till många djursjukhus och kliniker, kommer sannolikt att öka konkurrensen framöver, framför allt på häst och sällskapsdjur.

Tabell 46.

Antal behandlingar per djurslag

Djurslag	2011	2012	2013
Lantbrukets djur	137 780	125 148	114 089
Hästar	93 583	88 620	88 718
Sällskapsdjur	219 371	217 071	235 872
Ej angivet djurslag ¹	4 006	3 491	3 258
Totalt	454 740	434 330	441 937

1. Ej angivet djurslag består av officiella uppdrag, uppdrag till djurhälsoorganisationer och uppdrag till andra myndigheter.

Källa: Jordbruksverket

Rikstäckande akut djursjukvård

Distriktsveterinärerna täcker huvuddelen av landet för officiella uppdrag och smittskyddsberedskap. För akut djursjukvård finns det privata aktörer i flera distrikt och en del även med beredskap för akuta sjukdomsfall. I vissa fall har Distriktsveterinärerna under beredskap behövt ta uppdrag i distrikt där praktiken normalt upprätthålls av privata aktörer. Av de 24 upphandlingar av beredskapsverksamhet som Jordbruksverket gjort under 2013 har 23 tilldelats Distriktsveterinärerna.

Bemanning

Distriktsveterinärerna har upprätthållit bemanning i alla praktikområden året runt, dygnet runt. Vi arbetar långsiktigt med att vara en attraktiv arbetsgivare för att säkerställa behovet av den kompetens som behövs i organisationen. Under året har arbetet med kompetenshöjande utbildningar för djurvårdare för att kunna nå nivån legitimerad djursjukskötare fortsatt. Arbetet har varit framgångsrikt och en väsentlig del av vårt framtida behov av legitimerade djursjukskötare kommer vi att kunna täcka på detta sätt.

Rekrytering av veterinärvikarier för att lösa bemanningen under semesterperioden har fungerat tillfredsställande. Belastning på den kliniska verksamheten är relativt stor sommartid då många privata aktörer tar ut ledighet. Som tidigare har vi en del veterinärstudenter som sommarvikarier. Rekryteringsbasen har breddats sedan vi för ett antal år sedan började erbjuda studenterna vid SLU praktisk klinisk undervisning hos Distriktsveterinärerna. Distriktsveterinärerna har också deltagit i utbildningen av de utländska veterinärer som behöver tilläggsutbildning, den s.k. TUVE-utbildningen.

Nöjda kunder

Kundundersökningen från 2013 visar att kunderna är fortsatt mycket nöjda med Distriktsveterinärerna. Det gäller för alla kunder, oavsett vilket djurslag de har och oavsett vilken tidpunkt på dygnet de anlitar Distriktsveterinärerna. NKI är ett standardiserat index som mäter generell nöjdhet. Här får Distriktsveterinärerna mycket bra betyg jämfört med andra branscher.

Undersökningen har varit utformad på samma sätt åren 2011–2012. Nytt för 2013 är att kunder som enbart äger animalieproducerande djur är exkluderade i undersökningen. Vad denna kundkategori anser om Distriktsveterinärerna följer vi upp på annat sätt än NKI detta år.

Tillgänglighet är ett av Distriktsveterinärernas ledord och en viktig del av vårt uppdrag. I tabell 47

redovisas hur kunderna uppfattar detta i kundundersökningen.

Det nya växelsystemet, som Distriktsveterinärerna införde under 2012, har genom fler telefonsamtal under året visat att kunderna får ökade möjligheter att komma i kontakt med oss. Arbetet med ny webbplats har fortsatt under 2013 och syftar till att öka kundanpassningen genom att lyfta fram mottagningarna och visa ett mer aktuellt informationsflöde.

Tabell 47.

Kundundersökning 2013, Nöjd Kund Index (NKI)¹ och Tillgänglighet²

	2011	2012	2013
Nöjd Kund Index	78	77	80
Tillgänglighet index	65	66	-
Tillgänglighet, enskild fråga	-	-	81

1. NKI byggs upp av tre fasta frågor som fokuserar på: nöjdhet allmänt sett, nöjdhet i relation till förväntningarna och nöjdhet i relation till en ideal leverantör (använt 2011–2012). För 2013 har tre fasta frågor kring helhetsomdöme, rekommendation och lojalitet använts för att mäta samma sak. Skalan är 1–100, där 100 är högst betyg.
2. Tillgänglighet index (använt 2011–2012) byggs upp av fyra frågor: de har hög tillgänglighet, det är lätt att komma i kontakt med dem under telefontid respektive efter telefontid och de har bra telefontider. Från och med 2013 är tillgängligheten mätt som svar på en enskild fråga.

Källa: Centrum för marknadsanalys AB, Markör Marknad och Kommunikation AB samt Svenskt Kvalitetsindex

Måluppfyllelse

Målet ”att svara för rikstäckande akut djursjukvård” bedömer Jordbruksverket är fullt uppfyllt. Bedömningen grundar sig på resultaten som framkommit i kundundersökningen samt att få klagomål avseende bemanningen har inkommit från kunder och medarbetare över hela landet.

Epizootiberedskap

Under 2013 har Distriktsveterinärerna bidragit till ett gott smittskyddsläge i landet genom att ha en beredskap för utbrott mot smittsam sjukdom samt delta i bekämpningen av dessa. Distriktsveterinärerna har väsentligen medverkat till att begränsa effekterna, då salmonellasmittat foder kom ut på marknaden från en större foderfabrik i Uppsala.

Måluppfyllelse

Målet "att svara för epizootiberedskap" bedömer Jordbruksverket som fullt uppfyllt. Bedömningen grundar sig på den beredskapsplan som finns och den aktuella insatsen kring salmonellasmittat foder som uppträdde under året.

Förebyggande djurhälsovård

Under 2013 har Distriktsveterinärerna gjort satsningar inom områdena Besättningservice Nöt och Besättningservice Gris. I samarbete med Växa Sverige har Distriktsveterinärerna förbättrat kompetensen inom förebyggande djurhälsovård.

På mjölkkor arbetar nu Distriktsveterinärerna med besättningsarbete på två nivåer. Dels en genomtänkt service på besättningsnivå, Besättningservice, där fokus ligger på de så kallade riskdjuren. Det är alltså de djur som vi genom delvis ny kunskap och nya metoder vet löper ökad risk att utveckla sjukdom och nedsatt mjölkproduktion. Cirka 300 gårdar har varit anslutna under 2013. På ett stort antal av dessa gårdar gjordes betydande framsteg inom djurvälstånd, smittskydd och ekonomiskt resultat som går att avläsa bland annat ur kokontrollredovisningar.

Den andra nivån är en övergripande djurhälsovårdsgivning som heter Hälsopaket Mjöl (HPM), utvecklad av Svensk Mjöl.

Under året har vi även arbetat med en tjänst för förebyggande arbete i grisbesättningar, Besättningservice Gris. Tjänsten innebär att Distriktsveterinärerna kan erbjuda hälso- och salmonellakontroll, villkorad läkemedelsanvändning, rådgivning samt en försäkringslösning. Distriktsveterinärerna har under året, tillsammans med Sveriges Grisföretagare, även arbetat med det nya omsorgsprogrammet för gris.

Måluppfyllelse

Målet "att svara för förebyggande djurhälsovård" bedömer Jordbruksverket som i huvudsak uppfyllt. Bedömningen grundar sig på de fortsatta satsningar som är gjorda under 2013.

Utsädeskontroll

För att bland annat säkerställa att det finns tillgång till utsädeskontroll för alla aktörer i Sverige ska Jordbruksverket inom ramen för uppdragsverksamheten tillhandahålla sådan kontroll på den fria marknaden.

Uppdragsverksamheten inom utsädesområdet innefattar såväl åtgärder inom ramen för det obligatoriska certifieringssystemet (fältbesiktning, provtagning, analysering, kontrollodling) som kvalitetskontroll av utsäde i övrigt (lantbrukares eget utsäde, råvaruanalyser, kontroll av nya sorter, m.m.).

Verksamheten bedrivs för fröburna växtslag i konkurrens med andra certifierande organ och med möjligheter för utsädesproducenter att utnyttja auktoriserade laboratorier samt auktoriserad personal för fältbesiktning och provtagning. Utsädeskontrollen är helt självfinansierad.

Tabell 48.

Antal delanalyser – fröburna växtslag

Verksamhetsår	2011	2012	2013
Certifieringsanalyser	17 715	15 366	16 718
Övriga analyser	17 455	16 783	16 118
Summa	35 170	32 149	32 836

Källa: Jordbruksverket

Jordbruksverkets ambition är att fortlöpande anpassa arbetsrutiner och metoder till kundernas behov för att därigenom kunna upprätthålla en kompetent och kostnadseffektiv kvalitetskontroll. I nuläget pågår ett antal olika förändringsprojekt av vilka följande kan nämnas:

- Möjligheter att lämna analysresultat i elektronisk form
- Möjlighet att beställa certifiering och andra uppdrag elektroniskt
- Elektronisk kommunikation i samband med fältbesiktning i syfte att minska en omfattande pappershantering hos såväl Jordbruksverket som hos kunder.

Jordbruksverkets verksamhetskostnader för uppdragsverksamheten inom utsädesområdet uppgår 2013 till 23 997 tkr.

Måluppfyllelse – Utsädeskontroll

Jordbruksverket har under året säkerställt att det finns utsädeskontroll tillgänglig för alla aktörer på marknaden och därför är målet fullt uppfyllt.

Vattenhushållning

Avvattningen av det svenska landskapet sker i stor utsträckning genom ledningar, diken och kanaler. Det är enskilda markägare eller samfälligheter som äger och förvaltar anläggningarna som är av avgörande betydelse, inte bara för odlingsmark utan också för bebyggd mark, vägar och järnvägar. Det offentliga åtagandet är inriktat på att skapa regelverk som gör att anläggningarna förvaltas och utformas både ändamålsenligt och miljömässigt.

Tillstånd för markavvattning hanteras av länsstyrelserna och mark- och miljödomstolen. Domstolen kan förordna en markavvattningssakkunnig för att bereda markavvattningsmål. Jordbruksverket ansvarar för utbildning av sakkunniga och flertalet som är verksamma som sakkunniga arbetar på verket.

Jordbruksverket har märkt ett ökat intresse för markavvattning. Ökade livsmedelspriser och stigande markpriser innebär att intresset för markanläggningar ökar. Eftersatt underhåll har skapat ett uppdämt underhållsbehov. Klimatförändringar innebär att anläggningarna behöver ses över. Dessutom diskuteras åtgärder för att uppfylla Sveriges åtagande inom vattendirektivet.

Vattenenheten har ett tiotal medarbetare på tre kontor: Jönköping, Alnarp och Linköping. Enheten utför uppdrag åt enskilda företag, kommuner, läns-

styrelser och andra myndigheter. De huvudsakliga arbetsområdena är markavvattning och bevattning. Utöver uppdragen har verket även en omfattande telefonrådgivning.

Uppdrag under 2013

Under det gångna året har enheten haft 170 externa uppdrag som så gott som uteslutande rör jordbrukets vattenhushållning. Flertalet uppdrag är små. Två tredjedelar av uppdragen omfattar mindre än en veckas arbetstid.

Bland de större uppdragen återfinns några stora infrastrukturprojekt. I Slussenprojektet i Stockholm utreder Jordbruksverket hur en ändrad reglering av Mälaren påverkar jordbruksmarken runt sjön. I tunnelprojektet genom Hallandsås följer verket upp hur skörden påverkas av den grundvattensänkning som tunnelarbetena orsakar. Båda dessa uppdrag har pågått under flera år. Svenska kraftnät genomför omfattande kabelarbeten för att förstärka elnätet i södra Sverige. Vattenenheten har tagit fram förslag på hur svenska kraftnät ska hantera berörd dränering. Vi påbörjade uppdragen under 2012 och kommer att fortsätta arbetet 2014.

Vi har också, på uppdrag av LRF, tagit fram en handbok för förvaltning av dikningssamfälligheter. Boken vänder sig främst till jordbrukare och kommer att ges ut i början av 2014.

Bland övriga större projekt märks framför allt ett antal ansökningar om legalisering av uttag av vatten för bevattning i Skåne och några uppdrag inom markavvattning.

De mindre uppdragen omfattar bland annat omräkning av andelstal i dikningsföretag, dimensionering av broar, frågor när våtmarker ska anläggas samt rådgivning och kurser inom framför allt markavvattningsjuridik. Enheten har även medverkat i flera kurser och informationskvällar inom markavvattningsområdet.

Vattenenheten har i en rapport presenterat förslag på åtgärder till hur vattenanläggningar i jordbrukslandskapet kan anpassas till förväntade klimatförändringar. Enheten har också medverkat i vattenverksamhetsutredningen som ser över miljöbalkens vattenbestämmelser och har medverkat i svaren på ett flertal remisser och frågor om vattenhushållning från regeringen och andra myndigheter.

Jordbruksverkets verksamhetskostnader för uppdragsverksamheten uppgår 2013 till 10 856 tkr.

Måluppfyllelse – Vattenhushållning

Jordbruksverket har som mål att tillhandahålla kompetens om odlingslandskapets vattenhushållning. Detta har vi under 2013 gjort genom telefonrådgivning, uppdragsverksamhet och som Jordbruksverkets sakkunniga i vattenhushållningsfrågor. Målet bedöms vara fullt uppfyllt.

Köttklassificering

Jordbruksverket övervakar klassificeringen av slaktkroppar på slakterierna genom att säkerställa att bedömningen sker likadant i hela landet. Våra inspektörer besöker slakterierna kontinuerligt och kontrollerar att klassningen sker enligt EU:s gemensamma regler – EUROP.

Jordbruksverkets verksamhetskostnad för uppdragsverksamheten var 4 069 tkr för 2013. De ökade kostnaderna jämfört med föregående år beror på att fler projekt har genomförts under året.

Anledningen till att inspektörerna gjorde fler kontroller än planerat är dels återbesök efter att 21 avvikelser konstaterats under 2013, dels i mån av tid utförda extra besök på de anläggningar som är placerade i högst riskklass.

Måluppfyllelse – Köttklassificering

Vid bedömningen av måluppfyllelsen har genomförandet och samordningen av kontrollerna prövats mot kriterierna rätt kontroller, rätt sätt och rätt tid. Sammanfattningsvis har kontrollerna skett på rätt sätt i rätt tid och i rätt antal. Målet bedöms därmed som fullt uppfyllt.

Tabell 49.

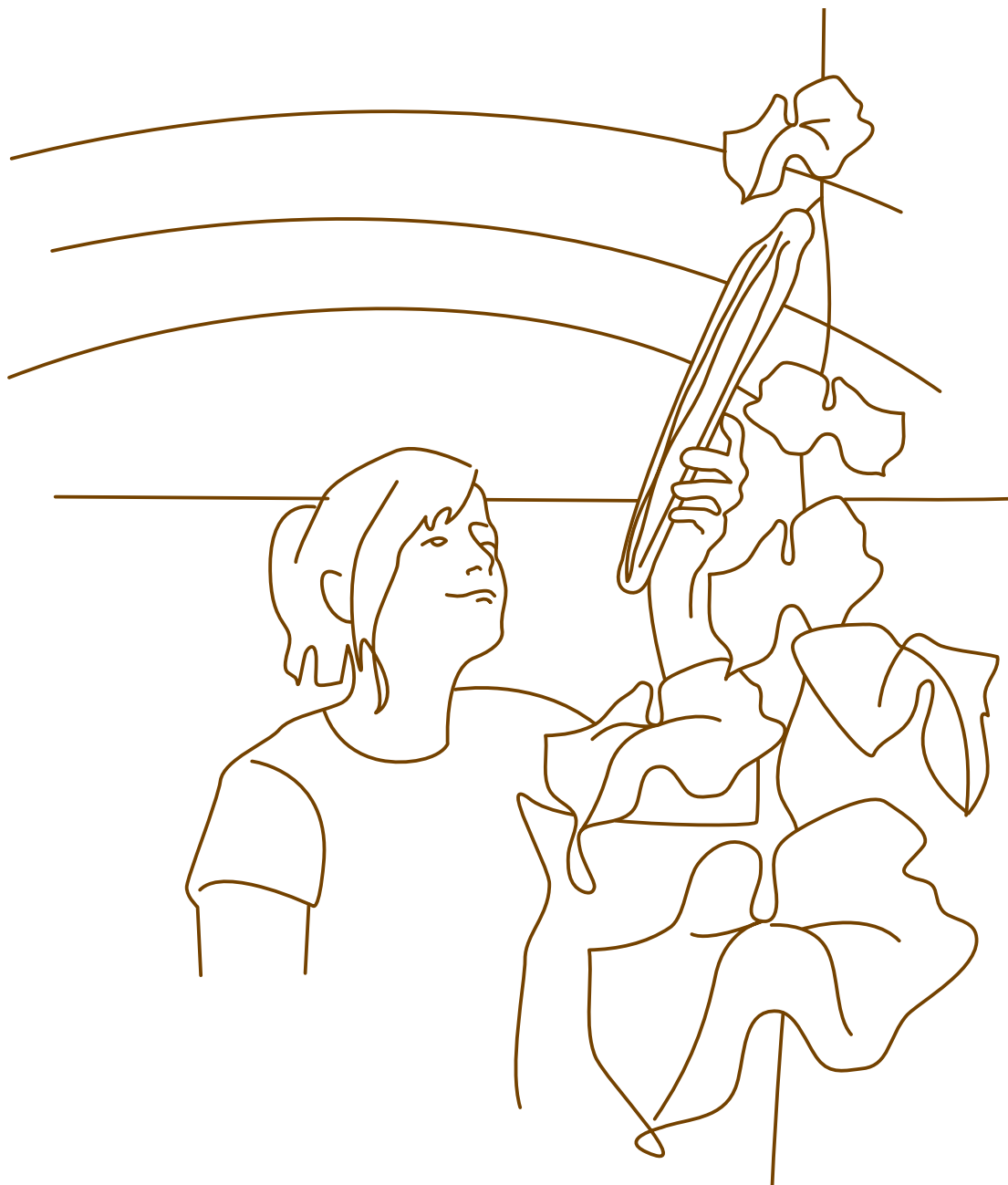
Klassificering av slaktkroppar 2011–2013

	2011	2012	2013
Planerade kontroller	328	336	360
Utförda kontroller	328	381	402
Kostnad för utförda kontroller, tkr	4 293	3 576	4 068
Kostnad per kontroll, tkr	13,1	9,4	10,1

Källa: Jordbruksverket

Engagerade medarbetare med rätt kompetens

Detta avsnitt behandlar fokusområdet ”Engagerade medarbetare med rätt kompetens” där Jordbruksverket särskilt ska arbeta för rätt kompetens, inkluderande synsätt, agerande enligt våra värderingar, ökad helhetssyn, attraktiva förutsättningar för arbetet och delaktighet och inflytande.

I Jordbruksverkets strategiska plan för 2010–2013 framgår vad som ska prioriteras under kommande år. Ett av fokusområdena är ”Engagerade medarbetare med rätt kompetens” där Jordbruksverket särskilt ska arbeta för:

- Rätt kompetens
- Inkluderande synsätt
- Agerande enligt våra värderingar
- Ökad helhetssyn
- Attraktiva förutsättningar för arbetet
- Delaktighet och inflytande

Rätt kompetens

Under 2013 har vi fortsatt att utveckla våra processer inom attrahera/rekrytera, underhålla, utveckla och avveckla personal. Inom ramen för vårt arbete med kompetensbaserad rekrytering har vi under året utbildat chefer i metoden för att öka kvaliteten i rekryteringsarbetet. För att vara tillgängliga för presumtiva medarbetare har vi skapat en webbingång för studenter, examensarbeten och praktikanter på Jordbruksverkets webb. Vi har även utvecklat introduktionen för nya medarbetare och lagt över vissa delar till vår interna webb. Introduktionen ska ge en bild av Jordbruksverket, dess uppdrag och roll

i samhället samt skapa en gemensam kultur kring värdeorden framåt, trovärdig och professionell. Medarbetarna ska även få en förståelse för vad det innebär att vara statsanställd samt utbildning i offentlighetsprincipen respektive förvaltningsrätt.

Vi har gjort en stor satsning för en av våra divisioner och erbjudit en fördjupad introduktionsutbildning för 30 nyanställda som har varit anställda mellan sex månader och knappt tre år. Syftet har varit att höja medarbetarnas förståelse för hur den europeiska gemensamma jordbrukspolitiken fungerar och hur den tas om hand på divisionen samt vad det innebär att vara medarbetare i koncernen staten, på Jordbruksverket och på Utbetalningsfunktionen.

Andra kurser som vi har erbjudit har bland annat varit projekt- och workshopledning, medieträning, personlig effektivitet, gruppledarutbildning, enkätkonstruktion, lantbrukskunskap samt inom klimatområdet. I år har vi också erbjudit kurser inom testområdet med syfte att säkerställa önskad kvalitet i levererade IT-lösningar.

Jordbruksverket säkerställer en god kompetensförsörjning i huvudsak med egna anställda och kompletterar med inhyrd personal samt samverkar med andra aktörer. Lokala beredskapsavtal säkerställer kompetens dygnet runt inom smittskydd, gränskontroll, information och IT-drift.

Under 2013 har Jordbruksverket rekryterat 104 tillsvidareanställda medan 87 tillsvidareanställningar har upphört, vilket ger en nettoökning på 17 personer. Det är främst inom Uppdragsverksamheten som ökningen sker. Inom Distriktsveterinärerna hanteras ett stort antal vikarier, bland annat för att upprätthålla dygnet runt-bemanning under jour och beredskap. För övrig verksamhet har visstidsanställd personal utgjort cirka 10 % av de anställda.

Personalrörligheten är 7 %, vilket är oförändrat jämfört med föregående år. Se tabell 51.

Medellåldern på Jordbruksverket är 45 år, vilket är något högre än föregående år.

Pensionsavgångarna 2013 motsvarar cirka 1 % av de tillsvidareanställda. Under 2014 kommer 31 anställda (13 kvinnor och 18 män) nå pensionsåldern som normalt är 65 år. Det motsvarar 2 % av de tillsvidareanställda. En tydlig trend är att många arbetstagare väljer att arbeta kvar efter 65-årsdagen.

Varje avdelningschef har årligen en dialog med verksamheten, i samband med verksamhetsplaneringen om resurser, kompetensförsörjning och utveckling av verksamheten. Vi genomför kompetensanalys på olika nivåer där utgångspunkten är verksamhetens mål, uppgifter och uppdrag samt hur omvärlden påverkar oss.

De partsgemensamma medel som friställts genom "Avtal om aktivt omställningsarbete" har bland annat använts till utbildning av anställda i klarspråk, kompetensväxling och medarbetarrådet.

Merparten av Jordbruksverkets anställda är akademiker. De vanligaste utbildningarna är veterinär-, ekonom- eller agronomexamen. Respektive avdelning ansvarar för kompetensuppbyggnad inom sakområdet. Antalet utbildningsdagar har det senaste året legat på 4,2 dagar per anställd vilket är oförändrat jämfört med 2012. Kvinnorna har i genomsnitt 4,5 medan männen har 3,5 dagar.

Distriktsveterinärernas regionala organisation påverkar kompetensförsörjningen som utgår från regionens och praktikområdenas behov. En hög kompetensnivå hos medarbetarna är en förutsättning för att Distriktsveterinärernas tjänster ska vara attraktiva.

Distriktsveterinärernas kompetensutveckling omfattar egenutvecklade kurser och deltagande i externa kurser. Allt större del av kompetensutvecklingen sker i form av egenutvecklade kurser, auskultationer, arbete under handledning etc. Den förebyggande djurhälsovården spelar en allt större roll och omfattar nu också sällskapsdjur och häst där ett omfattande behov av veterinär rådgivning har synliggjorts. Satsningen på utvecklingstjänster för nyutbildade veterinärer har fortsatt och är

en viktig åtgärd för en god kompetensförsörjning. Dessa tjänster innebär att veterinärerna under två år deltar i utbildning 25 % av tiden. Under 2013 har nio utvecklingstjänster funnits i organisationen. Syftet med tjänsterna är att förbereda nyutexaminerade veterinärer för yrkeslivet som distriktsveterinär. Huvuddelen av dessa är med inriktning på allmänpraktik.

Under 2012 tillkom nya personalkategorier i form av legitimerade djursjukskötare och djurvårdare. Dessa båda ersätter tidigare kategori som veterinärassistent. Distriktsveterinärerna har under året fortsatt erbjuda veterinärassistenter som vill söka legitimation diverse olika tilläggsutbildningar samt handledning i djursjukvård.

Chefsförsörjning

Utveckling av chefs- och ledarskap är en viktig fråga för Jordbruksverket och vi arbetar därför kontinuerligt med att utveckla chefs- och ledarskapet inom organisationen. Enligt medarbetarenkäten som genomfördes hösten 2013 är förtroendet för cheferna fortsatt högt.

Jordbruksverket har under året rekryterat 18 nya chefer, nio externa och nio interna. Chefsförordnandena är tidsbegränsade.

Chefernas utvecklingsinsatser har till stor del varit individanpassade men under året har även

gemensamma möten om aktuella ämnen genomförts. En introduktionsutbildning för nya chefer har genomförts.

I syfte att vidareutveckla ledarskapet inom organisationen har vi genomfört en chefsutvärdering under 2013. Drygt 30 chefsförordnanden utvärderades utifrån mål, resultat och arbete. Utvärderingen har skett genom ett strukturerat samtal mellan utvärderad chef och dennes chef.

Under året har vi även genomfört en ledarskapsutbildning för framtida chefer. Utbildningen byggde på en översyn som gjordes 2012 av ställföreträdande chefs roll, ansvar och villkor. Efter översynen har rollen som ställföreträdande chef utvecklats till att, förutom att ersätta ordinarie chef vid dennes frånvaro, också vara en resurs i det dagliga arbetet och i strategiska överväganden.

Vi har även under året startat upp grupper med syftet att chefer stödjer varandra i att utveckla sin ledarroll.

Distriktsveterinärernas klinikchefer har under året coachats i sin ledarroll. Under året har också en ledarskapsutbildning, "Chef i en säljande organisation", genomförts. Syftet har varit att ge i första hand klinikchefer kompetens att leda ett arbete med försäljning av veterinära tjänster.

Inkluderande synsätt

I mångfaldsplanen finns mål som syftar till att öka mångfald och tillgänglighet. Målen handlar om att vi ska leda och fördela arbetet samt ha en organisationskultur som skapar förutsättningar för att ta tillvara medarbetarnas olika kompetenser, erfarenheter och drivkrafter. Vidare handlar målen om att vi ska ha en jämn könsfördelning, åldersbalans och ökad mångfald inom alla yrkesgrupper och befattningar. Vi ska kunna förena föräldraskap och arbete samt ha en verksamhet, lokaler och information som är tillgänglig för människor med funktionsnedsättning.

Specifikt under året har vi fortsatt utveckla rekryteringsprocessen för ökad mångfald och för att motverka diskriminering.

Vid mätning från 2013 har medarbetarna med utländsk bakgrund utgjort 8,3 % av verkets anställda, varav 5 % har utomnordisk bakgrund.

Könsfördelningen bland tillsvidareanställda är 69 % kvinnor och 31 % män, vilket är en ökning av antalet kvinnor med två procentenheter. Könsfördelningen är jämn bland chefer. Se tabell 50.

Agerande enligt våra värderingar

Jordbruksverket har en medarbetarpolicy och våra värden är att vi ska agera framåt, trovärdigt och professionellt. Värdeorden genomsyrar vår verksamhet och har arbetats in i olika riktlinjer.

Ökad helhetssyn

För att öka helhetsförståelsen bland Jordbruksverkets medarbetare har det anordnats lunchseminarium som riktar sig till alla anställda. Under 2013 har seminarierna bland annat handlat om:

- näringsliv och sysselsättning ur ett landsbygdsperspektiv
- vad som oroar lantbrukare och landsbygdsföretagare
- utmaningar vid utvärdering av jordbrukspolitikens sysselsättningseffekter
- mat med mervärde i Sverige och till export
- landsbygdens service och infrastruktur
- resultat av den utökade granskningen av landsbygdsstöden
- vad landsbygdsföretag tycker om länsstyrelsernas hantering av EU-stöd
- hållbar köttkonsumtion
- vad lantbruket betyder för landsbygden.

Vid Jordbruksverkets verksamdag 2013 deltog medarbetarna i arbetet med att ta fram en ny vision och verksamhetsidé.

Nyanställda distriktsveterinärer, legitimerade djursjukskötare och djurvårdare har fått regionala introduktionsutbildningar. Utbildningarna syftar till att introducera den nyanställda i de rutiner som Distriktsveterinärerna jobbar efter, men också till att få förståelse för vår vision, våra mål och vår gemensamma värdegrund. Det vi vill kommunicera är att arbetet inom Distriktsveterinärerna värdesätts inte enbart genom det veterinärmedicinska genomförandet utan också genom det mervärde som kunden upplever och den enskilde medarbetarens bidrag till teamets framgång.

Attraktiva förutsättningar för arbetet

Jordbruksverkets övergripande mål är att skapa en fysisk, organisatorisk och psykosocial arbetsmiljö som förebygger ohälsa och olycksfall samt främjar goda arbetsresultat, trivsel och utveckling.

För att nå målen arbetar Jordbruksverket med regelbundna medarbetarundersökningar och arbetsmiljökartläggningar, riskanalyser vid organisationsförändringar, introduktion av nyanställda, arbetsmiljökommittéer, rehabilitering, friskvårdsförmåner samt avgångssamtal. Jordbruksverket har även fortsatt att ha ett nära samarbete med vår företagshälsovård Previa.

Under året har Jordbruksverket genomfört en medarbetarundersökning med gott resultat. Svarefrekvensen för Jordbruksverket inklusive Distriktsveterinärerna var 83 %. Resultatet visar att det finns ett stort engagemang och många stolta medarbetare. Vad gäller frågan om utveckling och lärande i det dagliga arbetet har det förbättrats tydligt de senaste åren. Alla medarbetare kommer att arbeta vidare med resultaten som gäller för deras enhet och avdelning. Övergripande för verket kan frågor kring samverkan, helhetssyn och målarbete behöva utvecklas.

Vi har även arbetat med att ytterligare stärka vårt systematiska arbetsmiljöarbete. Samarbetet med skyddsombuden har stärkts. Vi har även genomfört friskvårdsaktiviteter, bland annat i form av lagdeltagande i en cykeltävling anordnad av Jönköpings kommun. Översyn av våra friskvårdsförmåner pågår. De medarbetare som kör mycket i tjänsten har under året erbjudits hälsoundersökning och halkkörning.

Jordbruksverket arbetar strategiskt med lön som styrmedel, för en resultatbaserad och saklig lönesättning till stöd för verksamheten. Lönerrevisionen genomförs enligt lönesättningsamtalsmodellen i dialog mellan lönesättande chef och medarbetare. Jordbruksverket har lönevaxling som en möjlighet att öka flexibiliteten i anställningsvillkoren.

Flexitid med ramar som gör det möjligt att anpassa arbetstiden till både verksamhet och privatliv är en viktig förmån. Distriktsveterinärer och cheferna har förtroendearbetstid.

Antalet anställda, exklusive distriktsveterinärerna, som arbetar på distans en eller flera dagar i veckan uppgår till 6 %, vilket är oförändrat jämfört med 2012. Det är i första hand en kompetensförsörjningsåtgärd för att säkerställa att verket har viss kompetens.

Det totala antalet övertidstimmar under året var 6 340, vilket är en minskning med 838 timmar jämfört med 2012.

Sjukfrånvaron har varit 3,5 % under 2013. Det är 0,2 % högre än under 2012. Det är inom Distriktsveterinärerna som sjukfrånvaron ökat från 3,9 till 4,1 %. Jordbruksverkets sjukfrånvaro är oförändrad på 2,9 %. Distriktsveterinärernas högre sjuktal kan förklaras med högre risker i arbetet och större fysisk belastning jämfört med övriga. Se tabell 54.

Jordbruksverket har en överenskommelse med Försäkringskassan som syftar till att minska ohälsotalen genom tidiga rehabiliteringsinsatser.

Foto: Lena Clarin

Delaktighet och inflytande

Verksledning och personalchef träffar regelbundet personalorganisationerna för information och dialog kring aktuella och strategiska frågor. Avdelningar och enheter har också regelbundna möten med samma syfte.

Minst en gång om året har chef och medarbetare resultat- och utvecklingsdialog, med koppling till verksamhetens utveckling, som utmynnar i en utvecklingsplan för varje medarbetare.

Tabell 50.
Antal tillsvidareanställda vid Jordbruksverket den 31 december

	Jordbruksverket			Uppdragsverksamhet			Jordbruksverket exkl. Uppdragsverksamhet		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Tillsvidareanställda	1 234	1263	1280	531	527	541	703	736	739
– kvinnor	822	849	878	389	396	414	433	453	464
– män	412	414	402	142	131	127	270	283	275
– varav assistenter	246	239	247	162	161	174	84	78	73
– kvinnor	211	207	212	139	141	152	72	66	60
– män	35	32	35	23	20	22	12	12	13
– varav handläggare	590	628	628	25	27	30	565	601	598
– kvinnor	346	371	380	12	13	14	334	358	366
– män	244	257	248	13	14	16	231	243	232
– varav distriktsveterinärer	302	297	300	302	297	300			
– kvinnor	219	220	231	219	220	231			
– män	83	77	69	83	77	69			
– varav chefer	96	99	105	42	42	37	54	57	68
– kvinnor	46	51	57	19	22	19	27	29	38
– män	50	48	48	23	20	18	27	28	30
– varav verksledning	4	5	7			1	4	5	6
– kvinnor	1	2	3				1	2	3
– män	3	3	4			1	3	3	3
– varav avdelningschefer	9	12	10	1	1		8	11	10
– kvinnor	6	7	5				6	7	5
– män	3	5	5	1	1		2	4	5
– varav enhetschefer	43	41	49	3	3	3	40	38	46
– kvinnor	20	19	27	1	1	1	19	18	26
– män	23	22	22	2	2	2	21	20	20
– varav regionchefer	4	4	4	4	4	4			
– kvinnor	3	3	3	3	3	3			
– män	1	1	1	1	1	1			
– varav klinikchefer	31	31	27	31	31	27			
– kvinnor	15	18	15	15	18	15			
– män	16	13	12	16	13	12			
– varav övriga chefer	5	6	8	3	3	2	2	3	6
– kvinnor	1	2	4				1	2	4
– män	4	4	4	3	3	2	1	1	2

Uppdragsverksamhet: Distriktsveterinärerna, Utsäde, Vatten och Köttklassificering

Källa: Agresso

Tabell 51.
Personalrörlighet, %

	Jordbruksverket			Uppdragsverksamhet			Jordbruksverket exkl. Uppdragsverksamhet		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Personalrörlighet ¹	8	7	7	9	10	8	8	6	6
– kvinnor	8	7	6	10	8	7	6	6	6
– män	9	8	9	8	13	13	10	6	7

1. Personalrörlighet bland tillsvidareanställda enligt Nyckeltalsinstitutets definition, det vill säga lägsta talet av nyanställda eller avslutade dividerat med genomsnittligt antal anställda under året.

Källa: Agresso

Tabell 52.

Åldersfördelning i %, och medelålder

	Jordbruksverket			Uppdragsverksamhet			Jordbruksverket exkl. Uppdragsverksamhet		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Åldersfördelning									
– 29 år och yngre	6	7	6	9	10	9	5	6	5
– 30–39 år	29	29	28	33	33	32	26	26	24
– 40–49 år	30	30	32	25	25	26	34	34	36
– 50–59 år	25	25	25	21	22	23	27	26	26
– 60 år eller äldre	10	9	9	12	10	10	8	8	9
Medelålder	45	44	45	44	43	44	45	45	46
– kvinnor	43	43	43	41	41	42	44	44	45
– män	48	48	48	50	50	50	47	47	47

Källa: Agresso

Tabell 53.

Nöjd medarbetarindex (NMI) – medarbetarenkät, positiva andelar, %

	Jordbruksverket			Uppdragsverksamhet			Jordbruksverket exkl. Uppdragsverksamhet		
	2009	2011	2013	2009	2011	2013	2009	2011	2013
Nöjd medarbetarindex (NMI) ¹	3,7	3,7	3,7	3,5	3,6	3,5	3,8	3,8	3,7

1. Svartalternativen har fem grader varav positiva andelar är svartalternativ fyra = stämmer i hög grad och fem = stämmer helt.

Källa: Jordbruksverket

Tabell 54.

Sjukfrånvaro, %

	Jordbruksverket			Uppdragsverksamhet			Jordbruksverket exkl. Uppdragsverksamhet		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Total sjukfrånvaro	3,6	3,3	3,5	4,8	3,9	4,1	2,9	2,9	2,9
– kvinnor	4,1	3,9	4,0	5,3	4,3	4,4	3,3	3,5	3,5
– män	2,3	2,2	2,2	3,4	2,6	2,7	2,1	1,8	2,0
– 29 år och yngre	2,1	2,6	2,3	2,2	2,9	2,3	2,0	2,3	2,4
– 30–49 år	3,8	3,3	3,3	5,3	4,1	4,1	2,8	2,6	2,4
– 50 år eller äldre	3,9	3,7	4,5	5,0	4,1	5,1	3,2	3,4	3,9
Andel sjukfrånvaro sammanhängande 60 dagar eller mer	60,0	36,0	44,0	-	-	49,0	-	-	40,0

Uppdragsverksamhet: Distriktsveterinärerna, Utsäde, Vatten och Köttklassificering

Källa: Agresso

Stödjande processer för kärnverksamheten

I detta avsnitt redovisar vi hur Jordbruksverket arbetar med intern styrning och kontroll, utveckling av verksamheten, kommunikation och andra verksamhetsstödande funktioner.

Intern styrning och kontroll

Intern styrning och kontroll är den process som gör att vi med rimlig säkerhet kan säga att vi uppfyller verksamhetskraven i myndighetsförordningen. Verksamhetskraven innebär att vi ska vara effektiva, följa lagar och regler, redovisa vår verksamhet på ett rättvisande sätt och hushålla väl med statens medel.

Jordbruksverket har följt upp hur processen för intern styrning och kontroll har fungerat under 2013. Som underlag för uppföljningen har vi använt den utvärderingsmodell som vi tog fram i samband med att förordningen om intern styrning och kontroll infördes.

Utvärderingsmodellen består av ett antal kriterier som utgår från COSO-ramverket (Committee of Sponsoring Organizations):

- Kontrollmiljö
- Riskanalys
- Kontrollåtgärder
- Information och kommunikation
- Uppföljning och utvärdering

Jordbruksverket har följt upp processen för intern styrning och kontroll genom att alla chefer har fått svara på en enkät om hur den egna verksamheten fungerar. Cheferna har på en femgradig skala fått bedöma i vilken utsträckning förutsättningar för god intern styrning och kontroll finns på plats.

Den totala andelen svar med betyget 3 eller mer är 87 procent och för bedömningen 4 och 5 är motsvarande andel 59 procent. Detta bedömer vi vara ett bra resultat, som även är tämligen representativt med 60 procent svarsfrekvens. Frågor med något lägre bedömning rör hur man kan fånga upp förbättringsförslag, processer för dialog om mål m.m.

Vi har också kontrollerat att vi har genomfört de aktiviteter vi ska genomföra, t.ex. riskanalys, åtgärder och uppföljning. Rekommendationer och synpunkter från intern och extern revision har gått igenom och vi har kontrollerat att vi har planerat eller genomfört relevanta åtgärder för att förbättra verksamheten.

Generaldirektören har utvärderat den interna styrningen och kontrollen mot de krav som ställs i förordningen om intern styrning och kontroll. Generaldirektören bedömer att den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten är betryggande.

Deltagande i "Sveriges modernaste myndighet"

Jordbruksverket har under året deltagit i utmärkelsen "Sveriges modernaste myndighet". Syftet med utmärkelsen är att främja en utveckling i linje med de förvaltningspolitiska målen.

Jordbruksverket var med som en av tre finalister och kom på delad andraplats.

Jordbruksverket arbetar målinriktat med att utveckla verksamheten för att bli mer effektiva och förenkla för våra kunder. Att delta i utmärkelsen har lett till att vi kunnat sprida kunskap både internt och externt om vad vi har uppnått och om det utvecklingsarbete som sker inom myndigheten. Det har också gett en möjlighet att få synpunkter från någon annan, i det här fallet juryn för ”Sveriges modernaste myndighet”, hur väl vi lyckats i vårt utvecklingsarbete och vad vi behöver bli bättre på.

Landsbygdssäkring av strategiska beslut

Från och med 2013 ska Jordbruksverket landsbygdssäkra beslut som fattas av generaldirektören eller divisionsdirektörerna. Att landsbygdssäkra innebär att vi på ett medvetet och systematiskt sätt tittar på vilka konsekvenser olika beslut får för möjligheterna att leva och arbeta på landsbygden. Vi vill med detta fatta bättre beslut. För att landsbygdssäkra har vi tagit fram verktyg och gjort internationella jämförelser. Verket har haft som mål under året att 90 % av samtliga generaldirektörsbeslut ska vara landsbygdssäkrade. Av de totala besluten om 179 stycken blev 66 % landsbygdssäkrade vilket får ses som ett relativt bra resultat under det första året.

Jordbruksverkets tekniska plattform

Under 2013 fortsatte arbetet med den nya tekniska plattformen med utveckling av kontorsstödet samt utvecklings- och samarbetsdelen. Två system har också utvecklats och levererats på plattformen. Under 2013 blev utvecklingsdelen av plattformen nominerad som ett av fem projekt till årets projekt av CIO Sweden. Att bli nominerad har lett till positiv energi för alla medarbetare och en bekräftelse på väl utfört arbete.

E-delegationen

På Jordbruksverket är vi fortsatt delaktiga i e-delegationens arbete, bland annat i utskottet för digital samverkan. Detta utskott har bland annat arbetat med att lägga en grund för förvaltningsgemensamma tjänster.

Vi har börjat förberedelsearbetet för att kunna ansluta oss till Mina Meddelanden.

Panta Rhei

Panta Rhei genomför två årliga konferenser för att utöka och stödja ett samarbete över nationsgränserna inom EU för gemensamma frågor inom stödadministration. På båda konferenserna har Jordbruksverket varit aktiva deltagare.

I oktober 2013 stod Jordbruksverket värd för höstkonferensen som bestod av ett hundratal deltagare från alla medlemsstater. Vi passade då på att bjuda in LRF:s ordförande Helena Jonsson för att ge sin syn på den nya politiken. Vi tog även tillfället i akt att besöka en gård i Småland.

Verksamhetsutveckling

Jordbruksverket har under året vidareutvecklat stödet för verksamhetsutveckling.

Vår metod för verksamhetsanalys innehåller numera en komponent för regelmodellering. Med hjälp av regelmodeller åskådliggörs komplexa regelverk och vi får ett bra underlag för att ta fram föreskrifter, information och system. Med hjälp av regelmodelleringen får vi en kvalitetsssäkring av reglerna och kan tillsammans identifiera möjliga regelförenklingar.

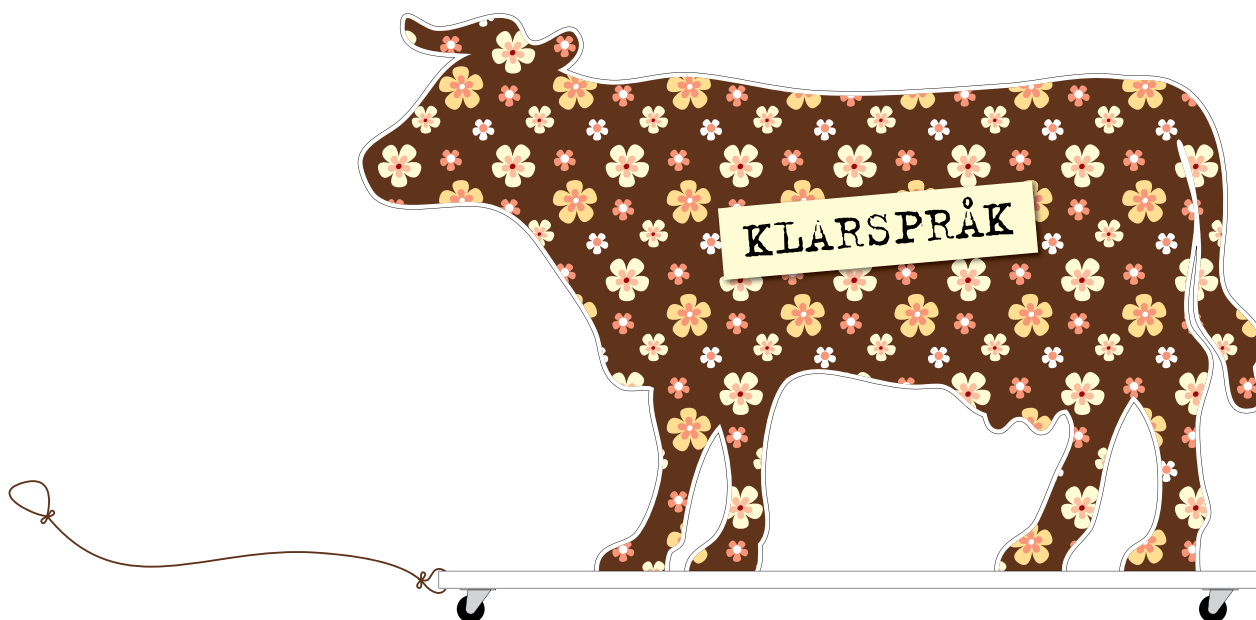
Vi har hittat formerna för ett nätverk för verksamhetsutveckling. Syftet är att samla verksamhetsutvecklare från olika delar av Jordbruksverket och utbyta erfarenheter både kring faktiska utvecklingsinsatser och kring metoder som används.

Vi har vidareutvecklat innehållet i stadsplanen som är en gemensam målarkitektur för Jordbruksverket. Kopplat till verksamhetsarkitekturen har vi arbetat fram gemensamma principer, mönster och lösningar som kan användas vid verksamhetsutveckling.

Beslut om föreskrifter

Det är angeläget att de som föreskrifterna vänder sig till får tillräcklig tid på sig för att hinna rätta sig efter de nya föreskrifterna. Denna tid bör vara minst fyra veckor.

Jordbruksverket har som målsättning att 50 % av föreskrifterna ska beslutas inom denna tid. Utfallet för 2013 var 44 %. En orsak till den bristande måluppfyllelsen är att arbetet med att ta fram en föreskrift är komplext och tar normalt sex månader. Under en så pass lång tid kan mycket hända som kan påverka tidplaneringen och därmed leda till en för kort tid mellan beslut och ikraftträdande. För att motverka detta måste ytterligare tidsbuffert tas med i planeringen av föreskriftsarbetet.

Effektiv kommunikation

Jordbruksverket arbetar för förenklingar överallt och sätter kunden först för landsbygdens och samhällets bästa. Kommunikation är en nyckel i detta arbete. Här följer några exempel på vad vi gjort under 2013 när det gäller kommunikation.

Klarspråksåret 2013

2013 har varit Jordbruksverkets klarspråksår, med en rad aktiviteter och satsningar för att utveckla våra texter så att de ska vara enkla för kunderna att förstå och ta till sig. Under klarspråksåret har i stort sett alla anställda genomgått en webbaserad utbildning för att skriva bättre texter. Drygt 250 anställda har också gått en heldagsutbildning i klarspråk. Vi har också haft som mål att utveckla bland annat våra beslut och förelägganden utifrån ett klarspråksperspektiv för bättre effekt i kommunikationen och nöjdare kunder. Vi har mätt kvalitén på de prioriterade texterna i början och i slutet av året. Maximal poäng för en text var 24 poäng. Mätningen visar att texterna har förbättrats med i snitt 2,58 poäng, från att ha ett medelpoäng på drygt 17 poäng i första testet till att ha ett medelpoäng på knappt 20 poäng i testet i slutet av året. Tonen i texterna var det som hade förbättrats allra mest.

Varannan fredag har vi klarspråksverkstad för anställda, dit vem som helst kan komma för att få hjälp att förenkla en text eller för att diskutera språkfrågor.

En av våra viktigaste interna ambassadörer för klarspråk är Klara. Hon är något så fint som en klarspråksko och hon är på samma gång en bloggare och ett vandringspris. På intranätet har vi bloggen I Klaras hage där Klara (med viss hjälp av olika personer inom Jordbruksverket) bloggar om klarspråk. Vandringspriset Klara delades ut för första gången i samband med ett chefsmöte i april 2013. Alla chefer fick då i uppdrag att skriva om en krånglig text så att den blev lättare att förstå.

Klarspråk är något som måste finnas med i vardagen och som ska vara helt naturligt för alla, inte något som bara gäller vissa eller som man kan göra bara ibland. För att påminna om klarspråk i vardagen har vi bland annat haft en kampanj där vi på alla toaletter haft skyltar med rimbudskap om klarspråk. En satsning med glimten i ögat som vi fått mycket positiv återkoppling kring!

Pris för årtiondets bästa klarspråksarbete

Även innan klarspråksåret har Jordbruksverket arbetat länge med tydlig kommunikation och tydliga texter. För detta långsiktiga arbete tilldelades Jordbruksverket klarspråkspriset Språk 10 och fick bland annat omdömet "årtiondets bästa språksats".

Foto: Lena Clarin

Framtidens mat mest hållbart under Almedalsveckan

Under 2013 publicerade Jordbruksverket tillsammans med Naturvårdsverket och Livsmedelsverket en rapport om hur liten livsmedelskonsumtionens klimatpåverkan skulle kunna vara år 2050. I rapporten konstateras att konsumtionen av livsmedel står för en femtedel av växthusgasutsläppen från vår totala konsumtion. Men det är fullt möjligt att halvera klimatpåverkan genom att ändra våra matvanor. Under Almedalsveckan arrangerade Jordbruksverket och Lantbrukarnas Riksförbund, LRF, ett seminarium med rapportens slutsatser som grund. Även Naturvårdsverket och Livsmedelsverket medverkade. Seminariet utsågs av en jury till det mest hållbara evenemanget bland Almedalsveckans 2 307 programpunkter.

Webbutiken

Webbutiken är Jordbruksverkets samlingsplats för rapporter, broschyrer och blanketter på webben. Mycket har förbättrats i webbutiken senaste året. E-handelslösningar såsom kortbetalning och fler funktioner som behörighetsstyrd inloggning ger alla kunder direkt tillgång till våra tjänster även för behörighetskunder veterinär och rådgivare.

Jordbruksverket har även använt webbutiken för avgiftshantering genom ansökningsavgifter för etisk prövning av djurförsök och anmälningsavgifter till djurskyddskonferens. Sedan starten 2012-

10-10 och fram till årsskiftet har webbutiken haft 350 000 besök och webbutiken har hanterat avgifter för 4,2 miljoner kronor.

Förenklat kundstöd

Inför vårens SAM-ansökan togs ett nytt kundtjänstverktyg i bruk som förenklar för kunden att snabbare få hjälp med sina frågor och svar. I kombination med kundtjänst och länsstyrelsen i samverkan och en automatiserad kunskapsbank får kunden snabbt svar på sina kvalificerade frågor. Lösningen har fungerat väl med cirka 400 inlägg och 16 000 sidvisningar.

Nya och utökade kanaler

Med direkta mediaformat som film och ljud fortsätter Jordbruksverket att expandera sitt kanalutbud. Flera filmer har publicerats via internet under året tillsammans med livesända evenemang från exempelvis årets djurskyddskonferens. Konferensen hade 150 deltagare på plats i lokalen i Stockholm, men följdes av fler än 600 personer via en direktsändning på webben, vilket föll väl ut enligt utvärderingen av konferensen. I slutet av dagen var det en paneldebatt. För att ställa sina frågor till panelen fick deltagarna sms:a, mejla eller lägga en lapp i en frågelåda. På det sättet fick även de som följde konferensen på distans möjlighet att ställa sina frågor. Även arbetet med att göra vardagen för lantbrukaren enklare – Förenklingsresan – kombinerar liveuppdateringar via blogg och Twitter.

Tillgänglighet och bemötande hos kundtjänst

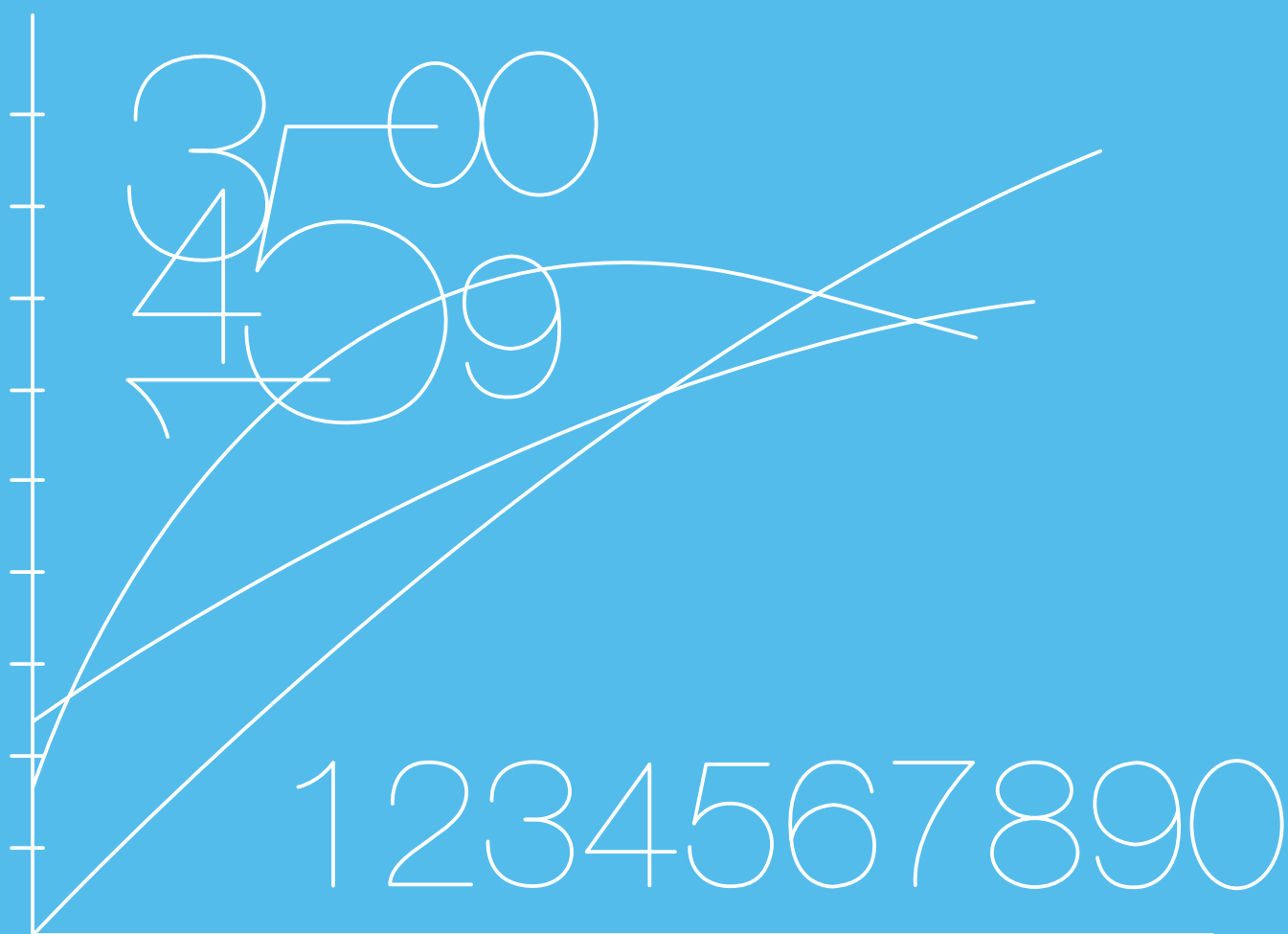
Jordbruksverkets kundtjänst har som mål att 85 % av kunderna ska få svar inom 3 minuter. Under 2013 har vi haft svårt att leva upp till den målsättningen. Detta beror bland annat på att antalet inkommande samtal ökat med över 8 % jämfört med 2012. Under 2013 besvarades 67 % av samtalen inom 3 minuter (motsvarar drygt 80 000 samtal av totalt besvarade 120 000 st).

Vi har rekryterat ytterligare personal för att höja vår tillgänglighet och minska kundernas kötid.

Vår kundtjänst är duktiga på bemötande och engagemang enligt en extern utvärdering. Alla medarbetare har blivit certifierade kundtjänstmedarbetare under 2013 enligt en kvalitetsmätning som vi låtit genomföra.

Finansiell redovisning

Inledning

Redovisnings- och värderingsprinciper

ALLMÄNT

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÅB). Särskild dokumentation enligt 2 kap 3 § FÅB har lämnats den 7 februari 2014 till Ekonomistyrningsverket.

BRYTDAG

Löpande redovisning och anslagsredovisning avseende räkenskapsåret har gjorts fram till och med den 3 januari 2014.

FÖRÄNDRADE REDOVISNINGSPRINCIPER

Återflöde EU stödåren 2005–2008

Återflödet från EU avseende utbetalda EU-bidrag redovisas på inkomsttitlar (6*). I de fall återflödet blir lägre på grund av finansiella korrigeringar kompenseras inkomsttitlarna genom att anslag 1:12 Finansiella korrigeringar m.m. belastas. För stödåren 2005–2008 har annan redovisningsprincip tillämpats gällande finansiella korrigeringar, se regleringsbrev 2012 och 2013, anslag 1:12 villkor 3. Enligt detta ska anslagspost 1:12.1 delvis användas för finansiering av de föreslagna finansiella korrigeringarna från EU-kommissionen om cirka 870 mnkr för stödåren 2005–2008. Under 2012 har 425 mnkr belastat anslaget och redovisats mot inkomsttitel 2714 Sanktionsavgifter m.m. i stället för inkomsttitel 6* och under 2013 har ytterligare 115 mnkr belastat anslaget. Reserverade fastställda och reglerade korrigeringsbelopp för 2012 och 2013 ska belasta inkomsttitel 2714 och tillföras inkomsttitlar 6111 eller 6124. Detta leder till att inkomsttitlar 6* inte speglar hela återflödet från EU. Det medför även att den totala kostnaden för finansiella korrigeringar inte framgår under transfereringsavsnittet, se även ”Finansiella korrigeringar från EU...” nedan.

Tjänsteexport

Från och med 2013 redovisas erhållna medel för tjänsteexport som intäkter av avgifter och andra ersättningar enligt avgiftsförordningen § 4 i stället för intäkter av bidrag. Någon justering av föregående år har inte gjorts. Tjänsteexport uppgår 2013 till 10 596 tkr jämfört med 5 195 tkr föregående år.

VÄRDERING AV FORDRINGAR OCH SKULDER

Kundfordringar som är förfallna mer än sex månader redovisas som osäkra. Kundfordringar samt utestående fordran i BETAL

redovisas efter avdrag för förväntade kundförluster. Värderingsprinciperna avseende pågående arbeten, varulager och förråd framgår av noter till respektive post.

VÄRDERING AV ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

Maskiner, inventarier, installationer m.m. är upptagna till anskaffningsvärde med avdrag för avskrivningar. Maskiner och inventarier med en ekonomisk livslängd på minst tre år och ett anskaffningsvärde överstigande 20 tkr har aktiverats. Avskrivningarna görs på en beräknad livslängd på tre till sju år. Avskrivningstiden på tjänstebilar är individuellt beräknad per bil utifrån förväntad ekonomisk livslängd. Avskrivningstiden kan variera mellan tre och åtta år.

Egenutvecklade IT-system aktiveras som en immateriell tillgång där en bedömd nyttjandeperiod är tre år eller mer och nedlagda kostnader för den aktiveringsbara delen uppgår till minst 5 000 tkr. Den aktiveringsbara delen exkluderar kostnader för utbildning och administrativa kostnader som inte är direkt hänförliga till investeringen. Avskrivningstiden kan variera mellan tre och fem år.

Inköp av programvaror samt licenser aktiveras när en garanterad nyttjandeperiod är tre år eller mer och nedlagda kostnader uppgår till mer än 100 tkr. Avskrivningstiden kan variera mellan tre och fem år.

Förbättringsutgifter på annans fastighet aktiveras när den ekonomiska livslängden uppgår till minst tre år och nedlagda kostnader uppgår till minst 50 tkr per projekt. Avskrivningstiden kan variera mellan tre och fem år.

FÖRSKOTT FRÅN EU:S LANDSBYGDSFOND (EJFLU 2007–2013)

Förskott har utbetalats 2007 och 2008 från EU motsvarande totalt 7 % av det totala bidraget från EU avseende landsbygdsprogrammet för 2007–2013. Totalt har Jordbruksverket erhållit 1 183 804 tkr (127 795 teuro) vilket har tillgodoförts inkomsttitel 6118, EU:s landsbygdsfond 2007–2013. Förskotten från EU kommer att avräknas i samband med avslut av programperioden efter 2015. I balansräkningen redovisas förskottet som en periodavgränsningspost om 1 145 430 tkr, värdering sker till balansdagens kurs (8,963 kr/euro).

FÖRSKOTT FRÅN EU:S FISKERIFOND (FFU 2000–2006)

Under 2000 erhöll Fiskeriverket förskott om 45 677 tkr (5 185 teuro) från EU. Förskotten från EU avräknas i samband med avslut av programperioden. Under 2011 och 2012 har Jordbruksverket haft diskussioner med EU om avslutet av programmet. I december 2013 återbetalades Mål 1 Södra skogslänen med 247 teuro. Det har även

fattats beslut för Norra Norrland och Övriga landet om totalt 1 145 teuro vilka kommer att återbetalas till EU under januari 2014. I balansräkningen redovisas detta som en skuld om 10 262 tkr, värdering sker till balansdagens kurs (8,963 kr/euro).

FÖRSKOTT FRÅN EU:S FISKERIFOND (EFF 2007–2013)

Förskott om 35 832 tkr (3 827 teuro) har utbetalats 2008 till Fiskeriverket från EU motsvarande 7 % av det totala bidraget från EU avseende fiskeriprogrammet för 2007–2013. Förskotten från EU kommer att avräknas i samband med avslut av programperioden efter 2015. I balansräkningen redovisas förskottet som en periodavgränsningspost om 34 297 tkr, värdering sker till balansdagens kurs (8,963 kr/euro).

POTENTIELLA ÅTERKRAV AVSEENDE STÖDÅREN 2001–2013

Per den 31 december uppgår den pågående handläggningen (vid framför allt länsstyrelserna) av återkrav till ett belopp om cirka 38 800 tkr (fg.å. 49 400 tkr). Uppskattningsvis kommer huvuddelen av beräknat återkravsbelopp att beslutas under 2014. Antal ärenden beräknas till knappt 7 900 stycken och avser framför allt betesmarksstöd och övriga miljöersättningar avseende stödåren 2007–2013. Cirka 50 % av det uppskattade beloppet om cirka 38 800 tkr utgör EU:s fordran (Jordbruks- och fiskerifonderna) och resterande del utgör statens fordran. Liksom tidigare, med hänvisning till ESV:s föreskrifter 3 § förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring, utgör inte det skattade beloppet avseende ej beslutade ärenden, en ekonomisk händelse i denna förordnings mening. Med hänvisning till detta redovisas inte denna post i balans- och resultaträkningen. Uppskattningen av de s.k. potentiella återkraven lämnas bara som en ekonomisk upplysning inom linjen som en eventualtillgång.

Kommissionen (KOM) har beslutat om finansiell korrigering avseende anmärkningar mot den svenska tillämpningen av gårdsstödet, miljöersättningar (avser betesmarksstödet) och kompensationsbidraget samt kvaliteten på data om jordbruksmarken för stödåren 2005–2008 (Se vidare under avsnittet ”Finansiella korrigeringar från EU...”). Av besluten från KOM framgår att medlemsstaten kan behålla de EU-belopp som återkrävs på grund av detta. Enligt regleringsbrevet ska återkrävda EU-medel som svenska staten får behålla tillgodoföras inkomstitel 2714 411, Kreditering av förverkade säkerheter m.m. Under 2013 har 23 994 tkr tillförts inkomstiteln avseende gårdsstöd för stödåren 2005–2008 (under åren 2011–2012 tillfördes inkomstiteln 66 858 tkr). Utestående bokförda fordringar per 2013-12-31 omfattar ytterligare gårdsstöd om

13 769 tkr som ska tillföras inkomstiteln. Sammanfattningsvis räknar Jordbruksverket med att återbetalda gårdsstöd i cirka 20 000 stycken ärenden avseende EU-medel kommer att uppgå till drygt 104 000 tkr, medel som svenska staten får behålla.

LIKVIDA MEDEL/BETALNINGAR

Jordbruksverket har två betalningsflöden, ett räntebärande och ett icke räntebärande. Det räntebärande flödet består av förvaltningsanslaget inklusive sex resultatområden. Det icke räntebärande flödet avser s.k. sakanslag för finansiering av framför allt transfereringar.

UNDANTAG EA-REGLER ENLIGT REGLERINGSBREV

Investeringar i anläggningstillgångar som sker under anslaget 1:22 Stöd till innehavare av fjällägenheter m.m. ska inte finansieras med lån i Riksgäldskontoret. Dessa investeringar ska i stället finansieras från anslag.

Jordbruksverket medges undantag från 10, 12 och 14 §§ anslagsförordningen i de delar som rör anslagsavräkningen av myndighetsuppdrag till resultatområde Distriktsveterinärerna på anslaget 1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet. Av anslagsbelastningen om 107 301 tkr har 106 425 tkr bokförts på undantagsregeln.

För fytosanitär verksamhet medges undantag från krav på full kostnadstäckning enligt 5 § avgiftsförordningen. Utgifter som inte finansieras med avgifter ska finansieras med anslaget 1:9 Bekämpande av växtsjukdomar. Totalt har 4 922 tkr i anslagsmedel tillförts resultatområdet Växt. Vidare medges Jordbruksverket undantag från 10, 12 och 14 §§ anslagsförordningen i de delar som rör anslagsavräkningen.

Jordbruksverket medges även undantag från 14 § anslagsförordningen avseende anslaget 1:12 Finansiella korrigeringar m.m. Avräkning får i stället göras minst halvårsvis.

Jordbruksverket får under 2013 för anslagsposten 1:16.7 göra åtaganden med stöd av 17 § anslagsförordningen om högst 8 000 tkr. Av detta har 6 648 tkr utnyttjats. De sammanlagda åtagandena på samtliga anslagsposter under anslaget 1:16 får inte överstiga 8 345 tkr. De utestående åtagandena under anslaget uppgår till 6 648 tkr.

Finansiella korrigeringar från EU samt skadestånds- och tvisteärenden

FINANSIELLA KORRIGERINGAR FRÅN EU

Finansiella korrigeringar från EU – stödåren 2005–2008

Kommissionen (KOM) har i skrivelse den 25 oktober 2010 föreslagit en finansiell korrigering avseende anmärkningar mot den svenska tillämpningen av gårdsstödet, miljöersättningsarna och kompensationsbidraget samt kvaliteten på data om jordbruksmarken för stödåret 2008. Beloppet uppgick till 20 356 teuro. Av beloppet återbetalades 1 880 teuro (16 282 tkr) till KOM under 2012 och i februari 2013 återbetalades resterande 18 476 teuro (158 468 tkr). Enligt villkor 3 i regleringsbrevet har 115 000 tkr belastat anslag 1:12.1 Finansiella korrigeringar m.m. år 2013 och redovisats mot inkomsttitel 2714 Sanktionsavgifter m.m. och resterande del om 43 468 tkr har belastat inkomsttitel 2714 och tillförts inkomsttitel 6111 Gårdsstöd.

Från och med december 2011 till och med februari 2013 har Jordbruksverket återbetalat totalt 96 003 teuro (849 401 tkr) till EU rörande anmärkningar mot den svenska tillämpningen av gårdsstödet m.m. Detta har finansierats dels genom att anslag 1:12 Finansiella korrigeringar m.m. har belastats med 569 921 tkr och dels genom att belasta inkomsttitel 2714 Sanktionsavgifter m.m. med 279 480 tkr.

Finansiella korrigeringar – övriga

KOM har i skrivelser från den 19 april och den 30 juni 2011 lämnat förslag på finansiell korrigering avseende tre revisioner som utfördes 2007/2008 avseende svagheter i vissa nyckelkontroller rörande direktstöden avseende ansökningsåren 2006–2009. KOM har i beslut under september 2012 bedömt risken för Jordbruksfonden till 1 956 teuro. I februari 2013 återbetalades 16 772 tkr.

Under maj 2013 inkom KOM med förslag på avslutande av Mål 1 Södra Skogslänen inom fonden för fiskets utveckling (FFU) 2000–2006. Förslaget innebar att den finansiella korrigeringen skulle uppgå till drygt 366 teuro vilket Jordbruksverket accepterade. I december 2013 återbetalade verket 3 311 tkr

Under hösten 2012 utökade Jordbruksverket granskningen av ärenden inom landsbygdsutvecklingsfonden (ej arealrelaterade – EJFLU, ej IAKS) avseende räkenskapsåret 2012. Denna granskning ledde till att verket korrigerade tidigare rapporterade utgifter inom EJFLU. KOM tog beslut i ärendet under april 2013 och fastställde beloppet till 3 825 euro. Under hösten återbetalades 33 241 tkr.

Vid avslut av räkenskaperna för jordbruksfonderna EGFJ och EJFLU 2012 gjordes ytterligare ändringar med 131 teuro vilket reglerades under hösten med 1 153 tkr.

EU har under en längre tid stoppat utbetalningarna för perioden 1 september 2011 till 30 september 2012 eftersom de ansåg att vissa belopp inte var stödberättigade. Efter avdrag om 256 teuro (2 274 tkr) godkände EU rekvisitionen och utbetalade beloppet.

På grund av revisioner inom EFF har avdrag om 47 teuro (454 tkr) gjorts på utestående fordran inom fiskerifonden EFF 2007–2013 i samband med årsredovisningen.

FINANSIELLA KORRIGERINGAR FRÅN EU – UTESTÅENDE REVISIONSÄRENDEN M.M.

För Mål 1 Södra Skogslänsregionen som finansierats av EU:s utvecklingssektion har KOM föreslagit en korrigering på grund av höga felfrekvenser avseende start- och förädlingsstöd om 785 teuro. Jordbruksverkets bedömning är att föreslagen ökning av KOM inte är proportionerlig och motiverad. Efter bilateralt möte i december 2012 har beräkningen ändrats och beloppet har därför sänkts till 406 teuro vilket motsvarar 3 642 tkr på balansdagen med en kurs om 8,963 kr/euro och beloppet redovisas som en periodavgränsningspost.

Under hösten 2013 kom förslag från KOM för avslut av Mål 1 Norra skogslänen och Övriga landet utanför Mål 1 inom fonden för fiskets utveckling (FFU) 2000–2006. Förslaget innebar att den finansiella korrigeringen skulle uppgå till 509 teuro respektive 307 teuro vilket motsvarar 4 560 tkr och 2 750 tkr till balansdagens kurs.

Jordbruksverket redovisar avslut av räkenskaperna 2011 för Jordbruksfonderna (EGFJ och EJFLU) avseende finansiella fel om drygt 1 927 teuro (cirka 17 276 tkr) som en periodavgränsningspost.

Granskningen av Solidaritetsfonden – stormen Gudrun har avslutats och ledde till att 28 teuro (cirka 243 tkr) ska återbetalas.

För stödåren 2009 och 2010 och av samma anledningar som för stödåren 2005–2008 har KOM i skrivelse 2013-04-19 föreslagit finansiell korrigering med 2 217 teuro respektive 1 082 teuro. Jordbruksverket bedömde i delårsrapporten efter bilateralt möte med KOM i juni att 226 respektive 204 teuro skulle korrigeras men efter prövning av förlikningsorganet föreslogs att korrigering för 2009 skulle uppgå till 1 308 teuro (11 727 tkr) och 159 teuro (1 428 tkr) för 2010. Jordbruksverket gör bedömning att KOM går på förlikningsorganets förslag och verket har därför bokat 13 155 tkr som en periodavgränsningspost.

Totalt redovisas 41 626 tkr enligt ovan som periodavgränsningsposter i årsredovisningen.

Därutöver finns det ytterligare sex öppna revisionsärenden m.m. avseende KOM:s granskning av tvärvillkor 2011, stöd till producentorganisationer för frukt och grönt 2011, skolmjölkstöd 2011, miljöersättningsarna 2010–2011 och Gårdsstöd 2011–2012. Vidare ingår ESV:s granskning av jordbruksfonderna för räkenskapsåret 2013. I

dessa ärenden har KOM ännu inte tagit ställning till några finansiella korrigeringar och verket har heller inte på KOM:s begäran beräknat eventuella risker för Jordbruksfonderna. Eftersom ännu inga korrigeringsbelopp har föreslagits alternativt beräknats för dessa ärenden m.m. redovisar Jordbruksverket inga ytterligare periodavgränsningsposter. Dock redovisas ett uppskattat belopp om cirka 126 000 tkr som en eventualförpliktelse inom linjen i balansräkningen.

FINANSIELLA KORRIGERINGAR FRÅN EU – REDOVISNING I ÅRSREDOVISNINGEN

Under året har totalt 215 673 tkr reglerats mot EU vilket medför att upplupna kostnader har minskat i balansräkningen med motsvarande belopp. Av detta har 172 205 tkr redovisats som en finansiell korrigering i resultaträkningen under transfereringsavsnittet på anslag 1:12 (se not 11) medan 43 468 tkr har redovisats som en belastning på inkomsttitel 2714 i uppördsavsnittet (se not 7). Förändring av tidigare uppbokad periodavgränsningspost redovisas under transfereringsavsnittet (se not 11).

Totalt redovisas cirka 4 654 teuro, motsvarande 41 626 tkr vid värdering till balansdagens kurs, som en periodavgränsningspost, se not 31.

PRODUKTIONSavgIFT SOCKER

I sockerregleringen ingår att de sockerproducerande företagen och sockerbetsodlare som tilldelats produktionskvot ska betala en produktionsavgift. Berört företag har betalat avgifterna men överklagade samtidigt produktionsavgiftens storlek för regleringsåren 2002/2003–2005/2006. EU-domstolen har i dom 2008 ogiltigförklarat aktuella kommissionsförordningar för perioden 2002/2003 – 2005/2006 i i vilka avgiften var fastlagd. Domstolen ansåg att avgiften har beräknats på ett felaktigt sätt. Länsrätten i Jönköping har dömt enligt detta och Jordbruksverket har återbetalat 76 145 tkr samt ränta om 10 093 tkr, se vidare i årsredovisningar från 2009.

Med ledning av EU-domstolens dom 2008 beslutade kommissionen i december 2009 i en ny förordning att ändra avgifterna för perioden 2002/2003 - 2005/2006. Under hösten 2012 framkom dock enligt ny dom från EU-domstolen att även denna förordning är ogiltig. Jordbruksverket hemställde till kommissionen den 8 januari 2013 om att få rätt att belasta EU:s konto hos Riksgäldskontoret med 57 109 tkr avseende berörda regleringsår. Detta belopp motsvarar 75 % av de belopp som berörda företag har inbetalat för dessa regleringsår och som under tidigare år har redovisats till EU. Jordbruksverket fick den 20 februari 2013 rätt att belasta EU:s konto och hela beloppet har tillförts anslag 1:1.2.

I december 2013 fattade kommissionen beslut om en ny förordning på grund av domen 2012. Förutom att produktionsavgifterna korrigerades ändrades även perioden att omfatta 2001/2002–2005/2006 samt att räntekompensation ska gälla för näringen (industri och sockerbetsodlare). Jordbruksverket har gjort nya beräkningar och kommit fram till att industri och betodlare rätteligen skulle ha fått tillbaka 38 262 tkr för berörda år i stället för 76 145 tkr som återbetalades 2009. Detta leder till att verket har en fordran på företaget om 37 884 tkr samt beräknad ränta på detta belopp om 6 213 tkr. Totalt redovisar Jordbruksverket en fordran om 44 097 tkr i årsredovisningen. Av fordran om 37 884 tkr får Sverige behålla 25 %, resterande 75 % ska inbetalas till EU eftersom vi i början av året fick tillbaka tidigare inbetalade belopp. I årsredovisningen redovisas därför en skuld till EU om 28 413 tkr.

Vidare kan Sverige med flera medlemsstater utifrån förordningen få ökade kostnader eftersom regleringarna ska finansieras av budgeten för egna medel. Detta belopp kan inte uppskattas för närvarande.

ERSÄTTNING INOM VÄXTSKYDDSSOMRÅDET

En potatisodlare har under år 2008 ansökt om ersättning enligt växtskyddslagen om cirka 1 600 tkr. Ersättning har även sökts år 2012 med cirka 1 600 tkr för annan tidsperiod. Under våren 2013 har Högsta förvaltningsdomstolen meddelat dom och enligt denna ska Jordbruksverket ersätta odlaren med 850 tkr, vilket också har utbetalats. Jordbruksverket har bedömt att samma ersättningsbelopp ska gälla för det ärende som avser annan tidsperiod och 850 tkr redovisas därför som en periodavgränsningspost.

SKADESTÅNDSKRAV

Två skadeståndskrav om totalt 1 903 tkr har ställts till Jordbruksverket avseende kontroll av utsäde inom RO Utsäde, offentligverksamhet respektive uppdragsverksamhet. Det ena ärendet har överlämnats till Justitiekanslern (JK) för handläggning och det andra ärendet har handlagts av Jordbruksverket. Under hösten har beslut kommit från JK och enligt detta ska Jordbruksverket ersätta producenten med 327 tkr vilket är utbetalat. Det andra ärendet har verket avslagit.

Justitiekanslern har prövat ett anspråk på skadestånd där frågan gällde om det svenska kravet på obligatorisk avelsvärdering av hingstar är förenlig med EU-rätten. Förlikningsavtal har ingåtts och Jordbruksverket har betalat 350 tkr i skadestånd.

De båda skadeståndsärendena har belastat anslag 1:12 Finansiella korrigeringar m.m.

Övriga större projekt m.m.

PROCAP – JORDBRUKSPOLITIKEN FRÅN 2014, INFÖRANDEPROJEKTET

Inför stödsäsongen 2014 och 2015 ska nya reformer införas med tillhörande utveckling av IT-stöd för tre områden; Direktstöd (gårdsstöd), Landsbygdsprogram och ny fiskeripolitik. Förberedande arbete har gjorts under 2012 och under våren 2013 har det stora införandeprojektet (programmet) av jordbrukspolitiken från 2014, internt kallat ProCAP, fortsatt att växa. Under våren har tidsplanen för införandet av politiken klarnat. Efter ett par omplaneringar har det nu slutligen landat i att införande av nytt landsbygdsprogram och nytt fiskeriprogram ska ske från och med 2014 och att nytt gårdsstöd kommer att införas från 2015.

Mycket tid har lagts på ett nytt och tydligare sätt att beskriva nuvarande och kommande regelverk i form av modeller, s.k. regelträd. Detta är ett beskrivningssätt som gör regelverken mer lättillgängliga och ett sätt att bl.a. underlätta arbetet med förenklingar. Informationsspridning har varit ett fortsatt viktigt område samtidigt som förberedelser för att effektivisera handläggarnas arbete har pågått. Förändringsarbetet har varit och är inne i en intensiv fas med planering av införandearbete i form av utbildningar och annat stöd till de IT-utvecklingsprojekt som ska leverera de första delarna.

IT-utvecklingen på bred front har kommit igång och fyra större projekt har etablerats inom följande områden:

- Projekt- och företagsstöd (Landsbygd och Fiskeri)
- Jordbrukarstöd och stödrätter
- Kontroll
- Styrning och ledning

De totala utgifterna för programmet ProCAP under 2013 uppgår till 90 867 tkr (fg.å. 21 753 tkr). Ej aktiveringsbara delar om 60 707 tkr (fg.å. 21 753 tkr) har kostnadsförts direkt. Resterande belopp om 30 160 tkr redovisas under immateriella anläggningstillgångar i balansräkningen. Eftersom utvecklingsarbetet inte är avslutat redovisas nedlagda kostnader som en pågående utveckling i årsredovisningen. Upptagning av lån görs löpande. Aktivering (dvs. de första IT-systemen börjar användas och avskrivning påbörjas) beräknas ske under hösten 2014. Totalt beräknas aktiveringen (inklusive pågående utveckling 2013) under 2014 och 2015 uppgå till cirka 118 000 tkr.

IT-UTVECKLINGSPROJEKT UPA

Projekt UPA – Kundenpassad webb för utsädesföretag ska optimera utsädesenhetens administrativa service. Målsättningen är att minska den administrativa bördan för utsädesföretag och enskilda

brukare. Projektet är uppdelat i tre delar. Fas 1 avslutades i maj 2010 varvid 2 145 tkr aktiverades som anläggningstillgång. Fas 2 avslutades under hösten 2013 och 1 821 tkr aktiverades. Totalt nedlagda kostnader för fas 3 för åren 2009 till 2013 uppgår till 2 309 tkr. I balansräkningen redovisas beloppet under immateriella anläggningstillgångar. Eftersom utvecklingsarbetet inte är avslutat redovisas nedlagda kostnader som en pågående utveckling i årsredovisningen. Aktiveringen av fas 3 beräknas ske under 2014 till ett beräknat belopp om cirka 3 300 tkr.

IT-UTVECKLINGSPROJEKT LINK

RO Distriktsveterinärerna har upphandlat ett nytt journal- och faktureringsystem som ska implementeras under 2014. Nedlagda kostnader som ska aktiveras 2013 uppgår till 1 650 tkr. I balansräkningen redovisas beloppet under immateriella anläggningstillgångar. Eftersom utvecklingsarbetet inte är avslutat redovisas nedlagda kostnader som en pågående utveckling i årsredovisningen. Aktiveringen beräknas ske under 2014 till ett beräknat belopp om cirka 20 000 tkr.

ÅTERRAPPORTERING AV PROGNO SAR BETET

Jordbruksverket har lämnat in prognoser över anslagsutfall till Regeringskansliet på samtliga anslag för perioden 2013–2017 senast den 16 januari, 20 februari, 2 maj, 29 juli och den 25 oktober.

Verket har lyft upp prognosarbetet och lagt in denna uppgift som ett av verkets övergripande mål fr.o.m. 2013 för att få än mer fokus på detta. Verkets målformulering lyder; ”Prognosen i juni för respektive anslag som överstiger 100 mnkr ska inte avvika mer än +/- 7 % från årsutfallet” och målvärdet är att det ska vara fullt uppfyllt.

Under 2013 var det sju anslag av 18 stycken som hade en belastning på mer än 100 mnkr och resultatet blev att målet uppfylldes för sex av anslagen medan för det sjunde, 1:6 Bekämpande av djursjukdomar, hade en avvikelse på närmare 14 % d.v.s. en högre prognos mot vad det faktiskt blev. Om man i stället summerar berörda anslags prognosvärden (12 564,6 mnkr) och faktiska anslagsutfall (12 387,4 mnkr) blev avvikelsen endast 1,4 % vilket får ses som klart godkänt.

För att förbättra prognosunderlagen och minska mängden manuellt arbete har Jordbruksverket under 2013 utvecklat rapporter i IT-stödet för landsbygdsprogrammet. Syftet är att automatisera och därigenom säkerställa en mer korrekt sammanställning av data. Det har dock inte varit möjligt att helt eliminera det manuella arbetet. Vår avsikt är därför att fortsätta förbättringsarbetet i samband med att de nya IT-stöden för programperioden 2014–2020 utvecklas.

Kommentarer till utfall

RESULTATRÄKNING

Projekt finansierade av bl.a. Sida och MSB har ökat under året vilket leder till att *intäkter av bidrag* har ökat. Minskningen av *finansiella intäkter* samt *finansiella kostnader* beror på att räntor bruttoredovisades på fakturerade och krediterade pensionsavgifter från Statens tjänstepensionsverk föregående år. Förändringen av *Saldot för uppbördsverksamheten* samt *Saldot för transfereringar* beror främst på att föregående år återfördes tidigare års periodiserade kursdifferenser och periodiserade finansiella korrigeringar.

RESULTATOMRÅDE DISTRIKTSVETERINÄRERNA (DV)

Resultatet för Distriktsveterinärerna uppvisar för året ett underskott om 5 937 tkr. Det försämrade resultatet beror främst på högre personalkostnader och avskrivningar samtidigt som uppdragsintäkterna stagnerar. Intäkter av avgifter och andra ersättningar samt antalet förrättningar ligger i nivå med föregående år. Antalet förrättningar ligger i nivå med föregående år. Personalkostnaderna har ökat med 2 % vilket är i nivå med löneökningen. Övriga drift- och avskrivningskostnader ökar på grund av byte av växel och journalsystem samt investeringar i bilar och utrustning. Arbetet med att byta journal/faktureringsystem till ett nytt (upphandlat) system har pågått under året, se vidare IT-utvecklingsprojekt LINK.

RESULTATOMRÅDE VÄXT

Årsresultatet för resultatområdet slutar på ett underskott på 17 tkr vilket innebär att det ackumulerade överskottet minskar till 1 245 tkr.

RESULTATOMRÅDE VATTEN

Årsresultatet slutar på ett underskott om 338 tkr vilket innebär att det ackumulerade underskottet ökar till 1 534 tkr. Underskottet beror i huvudsak på att ett par uppdragsledare slutade under året vilket medförde kostnader för omtag i några projekt samt kostnader för rekrytering och introduktion av ny personal.

RESULTATOMRÅDE DJUR

Årsresultatet för resultatområdet slutar på ett underskott om 3 977 tkr vilket medför att det ackumulerade överskottet minskar till 5 162 tkr. Av underskottet står prövning i regional djurförsöks-etiskt nämnd för 2 891 tkr. Från och med den 15 januari 2013 är den försöksdjursetiska prövningen i Sverige avgiftsbelagd. Antalet

inkomna ärende har nästan halverats jämfört mot tidigare år. Strax innan verksamheten blev avgiftsbelagd ökade dock antalet ärenden och verket bedömer att antalet ärende kommer att öka igen. Det är inte ovanligt att ny verksamhet drar på sig högre kostnader initialt och därför bör utfallet ses över en längre period t.ex. 5 år. Verket kommer att följa upp och vidta åtgärder vid behov för att hålla verksamheten i balans. Ban- och tävlingsverksamheten står för 1 490 tkr av underskottet. Här har en del av det ackumulerade överskottet för ban- och tävlingsverksamheten använts till extra insatta åtgärder för att fortbilda ban- och tävlingsveterinärer, utveckla rutiner m.m. samt stärka veterinärerna i rollen som myndighetperson. Resterande resultatförändring för verksamhetsområdet fördelar sig på de övriga 14 verksamheterna.

RESULTATOMRÅDE TILLSYN

Årsresultatet för resultatområdet slutar på ett överskott om 1 543 tkr vilket innebär att det negativa ackumulerade underskottet minskar till 1 908 tkr. Inom verksamhetsområdet Fytosanitär verksamhet är årsresultatet ett överskott om 2 474 tkr. En ökning av såväl import- som exportvolymerna har ökat intäkterna jämfört med tidigare år. Resterande resultatförändring för verksamhetsområdet fördelar sig på de övriga nio verksamheterna. Till resultatområdet har det under 2013 tillkommit två nya verksamheter, emballagekontroll av träemballage som medföljer stensändningar från Kina samt Vattenbruksregister.

RESULTATOMRÅDE UTSÄDE

Årsresultatet för resultatområdet slutar med ett underskott om 218 tkr. Årsunderskottet leder till att det ackumulerade underskottet ökar till 2 659 tkr.

BALANSRÄKNING

Förändringen *avseende immateriella anläggningstillgångar* framgår ovan under IT-utvecklingsprojekt. Ökningen beror på projekt ProCAP. Även ökningen av *Lån i Riksgäldskontoret* beror på detta projekt. *Fordringar hos andra myndigheter* har ökat vilket beror på att Skatteverket inte har återbetalat rekvirerad mervärdesskatt i tid. Fordran EU har ökat vilket gör att *Övriga fordringar* har förändrats. Detta beror främst på att utbetalningar inom landsbygdsprogrammet utbetalades innan EU:s räkenskapsår avslutades den 15 oktober 2012 och medel från EU kom in innan årsskiftet. Under 2013 gjordes utbetalningarna först efter den 15 oktober och beloppet redovisas därför som en fordran i årsredovisningen. I posten ingår även fordran av produktionsavgift socker, se avsnitt Produktionsavgift socker ovan. Även *upplupna bidragsintäkter* har

ökat vilket beror på ett flertal pågående projekt. *Upplupna kostnader* har minskat kraftigt vilket beror på minskade finansiella korrigeringar.

SÄKERHETER

Säkerheter av bankgarantier och pantförskrivningar ställda i enlighet med kommissionens genomförandeförordning nr 282/2012 om gemensamma tillämpningsföreskrifter för systemet med säkerheter för jordbruksprodukter uppgår 2013-12-31 till 61 stycken (fg.å. 73 stycken) om sammanlagt 266 102 tkr (fg.å. 253 615 tkr).

ANSLAGSREDOVISNING

Årets tilldelning av anslagsmedel enligt regleringsbrevet och regeringsbeslut är 13 273 605 tkr. Det ingående överföringsbeloppet från 2012 uppgår till 2 395 901 tkr. Under året har fem anslagsposter avslutats och ett belopp om 13 341 tkr har dragits in. Av det ingående överföringsbeloppet har Jordbruksverket dispositionsrätt till 891 226 tkr. Omdisponerade medel uppgår till 27 053 tkr. Totalt disponibelt belopp under räkenskapsåret uppgår till 14 137 779 tkr. Belastningen på anslagen under året har varit 12 683 829 tkr. Totalt utgående överföringsbelopp uppgår till 1 453 950 tkr. Huvuddelen av det utgående beloppet rör medel inom landsbygdsprogrammet.

BEMYNDIGANDE

Tilldelad bemyndiganderam uppgår till totalt 8 251 500 tkr och utestående åtaganden totalt uppgår till 6 529 287 tkr. Av utestående åtaganden utgör förpliktelser inom landsbygdsprogrammet till drygt 96 %. Av bemyndiganderamen för anslagsposterna 1:18.9 och 1:19.7 får åtaganden om högst 2 622 200 tkr respektive 2 677 900 tkr ingås under 2013. Av det utestående åtagandet under dessa anslagsposter har 1 147 466 tkr respektive 1 055 786 tkr ingåtts under 2013. De infriade åtaganden beräknas bli 673 073 tkr respektive 599 750 tkr 2014 och 397 367 tkr respektive 403 061 tkr 2015. Resterande åtaganden om 77 026 tkr respektive 52 975 tkr beräknas infrias under åren 2016 och därefter.

Resultaträkning

Tkr	Not	2013-01-01 – 2013-12-31	2012-01-01 – 2012-12-31
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag		825 130	838 340
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	1	552 016	533 366
Intäkter av bidrag		41 814	37 189
Finansiella intäkter	2	1 286	3 852
Summa intäkter		1 420 246	1 412 747
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	3	-839 311	-821 714
Kostnader för lokaler	4	-58 821	-61 772
Övriga driftkostnader		-479 130	-463 528
Finansiella kostnader	5	-1 816	-5 081
Avskrivningar och nedskrivningar	15-18	-49 659	-56 830
Summa kostnader		-1 428 737	-1 408 925
Verksamhetsutfall		-8 491	3 822
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m. samt andra intäkter som inte disponeras av myndigheten	6	8 600 583	8 883 898
Finansiella kostnader	7	90 031	541 292
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet		-7 721 664	-8 793 721
Saldo	8	968 950	631 469
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		11 856 754	12 329 943
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag	9	12 673	3 318
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	10	9 091	7 716
Finansiella kostnader	11	16 651	237 417
Lämnade bidrag	12	-11 805 277	-11 811 442
Summa		89 892	766 952
Årets kapitalförändring	13, 33, 35	1 050 351	1 402 243

Balansräkning

Tkr	Not	2013-12-31	2012-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
Pågående utveckling	14	34 119	3 130
Balanserade utgifter för utveckling	15	30 949	48 297
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	16	70	238
Summa immateriella anläggningstillgångar		65 138	51 665
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	17	3 799	4 524
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	18	88 211	72 646
Summa materiella anläggningstillgångar		92 010	77 170
Varulager m.m.			
Varulager och förråd	19	27 264	30 012
Pågående arbeten	20	2 879	2 190
Summa varulager m.m.		30 143	32 202
Fordringar			
Kundfordringar		53 712	56 970
Fordringar hos andra myndigheter		38 337	21 316
Övriga fordringar	21	7 674 535	6 766 350
Summa fordringar		7 766 584	6 844 636
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	22	25 036	24 413
Upplupna bidragsintäkter		6 044	3 899
Övriga upplupna intäkter	23	6 081	7 050
Summa periodavgränsningsposter		37 161	35 362
Avräkning med statsverket	24	303 863	325 231
Kassa och bank			
Kassa och bank		47	47
Summa Kassa och bank		47	47
SUMMA TILLGÅNGAR	34	8 294 946	7 366 313

Tkr	Not	2013-12-31	2012-12-31
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital			
Statskapital	25	194 197	201 910
Balanserad kapitalförändring	26	5 391 580	3 989 337
Kapitalförändring enligt resultaträkningen		1 050 351	1 402 243
Summa myndighetskapital		6 636 128	5 593 490
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	27	352	1 014
Summa avsättningar		352	1 014
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	28	139 121	118 661
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	29	25 382	9 024
Skulder till andra myndigheter		42 015	45 241
Leverantörsskulder		71 179	67 296
Övriga skulder	30	23 564	24 958
Summa skulder m.m.		301 261	265 180
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	31	154 449	338 937
Oförbrukade bidrag	32	1 202 756	1 167 692
Summa periodavgränsningsposter		1 357 205	1 506 629
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER	34	8 294 946	7 366 313

EVENTUALTILLGÅNGAR

Pågående handläggning av återkrav rörande i huvudsak jordbruksstöden beräknas till cirka 38 800 tkr varav EU-delen beräknas till cirka 19 400 tkr, se vidare Finansiell redovisning – Inledning.

EVENTUALFÖRPLIKTELSE

Jordbruksverket har sex öppna revisionsärenden m.m. som KOM ännu inte har tagit ställning till och verket har heller inte på KOM:s begäran beräknat eventuella risker för jordbruksfonderna. Jordbruksverket uppskattar omfattningen av eventuella/möjliga finansiella korrigeringar till cirka 126 000 tkr, se vidare Finansiell redovisning – Inledning.

Anslagsredovisning

Anslag (tkr)	Benämning	Not	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev
23 1:8	Statens jordbruksverk		7 834	505 621
1:8.1	Förvaltningskostnader	36	7 834	474 381
1:8.2	Statistik	37	0	31 240
23 1:4.1	Bidrag till veterinär fältverksamhet	38	0	107 301
23 1:5.2	Djurhälsovård	39	-340	12 433
23 1:6	Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar		20 381	124 349
1:6.1	Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar	40	17 367	50 000
1:6.2	Bidrag till bekämpande av djursjukdomar	41	429	33 349
1:6.3	Bidrag till obduktionsverksamheten		0	7 000
1:6.4	Bidrag till utveckling och genomförande av sjukdomskontroller	42	2 585	34 000
23 1:9.1	Bekämpande av växtsjukdomar	43	0	6 700
23 1:10	Gårdsstöd m.m.		660 819	5 819 000
1:10.1	Gårdsstöd m.m.	44	654 420	5 813 500
1:10.4	EU-medfinansiering av bekämpande av djursjukdomar	45	6 398	5 500
23 11:1.1	Intervention för jordbruksprodukter m.m.	46	133 321	258 300
	– Offentlig lagring	47		
	– Övrig intervention			
	– Exportbidrag			
23 1:12.1	Finansiella korrigeringar m.m.	48	8 921	190 472
1:13.3	Strukturstöd till fisket m.m. – Europeiska fiskerifonden (EFF) 2007–2013	49	23 797	37 919
1:14.3	Från EU-budgeten finansierade strukturstöd till fisket m.m. – Europeiska fiskerifonden (EFF) 2007–2013	50	147 570	91 793
23 1:16	Konkurrenskraftig livsmedelssektor		9 924	82 810
1:16.1	Exportfrämjande åtgärder	51	1 004	16 500
1:16.2	Matlandetkonferens och gastronomiska regioner	52	0	4 600
1:16.3	Satsningar för att bidra till innovation, utveckling och högre kompetens i livsmedelssektorn	53	1 910	26 660
1:16.4	Kommunikation	54	190	7 000
1:16.7	Jakt och fiske	55	6 400	18 800
1:16.9	Insatser vid slakt	56	421	2 250
1:16.10	Offentliga måltider och utveckling av livsmedelskontroll	57	0	7 000

Omdisponerat anslags- belopp/Utnyttjad del av medgivet överskridande	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
0	0	513 455	-513 185	270
0	0	482 215	-481 625	590
0	0	31 240	-31 560	-320
0	0	107 301	-107 301	0
0	0	12 093	-10 116	1 977
0	-20 381	124 349	-117 798	6 551
0	-17 367	50 000	-46 892	3 108
0	-429	33 349	-33 349	0
0	0	7 000	-7 000	0
0	-2 585	34 000	-30 557	3 443
0	0	6 700	-6 622	78
0	-660 819	5 819 000	-5 917 560	-98 560
0	-654 420	5 813 500	-5 915 752	-102 252
0	-6 398	5 500	-1 808	3 692
0	-133 321	258 300	-88 078	170 222
			-614	
			-87 464	
			0	
0	0	199 393	-173 232	26 161
0	-21 025	40 691	-21 138	19 553
0	-137 632	101 732	-70 624	31 108
-3 600	-9 924	79 210	-71 956	7 254
-200	-1 004	16 300	-16 165	135
0	0	4 600	-792	3 808
2 000	-1 910	28 660	-29 349	-689
0	-190	7 000	-6 965	35
-3 000	-6 400	15 800	-14 822	978
-400	-421	1 850	-1 338	512
-2 000	0	5 000	-2 525	2 475

Anslag (tkr)	Benämning	Not	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev
23 1:17.1	Livsmedelsstatistik (budgetår 2012)		635	0
23 1:18	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur		557 356	3 200 436
1:18.4	Nationella stöd, stödområdet 1–3	58	-14 413	311 000
1:18.5	Återföring av handelsgödselskatt	59	7 443	0
1:18.8	Honungsprogrammet, nationell medfinansiering	60	116	2 500
1:18.9	Landsbygdsprogram 2007–2013	61	564 210	2 886 936
23 1:19	Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur		812 120	2 780 043
1:19.3	Honungsprogrammet, EU-finansiering	62	116	2 500
1:19.7	Landsbygdsprogram för Sverige år 2007–2013, EU-medel	63	812 004	2 777 543
23 1:20	Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket		1 095	29 330
1:20.1	Försöks- och utvecklingsverksamhet	64	0	22 830
1:20.2	Hållbar användning av bekämpningsmedel	65	176	2 500
1:20.3	Omställningspremie och energieffektivisering	66	918	4 000
23 1:21.1	Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	67	0	2 616
23 1:22.1	Stöd till innehavare av fjällägenheter m.m.		0	1 029
1:1.2	Sockeraavgifter	68	-874	23 453
ANSLAG TOTALT			2 382 560	13 273 605

AVSLUTADE ANSLAG

Hela det ingående överföringsbeloppet på följande anslag är indragna: 1:5.4 Djursjukdata om 619 tkr, 1:11.5 Omstruktureringsfond för socker 11 617 tkr, 1:13.4 Strukturstöd till fisket 38 tkr, 1:14.4 Från EU-budgeten finansierade stöd till fisket m.m. om 211 tkr, samt 1:18.1 Jordbruks- och livsmedelsstatistik finansierad av EU-budgeten om 856 tkr.

Omdisponerat anslags- belopp/Utnyttjad del av medgivet överskridande	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
0	0	635	-635	0
0	-142 833	3 614 959	-3 174 721	440 238
0	0	296 587	-304 635	-8 048
0	0	7 443	-6 607	836
0	-116	2 500	-2 145	355
0	-142 717	3 308 429	-2 861 334	447 095
0	-364 303	3 227 860	-2 385 359	842 501
0	-116	2 500	-2 145	355
0	-364 187	3 225 360	-2 383 214	842 146
0	-1 095	29 330	-29 322	8
0	0	22 830	-22 818	12
0	-176	2 500	-2 504	-4
0	-918	4 000	-4 000	0
0	0	2 616	-2 616	0
0	0	1 029	-1 029	0
-23 453	0	-874	7 462	6 589
-27 053	-1 491 333	14 137 779	-12 683 829	1 453 950

Inkomsttitlar

Tkr Off. titel- beteckning	Benämning	Not	Utfall 2013-01-01 –2013-12-31	Utfall 2012-01-01 –2012-12-31
2552 505	Övriga offentligrättsliga avgifter, växtsortavgifter		1 475	1 485
2627 001	Offentlig lagring, försäljningsintäkter		73	0
2714 411	Sanktionsavgifter m.m., Kreditering av förverkade säkerheter m.m.	69	103 797	249 161
2811 277	Övriga inkomster av statens verksamhet		2 508	1 123
6111 001	Gårdsstöd	70	5 670 637	5 608 421
6113 001	Övriga interventioner		98 019	150 566
6114 001	Exportbidrag		0	570
6115 001	Djurbidrag		-85	312 071
6116 001	Offentlig lagring		8 366	62 691
6119 001	Övriga bidrag från Europeiska garantifonden för jordbruket		6 418	9 128
6119 002	Kursdifferenser från Europeiska garantifonden för jordbruket	71	67 136	-248 107
6123 001	Europeiska utvecklings- och garantifonden – garantisektionen 2000–2006		-884	-536
6124 001	Bidrag från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling 2007–2013		1 603 091	2 564 427
6213 002	Bidrag från Europeiska fiskefonden 2007–2013		93 520	2 257
6911 003	Övriga bidrag från EU, Jordbruks- och livsmedelsstatistik		1 398	3 239
6912 001	Bidrag från EU:s omstruktureringsfond för sockersektorn		0	24 002
6912 002	Kursdifferenser från EU:s jordbruksfonder		0	-56
9473 011	Särskilda jordbrukstullar och sockeravgifter		66 195	53 278
	SUMMA		7 721 664	8 793 721

Bemyndigande

Anslag	Anslagsbenämning	Not	Tilldelad bemyndiganderam	Ingående åtaganden 2013	Utestående åtaganden	Prognos över utestående åtagandes fördelning per år							
						2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020-
Tkr													
23 1:11.1	Intervention för jordbruksprodukter m.m.		86 000	69 937	85 200	39 185	46 015						
23 1:13.3	Strukturstöd till fisket m.m. – Europeiska fiskerifonden (EFF) 2007–2013	72	63 000	37 585	34 126	25 752	8 374						
23 1.14.3	Från EU-budgeten finansierade strukturstöd till fisket m.m. – Europeiska fiskerifonden (EFF) 2007–2013	72	166 000	135 945	119 183	60 509	58 674						
23 1:18	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur		4 097 500	3 756 997	3 297 070	2 183 518	935 800	121 463	45 623	4 740	2 963	2 963	
1:18.8	Honungsprogrammet, nationell medfinansiering		2 710	2 454	2 706	2 706							
1:18.9	Landsbygdsprogram 2007–2013		4 094 790	3 754 543	3 294 364	2 180 812	935 800	121 463	45 623	4 740	2 963	2 963	
23 1:19	Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur		3 839 000	3 609 635	2 993 708	1 940 808	930 648	83 537	31 378	3 261	2 038	2 038	
1:19.3	Honungsprogrammet EU-finansiering		2 710	2 454	2 706	2 706							
1:19.7	Landsbygdsprogram för Sverige år 2007–2013, EU-medel		3 836 290	3 607 181	2 991 002	1 938 102	930 648	83 537	31 378	3 261	2 038	2 038	
Summa			8 251 500	7 610 099	6 529 287	4 249 772	1 979 511	205 000	77 001	8 001	5 001	5 001	

Finansieringsanalys

Tkr	2013	2012	Not
Drift			
Kostnader	-1 378 390	-1 351 760	73
Finansiering av drift			
Intäkter av anslag	825 130	838 340	
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	550 549	533 366	
Intäkter av bidrag	41 814	37 189	
Övriga intäkter	1 286	3 852	
<i>Summa medel som tillförts för finansiering av drift</i>	1 418 779	1 412 747	
Minskning (+) av lager	2 748	567	
Ökning (-) av kortfristiga fordringar	-19 067	40 014	74
Minskning (-) av kortfristiga skulder	-109 110	-658 314	75
KASSAFLÖDE FRÅN DRIFT	-85 040	-556 746	
Investeringar			
Investeringar i materiella tillgångar	-49 103	-28 321	
Investeringar i immateriella tillgångar	-32 810	-5 762	
<i>Summa investeringsutgifter</i>	-81 913	-34 083	
Finansiering av investeringar			
Lån från Riksgäldskontoret	74 302	46 429	
- amorteringar	-53 842	-56 650	
Ökning av statskapital med medel som tillförts statsbudgeten	-7 712	-96 105	
Förändring av kortfristiga fordringar	7 712	96 105	74
Försäljning av anläggningstillgångar	4 720	1 893	76
<i>Summa medel som tillförts för finansiering av investeringar</i>	25 180	-8 328	
KASSAFLÖDE FRÅN INVESTERINGAR	-56 733	-42 411	

	2013	2012	Not
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m. samt andra intäkter som inte disponeras av myndigheten	8 690 614	9 425 190	
Förändring av kortfristiga fordringar	-913 082	-732 645	74
Förändring av kortfristiga skulder	-41 713	-41 930	75
<i>Inbetalningar i uppbördsverksamhet</i>	7 735 819	8 650 615	
<i>Medel som tillförts statsbudgeten från uppbördsverksamhet</i>	-7 721 664	-8 793 721	
KASSAFLÖDE TILL UPPBÖRDSVERKSAMHET	14 155	-143 106	
Transfereringsverksamhet			
Lämnade bidrag	-11 805 277	-11 804 912	78
<i>Utbetalningar i transfereringsverksamhet</i>	-11 805 277	-11 804 912	
Finansiering av transfereringsverksamhet			
Medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bidrag	11 895 168	12 578 394	77
<i>Summa medel som tillförts för finansiering av transfereringsverksamhet</i>	11 895 168	12 578 394	
KASSAFLÖDE FRÅN TRANSFERERINGSVERKSAMHET	89 891	773 482	
FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL	-37 726	31 219	
Likvida medel vid årets början	316 254	285 035	
Ökning (+) av kassa, bank	0	-1	
Minskning (-) av tillgodohavanden hos Riksgäldskontoret	0	0	
Ökning (-) av räntekontokredit Riksgälden	-16 358	-8 234	
Minskning (-) av avräkning med statsverket	-21 368	39 454	
Summa förändring av likvida medel	-37 726	31 219	
Likvida medel vid årets slut	278 528	316 254	

Sammanställning över väsentliga uppgifter

Tkr	2013	2012	2011	2010	2009
Låneram i Riksgäldskontoret					
- beviljad	220 000	170 000	165 000	170 000	170 000
- utnyttjad	139 121	118 661	128 882	143 103	156 157
Kontokrediter hos Riksgäldskontoret					
- beviljad ¹	110 000	78 000	78 000	78 000	78 000
- maximalt utnyttjad	71 667	67 598	79 202	74 804	83 660
Räntekonton					
- räntekostnader	259	139	280	140	43
- ränteintäkter	7	83	142	7	44
Avgiftsintäkter					
- avgifter enligt 4 § avgiftsförordningen	12 537	741	809	788	771
- avgiftsbelagd verksamhet, budget ¹	537 100	519 800	530 200	512 830	506 861
- avgiftsbelagd verksamhet, faktiskt utfall	528 777	519 724	514 912	500 240	477 590
- övriga intäkter	10 702	12 901	19 417	21 294	16 112
<i>Summa avgiftsintäkter</i>	<i>552 016</i>	<i>533 366</i>	<i>535 138</i>	<i>522 322</i>	<i>494 473</i>
Anslagskrediter ramanslag					
- beviljad	1 253 086	1 373 097	1 344 170	490 489	611 760
- utnyttjad (på anslagspostnivå)	111 313	15 627	9 576	245	20 775
Anslagssparande (ram)	1 453 950	2 395 900	2 458 682	6 188 549	4 660 142
- därav in-tecknat för framtida åtaganden (cirka)	1 425 800	1 621 180	2 103 313	4 464 820	4 177 930
Totalt gjorda åtaganden jämfört med summan av tilldelade bemyndigande	6 529 287/ 8 251 500	7 610 099/ 6 814 500	8 802 256/ 10 023 700	8 328 735/ 8 738 275	7 473 321/ 9 255 275
Årsarbetskrafter (ÅAK), st.	1 207	1 180	1 182	1 190	1 131
Medelantalet anställda, st. ²	1 273	1 257	1 223	1 198	1 176
Driftkostnad/årsarbetskraft, tkr ³	1 141	1 142	1 099	1 096	1 233
Årets kapitalförändring	1 050 351	1 402 243	-740 023	-1 247 185	266 349
Balanserad kapitalförändring	5 391 581	3 989 337	4 729 360	5 985 789	5 719 440

1. Avser verksamhet inom de sex resultatområdena Växt, Vatten, Djur, Utsäde, Tillsyn och Distriktsveterinärerna exklusive myndighetsuppdrag och övriga anslagsfinansierade delar. Budgeterad del har rensats från anslagsmedel från anslagsposterna 1:4.1 Bidrag till veterinär fältverksamhet och 1:9.1 Bekämpande av växtsjukdomar samt budgeterade myndighetsuppdrag om totalt cirka 120 000 tkr (fg.å. 119 500 tkr) för att få en korrekt jämförelse.
2. Av medelantalet tillsvidareanställda 2013 är 866 st. kvinnor (fg.å. 840 st.) och män 407 st. (fg.å. 417 st.).
3. Att fördela verksamhetens kostnader på antalet årsarbetskrafter ger ingen rättvisande bild av Jordbruksverkets kostnadsläge. Nedan har en uppdelning gjorts på den veterinära verksamheten (resultatområde Distriktsveterinärerna) samt övrig verksamhet. Från den övriga verksamheten har driftkostnader för interventionslager eliminerats, se tabell på nästa sida.

	2013	2012	2011	2010
Årsarbetskrafter/antal:				
Resultatområde Distriktsveterinärerna	444	435	433	437
Övrig verksamhet	763	745	749	753
Driftkostnader/årsarbetskraft (tkr/åak)				
Resultatområde Distriktsveterinärerna	1 165	1 168	1 183	1 142
Övrig verksamhet	1 120	1 116	1 028	1 032

Kommentar till tabell:

I resultatområde Distriktsveterinärerna ingår t.ex. foder- och medicininköp på drygt 60 000 tkr årligen. I driftkostnaderna för övrig verksamhet ingår även utbetalningar till andra myndigheters verksamhet, analys- och provtagningskostnader inom vissa övervakningsprogram och bekämpningsinsatser inom djurområdet.

Notförteckning

NOT 1. INTÄKTER AV AVGIFTER OCH ANDRA ERSÄTTNINGAR

Avgifter enligt 4 § avgiftsförordningen		
Specifikation (tkr)	2013	2012
Publikationer	769	691
Övrigt	1 172	50
Tjänsteexport ¹	10 596	0
Summa	12 537	741

1. Tjänsteexport har tidigare redovisats som intäkter av bidrag, se Finansiell redovisning – Inledning.

Avgiftsbelagd verksamhet

Specifikation (tkr)	Enligt regl. brev ¹	2013	2012
RO Växt	5 000	4 668	4 784
RO Vatten	10 000	7 597	9 294
RO Djur	32 700	30 738	26 657
RO Utsåde	31 400	31 536	29 994
RO Tillsyn	30 000	32 418	28 877
RO DV	428 000	421 820	420 611
Summa	537 100	528 777	520 217

1. Exklusive anslag 1:4 Bidrag till veterinärfältverksamhet och 1:9 Bekämpande av växtsjukdomar samt myndighetsuppdrag om cirka 120 000 tkr (fg.å. 119 500 tkr). Delar av intäkter bokförda under RO Växt internregleras mot RO Tillsyn vilket delvis förklarar differensen mellan budget enligt regleringsbrev och utfallet.

Övriga intäkter

Specifikation (tkr)	2013	2012
Övriga intäkter ²	9 235	12 408
Reavinst vid försäljning ³	1 467	0
Totalt	10 702	12 408

2. Övriga intäkter avser i huvudsak intäkter från löneersättningar, övrig försäljning m.m.

3. Under Övriga driftkostnader redovisas reaförlust om 688 tkr.

Totalt

(tkr)	2013	2012
Totala intäkter	552 016	533 366

NOT 2. FINANSIELLA INTÄKTER

Specifikation (tkr)	2013	2012
Ränta på räntekonto hos Riksgäldskontoret	7	83
Ränteintäkter kundfordringar	1 228	1 273
Övriga finansiella intäkter	51	2 496
Summa	1 286	3 852

NOT 3. KOSTNADER FÖR PERSONAL

Kostnaden för löner exkl. arbetsgivaravgifter m.m. uppgår till 573 008 tkr (fg.å. 552 321 tkr).

Utbetalda ersättningar till ledamöter i insynsrådet m.m. se bilaga 3.

NOT 4. KOSTNADEN FÖR LOKALER

I lokalkostnader ingår även hyror för lagerlokaler m.m. avseende offentlig lagring om cirka 520 tkr (fg.å cirka 6 360 tkr).

NOT 5. FINANSIELLA KOSTNADER – DRIFT

Specifikation (tkr)	2013	2012
Ränta på räntekonto hos Riksgäldskontoret	-259	-139
Ränta på lån hos Riksgäldskontoret	-1 213	-1 868
Räntekostnader leverantörsfakturor	-280	-2 198
Övriga finansiella kostnader	-64	-876
Summa	-1 816	-5 081

NOT 6. INTÄKTER AV AVGIFTER M.M. SAMT ANDRA INTÄKTER SOM INTE DISPONERAS AV MYNDIGHETEN

Specifikation (tkr)	2013	2012
EU:s garantifond för jordbruket	6 005 175	6 156 551
EU:s landsbygdsfond 2007–2013	2 372 544	2 646 098
Europeiska fiskerifonden 2007–2013	75 675	36 405
EU:s landsbygdsfond 2000–2006	-822	0
Egna medel/Produktionsavgift socker	104 079	-21 271
Övriga bidrag från EU/ Statistik	1 398	3 239
Övrigt	42 534	62 876
Summa	8 600 583	8 883 898

NOT 7. FINANSIELLA KOSTNADER – UPPBÖRD

Specifikation (tkr)	2013	2012
Kursvinster(+)/-förluster(-)	66 548	-248 163
Orealiserade kursdifferenser – Periodiseringspost	66 951	1 025 467
Finansiella korrigeringar EU ¹	-43 468	-236 012
Summa	90 031	541 292

1. På grund av särskilda redovisningsprinciper för finansiella korrigeringar har belastning skett av inkomsttitel 2714, se Finansiell redovisning – Inledning. Under året har totalt 43 468 tkr belastat titeln rörande finansiella korrigeringar för stödår 2005–2008.

NOT 8. UPPBÖRDSVERKSAMHET SALDO

Saldobeloppet avser EU-medel för perioden nov–dec 2013 som tillförts statsbudgeten först jan–feb 2014 och EU-medel för perioden nov–dec 2012 som inte disponeras av myndigheten. I beloppet ingår även kursvinst (netto) om 133 499 tkr (fg.å. kursvinst 777 304 tkr) varav 248 096 tkr avser orealiserad kursvinst för 2013 samt 181 145 tkr avser återförd orealiserad kursvinst från 2012.

NOT 9. MEDEL SOM ERHÅLLITS FRÅN MYNDIGHETER

(tkr)	2013	2012
Havs- och vattenmyndigheten	6 328	2 853
FORMAS	4 115	0
Skogsstyrelsen	1 500	0
MSB	730	0
Övrigt	0	465
Summa	12 673	3 318

NOT 10. ÖVRIGA ERHÅLLNA MEDEL FÖR FINANSIERING AV BIDRAG

(tkr)	2013	2012
Stiftelsen Lantbrukets Utveckling	9 091	7 716
Summa	9 091	7 716

NOT 11. FINANSIELLA KOSTNADER – TRANSFERERINGAR

(tkr)	2013	2012
Finansiella korrigeringar – reglerade mot EU ¹	-172 205	-427 098
Finansiella korrigeringar – periodavgränsningspost	188 372	664 275
Inbetalda återkrav	484	240
Summa	16 651	237 417

1. Se även not 48

NOT 12. LÄMNAD E BIDRAG

Specifikation (tkr)	2013	2012
EU:s garantifond för jordbruket	-6 004 525	-6 089 910
EU:s landsbygdsfond (EJFLU)	-2 307 659	-2 586 418
Europeiska fiskerifonden (EFF)	-68 396	-37 321
Svensk finansiering av EJFLU och EFF	-3 118 604	-2 937 383
Egna medel/Produktionsavgift socker	-78 059	17 150
Övrigt	-228 034	-177 560
Summa	-11 805 277	-11 811 442

NOT 13. ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING

Kapitalförändringen visar skillnaden mellan poster som anslagsavräknats, men inte redovisats som kostnad eller bidrag, och poster som redovisats som kostnader eller bidrag, men inte anslagsavräknats, samt över-/underskott för avgiftsfinansierad verksamhet.

(tkr)	2013	2012
Uppbördsverksamhet	968 950	631 469
Resultatområde DV	-5 937	4 869
Resultatområde Växt, Vatten, Djur, Utsäde, Tillsyn, Internationellt utvecklingsarbete	-50	314
Transfereringsverksamhet	89 892	766 952
Övrigt ¹	-2 504	-1 361
Summa	1 050 351	1 402 243

1. Avser bl.a. förskottade kostnader landsbygdsprogrammet, EU-finansiering.

NOT 14. PÅGÅENDE UTVECKLING

Det pågår utveckling av nya IT-system. Dessa system redovisas under immateriella anläggningstillgångar, se även Finansiell redovisning – Inledning, angående IT-utvecklingsprojekt. I Hermes ingår pågående utveckling i beloppet för balanserade utgifter för utveckling.

(tkr)	2013	2012
ProCAP	30 160	0
UPA	2 309	3 130
LINK	1 650	0
Summa	34 119	3 130

NOT 15. BALANSERADE UTGIFTER FÖR UTVECKLING

(tkr)	2013	2012
IB Ack anskaffningsvärde	233 438	212 890
Årets inköp	1 820	20 548
Utrangering	-1 922	0
UB Ack anskaffningsvärde	233 336	233 438
IB Ack. avskrivningar	-185 141	-156 502
Årets avskrivningar	-19 168	-28 639
Utrangering	1 922	
UB Ack. avskrivningar	-202 387	-185 141
Bokfört värde	30 949	48 297

Avskrivningsperiod 3/5 år

Aktivering överensstämmer med ESV:s föreskrifter till 5 kap. § 2 FÅB och prövningen har genomförts enligt ESV:s allmänna råd till den nämnda paragrafen.

NOT 16. RÄTTIGHETER OCH ANDRA IMMATERIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

(tkr)	2013	2012
IB Ack. anskaffningsvärde	3 441	3 441
Årets inköp	0	0
UB Ack. anskaffningsvärde	3 441	3 441
IB Ack. avskrivningar	-3 203	-2 593
Årets avskrivningar	-168	-610
UB Ack. avskrivningar	-3 371	-3 203
Bokfört värde	70	238

Avskrivningsperiod 3/5 år

NOT 17. FÖRBÄTTRINGSUTGIFTER PÅ ANNANS FASTIGHET

(tkr)	2013	2012
IB Ack. anskaffningsvärde	28 780	28 115
Årets inköp	1 542	950
Utrangering	-118	-285
UB Ack. anskaffningsvärde	30 204	28 780
IB Ack. avskrivningar	-24 256	-22 250
Årets avskrivningar	-2 267	-2 291
Utrangering	118	285
UB Ack. avskrivningar	-26 405	-24 256
Bokfört värde	3 799	4 524

Avskrivningsperiod 3/5 år

NOT 18. MASKINER, INVENTARIER, INSTALLATIONER M.M.

	Inventarier		Datorer		Transportmedel		Totalt	
	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012
IB Ack. anskaffningsvärde	89 567	82 071 ¹	58 163	50 085	77 736	74 562 ¹	225 466	206 718
Årets inköp	9 422	7 667	12 441	8 551	25 698	11 153	47 561	27 371
Försäljn./utrangering	-2 069	-171	-34 336	-473	-22 631	-7 979	-59 036	-8 623
UB Ack. anskaffningsvärde	96 920	89 567	36 268	58 163	80 803	77 736	213 991	225 466
IB Ack. avskrivningar	-67 946	-61 088 ¹	-46 910	-40 316	-37 964	-32 520	-152 820	-133 924
Årets avskrivningar	-7 871	-6 981	-6 547	-6 594	-13 638	-11 715	-28 056	-25 290
Försäljn./utrangering	1 868	123	34 336	0	18 892	6 271	55 096	6 394
UB Ack. avskrivningar	-73 949	-67 946	-19 121	-46 910	-32 710	-37 964	-125 780	-152 820
Bokfört värde	22 971	21 621	17 147	11 253	48 093	39 772	88 211	72 646
Avskrivningsperiod	5/7 år		3 år		3/8 år			

1. Ingående värde har korrigerats i samband med byte av anläggningsmodul i Agresso.

Utnyttjad låneram uppgår till 139 121 tkr (fg.å. 118 661 tkr). Den utgående balansen för immateriella och materiella anläggningstillgångar enligt not 14 till 18 uppgår till 157 148 tkr (fg.å. 128 835 tkr). Skillnaden om 18 027 tkr (fg.å. 10 174 tkr) beror främst på att lån ännu inte har tagits fullt ut för pågående IT-utvecklingsprojekt och dels på inköp i december.

NOT 19. VARULAGER OCH FÖRRÅD

Posten avser medicin och förbrukningsmaterial för resultatområde DV, förbrukningsmaterial resultatområde Utsäde och pass för sällskapsdjur inom resultatområde Djur. Värdering har skett enligt inköpspris.

NOT 20. PÅGÅENDE ARBETE

Individuell värdering har gjorts av respektive projekt inom resultatområde Vatten utifrån upparbetat resultat och vad som förväntas inflyta.

NOT 21. ÖVRIGA FORDRINGAR

Specifikation (tkr)	2013	2012
EU:s garantifond för jordbruket	5 955 188	5 760 640
EU:s landsbygdsfond (EJFLU)	1 593 907	777 127
EU:s garantifond – Intervention	0	7 712
Europeiska fiskerifonden (EFF)	38 048	54 560
Europeiska fiskerifonden (FFU)	-10 262	-14 051
Egna medel (EU)/ Produktionsavgift socker	-28 413	57 109
Produktionsavgift socker	44 097	0
Återkrav	80 793	122 060
Övrigt	1 177	1 193
Bokfört värde	7 674 535	6 766 350

NOT 22. FÖRUTBETALDA KOSTNADER

Posten avser förutbetalda hyror om 11 437 tkr samt periodiserade kostnader för licenser om 10 095 tkr och övrigt 3 504 tkr, totalt 25 036 tkr.

NOT 23. ÖVRIGA UPPLUPNA INTÄKTER

Posten avser upparbetade intäkter rörande resultatområdena Distriktsveterinärerna, Tillsyn och Utsäde.

NOT 24. AVRÄKNING MED STATSVERKET

Specifikation (tkr)	2013	2012
Uppbörd		
Ingående balans	0	0
Redovisat mot inkomsttitel	-7 721 664	-8 793 721
Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde ¹	7 721 664	8 793 721
Skuld avseende uppbörd	0	0
Anslag i icke räntebärande flöde		
Ingående balans	0	0
Omföring IB från Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto ³	115 476	0
Redovisat mot anslag	12 170 645	12 678 023
Medel hänförliga till transfereringar m.m. som betalats till icke räntebärande flöde ^{1,2}	-12 192 354	-12 678 023
Fordringar avseende anslag i icke räntebärande flöde	93 767	0
Anslag i räntebärande flöde		
Ingående balans	-7 834	-3 547
Redovisat mot anslag	513 185	492 301
Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-505 621	-496 588
Fordringar avseende anslag i räntebärande flöde	-270	-7 834
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
Ingående balans	14 363	16 404
Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-1 945	-2 041
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	12 418	14 363
Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto i Riksbanken		
Ingående balans	315 245	269 463
Omföring IB till Anslag i icke räntebärande flöde ³	-115 476	0
Inbetalningar i icke räntebärande flöde	1 579	-298 382
Utbetalningar i icke räntebärande flöde	-3 400	344 164
Saldo	197 948	315 245
Belopp under utredning	0	3 457
Övriga fordringar på statens centralkonto i Riksbanken	197 948	318 702
Avräkning med statsverket Totalt	303 863	325 231

- Under året har finansiell korrigerings EU om 172 205 tkr reglerats mot EU genom att avräknas mot utbetalda stöd, dvs. inkomsttitel har tillförts medel och anslag 1:12 posten 1 har belastats. Inga kassamässiga regleringar har skett.
- För vissa utgifter som belastar icke räntebärande anslag sker utbetalning av praktiska skäl från räntekontot. Reglering om cirka 60 mnkr sker från statens centralkonto till räntekontot i januari/februari 2014.
- Under övriga fordringar/skulder på statens centralkonto redovisas jordfonden (se not 25) samt säkerheter (se not 30) vilket är en korrigerings jämfört med föregående år.

NOT 25. STATSKAPITAL

Specifikation (tkr)	2013	2012
Ingående balans:	201 910	298 015
- Jordfonden	194 197	194 197
- Interventionslager	7 713	103 818
Förändring interventionslager	-7 713	-96 105
Bokfört värde	194 197	201 910

Länsstyrelserna har redovisat följande uppgifter om Jordfonden till Jordbruksverket.

Varulager av fastigheter per 2013-12-31 uppgår till 153 176 tkr (fg.å. 150 196 tkr). Försäljnings- och driftsnettot som förts till inkomsttitel 2811 av länsstyrelserna uppgår till ett överskott om 7 025 tkr (fg.å. överskott om 11 449 tkr).

NOT 26. BALANSERAD KAPITALFÖRÄNDRING

Specifikation (tkr)	2013	2012
Uppbördsverksamhet	5 478 862	4 847 393
Resultatområde DV	7 095	2 225
Resultatområde Växt, Vatten, Djur, Utsäde, Tillsyn	3 314	3 000
Transfererings-verksamhet	-121 334	-888 286
Övrigt	23 643	25 005
Bokfört värde	5 391 580	3 989 337

NOT 27. AVSÄTTNINGAR FÖR PENSIONER OCH LIKANDE FÖRPLIKTELSE

Posten avser de pensionsförpliktelser avseende avtalen PA 03 och PA 91 som Jordbruksverket har per 2013-12-31.

(tkr)	2013	2012
Ingående avsättning	1 014	1 893
+ Årets pensionskostnader	98	0
- Årets pensionsutbetalningar	-760	-879
Utgående avsättning	352	1 014

NOT 28. LÅN I RIKSGÄLDSKONTORET

(tkr)	2013	2012
Ingående skuld till Riksgäldskontoret	118 661	128 882
Nyupptagna lån	74 302	46 429
Årets amortering	-53 842	-56 650
Bokfört värde	139 121	118 661

Beviljad låneram för år 2013 uppgår till 220 000 tkr (fg.å. 170 000 tkr).

NOT 29. RÄNTEKONTOKREDIT I RIKSGÄLDSKONTORET

Under 2013 har Jordbruksverket haft en kreditram för anslagsposten 1:8.1 Förvaltningskostnader, inklusive verksamhet på sex resultatområden, på 110 000 tkr. Utnyttjandet av kreditramen har varit som högst 71 667 tkr under året.

NOT 30. ÖVRIGA SKULDER

(tkr)	2013	2012
Preliminärskatt	13 772	13 512
Säkerheter	3 751	5 572
Köttklassificering	5 138	5 097
Övrigt	903	777
Bokfört värde	23 564	24 958

NOT 31. UPPLUPNA KOSTNADER

(tkr)	2013	2012
Semesterlöneskuld inkl. sociala avgifter	67 987	63 944
Arbetsbefrielsedagar inkl. sociala avgifter (RO DV)	15 118	16 806
Finansiella korrigeringar EU	41 626	230 881
Övrigt	29 718	27 306
Bokfört värde	154 449	338 937

NOT 32. OFÖRBRUKADE BIDRAG

I posten ingår förutom förskott från EU:s landsbygdsfond om 1 145 430 tkr (fg.å. 1 103 717 tkr) samt förskott från EU: fiskerifond EFF om 34 297 tkr (fg.å. 33 048 tkr), se Finansiell redovisning – Inledning. Förskott EU är värderat till balansdagens kurs 2013-12-31 om 8,963 kr/euro.

Oförbrukade bidrag från myndigheter:

Myndighet (tkr)	Belopp	Planeras användas
Havs- och vattenmyndigheten	9 530	>1–3 år
FORMAS	1 885	3 mån–1 år
MSB	3 187	3 mån–1 år
Naturvårdsverket	1 305	3 mån–1 år
Livsmedelsverket	965	3 mån–1 år
Kemikalieinspektionen	235	3 mån–1 år
	236	>1–3 år
Lantmäteriverket	129	3 mån–1 år
Universitets- och högskolerådet	60	3 mån–1 år
Summa¹	17 532	

1. Oförbrukade bidrag från myndigheter föregående år uppgår till 28 447 tkr.

Utöver detta har verket fått bidrag om knappt 5 497 tkr (fg.å 2 480 tkr) från organisationer. Totalt uppgår oförbrukade bidrag till 1 202 756 tkr (fg.å 1 167 692).

NOT 33. RESULTATRÄKNING FÖR RESULTATOMRÅDE DISTRIKTSVETERINÄRERNA

Tkr	Not	2013-01-01 -2013-12-31	2012-01-01 -2012-12-31
Verksamhetens intäkter			
Intäkter från anslag 1:4	1	106 425	105 246
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	425 914	423 359
Finansiella intäkter	4	1 163	1 319
Summa intäkter		533 502	529 924
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal		-352 338	-345 778
Kostnader för lokaler	3	-19 546	-19 222
Övriga driftkostnader		-148 072	-142 995
Finansiella kostnader	4	-425	-1 003
Avskrivningar och nedskrivningar		-19 058	-16 057
Summa kostnader		-539 439	-525 055
Årets kapitalförändring		-5 937	4 869
Akkumulerad kapitalförändring		1 159	7 095

1. I intäkter från anslag redovisas endast den del av anslaget som har gått till Distriktsveterinärerna. För uppgifter om bidrag till avlägset boende djurägare se not 38.
2. I intäkter av avgifter och andra ersättningar ingår 2 627 tkr (fg.å. 2 748 tkr) avseende intäkter för interna uppdrag rörande smittsamma djursjukdomar. Detta har eliminerats i Jordbruksverkets totala resultaträkning. I beloppet ingår 3 789 tkr (fg.å. 4 257 tkr) som avser intäkter för uppdrag av myndighetskaraktär såsom gränskontroll, intyg vid in- och utförsel inom EU m.m.
3. Lokallyror för centralt placerad personal ligger kostnadsmissigt under posten övriga driftkostnader i och med att de betalas via en administrativ ersättning.
4. För att ge en mer rättvisande bild redovisas räntor brutto inom resultatområde DV. Totalt för Jordbruksverket redovisas räntor däremot netto under finansiella kostnader.

NOT 34. BALANSRÄKNING FÖR RESULTATOMRÅDE DISTRIKTSVETERINÄRERNA

Tkr	2013-12-31	2012-12-31
TILLGÅNGAR		
Immateriella anläggningstillgångar		
Pågående utveckling	1 650	0
Summa immateriella anläggningstillgångar	1 650	0
Materiella anläggningstillgångar		
Förbättringsutgifter på annans fastighet	1 503	1 237
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	62 833	51 922
Summa materiella anläggningstillgångar	64 337	53 159
Varulager m.m.		
Varulager och förråd	26 298	29 030
Summa varulager m.m.	26 298	29 030
Fordringar		
Kundfordringar	44 522	45 451
Fordringar hos andra myndigheter	6 594	4 161
Övriga fordringar	273	189
Summa fordringar	51 389	49 801
Periodavgränsningsposter		
Förutbetalda kostnader	6 165	3 897
Övriga upplupna intäkter	3 026	3 055
Summa periodavgränsningsposter	9 191	6 952
Kassa och bank		
Behållning räntekonto i Riksgälden	17 918	21 775
Kassa, postgiro, bank	47	47
Summa kassa och bank	17 965	21 822
SUMMA TILLGÅNGAR	170 830	160 764

Tkr	2013-12-31	2012-12-31
KAPITAL OCH SKULDER		
Myndighetskapital		
Balanserad kapitalförändring	7 096	2 226
Kapitalförändring enligt resultaträkning	-5 937	4 870
Summa myndighetskapital	1 159	7 096
Avsättningar		
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	0	34
Summa avsättningar	0	34
Skulder m.m.		
Lån i Riksgälden	63 626	50 272
Skulder till andra myndigheter	16 862	17 964
Leverantörsskulder	15 256	17 912
Övriga skulder	15 567	6 298
Summa skulder m.m.	111 311	92 447
Periodavgränsningsposter		
Upplupna kostnader	58 360	61 187
Summa periodavgränsningsposter	58 360	61 187
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER	170 830	160 764

NOT 35. ÖVRIGA RESULTATOMRÅDEN

(tkr)	Resultatområde Växt ¹		Resultatområde Vatten ²		Resultatområde Djur ³		Resultatområde Tillsyn ⁴		Resultatområde Utsäde ⁵	
	2013-01-01 -2013-12-31	2012-01-01 -2012-12-31	2013-01-01 -2013-12-31	2012-01-01 -2012-12-31	2013-01-01 -2013-12-31	2012-01-01 -2012-12-31	2013-01-01 -2013-12-31	2012-01-01 -2012-12-31	2013-01-01 -2013-12-31	2012-01-01 -2012-12-31
Offentligrättslig verksamhet										
Verksamhetens intäkter										
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	11 990	12 184	0	0	30 844	26 711	32 097	29 182	8 492	8 255
Finansiella intäkter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Summa intäkter	11 990	12 184	0	0	30 844	26 711	32 097	29 182	8 492	8 255
Verksamhetens kostnader										
Kostnader för personal	-5 217	-5 667	0	0	-4 159	-3 590	-13 052	-14 636	-3 479	-4 100
Kostnader för lokaler	0	0	0	0	-233	-242	-1 586	-1 406	-602	-588
Övriga driftkostnader ⁶	-6 790	-6 773	0	0	-30 425	-20 877	-15 868	-14 131	-4 514	-3 413
Finansiella kostnader	0	0	0	0	-1	0	0	0	0	0
Avskrivningar och nedskrivningar	0	0	0	0	-3	-3	-48	-48	-344	-232
Summa kostnader	-12 007	-12 440	0	0	-34 821	-24 712	-30 554	-30 221	-8 939	-8 333
Årets kapitalförändring offentligrättslig verksamhet	-17	-256	0	0	-3 977	1 999	1 543	-1 039	-447	-78
Uppdragsverksamhet										
Verksamhetens intäkter										
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	0	0	10 518	12 800	0	0	4 069	3 576	24 226	22 872
Finansiella intäkter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Summa intäkter	0	0	10 518	12 800	0	0	4 069	3 576	24 226	22 872
Verksamhetens kostnader										
Kostnader för personal	0	0	-7 058	-7 609	0	0	-1 585	-1 698	-14 641	-16 443
Kostnader för lokaler	0	0	0	0	0	0	0	0	-1 408	-1 457
Övriga driftkostnader ⁶	0	0	-3 798	-4 565	0	0	-2 484	-1 878	-7 327	-5 517
Finansiella kostnader	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Avskrivningar och nedskrivningar	0	0	0	-2	0	0	0	0	-621	-391
Summa kostnader	0	0	-10 856	-12 176	0	0	-4 069	-3 576	-23 997	-23 808
Årets kapitalförändring uppdragsverksamhet	0	0	-338	624	0	0	0	0	229	-936
Årets kapitalförändring totalt	-17	-256	-338	624	-3 977	1 999	1 543	-1 039	-218	-1 014
Akkumulerad kapitalförändring	1 245	1 262	-1 534	-1 196	5 162	9 139	-1 908	-3 451	-2 659	-2 441
Varav uppdragsverksamhet	0	0	-1 534	-1 196	0	0	-7	-7	-1 089	-1 318

1. Resultatområde **Växt** omfattar fytosanitär verksamhet, saluföring av trädgårdsväxter, GMO-verksamhet men exklusive tillsyn. Även myndighetsuppdrag inräknat. Enligt regleringsbrev medges växtinspektionen undantag från 5§ avgiftsförordningen. Utgifter som inte finansieras med avgifter ska finansieras med anslaget 1:9 Bekämpande av växtsjukdomar. Av intäkter av avgifter och andra ersättningar avser 7 322 tkr (fg.å. 7 400 tkr) ersättning för myndighetsuppgifter varav 4 922 tkr (fg.å. 5 000 tkr) från anslaget 1:9 Bekämpande av växtsjukdomar resterande del från anslaget 1:8 Statens jordbruksverk.
2. Resultatområde **Vatten** omfattar vattenhushållningen. Av intäkter av avgifter och andra ersättningar avser 2 921 tkr (fg.å. 3 388 tkr) ersättning för myndighetsuppgifter från anslaget 1:8 Statens jordbruksverk.
3. Resultatområde **Djur** omfattar införsel av djur, GMO-verksamhet, godkännande av anläggningar för tillverkning av foder och anläggningar för bearbetning och hantering av animaliska biprodukter, pass för sällskapsdjur, djurmärken, exportpass, hundregister, djurförsöksetiska nämnd, verksamhet enligt djurskyddsförordningen (1988:539), prövning av ansökan om legitimation eller annan verksamhet enligt 4 kap. lagen (2009:302) verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård, utbildning av officiella veterinärer samt den del av gränskontroll och övriga officiella uppdrag t.ex. karantänsuppdrag som inte utförs av Distriktsveterinärerna. Av intäkter av avgifter och andra ersättningar avser 106 tkr intern försäljning av pass för sällskapsdjur till Distriktsveterinärstationer.
4. Resultatområde **Tillsyn** omfattar tillsyn inom fytosanitär verksamhet, kvalitetskontroll av frukt och grönsaker, GMO-verksamhet inom växtområdet, retursystem för plastflaskor och metallburkar, äggmärkning, anläggningar för animaliska biprodukter, fodertillverkning, emballagekontroll på stensändningar från Kina, vattenbruksregister och verksamhet inom utsädesområdet. Uppdragsverksamheten inom RO Tillsyn utgörs av köttklassificering. Köttklassificeringen har en skuld till slakteribranschen 5 139 tkr (fg.å. 5 097 tkr) för perioden 1997 till 2013. Av intäkter av avgifter och andra ersättningar avser 1 675 tkr (fg.å. 1 787 tkr) ersättning för myndighetsuppgifter från anslaget 1:8 Statens jordbruksverk avseende köttklassificeringen. Av intäkter för avgifter och andra ersättningar avser 2 073 tkr (fg.å. 2 093 tkr) reglering av interna uppdrag.
5. Resultatområde **Utsäde** omfattar certifiering av utsäde och viss analys exklusive tillsyn. Uppdragsverksamheten inom RO utsäde utgörs av laboratorieundersökningar, kvalitetsanalyser och andra undersökningar av utsäde och växtsorter samt kvalitetsanalys av foder- och kvarnsplanmål. Myndighetsuppdraget är inräknat. Av intäkter av avgifter och andra ersättningar avser 920 tkr (fg.å. 839 tkr) myndighetsuppdrag för internationella uppdrag samt ersättningar för interna uppdrag om 264 tkr (fg.å. 293 tkr) avseende interventionskontroll vid utlastning från kvarvarande interventionslager samt provtagning och analyser.
6. Kostnadsmissigt ligger lokalhyra för centralt placerad personal samt ersättning för arbetad tid för viss personal under posten övriga driftkostnader.

NOT 36. ANSLAG 1:8, POSTEN 1, FÖRVALTNINGSKOSTNADER

Jordbruksverket disponerar det ingående överföringsbeloppet om 7 834 tkr enligt regleringsbrev 2012-12-20.

Kostnaden för Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård enligt villkor 1 uppgår till 1 592 tkr (fg.å. 1 588 tkr) av högst 1 600 tkr.

Anslagsposten har enligt villkor 2 finansierat verksamheten i Centrala djurförsöksetiska nämnden med 3 763 tkr av högst 5 000 tkr enligt regleringsbrev.

Enligt villkor 5 har 6 000 tkr förbrukats av högst 6 000 tkr till att ersätta länsstyrelsernas arbete med tvärvillkorskontroller.

Anslaget har även använts för att ersätta Tullverkets särkostnader för exportbidragskontroller av jordbruksprodukter med 837 tkr enligt villkor 6 om högst 2 100 tkr. I utbetalad ersättning ingår 93 tkr för kontroller om förbud mot utsläppande på marknaden samt import av päls av katt och hund och varor som innehåller sådan päls enligt samma villkor (högst 300 tkr) samt kontroller om handel med sälprodukter om 88 tkr (högst 100 tkr).

Enligt villkor 7 ska minst 8 500 tkr användas för åtgärder inom det nationella programmet för växtgenetiska resurser. Under 2013 har 8 942 tkr utnyttjats (fg.å. 8 965 tkr).

Av medlen har 3 400 tkr använts för kvalitetsuppföljning i ängs- och betesmarker samt uppföljning av småbiotoper inom nationell inventering av landskapet i Sverige (NILS), enligt villkor 8 ska minst 3 000 tkr användas till detta.

Jordbruksverket har betalat 200 tkr till MSB för RAKEL enligt villkor 9.

Inga belastningar har skett enligt villkor 10 avseende korrigeringar för hantering av traditionella egna medel (produktionsavgift socker).

Av anslaget har 1 707 tkr använts för drift av djursjukdatasystemet Vet@ enligt villkor 11.

Av anslagsposten har 2 000 tkr (högst 2 000 tkr) använts enligt villkor 12 för att ersätta ESV:s revisionskostnader för räkenskapsåret 2013 rörande Europiska fiskerifonden (EFF).

NOT 37. ANSLAG 1:8, POSTEN 2, STATISTIK

Det utgående överföringsbeloppet om -319 tkr ryms inom anslagskrediten om 937 tkr.

NOT 38. ANSLAG 1:4, POSTEN 1, BIDRAG TILL VETERINÄR FÄLTVERKSAMHET

Av anslagsbelastningen om 107 301 tkr har 106 425 tkr tillförts resultatområdet Distriktsveterinärerna, se resultaträkning not 33.

Av anslaget får högst 7 300 tkr användas för att minska vissa av avlägset boende djurägares veterinärkostnader. Ersättning har utgått med 5 090 tkr (fg.å. 5 309 tkr) till kunder som använder distriktsveterinärer samt 821 tkr (fg.å. 675 tkr) har utbetalats till privata veterinärer. Ersättningen har fördelats enligt följande:

Län (tkr)	2013	2012	2011
Stockholm	105	139	162
Uppsala	162	215	269
Södermanland	139	177	159
Östergötland	401	487	541
Jönköping	205	195	170
Kronoberg	262	232	233
Kalmar	610	539	446
Gotland	152	164	203
Blekinge	69	59	45
Skåne	302	290	295
Halland	384	276	313
Västra Götaland	503	583	612
Värmland	373	322	363
Örebro	139	122	130
Västmanland	0	75	70
Dalarna	274	248	326
Gävleborg	114	131	148
Västernorrland	419	419	422
Jämtland	390	423	490
Västerbotten	547	503	583
Norrbottnen	361	385	408
Summa	5 911	5 984	6 388

NOT 39. ANSLAG 1:5, POSTEN 2, DJURHÄLSOVÅRD OCH DJURSKYDDSFÖRÄNDRING ÅTGÄRDER

Högst 2 500 tkr får användas för stöd för vissa kostnader i samband med kastrering av grisar eller för vaccinering mot galtlukt enligt **villkor 3** under anslagspost 2. Av beloppet har 246 tkr använts. Anslagsutfallet är 2 317 tkr lägre på anslagsposten än tilldelade medel och anledningen är att ersättningen vid kastrering av hantgrisar eller vaccinering mot galtlukt har varit lägre än beräknat.

NOT 40. ANSLAG 1:6, POSTEN 1, BEKÄMPANDE AV SMITTSAMMA HUSDJURSSJUKDOMAR

Det ingående överföringsbeloppet på anslagsposten om 17 367 tkr är indraget. I regeringsbeslut 2013-11-21 har anslagskrediten på posten höjts från 1 500 tkr till 10 000 tkr.

För smittskyddsberedningsuppgifter med anledning av epizooti- samt zoonoslagen får Jordbruksverket enligt **villkor 2** använda 1 000 tkr, härav har 838 tkr använts under 2013.

Jordbruksverket får enligt **villkor 4** använda högst 2 000 tkr. Av dessa har 2 461 tkr utbetalats från anslaget för särskilda undersökningar avseende främst zoonoser, serologiska undersökningar, undersökningar avseende salmonella samt bidrag för särskilda undersökningar vid obduktioner. Beslut om utbetalningar under året har varit 2 000 tkr.

Enligt **villkor 5** får Jordbruksverket använda högst 2 500 tkr för att ersätta producenter för vissa kostnader vid upptäckt av EHEC-smitta i samband med besättningsstudier eller åtgärder som har till syfte att ge kunskaper om möjlighet till bekämpning av EHEC-bakterien. Under 2013 har 1 884 tkr använts.

Utestående åtaganden på anslagsposten uppgår till 1 691 tkr.

NOT 41. ANSLAG 1:6, POSTEN 2, BIDRAG TILL BEKÄMPANDE AV DJURSKYDDSFÖRÄNDRING ÅTGÄRDER

Det ingående överföringsbeloppet på anslagsposten 2 om 429 tkr är indraget.

NOT 42. ANSLAG 1:6, POSTEN 4, BIDRAG TILL UTVECKLING OCH GENOMFÖRANDE AV SJUKDOMSKONTROLLER

Det ingående överföringsbeloppet på anslagsposten 4 om 2 585 tkr är indraget. Anslagsutfallet är 3 443 tkr lägre än tilldelade medel och anledningen är bl.a. att kostnaderna för övervakning av aviärinfluensa blev lägre än beräknat samt att utbildningsinsatserna för salmonellasanereringen blev lägre.

NOT 43. ANSLAG 1:9, POSTEN 1, BEKÄMPANDE AV VÄXTSJUKDOMAR

Enligt regeringsbeslut 2013-11-21 har anslaget ökat från 5 000 tkr till 6 700 tkr.

NOT 44. ANSLAG 1:10, POSTEN 1, GÅRDSSTÖD

Enligt regeringsbeslut är det ingående överföringsbeloppet på anslagsposten om 654 420 tkr indraget. Det utgående överföringsbeloppet om -102 252 tkr ryms inom anslagskrediten på 581 735 tkr. Jordbruksverket ska enligt villkor 3 inom ramen för medel avsatta för särskilt stöd lämna stöd om högst 5 000 tkr för kostnader för kvalitets- och marknadsföringsåtgärder. Stöd ska även lämnas för organisering av och deltagande i jordbruksutställningar och livsmedelsmässor inom EU om högst 5 000 tkr. Sammanlagd har under året 860 tkr betalats ut i stöd till mervärde i jordbruket.

NOT 45. ANSLAG 1:10, POSTEN 4, EU-MEDFINANSIERING AV BEKÄMPANDE AV DJURSJUKDOMAR

Enligt regeringsbeslut är det ingående överföringsbeloppet på anslagsposten om 6 398 tkr indraget. Anslagsutfallet är 3 692 tkr lägre än tilldelade medel och anledningen är att TSE-provtagning av friska djur vid slakt upphörde under 2013.

NOT 46. ANSLAG 1:11, POSTEN 1, INTERVENTION FÖR JORDBRUKSPRODUKTER M.M.

Det ingående överföringsbeloppet på anslagsposterna 1 om 133 321 tkr är indraget enligt regeringsbeslut 2012-12-20. Anslagsutfallet är 170 222 tkr lägre än tilldelat belopp och beror till största del på lägre offentlig lagring p.g.a. marknadsläget. En ytterligare orsak är att för skolmjölkstödet under övrig intervention så har det införts nya administrativa rutiner som medfört att handläggningstiden har blivit längre. Utbetalningar som tidigare skulle betalats ut under 2013 kommer nu att betalas ut under 2014 i stället.

NOT 47. ANSLAG 1:11.1 – VERKSAMHETEN MED OFFENTLIG LAGRING

Köp och försäljning (tkr)	Korn	Totalt
2013-01-01 – 2013-12-31		
Ingående kapitalbindning	-7 712	-7 712
Inköp (belastar 1:11 post 1)	0	0
Försäljning (tillförs inkomsttitel 2627)	0	0
Utlagring EU:s hjälpprogram	7 712	7 712
Andra kostnader (vinst/förlust) ¹	0	0
Övriga kostnader	0	0
Utgående kapitalbindning	0	0
Finansiell kostnad - /intäkt +, netto ²	-106	-106
Teknisk kostnad - /intäkt +, netto ³ (belastar 1:12 posten 1)	-1 076	-1 076
Hanterad kvantitet (ton)		
Ingående lager	8 856	
Inköp	0	
Svinn	-96	
Försäljning	0	
Utlagring EU:s hjälpprogram	-8 760	
Utgående lager	0	

- Genom andra kostnader regleras den vinst eller förlust som har uppstått vid försäljning av varorna. Även avdrag för prover, svinn som överstiger toleransnivån och avvissade kvantiteter som ej uppfyller kvalitetskraven regleras genom andra kostnader.
- Det finansiella nettot utgörs av skillnaden mellan Riksgäldens utlåningsränta och den ränta som erhålls från EU. Fr.o.m. den 1 juli 2008 slopades ränteberegningen av EU-finansierade delar varför denna ränteberegning enbart är fiktiv. Erhållen ränta från EU tillförs inkomsttitel 6116. För perioden 1995/96–2013 har Jordbruksverket erhållit totalt 11 937 tkr mer i ränta från EU jämfört med den ränta som erlagts till Riksgälden (t.o.m. den 30 juni 2008 och fiktiv beräkning därefter) varav en nettokostnad om 106 tkr för 2013.
- Med tekniska kostnader avses kostnader för transporter, inlagring, lagring och utlagring. De tekniska kostnaderna ersätts av EU med schablonbelopp för lagrad vara och ej för lagerutrymmen som står tomma i avvaktan på inlagring. Uppgifterna redovisas kassamässigt. De tekniska kostnaderna, netto utgörs av faktiska kostnader minus de schablonbelopp som erhålles från EU. Löpande under året belastas anslaget 1:11.1 med de s.k. tekniska kostnaderna och schablonbelopp som erhålles från EU tillförs inkomsttitel 6116. Vid varje halvårsskifte regleras resultatet för svenska staten. Jordbruksverket har undantag från EA-regeln enligt 18 § anslagsförordningen om löpande bokföring – se avsnitt i Finansiell redovisning – Inledning. Anslagsposten 1:12.1, Finansiella korrigeringar m.m. belastas alternativt tillförs och motsvarande belopp tillförs/belas anslagsposten 1:11.1. För räkenskapsåren 1995/96–2013 har svenska staten haft en kostnad om totalt 134 350 tkr med hanteringen av offentligt lagrad vara som inte har täckts av EU:s schablonersättningar varav en nettokostnad om 1 076 tkr för 2013.

NOT 48. ANSLAG 1:12, POSTEN 1, FINANSIELLA KORRIGERINGAR M.M.

Enligt regeringsbeslut 2012-12-22 disponerar Jordbruksverket hela det ingående överföringsbeloppet om 8 921 tkr.

Belastningen på anslaget avser främst finansiella korrigeringar från EU-kommissionen (KOM) om totalt 172 205 tkr. Korrigeringarna från KOM rör arealbaserade stöd för stödåren 2008 om 115 000 tkr, korrigeringar om 16 772 tkr rörande arealbaserade stöd åren 2007–2010 samt korrigeringar om totalt 40 433 tkr bl.a. rörande avslut av räkenskaper, se vidare Finansiell redovisning – Inledning. Därutöver har anslagsposten netto tillförts 726 tkr avseende bl.a. korrigeringar av tidigare års räkenskaper som redovisats till KOM. Av detta belopp avser 243 tkr inbetalat återkrav för Solidaritetsfonden. Svenska staten har dessutom haft en nettokostnad avseende tekniska kostnader för offentlig lagring om 1 076 tkr (fg.å. 1 094 tkr) samt skadeståndsärenden om totalt 677 tkr.

NOT 49. ANSLAG 1:13, POSTEN 3, STRUKTURSTÖD TILL FISKET M.M. – EUROPEISKA FISKERIFONDEN (EFF) 2007–2013

Enligt regleringsbrev 2012-12-20 är 21 025 tkr av det ingående överföringsbeloppet om totalt 23 797 tkr på anslagsposten indraget.

Enligt **villkor 1** får anslagsposten 3 disponeras med högst 2 500 tkr för medfinansiering av projekt inom Sveriges lantbruksuniversitet. Jordbruksverket har under 2013 utbetalat 2 500 tkr.

De utestående fiskerilånen som Länsstyrelserna förvaltar uppgår 2013-12-31 till 865 tkr och antalet är 8 stycken. Fördelade på Blekinge län 1 stycken 44 tkr, Skåne län 3 stycken 184 tkr, Hallands län 1 stycken 91 tkr och Västra Götalands län 3 stycken 546 tkr.

Anslagsutfallet är 16 781 tkr lägre än tilldelat belopp och anledningen är att utbetalningstakten har varit lägre än beräknat.

NOT 50. ANSLAG 1:14, POSTEN 3, FRÅN EU-BUDGETEN FINANSIERADE STRUKTURSTÖD TILL FISKET M.M. – EUROPISKA FISKERIFONDEN (EFF) 2007–2013

Enligt regleringsbrev 2012-12-20 är 137 632 tkr av det ingående överföringsbeloppet på anslagsposten om totalt 147 571 tkr indraget. Anslagsutfallet är 21 169 tkr lägre än tilldelat belopp och anledningen är att utbetalningstakten har varit lägre än beräknat.

NOT 51. ANSLAG 1:16, POSTEN 1, EXPORTFRÄMJANDE ÅTGÄRDER

Enligt regeringsbeslut 2012-12-20 är hela det ingående överföringsbeloppet på anslagsposten om 1 004 tkr indraget.

Enligt regeringsbeslut 2013-11-21 har 200 tkr omfördelat från anslaget till Kammarkollegiets post för matturism.

Av anslaget har Jordbruksverket betalat ut 13 500 tkr till Sveriges export- och investeringsråd enligt **villkor 1** avseende exportfrämjande av livsmedel.

Enligt **villkor 5** får 300 tkr användas för utvärdering av exportfrämjande åtgärder. Härav har 127 tkr använts.

Enligt **villkor 6** får 2 500 tkr användas till landgodkännande av livsmedelsexport. Härav har 1 992 tkr använts.

NOT 52. ANSLAG 1:16, POSTEN 2, MATLANDETKONFERENS OCH GASTRONOMISKA REGIONER

Av anslaget får 600 tkr användas enligt **villkor 1**, till att anordna en nationell Matlandetkonferens under 2013. Härav har 600 tkr använts.

Av anslaget får 4 000 tkr enligt **villkor 2** användas till arbetet med att utveckla gastronomiska regioner inom ramen för Sverige – det nya matlandet. Av detta har 192 tkr utnyttjats.

Anslagsutfallet är 3 808 tkr lägre än tilldelat belopp och anledningen är att arbetet med att utveckla gastronomiska regioner inte har kommit igång fullt ut. Enligt regeringsbeslut får tilldelat belopp utnyttjas under 2013 och 2014.

NOT 53. ANSLAG 1:16, POSTEN 3, SATSNINGAR FÖR ATT BIDRA TILL INNOVATION, UTVECKLING OCH HÖGRE KOMPETENS I LIVSMEDELSSEKTORN

Enligt regeringsbeslut 2012-12-20 är hela det ingående överföringsbeloppet på anslagsposten 3 om 1 910 tkr indraget.

Enligt regeringsbeslut 2013-11-21 har 2 000 tkr om-disponerats från anslagsposten 10 till anslagsposten 3. Det utgående underskottet på 689 tkr ryms inom anslagskrediten om 799 tkr.

Enligt **villkor 1** ska medlen utbetalas till att uppfylla regeringens vision Sverige – det nya matlandet. Minst 3 000 tkr ska avse åtgärder i syfte att främja ekologisk livsmedelsproduktion. Av detta har 1 741 tkr använts till detta ändamål. Utöver detta ska 2 000 tkr av medlen användas till kompetenshöjande insatser på området mer-värden i svenskt jordbruk. 4 373 tkr har använts.

Enligt **villkor 3** ska minst 5 000 tkr användas för kompetenshöjande insatser inom offentlig sektor, vilket även ska inkludera offentlig upphandling av livsmedel. Av beslutade medel om 5 000 tkr har 4 900 tkr betalats ut.

Av anslaget har 1 500 tkr utbetalats enligt **villkor 5** och använts för att skapa möjligheter till diversifiering och strukturomvandling samt nyetablering inom de samiska näringarna i enlighet med projektförslag av Sametinget.

Enligt **villkor 6** ska 550 tkr utbetalas efter rekvisition till Stockholm Environment Institute (SEI) för arbetet med nätverket Ekologiskt forum. Dessa 550 tkr är utbetalda.

Av anslaget får enligt **villkor 8**, 120 tkr användas till projekt för ökad livsmedelssäkerhet och minskat svinn. Av dessa 120 tkr har 120 tkr använts.

NOT 54. ANSLAG 1:16, POSTEN 4, KOMMUNIKATION

Enligt regeringsbeslut 2012-12-20 är hela det ingående överföringsbeloppet på anslagsposten 4 om 190 tkr indraget.

Anslagsposten får användas till arbetet med kommunikation för att förmedla bilden av Sverige – det nya matlandet i enlighet med den kommunikationsplattform som finns framtagna för arbetet och i enlighet med regeringsbeslut L2012/452. Av anslaget får 2 100 tkr användas av Jordbruksverket varav 2 065 tkr har använts. Vidare har 4 400 tkr utbetalats till Visit Sweden och 500 tkr till Livsmedelsverket.

NOT 55. ANSLAG 1:16 POSTEN 7, JAKT OCH FISKE

Enligt regeringsbeslut 2012-12-20 är hela det ingående överföringsbeloppet på anslagsposten om 6 400 tkr indraget.

Enligt regeringsbeslut 2013-11-21 har 3 000 tkr omfördelats från anslaget till Kammarkollegiets post för matturism.

Enligt **villkor 1** får 3 000 tkr användas för att koordinera svensk vattenbruksnäring. Jordbruksverket har utbetalat 2 011 tkr.

Av anslaget har enligt **villkor 2** 2 000 tkr utbetalats till SLU för att förbättra den odlade fiskens egenskaper.

Av anslaget får enligt **villkor 3**, 4 000 tkr tillföras det svenska fiskeprogrammet och av detta har 4 010 tkr utbetalats.

Enligt **villkor 4** får högst 2 000 tkr utbetalas till Livsmedelsverket i syfte att öka kännedom hos befolkningen om Livsmedelsverkets kostråd angående fisk från Östersjöområdet. Av detta har 2 000 tkr utbetalats.

Av anslaget får enligt **villkor 5** högst 2 800 tkr utbetalas som bidrag till Livsmedelsverket för att täcka kostnader för livsmedelskontroll av tvåskalgigt blötdjur. Härav har 2 800 tkr utbetalats.

Enligt **villkor 6** får 500 tkr användas för att etablera ett lokalt nätverk mellan vilthanteringsanläggningar, förädlingsföretag, dagligvaruhandel och restauranger i en specifik avgränsad region. Medlen får användas först efter beslut från regeringen. Under året har 500 tkr utbetalats.

Enligt **villkor 7** har 500 tkr utbetalats till Sameskolstyrelsen för satsning inom skolmat och det samiska köket.

Enligt **villkor 8** får 1 000 tkr användas för att förbättra förutsättningarna för att använda vilt som mat, vilket har utbetalats.

Utestående åtaganden på anslagsposten uppgår till 6 648 tkr.

NOT 56 ANSLAG 1:16, POSTEN 9, INSATSER VID SLAKT

Enligt regeringsbeslut 2012-12-20 är hela det ingående överföringsbeloppet på anslagsposten om 421 tkr indraget.

Enligt regeringsbeslut 2013-11-21 minskades anslaget med 850 tkr från 3 100 tkr till 2 250 tkr. Enligt samma regeringsbeslut 2013-11-21 har 400 tkr omfördelats från anslaget till Kammarkollegiets post för matturism. Det disponibla beloppet är efter denna omfördelning 1 850 tkr.

Av anslaget disponeras 350 tkr enligt **villkor 1** för kostnader för de obligatoriska TSE-kontroller som utförs vid slakt av nötkreatur som ska användas till livsmedel. Av detta har 255 tkr använts.

Av anslaget får högst 1 500 tkr användas för kostnader i ärenden om utfärdande av kompetensbevis och anordnande av slutprov enligt **villkor 2**. Av detta har 1 083 tkr använts.

Anslagsutfallet är 512 tkr lägre än tilldelade medel och anledningen är att TSE-provtagning av friska djur vid slakt upphörde under 2013.

NOT 57. ANSLAG 1:16, POSTEN 10, OFFENTLIGA MÅLTIDER OCH UTVECKLING AV LIVSMEDELSKONTROLL

Enligt regeringsbeslut 2013-11-21 har 2 000 tkr omdisponerats från anslagsposten 10 till anslagsposten 3.

Enligt **villkor 1** har 1 600 tkr utbetalats till Livsmedelsverket av högst 3 000 tkr för inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum för den offentliga måltiden och därmed sammanhängande uppgifter.

Enligt **villkor 2** har ytterligare 925 tkr av högst 2 000 tkr utbetalats till Livsmedelsverket för att utveckla kompetensen i den offentliga livsmedelskontrollen till nytta för företag och konsumenter. Anslagsutfall är 2 475 tkr lägre än tilldelat belopp och anledningen är att Livsmedelsverket inte har rekvirerat alla medel.

NOT 58. ANSLAG 1:18, POSTEN 4, NATIONELLA STÖD, STÖDOMRÅDE 1–3

En anslagskredit på posten 4 om 12 000 tkr infördes enligt regeringsbeslut 2013-11-21.

Från anslagsposten får högst 2 960 tkr utbetalas för ersättning av merkostnader i samband med insamling av kadaver i norra Sverige. Jordbruksverket har utbetalat 2 868 tkr.

Det utgående underskottet om 8 048 tkr ryms inom anslagskrediten om 12 000 tkr.

NOT 59. ANSLAG 1:18, POSTEN 5, ÅTERFÖRING AV HANDELSGÖDSELSKATT

Enligt regeringsbeslut den 2012-12-20 disponeras hela det ingående överföringsbeloppet om 7 443 tkr.

Enligt **villkor 1** får högst 33 375 tkr disponeras under åren 2011 till och med 2013 för ärendehantering och återkrav samt för IT-utveckling som krävs för att genomföra hanteringen. Jordbruksverket ska fördela medlen mellan Jordbruksverket och Länsstyrelserna. Av anslaget har 6 607 tkr disponerats under 2013.

NOT 60. ANSLAG 1:18, POSTEN 8, HÖNUNGSPROGRAMMET, NATIONELL MEDFINANSIERING

Enligt regeringsbeslut 2012-12-20 är hela det ingående överföringsbeloppet på anslagsposten om 116 tkr indraget. Anslagsutfallet är 355 tkr lägre än tilldelat belopp och anledningen är att vid ansökan om utbetalning av stöd har belopp varit lägre än beviljat belopp.

NOT 61. ANSLAG 1:18, POSTEN 9, LANDSBYGDSPROGRAM 2007–2013

I regeringsbeslut 2012-03-01 disponerar Jordbruksverket 421 493 tkr av det ingående överföringsbeloppet om 564 210 tkr

Enligt villkor 2 får anslagna medel användas för s.k. tekniskt stöd för programmets genomförande och för att förbereda landsbygdsprogrammet för perioden 2014–2020. Medlen får användas och har använts enligt följande:

Enligt regleringsbrev	Utfall 2013, tkr
Landsbygdsnätverket	4 334
Högst 550 tkr, Övervakningskommitténs sekretariat	360
Högst 21 845 tkr får disponeras för uppföljning och utvärdering. Av beloppet får högst 12 250 tkr disponeras av SLU. (varav 12 249 tkr SLU)	19 846
Högst 1 000 tkr, Jordbruksverkets kostnader för avskrivningar av egenutvecklade IT-system till följd av förberedelser och igångsättning av programmet	986
Högst 1 750 tkr, Sametingets kostnader för programmets genomförande (varav 733 tkr för kostnader 2012)	2 483
Högst 47 500 tkr, Länsstyrelsernas kostnader för genomförande m.m.	47 060
Högst 2 027 tkr, Jordbruksverkets kostnader för kostnader för införandet av ändringar av programmet inkl. avskrivningar av egenutvecklade IT-system	2 027
Högst 3 900 tkr för genomförande av programmet 2013 inkl. en ny djurvälståndersättning	2 724
Högst 8 500 tkr får disponeras för ajourhållning av blockdatabasen.	7 924
Högst 1 903 tkr får disponeras för att tillhandahålla ett utvärderingssekretariat samt säkerställa ex ante-utvärdering av förslag för programmet 2014–2020	1 878
Högst 10 750 tkr får disponeras för kostnader avseende förberedelse och igångsättande av programmet 2014–2020	9 462

NOT 62. ANSLAG 1:19, POSTEN 3, HÖNUNGSPROGRAMMET, EU-FINANSIERING

Enligt regleringsbrev 2012-12-20 är hela det ingående överföringsbeloppet på anslagsposten om 116 tkr indraget. Anslagsutfallet är 355 tkr lägre än tilldelat belopp och anledningen är att vid ansökan om utbetalning av stöd har belopp varit lägre än beviljat belopp.

NOT 63. ANSLAG 1:19, POSTEN 7, LANDSBYGDSPROGRAM FÖR SVERIGE ÅR 2007–2013, EU-MEDEL

Enligt regleringsbrev 2012-12-20 disponerar Jordbruksverket 447 817 tkr av det ingående överföringsbeloppet om 812 004 tkr på anslagsposten, resterade del om 364 187 tkr är indraget.

Enligt villkor 2 får anslagna medel användas för s.k. tekniskt stöd för programmets genomförande och för att förbereda landsbygdsprogrammet för perioden 2014–2020. Medlen får användas och har använts enligt följande:

Enligt regleringsbrev	Utfall 2013, tkr
Landsbygdsnätverket	4 334
Högst 550 tkr, Övervakningskommitténs sekretariat	360
Högst 21 845 tkr, får disponeras för uppföljning och utvärdering. Av beloppet får högst 12 250 tkr disponeras av SLU. (varav 12 249 tkr SLU)	19 846
Högst 1 000 tkr, Jordbruksverkets kostnader för avskrivningar av egenutvecklade IT-system till följd av förberedelser och igångsättning av programmet	986
Högst 1 750 tkr, Sametingets kostnader för programmets genomförande (varav 733 tkr för kostnader 2012)	2 483
Högst 47 500 tkr, Länsstyrelsernas kostnader för genomförande m.m.	47 060
Högst 2 027 tkr, Jordbruksverkets kostnader för kostnader för införandet av ändringar av programmet inkl. avskrivningar av egenutvecklade IT-system	2 027
Högst 3 900 tkr för genomförande av programmet 2013 inkl. en ny djurvälståndersättning	2 724
Högst 8 500 tkr får disponeras för ajourhållning av blockdatabasen.	7 924
Högst 1 903 tkr får disponeras för att tillhandahålla ett utvärderingssekretariat samt säkerställa ex ante-utvärdering av förslag för programmet 2014–2020	1 878
Högst 10 750 tkr får disponeras för kostnader avseende förberedelse och igångsättande av programmet 2014–2020	9 462

Anslagsutfallet är 394 329 tkr lägre än tilldelat belopp och anledningen är att utbetalningstakten var lägre än beräknat.

NOT 64. ANSLAG 1:20, POSTEN 1, FÖRSÖKS- OCH UTVECKLINGSVERKSAMHET

Av anslaget har, enligt **villkor 3**, 3 500 tkr utbetalats till Fritidsodlingens Riksorganisation för informations- och rådgivningsverksamhet samt 750 tkr till Stiftelsen trädgårdsodlingens elitplantstation.

NOT 65. ANSLAG 1:20, POSTEN 2, HÅLLBAR ANVÄNDNING AV BEKÄMPNINGSMEDEL

Enligt regleringsbrev 2012-12-20 är hela det ingående överföringsbeloppet om 176 tkr indraget. Det utgående underskottet på 4 tkr ryms inom anslagskrediten om 75 tkr.

NOT 66. ANSLAG 1:20, POSTEN 3 OMSTÄLLNINGSPREMIE OCH ENERGIEFFEKTIVISERING

Enligt regleringsbrev 2012-12-20 är hela det ingående överföringsbeloppet om 918 tkr indraget.

Av anslaget ska 2 500 tkr användas för en omställningspremie från fossila till icke-fossila bränslen i jord- och skogsbrukets arbetsmaskiner, enligt **villkor 1** av detta har 2 500 tkr använts.

Enligt **villkor 2** ska 1 500 tkr användas för rådgivningssystemet för energieffektivisering inom jordbruket. Av detta har 1 500 tkr använts.

NOT 67. ANSLAG 1:21, POSTEN 1, STÖD TILL JORDBRUKETS RATIONALISERING M.M.

Enligt **villkor 3** får högst 500 tkr av medlen disponeras för projekt i Västra Götalands samt Värmlands län. Av detta har inget utbetalats.

NOT 68. ANSLAG 1:1, AVGIFTEN TILL EUROPEISKA GEMENSKAPEN, POSTEN 2, SOCKERAVGIFTER

Enligt regeringsbeslut 2013-12-19 har årets tilldelade anslagsmedel om 23 453 tkr dragits in.

Specifikation, tkr	2013
Återbetalning från KOM (se Finansiell redovisning – Produktionsavgift socker)	57 109
Produktionsavgift socker till KOM	-22 296
Nedsatta överskottsavgifter till KOM	-27 351
Summa	7 462

NOT 69. INKOMSTITTEL 2714 SANKTIONSAVGIFTER M.M.

Inkomsttiteln består av följande poster

Specifikation, tkr	2013	2012
Återkrav enligt 1290/2005 (20 %)	5 335	11 212
Förverkade säkerheter	406	7 178
Tvårvillkor 73/2009 (25 %)	2 530	2 763
Återkrav gårdsstöd 2005–2007 (100 %)	6 429	33 234
Återkrav av gårdsstöd 2008 (100 %)	17 565	5 786
Villkor 3 anslag 1:13.1 Finansiella korrigeringar m.m.	115 000	425 000
Finansiell korrigering stödår 2005–2007 (EGFJ)	0	-219 730
Finansiell korrigering stödår 2008 (EJFLU)	-43 468	-16 282
Summa	103 797	249 161

NOT 70. INKOMSTITTEL 6111 001 GÅRDSSTÖD

På grund av annan redovisningsprincip rörande finansiella korrigeringar stödåren 2005-2008 är återflödet på titeln 115 000 tkr lägre, se not inkomstittel 2714 samt Finansiell redovisning – Inledning.

NOT 71. INKOMSTITTEL 6119 002, KURSDIFFERENSER FRÅN EUROPEISKA GARANTIFONDEN FÖR JORDBRUKET

Löpande redovisningar till EU:s jordbruksfonder (garanti- och landsbygd) sker i euro vilket innebär att Sverige bär kursrisken. Under 2013 uppgår kursvinst för av EU inbetalade belopp till cirka 67 135 tkr. Föregående år bokfördes en kursförlust på 248 163 tkr. Den främsta orsaken till vinsten är att gårdsstödet för stödåret 2012 utbetalas till kurs 8,45 kr per euro samtidigt som den svenska kronan har minskat något i värde mot euron under våren 2013 när inbetalningar har inkommit från EU på förskottade stöd.

NOT 72. BEMYNDIGANDE ANSLAG 1:13 OCH 1:14

Bemyndiganderamen har inte utnyttjats vilket framför allt beror på att utbetalningstakten var högre än beräknat men även att beslutstakten var lägre.

NOT 73. FINANSIERINGSANALYS, KOSTNADER

Specifikation, tkr	2013	2012
Verksamhetens kostnader	-1 428 737	-1 408 925
Avgår:		
Avskrivningar och nedskrivningar	49 659	56 830
Reaförlust	688	335
Summa	-1 378 390	-1 351 760

NOT 74. FINANSIERINGSANALYS, ÖKNING (-) AV KORTFRISTIGA FORDRINGAR

Specifikation, tkr	2013	2012
Förändring av:		
- Pågående arbete	-690	-767
- Fordringar	-921 948	-585 834
- Periodavgränsningsposter	-1 799	-9 925
Totalt	-924 437	-596 526
Avgår:		
Fordran EU som redovisas under avsnitt Finansiering av investeringar	-7 712	-96 105
Fordran EU som redovisas under avsnitt Uppbördsverksamhet	913 082	732 645
Summa	-19 067	40 014

NOT 75. FINANSIERINGSANALYS, MINSKNING (-) AV KORTFRISTIGA SKULDER

Specifikation, tkr	2013	2012
Förändring av:		
- Avsättningar	-662	-879
- Skulder (exkl. RGK)	-737	8 825
- Periodavgränsningsposter	-149 424	-701 660
Totalt	-150 823	-693 714
Avgår:		
Förskott EU som redovisas under avsnitt Uppbördsverksamhet	41 713	41 930
Periodiserade bidrag som redovisas under avsnitt Transfereringsverksamhet	0	-6 530
Summa	-109 110	-658 314

NOT 76. FINANSIERINGSANALYS, FÖRSÄLJNING AV ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

Specifikation, tkr	2013	2012
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	4 720	1 893
Summa	4 720	1 893

NOT 77. FINANSIERINGSANALYS, MEDEL SOM ERHÅLLITS FRÅN STATSBUDETEN FÖR FINANSIERING AV BIDRAG

Specifikation, tkr	2013	2012
Medel som erhållits från statsbudgeten enligt RR	11 856 754	12 329 943
Medel som erhållits för finansiering av bidrag	21 764	11 034
Övriga erhållna medel enligt RR		
Finansiella kostnader	16 651	237 417
Summa	11 895 169	12 578 394

NOT 78. FINANSIERINGSANALYS, LÄMNAD E BIDRAG TRANSFERERINGAR

Specifikation, tkr	2013	2012
Lämnade bidrag	-11 805 277	-11 811 442
Förändring skuld	0	6 530
Summa	-11 805 277	-11 804 912

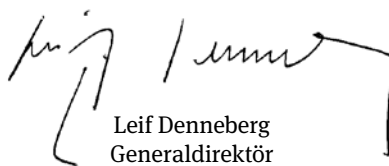
Fastställande

Fastställande av årsredovisning 2013

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Jag bedömer att den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten är betryggande.

Jönköping, 18 februari 2014

Leif Denneberg
Generaldirektör

Jordbruksverkets organisation

EU:s finansiella korrigeringar för jordbruksfonderna

Finansiella korrigeringar på grund av överskridna tidsgränser för utbetalningar, tkr.

Nedanstående tabell visar finansiella korrigeringar för medlemsländerna på grund av överskridna tidsgränser för utbetalningar enligt tillämpning av förordningen (EG) 885/2006 för perioden 1996–2013. Det bör observeras att de belopp som fastställs av kommissionen och dras av från ersättningarna till berörda medlemsstater under det aktuella året är preliminära och slutligen fastställs i samband med att räkenskaperna avslutas.

Medlemsstat	1996–2010	2011	2012	2013	Totalt 1996–2013
Belgien	5 931	0	0	0	5 931
Bulgarien	0	0	0	0	0
Tjeckien	316	0	0	0	316
Danmark	3 419	0	0	0	3 419
Tyskland	26 013	0	92	0	26 105
Estland	0	0	0	0	0
Grekland	272 232	15 183	2 241	0	289 656
Spanien	684 488	27 121	1 823	4 209	717 641
Frankrike	236 257	10 993	2 739	445	250 434
Irland	67 450	118	0	246	67 814
Italien	1 324 585	19 179	35 192	15 240	1 394 196
Cypern	0	0	0	0	0
Lettland	0	0	0	0	0
Litauen	0	0	0	0	0
Luxemburg	2 062	0	0	0	2 062
Ungern	412	0	0	1 149	1 561
Malta	0	0	0	0	0
Nederländerna	17 711	0	1 073	0	18 784
Österrike	112	0	0	0	112
Polen	0	0	92	0	92
Portugal	119 451	17 968	2 600	214	140 233
Rumänien	77 113	738	389	0	78 240
Slovenien	104	0	0	0	104
Slovakien	0	3 087	0	0	3 087
Finland	2 022	0	0	0	2 022
Sverige	449	0	0	0	449
Förenade kungariket	1 991 717	2 409	2 847	20 785	2 017 758
Totalt	4 831 844	96 796	49 088	42 287	5 020 015

Källa: EU-kommissionens dokument D-3109298-2013 (omräkningskurs 8,8591 kr/euro) och motsvarande dokument för tidigare år.

Finansiella korrigeringar – avslut av räkenskaper

EU-kommissionens beslut om godkännande och avslut av utbetalningsställenas räkenskaper sker i två steg. Steg ett avser årsräkenskaper och det intyg och den rapport som är resultat av de attesterande organens arbete. Beslut ska fattas senast den 30 april efterföljande år men är i sig ingen grund för finansiella korrigeringar.

Steg två grundar sig på kommissionens eget arbete inom ramen för godkännande av räkenskaper. Detta arbete avser granskning av överensstämmelse med gemenskapslagstiftningen och är inte längre knutet till ett speciellt räkenskapsår. Kommissionens årliga granskningsprogram upprättas med hänsyn till bland annat de iakttagelser som redovisats av attesterande organ, Europeiska

revisionsrättens granskningar och områden med hög risk för fel. Proceduren som inleds i steg två kan ta flera år. Besluten omfattar normalt de ärenden som behandlats färdigt under det närmast föregående halvåret. I besluten framgår vilka medlemsstater som omfattas och vilket/vilka utgiftsområden korrigeringen gäller. Ytterligare detaljer om respektive ärende framgår av den sammanfattande rapporten.

Tabellen nedan visar en sammanställning av finansiella korrigeringar sedan det nuvarande systemet infördes. Det bör observeras att besluten även kan innehålla ändringar av tidigare beslut som en följd av till exempel avgöranden i domstol samt justeringar av avdrag på grund av överskridna tidsgränser för utbetalningar.

Finansiella korrigeringar på grund av brister i tillämpningen av gemenskapslagstiftningen, tkr

Medlemsstat	Beslut 1999–2010	Beslut 2011	Beslut 2012	Beslut 2013	Totalt 1999–2013
Belgien	495 288	218 223	24 472	68 864	806 846
Bulgarien	0	0	0	191	191
Tjeckien	8 599	0	99	92 822	101 520
Danmark	1 531 589	204 861	138	99 662	1 836 250
Tyskland	1 500 267	27 500	89 417	107 793	1 724 977
Estland	958	0	6 661	0	7 619
Grekland	15 750 731	2 562 015	1 058 999	2 129 467	21 501 213
Spanien	10 547 761	1 035 271	2 068 896	762 610	14 414 538
Frankrike	9 428 109	20 678	532 669	1 760 847	11 742 303
Irland	261 763	0	90 751	74 215	426 729
Italien	13 779 077	743 003	1 422 305	731 316	16 675 700
Cypern	16 802	99 065	1 309	828	118 005
Lettland	121	0	0	10 701	10 822
Litauen	24 899	0	28 350	67 512	120 761
Luxemburg	31 450	0	16	4 375	35 841
Ungern	283 287	0	61 121	153 167	497 575
Malta	1 016	2 404	0	1 717	5 137
Nederländerna	1 239 896	222 441	161 541	319 352	1 943 230
Österrike	55 795	12 018	12 476	32 121	112 410
Polen	1 227 971	75 529	112 945	1 109 281	2 525 726
Portugal	1 311 937	48 415	823 612	271	2 184 235
Rumänien	340 136	665 954	0	146 941	1 153 032
Slovenien	71 998	-19 342	117	77 499	130 272
Slovakien	29 647	0	0	41 864	71 511
Finland	89 852	9 136	397	58 474	157 858
Sverige	224 360	697 418	193 313	244	1 115 335
Förenade kungariket	4 608 936	313 524	612 975	2 061 294	7 596 728
Totalt	62 862 245	6 938 113	7 302 579	9 913 428	87 016 364

1. Det första beslutet fattades 1999. Korrigeringar p.g.a. försenade betalningar redovisas separat och ingår inte såvida det inte avser en korrigering +/- av beloppen i tabell 1.

Källa: Beslut 2013/123/EU, 26 februari 2013 (kurs 8,3020); Beslut 2013/214/EU, 2 maj 2013 (kurs 8,7560); Beslut 2013/433/EU, 13 augusti 2013 (kurs 8,6863, Beslut 2013/763/EU, 12 december 2013 (kurs 8,8591) och motsvarande beslut för tidigare år.

Utbetalade ersättningar till ledamöter i insynsrådet m.m.

Skattepliktiga ersättningar och andra förmåner som betalats ut till ledamöter i insynsrådet och ledande befattningshavare inom Statens jordbruksverk, tkr.

Generaldirektör:

Leif Denneberg ¹	– bruttolön	1 037
Mats Persson ²	– bruttolön	1 032

Insynsrådsledamöter:

Agneta Dreber	– arvode	6,0
Anders Engvall	– arvode	6,0
Marianne Jensen Waern	– arvode	1,5
Anniqa E. Nygård	– arvode	4,5
Irene Oskarsson	– arvode	4,5
Sven Stensson	– arvode	3,0
Björn Risinger	– arvode	4,5
Helén Petersson	– arvode	3,0

1. Anställd som Överdirektör perioden 2012-01-01–2012-08-31 och som Generaldirektör 2012-09-01–2012-12-31

2. Avslutade sin anställning som Generaldirektör på Jordbruksverket 2012-08-31

Uppdrag som styrelse- eller rådsledamot i andra statliga myndigheter samt uppdrag som styrelseledamot i aktiebolag:

Leif Denneberg

Tullverkets insynsråd
E-delegationen

Agneta Dreber

Ordförande för Sveriges Radio AB, ordförande i Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO), ledamot i Länsförsäkringar Stockholm, suppleant i styrelsen för Handelshögskolan i Stockholm, samt vice ordförande i Stockholms Köpmansklubb.

Ann-Kristine Johansson

Ledamot av Nordiska rådet, ledamot av Jordbruksverkets landsbygdsakademi samt ledamot i Skogsstyrelsen, region Sveas sektorsråd.

Anniqa E. Nygård

Vice ordf. i Lantbrukarnas Riksförbund, vice ordf. i LRF konsult, vice ordf. i Kooperation utan gränser samt ledamot i Edgården AB.

Irene Oskarsson

Ledamot i Länsstyrelsens insynsråd i Jönköping samt i Gentekniknämnden.

Sven Stensson

Ordförande Djurskyddet Sverige, Fritidspolitiker i Mörbylånga kommun.

Björn Risinger

Ordförande i insynsrådet för Havs- och vattenmyndigheten, ledamot i insynsrådet för SMHI.

Jordbruksverket
551 82 Jönköping
Tfn 036-15 50 00 (vx)
E-post: jordbruksverket@jordbruksverket.se
www.jordbruksverket.se

ISSN 1102-3007 ISRN SJV-R-13/Årsredovisning-SE Årsredovisning 2013